ከበደ ገብረመድህንን ከ19ጨ ጀምር አውቀዋለሁ ። እስከ 1983 ድረስ ከ ነዘገዱ የስነጽሁፍ ትምህርቶችን ተምርአል ። በትምህርቶቹ ወቅት ያሳየው የተማሪነት ባህሪ አስመስጋኝ ነበረ ። በክፍል ውስጥ በሚደረጉት ስነጽሁፋዊ ... ውይይቶች ላይ ያቀርባቸው የነበሩትን ጥያቄዎችና ለሚነሱ ክርክሮች ይሰጥ የነበሩትን ሀሳቦች ባስታውስ ነገሮችን በስርዐት የማወገና የመርመር ብስለት ያለው ሰው መሆኑን እንድና ገር ያስገድዱኛል ።

በተለይ ከበደን ይበልጥ የማስታውሰው በጉንጉ ችሎታው ነው ። በጊቱ ባው የኮርስ ማሟያ ወረቀቶች ላይ የሚያሳየው ስነጽሁፋዊ ጉንጉ ከክፍሉ ተማሪዎች ለየት ያለና የበለፀገ ሆኖ ነው ያገኘሁት ።

ዘሪሁን አስፋው /ለክቸረር/
የሊትሬቸርና ፎክሎር ስነጽሁፍ
አዲስ አበባ ዩኒቨርስቲ

አባዬን በቅርብ በሚያውቁት ሰዎችና በበርካታ የቀድሞ ተማሪዎቹ ዘንድ ብዕሩ ትጠበቅ የነበረችው በልቦለዳዊ ስራ ላይ እንደነበር አውቃለሁ። ዳሩ ግን ልምዱን ካካበተው ከባለሙያው መምህር የተሻለ የተማሪዎቹን ችግር የሚያውቅና እንደ ባለ ችግሮቹም የሚቸገር ብሎም ዘለቄታ ያለው መፍትሄ ሰጭ የሚኖር አይመስለኝም። ሙያዊ ቁርጳሬ ያለው ሰው ከዝና እና ከጥቅም በላይ ሙያዊ ግዴታው ይልቅበታልና።

ያ - ያ መስለኝ የብዕሩን ፍኖት ከልቦለዱ ዓለም ወደ ትምህርቱ ዓለም እንዲዘም ግድ ያለው— ለአንድ አብይ ችግር አንድ ዘለቄታዊነት ያለው መፍትሄ ፍለጋ!

ሲ/ር ፍሬህይወት

<u>ሚስጥር አፈሳ ሆነ</u>

ጸሐፊው ከላይ የተጠቀሱትን ችሎታና ዓላማ ሰንቆና ለዓመታት ያካበተውን የ... መምህርነት ልምዱን አጣምሮ ብዕሩን በቅኔ አፈታት ላይ ሲያሾር እናገኘዋለን። መጽሐፏ የትኛ... በበርካታ የአፈታት ዘዴ ወደሳይንሳዊነት ማለትም ተጨባጭነት ወደአለው አሠራር ታሸጋግራለች። ቅኔ ለመመለስ ምሳሌዎችና መልመጃዎች የበለፀገች ስለሆነችም ተማሪውን ማንኛውንም ቅኔ ለመመለስ የሚያስችለውን መሠረታዊ ልምድ ታስቀስመዋለች የሚል እምነት አሳድራብኛለች። ስለሆነም የብሔራዊ ፈተና ተቀማጮችንና በትምህርት ገበታ ላይ የሚገኙ ብልህ ተማሪዎችን ይህች የትንሽ ትልቅ የሆነች ሥራ ልታመልጣቸው የሚገባ አይመስለኝም!

ዮናስ ከበደ—መምህር።

ብሩና ማተሚያ ድርጅት

ዋጋው ብር 12.00

ሳይንሳዊ የቅኔ አፈታት ስልት

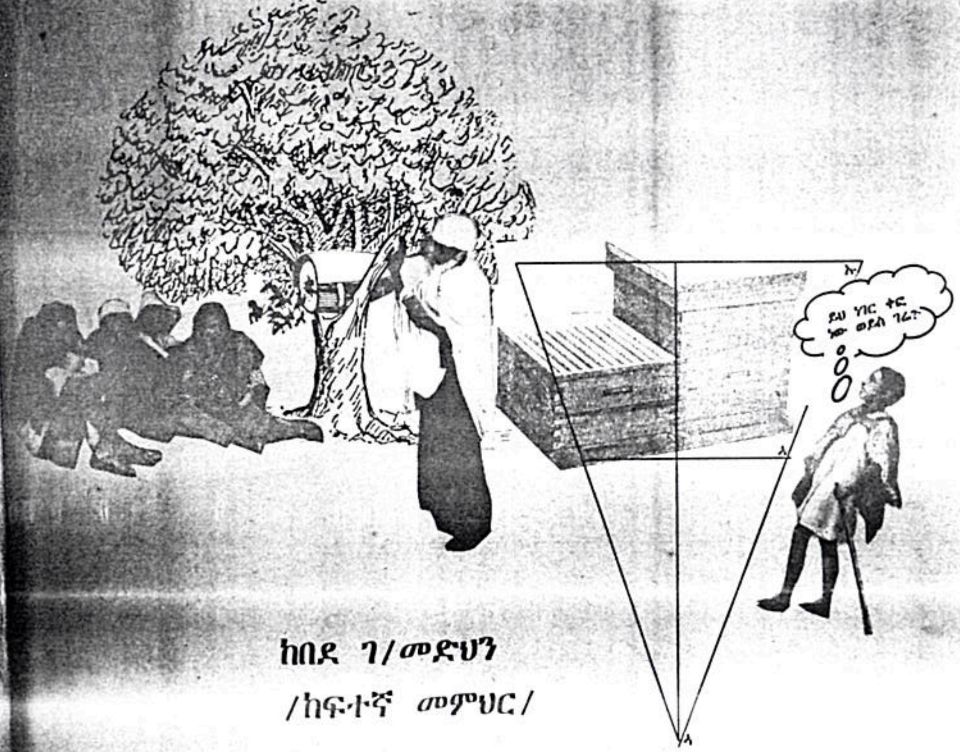

ከበደ ገ/መድህን
/ከፍተኛ መምህር/

አዲስ አበባ
መስከረም 1992

www.ethiopianorthodox.org

ሳይንሳዊ የቅኔ አፈታት ስልት

ከበደ ገ/መድህን
/ከፍተኛ መምህር/

አዲስ አበባ
መስከረም 1992

www.ethiopianorthodox.org

ማውጫ

	ርዕስ	ገጽ
1.	የጥናቲቱ አንቂ ሃሳቦችና ግቦቺ	1
2.0	የቅኔ ፋይዳ	3
2.1	ቅኔ የሚቀኝባቸው ማሕበረሰባዊ ጉዳዮችና የቅኔ የአገልግሎት አድማስ	»
2.2	ቅኔ በፍትር ዓለም	»
2.3	ጥላቻ በቅኔ	4
2.4	ቅኔ በሀገር ዳር ድንበር ጥበቃ	»
2.5	ቅኔ በቤተ መንግስት	»
3	የቅኔ ምንነት	5
4	ቅኔን ለመቀኘት ሁኔታውን ያመቻቹ ቋንቋ ነክ ጉዳዮች	»
5	ቅኔን ለመፍታት ከሚረዱ ዘዴዎች ጥቂቶቹና የጥናቲቱ አካሄድ	6
6	ሀብረ ቃል	»
7	ቅኔ በሰምና ወርቅ ሲሰነጠቅ	7
8	የሀብረ ቃልና የ«ሰም» አሰረጆዎች	»
9	ወርቁን ለማግኘት	»
10.0	የቅኔ ባህርያት	9
10.1	ቅኔ ያሞገሰ መስሎ ይሳደባል	10
10.2	ቅኔ የሰደበ መስሎ ያሞግሳል	»
10.3	ቅኔ የጠላ መስሎ ውዴታን ይገልፃል	»
11	የቅኔው ሀብረ ቃል በመጀመሪያው ስንኝ አካባቢ ይገኛል	11
12	ሀብረ ቃሉ ቀድሞ ሲመጣና በመካከል ላይም ሲገኝ	»
13	ተለዋዋጭ የንባብ ተግታ ቅኔ ለመቀኘት በር ይከፍታል	13
14	በማጥበቅና በማላላት /በአድራጊና በተደራጊ ቃላት ቅኔያዊ መልዕክት ይተላለፋል	14
15	ቃላቱ ባላቸው ከአንድ የበለጠ ፍች ሳቢያ ቅኔያዊ መልዕክት ይተላለፋል	»
16	አንዱ ቃል የተለያዩ የንግግር ክፍሎች አካል ለመሆን በመቻሉ ሳቢያ...	
17	በቅኔ ውስጥ ተደጋግመው የሚወሱ የተፀውኦ የቁሳቁስ+ የጥቅል ስሞችና ግሶች	15
18	ቅኔ ከሚቋጠርባቸው ጥሬ ነገሮች መካከል የጥቂቶቹ ምሳሌ	16
19	የቅኔ ቋጠሮ በ/አ/ የኹርዋኹሬ ጨዋታ ሳቢያ /4=6+4/	»
20	ሁለተኛው የ/አ/ የኹርዋኹሬ ጨዋታና የቅኔ ምስረታ /6+4=2×4/	20
21	የውጦሽ ህግ	21
22	ላንቃዊነት	27
23	የ/ተ/ እስስታዊ ባህሪ	29
24	ሞት በቅኔ	30
25	ማህበራዊ ሂሶች በቅኔ	38
26	መንፈሳዊ ህይወት በቅኔያዊ ሂስ ሲዳሰስ	40
26.1	አስተዳደር በቅኔያዊ በትር ሲሸመጠር	41
27.2	የኑሮ ምሬት ብሶትና እሰራት	42
28	ጊዜና የጊዜ ማሕፀን የሚያፈራው ጉዳጉድ	43
29	ድህነት+ ረሃብና ይገቡበት ማጣት በበሳል ቅኔያት	45
29.1	ለተዝናኖትና ለፍቅር ጭውውት የተደረሱ ቅኔያት	51
29.2	የእንቆቅልሽ ምንአውቅልሽ ቅኔያት	53
29.3	ቅኔ ከፍቅር ዳርዳርታ እስከ ጋብቻ	»
30	ቀላል የማዛመድ መልመጃዎች	54
31	ጠጣር መልመጃ	58
32	ከመጠነኛ ለውጥ ጋራ ከ2ኛ ደረጃ መልቀቂያ ፈተና /የተወሰዱ/ የምርጥ ቅኔያዊ ጥያቄዎች ናሙና	62
33	ሌሎች ተጓዳኝ ቅኔያዊ መልመጃዎች	66
34	ሁለት ዓይነት አነባበብና ሁለት ዓይነት ፍች ባላቸው ቃላት ላይ የቀረበ መልመጃ	71
35	እንቆቅልሽ? ምን አውቅልሽ!	75
36	ቅኔዎቻቸውን ስለቃኘሁላቸው ምሁራንና ስለ ቅኔያችን የወደፊት እጣ አንድ ሁለት ነጥቦች	78
37	በደባልነት የገቡ የቃላት ተመሳሳይ+ ተቃራኒና የገዕዝ ቃላት የነጠላና የብዙ ቁጥሮች ናሙና	80
38	በአዛምድና በምርጫ ላይ ለተመሰረቱ የቅኔ ጥያቄዎች የተሰጡ መልሶች	85
38	ዋቢ መፃህፍት	86

www.ethiopianorthodox.org

የምስጋና እና የሠላምታ ገጽ፡-

“እንግዳና አይነስውር አንድ ነው” ይሏልና ጀማሪ ፀሐፊም የሚገናኝበት ጎዳና ሁሉ ድንግዝግዝታና ድንቅፍቅፍታ ይበዛበታል። ታዲያናም አንዳንዱ ሲያደናቅቅፍህ አንዳንዱ ደግሞ መንገድ ሲመራህ ይገኛል-እናም ብዕርህ ስትካከም በወጌሻነት የሚያክማት ጭምር።

በሥራዬ ያልተባበሩኝን አመሰግናችቋለሁ፥ ሥራቸው ያልነበረኝን እልህና ብርታትን ሰጥተኛልና!

የተባበሩኝንም ከልብ አመሰግናችቋለሁ። ካለእነሱ እርዳታ ሥራው ከዳር አይደርስም ነበርና።

በተለይ ደግሞ በኮምፒዩተር ቀረፃው ላይ የBIT ኮምፒዩተር አገልግሎት ባለቤት ወጣት ኢልያስና የሥራ ባልደረቦቻቸው ያደረጉልኝ እጅግ ቀና የሆነው ትብብራቸውና ገንዘብ ሊከፍለው የማይችለው የሞራል ድጋፋቸው ስሜቱን ከልብ ነክቶታል። ሙያው በቀጥታ የሚመለከታቸው “ወገኖች” እንደ ደጋን ሲወላቀሙ የኒህኞቹ ቀናነት የነገሮችን ወለፈንድነት ይበልጥ ልብ እንድል ረድቶኛል።

“ከሰጭው አሰጭው” ይሏልና እኒህን አጋሮች ያገናኙኝን ተስፋዬንና ጆርጅን ከልብ ላመሰግን እወዳለሁ። የኮምፒዩተር ተያቢዋ እየሩሳሌምም ዓይን ያልነበረውን ፅሁፌን ሙያዊ ዓይን ሰጥታ በብዙ ትዕግስት ስለሰራችው ውዳሴ ቢያንሳት እንጂ አይበዛባትም። ሁሉንም እግዚአብሔር ይባርካቸው። ይደጉ ይመንደጉ!

ቅኔዎቻቸውን ስለታገሁላቸው ምሁራን ጭፍጫፊ ነጥቦችን ሳነሳ ቢያንስ ስለ አቢ ጉብኛና ስለ እምታ አሰበ... ጥቂት ጥቂት ነጥቦችን ማውሳት እንደነበረብኝ ይሰማኛል። ብዙ ጊዜ ግን ጥቂት ነገር አያጠግበኝም። ብዙ ለማለት ደግሞ የማተሚያ ቤቱ ወጭ፡-“ድሃ አይበዳሽ” እየሆነ እጅን በአፍ ላይ ያስጭናል።

ስለሆነም፥ አንተ ወጣቱ ከላይ በስም የተቆሩትንና የሌሎች ባለቅኔዎቻችንን ሥራዎች ከየስርቻው እያሰስህ እንድታመሳጥራቸው ፥ የየደራስያኑንም የብዕር ፈለግና ህብረተሰባችን ሲገፋው የኖረውንም የኑሮ ምሬት በአትኩሮት እንድታጤነው አደራውን ለባለአደራው አሳልፌ ስሰጥ፥ ስለውለታቸው ባለውለታዎቼ የሆኑትን ደራስያን በተገሊጋዩ ትውልድ ስም ከልብ በማመስገን ነው።

የእንቆቅልሾቼ ስብስቦች

በ1960ዎቹ መባቻ ላይ ከሐረር መምህራን ማሰልጠኛ የሰነትሁትን የቀለም ቋጠሮ ከድሬ በባቡር ጭኜ ጎንደር የመምህርነቱን ሀሁ ስያያዘው፥ ያው ደቀ መዛሙርቴ የነበሩ ኩታራና ኮበሌዎች ነበሩ አብዛኞዎቹን እንቆቅልሾች የሰበሰቡልኝ። የመምህር ትልቁ ሀብቱ የቅን ተማሪዎቹና የኖረበት ህብረተሰብ ትዝታ ነውና የኒህንና የመሰሎቻቸውን የልበ ንፁሃን እንቦቃቅላዎችን የማይነጥፍ ትዝታ አዝዬ እስከዛሬ ኖሬያለሁ።

ያው እንዳገሬው ሁሉ፥ የዋሁ ጎንደሬም ቀርበው ሲያቀርቡት ያለው ደግነት፥ የዋህነትና ሰው በልቶ ይጠግብ አይመስለው ጓኝነት፥ ከሞት ወዲህ ማዶ ከእገነ ሀሊና አይጠፋምና የትዝታዬ ሸክም ክቡድ ነው። ከፊሉን እንኳ ህይወት ሳትገዛበት ብዕሬ በመንጠፉ አዝናለሁ። ለትናንቶቼ ኩታራዎች የተረት አደራችሁን ተረክቡኝ ስል ከዚያ ወዲህ በየማዕዘናቱ በቀለም የተወለዳችሁት በየተዘራችሁበት ምድር ሠላምታዬን ታደርስ ዘንድ የድርሰት ሳይሆን የህትመት [illegible] ብጣቂ ክታብ እነሆ ትድረስ ከናንተ እላለሁ።

ከ.ገ.መ.

www.ethiopianorthodox.org

እውቅና /Acknowledgment/

የቅኔን አፈታት ዘዴ ለማሳየት የተነሣደችው ይህች መለስተኛ ጥናት መሠረት አድርጋ የተነሳችው ከአሁን ቀደም በተለያዩ ደራስያን የተፃፉ ቅኔያዊ መፃህፍትን ነው። እነዚህም በየደራስያኑ ወይም በየአሳታሚያኑ ስም ቅደም ተከተል መሠረት የሚከተሉት ናቸው፡-

አማርኛ ቅኔ ከብላቴን ጌታ ማህተመስላሴ ወልደ መስቀል፥ መስኮት ከደራሲ አቤ ጉበኛ፥ ህብር የአማርኛ ቅኔ ከደራሲ የማነብርሃን ዳምጠው፥ይድነቃቸው ተሰማ፥ ሰምና ወርቁ እሸቴ በፅጌረዳ ብዕር የግጥሞች መድብል ውስጥ ከደራሲ አምሃ አስበ የተደረሱ ቅኔያት ይገኙበታል። ይህች የጀማሪ ሥራ ከተሰራችና ሳጥን ሲያሻት ከኖረች በኋላ በእልህ ድንገት ተነስታ ወደማተሚያ ቤት ስለአመራች ሊጠቀሱ ሲገባ ያልተጠቀሱ ሥራዎች ቢኖሩ ደራሲያኑን ከልብ ይቅርታ እጠይቃለሁ።

ያለነዚህ ደራሲያን ሥራዎች የእኔ ሥራ ልትሠራ ቀርቶ ልትታሰብም የማትችል ነበረችና ለጥናቷ መሠረት የሆኑኝን ደራስያን ከልብ አመሰግናለሁ።

"ከሌለው ያው ያለው እንኳ ይወስድበታል" ይሏልና በሌላቸው ጊዜ ሊታመን በማይችል ትሁት ሥነ-ምግባር የሥራዬ አስኳል የምለውንና በሥነ-ልሳን ዘርፍ ያለውን ከፍል ብቻ አይተው፥ እጅግ ጠቃሚ ምክርና የመሸብሊያውን ሃሳብ ያቋደሱኝን አንድ ታላቅ ምሁር፥ ልብ ተገልጦ አይታይም እንጂ፥ ከልብ አመሰግናለሁ።

ዳሩ ግን እንዳነብባቸው የጠቆሙኝን መፃህፍት ለማየት ለጊዜው ሁኔታው ስለአላመቸኝና በሰጡኝ የማሻሻያ ሃሳብ መሠረት ሥራውን አጥርቶና አብርቶ እንደገና ሠርቶ ለማቅረብ ባለመቻሌ፡- "የሞኝ ምስጋና እና ማረሻ እልፍ ሲሉ ይጎዳል" ይሏልና፥ "የማንቦት ዳመና የሞኝ ምስጋናም" ይሏልና፥ "አህያውን አመሰግን ብሎ በቅሎውን አዋረደ..." ይሏልና /የሁሉም ጭብጥ አሉታዊ ነው/ በረከቱ እርግማን እንዳይሆንብኝ በመፍራት ለጊዜው ስማቸውን ከመቆራት መታቀቡን መርጫለሁ - ልብ ይመርቅ እያልኩ!

የጥናቷ የትኩረት አቅጣጫ፡-

የኔ ጥናት የምታተኩረው 1ኛ/ ቅኔዎቹ የሚዳስሷቸውን ማህበረሰባዊ ፥ ኢኮኖሚያዊና ፖለቲካዊ ጉዳዮችን በየርዕሳቸው ነገሮቻቸው ሥር በፈርጅ በፈርጃቸው መድቦ በማሳየት ላይ ሲሆን 2ኛ/ በትምህርት ገበታ ላይ ለሚገኙ ተማሪዎችና ቅኔን ለመቀኘት ፍላጎት ላላቸው ወጣት የብዕር ሰዎች የቅኔን አፈታት እየበለቱ በማሳየት በተዘዋዋሪ የአፃፃፉን ጥበብ በማስተማሩ ላይ ስታንዣብብ 3ኛ/ ቅኔያትን በከፍተኛ የትምህርት ተቋማት ውስጥ ባሁኑ ጊዜ ያለውን ቦታ ጠቁማ ስለ የወደፊት አጣውም የመፍትሄ ሃሳቦችን በመጠቆሙ ላይ ያተኩረች አዲሱ ኀልዳፉና ብጣቂ ፥ዳሩ ግን አዲስና ምናልባትም አንዳች ረብ የማታጣ ጥናት ናት-የሂደት እጥበት የሚያጎርፋት።

የጥናቲቱ አንቂ ሃሳቦችና ግቦቿ፡-

ይህች ጥናት የተማሪዎቼ ግፊት ውጤት ናት። ጥናቲቱ አንቂ ሃሳብ የነበረው ከትምህርቱ ዓለም ወደ ራው ዓለም ተሸጋግረው በማስተማር ሙያ ላይ ትም ሆነ+ ዛሬም በትምህርት ገበታ ላይ ለሚገኙት ማሪዎች ከእጃቸው ላይ የሚጣል ነገር ከመፈለግ ምነጩ ነበር። «...ስለ ቅኔ የሚያስረዳ ነገር ካለዎት?+ ህችን ቅኔ ቢፈቱልን...» የሚሉት ጥያቄዎቻቸው ከቀን ደቀን በእዝነ ህሊናዩ ማንቃጨላቸውን አልተውም በርና+ በጓደኝነታችን እንድንቆይ ለመታሰቢያ ትሆን ንድ ይህች የቅኔ አፈታት መማሪያ ተጫረች።

ከዚሁ ጎን ሌሎች ጎትጓች ነገሮችም አልጠፉም።

ምሳሌ፡-

ትምህርት ጥናትና ምርምር መመሪያ በመቅድሙ ላይ ሰፈራቸው መልዕክቶች መካከል + «...ለብዙ ዓመታት ናስተምር... ብዙ ልጆችም ከኛ ሲማሩ ቆይተዋል። ዘመናት የምናስተምረው ከልጆች አንጻር ሲታይ ንዴት ነው?... ሌላ ሻል ያለ የአቀራረብ ዘዴስ ይኖርምን...?» ሲል ይጠይቅና የሚከተሉትን የመፍትሄ ሳቦች ይጠቁማል።

«...የላይኞቹን መሰል ጥያቄዎች ጠይቆ ሳይንሳዊ ሆነ መልክ መልስ ሊሰጥ የሚችለው ባለሙያው ነው። ያስተማርን ስለደረስንበት የትምህርት ሂደት በሳይንሳዊ መንገድ ማሰብ+ ከዚያም የሚሻሻልበትን መፈለግና ማግኘት እንዲሁም ተግባራዊ ማድረግ የመምህርነት ጠባይ ነው። በየመስኩ ያለን መምህራን በየተሰማራንበት ሥራና የትምህርት ዓይነት ምርምር ማካሄድ ይኖርብናል...» ይላል። ይኸም መልዕክት እኔንም ስለነካኝ+ ተግባራዊ ምላሽ የመስጠት ሙያዊ ግዴታ እንዳለብኝ ይሰማኝ ነበርና መልዕክቱ ሌላ ቀስቃሽ ኃይል ሆና በቅኔው ዘርፍ ትንሽ ነገር እንድጫጭር የገፋፋኝ ይመስለኛል።

የቅኔን አፈታት በማስተማሩ ላይ እንዳተኩር ያደረገኝም በቂ ምክንያት አለ። ይኸውም፡- ቅኔን መቀኘት+ ቅኔን መፍታትና የቅኔን አፈታት ማስተማር ሦስት የተለያዩ ሙያዎች ናቸው። ስለውለታቸው ምስጋና ይግባቸውና ቅኔውን የተቀኙና የፈቱ ባለሙያ ምሁራን አሉን። የቅኔውን አፈታት ስልት በአጥጋቢ ሁኔታ ያስተማሩ ሰዎች ግን በበኩሌ አላጋጠሙኝም። ታዲያ ይህች መለስተኛ ጥናት ለማሟላት ጥረት የምታደርገው ይህንኑ ጎደለ ያልኩትን ያፈታቱን ሚስጥር የመግለጡን ተልዕኮ ነው። እናም ጥናቲቱ ልማዳዊውን የቅኔ አጠናን ዘዴ የመለወጥና ቅኔን በማስተማር መግር ላይ ላሉ ቀለል ያለና ሳይንሳዊ የሆነ የቅኔ ማስተማሪያ መሣሪያ የማቅረብ ዓላማ ይዛ ተነስታለች።

እስካሁን ስንጠቀምበት የቆየው ቅኔ የማስተማሪያ ዘዴ+ ልምድ ለሌለው ለተማሪው ቀርቶ+ የተሻለ ልምድ አለኝ ለሚለው ለመምህሩም ቢሆን ያገኘውን ቅኔ ሁሉ ለመፍታት የሚያስችለው አይደለም። /ይኸን የምለው የቅኔ ትርሳችን አንጋፋ ምሁር ብላቴን ጌታ ማህተመ ስላሴ ወ/መስቀል ስለ ቅኔ አፈታት አስቸጋሪነት የገለጡትን ሳልዘነጋ ነው።/ ወደተነሳንበት ነጥብ ለመመለስ፡- እስካሁን ሲሰራበት የቆየው የቅኔ አፈታት ትምህርት ተማሪውን ምንጊዜም ከጥገኝነት ነፃ አያወጣም። የእስካሁኑ ቅኔ የማስተማሪያ ዘዴ፡- መልሳቸው የተሠራ የሂሳብ ስሌቶችን+ ባንፃሩ ግን መምህሩም እራሱ አሠራራቸውን በውል የማያውቃቸውን ስሌቶች ይዞ፡- «መልስህ ልክ ነው+ ስህተት ነው!...» እያሉ እንደመታጀር የሚቆጠር ይመስለኛል።

የአሁኑ ጥረት ግን+ አሰራሩን በማሳየት ተማሪው እራሱ እየሠራ መልሱን በተጨባጭ ሁኔታ እንዲያገኝ ከሂሉን ለማጎልበት ነው። የጥናቲቱ አብይ ዓላማ+ ተማሪውን ከቅኔ አፈታት ሳይንሳዊ ዘዴ ጋራ ለማስተዋወቅ ነው።

የጥናቲቱ የጠቀሜታ አድማስ፡-

ጥናቲቱ በትምህርት ገበታ ላይ ለሚገኙ ተማሪዎች ያላአስተማሪ ጭምር እንዲማሩባት ታገለግላቸዋለች። እራሳቸውን በራሳቸው ለሚያስተምሩ+ ለተልዕኮ ትምህርት ተከታታዮችና ለማታ ተማሪዎች ደግሞ+ ከመደበኛዎቹ ተማሪዎች እኩል እንዲራመዱ ጠንካራ ድጋፍ ልትሰጣቸው ስትችል+ በማስተማር ሙያ ላይ ለሚገኙ መምህራንና ለወላጆችም እንደየተማሪዎቻቸው ችሎታ እየመጠኑና እየመረጡ እንዲሰሩባት በማስተማሪያ መሳሪያነት ታገለግላቸዋለች። በተለይ ደግሞ ከአ.አበባ አካባቢ ወጣ ላሉና የትምህርት መሣሪያዎች እጥረት ጎልቶ ለሚታይባቸው ክልሎች የጠቀሜታዋ አድማስ ሰፊ እንደሚሆን አልጠራጠርም።

www.ethiopianorthodox.org

ዝግጅቷ አሁን ካሉን የማስተማሪያ መሣሪያዎች ጥንካሬ አኳያ ስትታይ:- በመጠኑ በአንደኛና በመለስተኛ ሁለተኛ ደረጃ ት/ቤቶች፥ በሰፋት ደግሞ በከፍተኛ ሁለተኛ ደረጃ ት/ቤቶችና በየደረጃው ለብሔራዊ ፈተና ተቀማጮች ልታገለግል ስትችል፥ በመጠኑ ደግሞ በየመምህራን ማሰልጠኛ ተቋማቱና ቋንቋው በሚሰጥባቸው ኮሌጆች ጭምር ለውይይት መነሻ የሚሆን ሃሳብ በመስጠት ረገድ የማይናቅ አስተዋጽኦ እንደምታበረክት ተስፋ አደርጋለሁ።

በአጠቃቀም ረገድ፥ ተጠቃሚው በሩጫ ንባብ ወደመልመጃዎቹ ውስጥ ከመዳፋቱ በፊት፥ በየምዕራፋቱ የተሰጡትን መግለጫዎች አላምጦ ቢውጣቸው ይዋሃዱታል፤ ሥራ ሽክሙን ያቀሉለታል። «ለብልህ አይመክሩም፥ ለአንበሳ አይመትሩም» እንዲሉ ብልህ ሰው ትንሽ ፍንጭ ካገኘ ሰፊ በር ማውጣት አይሳነውምና ትንሿን ጭላንጭል እነሆ እላለሁ!

በተረፈ ጋሽ ጳውሎስ ደጋግሞ ይል እንደነበረው:- «እድሚውን ካልነፈገን» ይህች መለስተኛ ጥናት በተጠቃሚዎች አስተያየትና በሂስ ዳብራ በሥራ ሂደት የተሻለች መሣሪያ ሆና ትወጣ ይሆናል።

እስከዚያው ሠላም እንሁን!

ከ.ገ.መ.

የ ቅ ኔ ፋ ይ ዳ

የቅኔ ትምህርት ምርምርንና ጥልቅ ግንዛቤን ስለሚጠይቅ ጎልብ ተደራሲ እንዳንሆን ይጠቅመናል።

ቅኔ የቋንቋ ስሌት በመሆኑ ጥሩ የአንጎል ጅምናስቲክ ነው። ቅኔ እንደአፍለኛ ፍቅር ሌት ተቀን ፋታ ነስቶ የሚያስፈትል፥ የሚያናውዝ፥ የሚያቁነጠንጥና በየደቂቃው የአንጎልን ጓዳ የሚያስዳብስ፥ በእግረ ህሊናም የሚያስጉዝ የምርምር ዘርፍ ነው። በመሆኑም ለአንጎል እጢዋቹም የማጎልመሻ ምግቡም ነው።

ቅኔ የምርምር ውጤት በመሆኑ ሲፈጥሩትም ሆነ በራስ ጥረት መርምረው ሚስጢሩን ሲደርሱበት የልብ እርካታን ይሰጣል። የብዕር ጓደኛም ሆና ያጫውታል። ባለጋራን በዚሁ የሚስጢር በትር ሲነርቱበትም የልብ እፎይታ ይሰጣል። ለተናጋሪው አንጀት እርስነቱ፥ ለተቀባዩ ወሽመጥ በጥስነቱ ወደር የማይገኝለት ቋንቋ ነው።

ቅኔ የሚቀኝባቸው ማህበረሰባዊ ጉዳዮችና

የቅኔ ያገልግሎት አድማስ:-

«ሰዎች ቅኔን ለምን ይቀኙታል?» ተብሎ ሲጠየቅ የሚከተሉት ከመልሶቹ ጥቂቶቹ ይሆናሉ።

እንደ ተረትና ምሳሌ ሁሉ፥ ቅኔ፥ ህብረተሰቡ ተገቢ ናቸውና ሊጠበቁ ይገባል የሚላቸውን ባህላዊ፥ ፖለቲካዊና ማህበረሰባዊ ጉዳዮችን በቅርስነት ይዞ ለማኖር ያገለግላል። ቅኔ የዘመኑን ሰውና ተከታዩንም ትውልድ በማህበረሰቡ ዘንድ ተቀባይነት ባለው የልማድ ቦይ ለመምራት ይጠቅማል። የልማዱ ቦይ ሲሰበርም ቀጥተኛውን መስመር ለማስያዝ በሂሣዊ በትርነት ያገለግላል። ቅኔ ህብረተሰቡን የማስተማርያ፥ የመምከሪያ እንዲያም ሲል የመገሰጫ ግልጋሎት ሲሰጥ ቆይቷል። ዛሬም ሆነ ወደፊት በዚሁ ክልል ይጓዛል።

ቅኔ እንደየዘመኑ ገናን እምነት፥ የጋብቻን ክቡርነት፥ የባልን የላቀ ባለዋጋነትና፥ የጾምን ተገቢነት... ያስተምራል። በተቃራኒው ደግሞ፥ በባል ላይ የፍቅር ስርቆትን ማለትም ዘማዊነትን ወይም በባል ላይ መሄድን ይኮንናል።

ቅኔ ወደ እምላክ መቅረቢያ፥ አንጀት በጣሹን ሞትን መኮነኛ፥ ነገስታትን፥ መሳፍንትንና መኳንንትን ማወደሻና የሰውን ልጅ አጠቃላይ ባህሪ ገጠመኙንና አካባቢውን መግለጫ ነው። ቅኔ የጀግና፥ የአገር ወዳድ፥ የቸርና የባለሙያ ሰው... ማወደሻ ሲሆን፥ በተቃራኒው የሃገር ከዳተኛ ባንዳ፥ የሀሚተኛ፥ የወሬኛና የመጥፎ አስተዳደር መኮነኛ፥ማጣጣያና ማራከሻ ነው። ከዚሁ ጋር የምሬት፥ የብሶት፥ የጥላቻና የጭቆና መግለጫም ነው።

ከነዚህ ቁምነገሮች ሌላ፥ ቅኔ ለሳቅ ለጫወታ ማለትም ለተዝናናትም ይውላል- . ለጭውውት። ቅኔ ለትችት፥ ለነቀፋና ለስድብ ሳይቀር ያገለግላል።

ቅኔ መሪር ሀዘንን፥ በተለይ ደግሞ ከልብ የሚወዱትና እለኝታን የሚጥሉበት፥ ሲቸግር የሚገቡበት፥ ለክፉ ቀን የሚመኩበት፥ በጥቅሉም ተስፋ የሚያደርጉበት የዘመድ አዝማድ አሰቃቂና ቀጣፊ የሆነ ሞት በየመልኩ ተገልጾበታል። የባል፥ የሚስት፥ የልጅ፥ የእህት፥ የወንድም፥ የወላጅ፥ የዘመድ አዝማድና ያንጀት ወዳጅ መሪር ሃዘን ተወስቶበታል። ቅኔ በሀዘን በትር የቆሰለ እንጀትን ለማሻ፥ የሆድ ውስጥ እንፋሎትን ለማስታገሻ /Means of out let/ እየሆነ በሰፊው አገልግሏል።

ቅኔ የባል ደግነቱ፥ አባትነቱ፥ አዛኝነቱና እንደመሬት ቻይነቱ... ተዘክሮበታል። «ማብላትና ማጠጣት እንባ ማቆየት ነው...» የሚለው ሐረግ ዋንኛ መርህ ሆኖ የበላ:ሆድ ያለቅሳል፤ የቅኔ ስንኞችንም ያስቋጥራል። ከዚህ አኳያ ሲታይ ቅኔ «ያልታሾች» ጥበበ - ቃል - የጥልቅ ስሜትና መልዕክት መግለጫ ምጡቅ ቋንቋ ነው ማለት ይቻላል።

ቅኔ በፍቅር ዓለም

ቅኔ ሌትና ቀን ያስፈቸለን፥ ላቅ፥ ደመቅ ያለንና ልዩ ፍቅርን የመግለጫ ቋንቋ ነው። ቅኔ ለወራትና ለዓመታት ያስማጠ፤ አላስቆም አላስቀምጥ እያለ ደጉን እህል እንኳ አላስቀምስ ብሎ ጸባየ ቆጭባራ፥ አመለ ቁንጥንጥ ያደረገ ፍቅር ይገለጽበታል። ቅኔ ባንድ ጀንበር «ሞትኩልሽ» የሚል መልዕክት የሚተላለፍበት ሳይሆን፥ አመት ሁለት አመትና ከዚያም በላይ ለሆነ ጊዜ በዓይን ፍቅር ነዶ ደጅ ለሚጠና ፍቅረኛ ሚስጢር የማካፈያ ቋንቋ ነበር። የተብሰለሰለ ስሜት መግለጫ በመሆኑም፥ ቅኔ በልጨኛ ቋንቋ ተውጠንጥና ስለሚቋጠር፥ የጠላ መስሎ

www.ethiopianorthodox.org

ውዴታን የወደደ መስሎም ጥላቻን ይገልጻል። ምሣሌ 1.2ንና 2.3.1–2.3.4 ያሉትን ተመልከት።

ቅኔ ውዴታን፥ የፍቅር ጥያቄን፥ የመገናኛ ቀነ ቀጠሮን፥ የበዚህ ቀንና ቦታ «ና» የሚል ሚስጢራዊ መልዕክትንና «የዛሬ ባለቤቱ አለና አይመችም» የሚል ማስጠንቀቂያን፥ «ገላሽን ሌላ ሰው ሣይነካው የኔ ብቻ ሁኚልኝ» የሚል አደራን... ለማስተላለፍ ገብቶ ይታያል። ቅኔ በፍቅር ዓለም–ውበትን፥ ደምግባትን፥ አቋምን፥ ባትን፥ ጡትን... ሲገልጽም ይገኛል።

ሌላውን በቦታው እስከንመጣበት ድረስ፥ ቅኔ የፍቅር ሚስጥር መነጋገሪያነቱን ከፋንታሁን የድግሪ ማሟያ ጽሁፍ አንድ ምሣሌ ወስደን እንይ።

«የወደዷትን ማባበያው፣ ፊት ለፊት ለመንገር የሚፈሯትን በሚስጢር መንገሪያ ዘዴው በርካታ ነው:–

ምሣሌ 1. ወንዱ:– «ከተነጋገርንስ እስኪ ልጠይቅሽ
ደበሎ ለብሼ ተማሪ ብመስልሽ
መለመን አላውቅም እንዴት ነው አባክሽ?»

ይልና /ያልለመነ መስሎ/ ልመናውን በሚስጢር ይገልጻል።

ሴቷም እንዲሁ በሚስጢር የይሁንታ ወይም የእንቢታ መልስ ትሰጣለች:–

የይሁንታ መልስ:–

«ተማሪ ተማሪ ባመሊ ዕወቅብኝ
ሶስቱን ራብዕ ቆጥረህ ድረስብኝ»

ትለዋለች–ሚስጢሩ ካልገባው ደግሞ:–

«ሶስቱን ራብዕ ቆጥረህ ካጣሃቸው
ከ«መ» ቤት ከ«ተ» ቤት ከ«ነ»ም ፈልጋቸው»

ስትለው ሚስጢሩን በምርምር ሊደርስበት ይችላል። መልዕክቱ «ማታ ና» መሆኑ ነው።

ራብዕ የፊደሉ አራተኛ ሆሄ ነው። የቀሩት በቅደም ተከተል:–

ሀ. ግዕዝ
ሁ. ካብዕ
ሂ. ሳልስ
ሃ. ራብዕ
ሄ. ሃምስ
ህ. ሳድስ
ሆ. ሳብዕ ይባላሉ።

ጥላቻ በቅኔ

ፍም–እረመጥ ሆና የሚያቃጥል ፍቅር በመረተበት እቶን /ምድጃ/ ላይ÷ጊዜን–ጊዜ ሽሮት በፍቅር እሳት ላይ ቀዝቃዛ የቅናትና የጥላቻ ውሃ ሲቸለስበት ደግሞ፥ የነበረው እንዳልነበር ሆና አመዱ መቅረቱ ያለና የነበረ የተፈጥሮ ህግ ነውና፥ የጥላቻ ዘር በቅኔ ታሽቶ ይዘራል። ይህንንም ለመግለጽ የቅኔ ስንኝ ይቋጠራል።

ቅኔ በሀገር ዳር ድንበር ጥበቃ:–

ቅኔ ከቋንቋው ከፍተኛ የእርከን ደረጃዎች አንዱ በመሆኑና ይኸን ያለ መስሎ ያንን በማለቱ ምክንያት፥ መልዕክቱ ለተደራሲያኑ ሁሉ እኩል ሊደርስ አይችልም። በመሆኑም በጣይ ባደባባይ እንኳ የተፈለገውን ሚስጢር ማስተላለፍ ያስችላል። ስለሆነም፥ ቅኔ የሀገርን ዳር ድንበር ለማስጠበቂያነት ይውላል። ማንኛውም አይነት ወራሪ በመጣ ጊዜ ላይ ላዩን ጠላትን ያመሰገኑ እየመሰሉ፥ ውስጥ ውስጡን ግን:– ለጦርነት «ንቃ፥ ተነሳ፥ ዝመት!» እያሉ ለመቀስቀሻና «ጠላት መጥቶብሀልና ነትተህ ጠብቀው!» እያሉ አስቀድሞ ለማስጠንቀቂያነትም ይውላል። ቅኔ የፊውዳላዊው የእርስ በርስ ጦርነት ያስከተለውንም ጥፋት፥ በውጭ ወራሪ ኃይላት አማካይነት የተፈጸሙትን የከተሞችን ውድመት /መቃጠል፥/ የአገርን መፈታት ወይም በወራሪ ጦር መመታትና መዘረፍ፥ የጠላትንም ጭካኔ... በየፈርጁ ገልጾት ይገኛል።

ጦርነቱ ካለፈ በኋላም ቢሆን፥ ጦርነቱ ጥሎት የሄደውን ጠባሳ በማስመልከት:– ሀዘንን፥ ምሬትን፥ ቁጭትንና የሆድ ውስጥ እንገብጋቦትን ለመግለጽ የቅኔ ስንኝ ይቋጠራል። ሁሉንም በየተመደበለት ምዕራፍ ላይ እናገኛቸዋለን።

ቅኔ በቤተ መንግስት

ቅኔ፥ የነገስታቱ የመኳንንቱና የመሳፍንቱ ባህሪ– ሩህሩህነት፥ ቸርነትና ታጋሽነት ይገለጽበታል። የጦር ሜዳ ውሎአቸው፥ ጀብዱአቸውም ይዘከር–ይወሳበታል። ግብር ሲያገቡና የክብር ግብዣ ሲጋብዙ ደግሞ:– ከግብዣው ለመሳተፍ የሚጋፋውን ጨዋ አጋፋሪው በልምጭ ይሞሽልቀዋል። የዚህን ልምጭ /ቀጨሞ/ አስከፊነትም ቅኔ በድርሳኑ አስፍሮታል።

«ትልቁ ሰው በልምጭ ያውም እንዲህ እስኪመረርና ለቅኔ ደረጃ ደርሶ ስንኝ እስኪያስቋጥር ድረስ መመታቱ ለምንድነው?» ቢባል በየቤቱ የሚበላና የሚጠጣ በማጣት አይደለም። ዳሩ ግን:– «በፍቅር እስከመቃብር» ውስጥ በውል እንደተገለጸው፥ የንጉስ ግብዣ ለጋባዡ የክብር ምልክት በመሆኑ ነው። ከዚህ ከተደገሰው ድግስ ሳይጋበዙ መሄድ፥ የጋባዡን ክብር እንደመርገጥ እየተቆጠረ መወሰዱ፥ ለቅኔ እስኪበቃ ድረስ ዘግናኝ በትር /ልምጭ/ ቢኖርበትም፥ ህዝቡ እየተጋፋና እየተሻማ ወደ ግብዣው ይገባ እንደነበር የቅኔ ስንኞች ለታሪኩ አስረጂነት ይቀርባሉ።

የቅኔን መልዕክት ለመረዳት በቋንቋውና በነገሮች ግንዛቤ መብሰልን፥ ነገርን አላምጦ መዋጥን፥ የቋንቋውን ሚስጢራዊ ያሰራር ስልት ማወቅን፥ በጥቅሉም በቅኔ ታሽቶ ማደግን ይጠይቃል።

ጠቅለል ባለ መልኩ፥ የቅኔ ትምህርት በቋንቋው በስለን እንድንራቀቅበት ሲያግዝ፥ ለመልዕክቶች ያለንንም ግንዛቤ ያሳድግልናል። የቅኔ ፋይዳው ከብዙ በጥቂቱ ይኸው ሲሆን፥ ከላይ የተወሱትን ነጥቦች ከሞላ ጎደል የሚያስረዱ የቅኔ ናሙናዎች በዚሁ ጥራዝ ውስጥ ተካትተዋል።

ቅኔ ምንድነው?

«ቅኔ ምንድነው?» ለሚለው ጥያቄ መልስ የሰጡ ምሁራንን ድርሳናት ስናገላብጥ በአንድ ወገን በነመንግስቱ ለማ፥ በነፕሮፌሰር እንባቆም ቃለወልድና በሁለተኛው ወገን ደግሞ በነማህተመ ስላሴ ወ/መስቀል የሃሳብ ቅኝት የሚመሩ ሁለት ዓይነት አመለካከቶችን እናገኛለን። ዝርዝሩ ሰፊ ስለሆነ ወደዚያ ውስጥ አንገባም።

ዳሩ ግን ይኸ ጥናት ያተኮረባቸውን የሁለተኞቹን ወገኖች የቅኔ ብያኔ ጠቅለል ባለ መልኩ ስናየው:–

«ቅኔ በሰምና ወርቅ ለመስንጠቅ የሚችልና በምርምር የሚደረስበት ሁለት ዓይነት መልዕክት የያዘ የቋንቋ ስልት ነው» የሚል ነው።

ቅኔን ለመቀኘት ሁኔታውን ያመቻቹ ቋንቋ ነክ ጉዳዮች:–

በዓለም ላይ ያሉ አያሌ ነገሮች እቅፈውት እንደሚገኙት እስስታዊ ባህሪ ሁሉ፥ በርካታ የአማርኛ ቃላትም ይኸንኑ የተለዋዋጭነት ባህሪ ያንፀባርቃሉ። ለምሳሌ:– አንዳንድ ቃላት በቅርጽ አንድ ሆነው ሳለ ተለዋዋጭ ይዘት ይኖራቸዋል – ማለትም የተለያዩ ፍችዎችን ይዘው ይገኛሉ። ሌሎቹ ቃላት ዳግም አድራጊና ተደራጊ በመሆን ትርጉም ይለውጣሉ። ከዚህ በተጨማሪም አንዳንዶቹ ቃላት ድርብ ስዋስዋዊ ሙያ ይዘው በመግባት፥ በድምፀ ልሳናት /በተለምዶ ሆሄ/ በምንላቸው በመሰረቱ ግን የእናባቢና የተነባቢ ድምጾች ቅንጅት ውስጥ፥ ለውጥ በማምጣት፥ የድምፅ አወጣጣቸውን ስልት ማለትም የየድምጻዊ ትንብሩን አነባበብ ሁኔታው ወደየአስገደዳቸው አቅጣጫ በማዝመም ነገር ያላክራሉ። እስስታዊ ፍችም ይዘው ይገኛሉ። ይህ ሁኔታም ቅኔያዊ መልዕክት ለማስተላለፍ በር ይከፍታል። /ይኸ ሃሳብ የ/አ/ የኅርዋኅሮ ጨዋታ በሚለው ምዕራፍ ውስጥ በስፋት ተብራርቷል።/

ቀሪውን ግን ወደ ኋላ በመረጃ በማስደገፍ በዝርዝር እንደምናየው:– በቅኔ ውስጥ ሁለት ዓይነት አነባበብና ፍች ያላቸው ቃላትና ሀረጋት መኖር፥ የታጣፊ ወይም ተጎራጅ ሆሄያት ክሣቴ፥ የእናባቢዎች የመዋጥ ወይም የመዋጥ ባህሪ፥ የ "አ" የኅርዋኅሮ ጨዋታና ሌሎች ባህሪያቶቹ፥ የአንዳንድ ቃላት /ምዕላዶች/ ስዋስዋዊ ቦታቸውን የመለዋወጥ ባህሪ፥ በቃላትና በሀረጋት መካከል የምናሣየው የንባብ ቆምታ ልዩነት /Pause/፥ የቃላት እማሬያዊና ፍካሬያዊ ፍች ይዞ መገኘት... ቅኔን በሰምና ወርቅ ለመስንጠቅ ወይም ቅኔን ለመቀኘት ሁኔታውን ካመቻቹት ነገሮች መካከል ጥቂቶቹ ናቸው።

የቃላት እማሬያዊ ፍች ሲባል ቃሉ በመዝገበ ቃላት ውስጥ በቁሙ ያለው ፍች ማለት ነው። ይህም ማለት ቃሉ ተጨማሪ ሚስጥራዊ ትርጉም ሳይኖረው፥ በጥሬው ይዞት የሚገኘው ተራ ትርጉም ነው። ፍካሬያዊ ትርጉም ስንል ደግሞ፥ ቃሉ ከተራው የቀን–ተቀን ጥሬ ትርጉም ባሻገር ያለው ትርጉም ማሌታችን ነው።

www.ethiopianorthodox.org

አስረጅ:– ቃሉ
1. አህያ
2. እንጀራ

እማርያዊ ፍቺው

1.ለጭነት የሚያገለግል የጋማ ከብት::
2. ጣቢታ/ምግብ/ መና::

ፍካሬያዊ ፍቺው

1. ደደብ+ የማይገባው...
2. ሥራ /በእንጀራዬ አትግባ!/

እላይ ካነሳናቸው ነጥቦች በተጨማሪ+ ቅኔ ሲነሳ ዘይቤዎች ሳይወሱ መታለፍ እልነበረባቸውም፤ ዳሩ ግን+ የዘይቤዎቹ ሚና በሌላ ጥራዝ ስለተካተተ እዚህ ጎላ ብሎ አልቀረበም እንጂ+ ለቅኔው ያላቸው ድርሻ ወሰን የለሀ ነው::

ቅኔን ለመፍታት ከሚረዱ ዘዴዎች ጥቂቶቹና የጥናቱ አካሄድ:–

ቀደም ባሉት መግለጫዎች ውስጥ ቅኔ ሁለት ሰይፍ ያለው ያነጋገር ስልት መሆኑንና ለዚህ ባህሪውም ምቹ ሁኔታን የሚፈጥሩለት የድምፀ–ልሣናትና የቃላት የእስስቱነት ባህሪ መሆኑን ጠቆም አድርገናል::

ቋንቋው ይህን ዓይነት የተለዋዋጭነት ባህሪ እንዲላበስ የሚያደርጉ የድምፅና የቃላት አሰላለፍ ዓይነቶች አሉ:: ከዚህም ሌላ+ በተፈጥሮአቸው ከአንድ ፍቺ በላይ ያዘሉ ቃላትና ሐረጋትም አሉ:: ስለሆነም ደረጃ በደረጃ ይህን የትርጉም መተዛዘልና የእስስቱነት ባህሪ ከሚያሣዩ ቃላትና ሐረጋት መካከል ናሙናዎችን እያቀረብን በቅኔ ውስጥ ያላቸውን ሚና እንተነትናለን:: ቃላቱና ሐረጋቱም እስስቱአዊ ባህሪ እንዲላበሱ የሚያደርጋቸውን ያፈጣጠርና ያሰራር ሚስጥራቸውንም አብረን እናያለን::

የቅኔያዊ ቃላትና ሐረጋት ያፈጣጠርና ያስገኘር ወይም ያሰላለፍ ሚስጥራቸው ከታወቀም+ እንዲሁ የቅኔ አፈታት ዘዴ ታወቀ ማለት ነው::

ስለዚህ ያፈጣጠራቸውን ሚስጢር ለማወቅና በቅኔ አፈታት ዘዴዎች ላይ ለመነጋገር+ ቅኔ የራሱ የሆኑ ሙያዊ ቃላት ስላሉት በቅድሚያ ስለነሱ እንነጋገራለን:: የነሱን የምንነት ብያኔና ያሰራር እንዴትነት በመግለጽ መጀመሩ አስፈላጊ የሆነበት ምክንያት አለው:: ይኸውም የአብዛኛው የቅኔ ብልት አወጣጥ በነዚህ ሙያዊ ቃላት ውስጥ ስለሚካተት ነው:: ስለሆነም የሙያዊ ቃላቱ መግለጫ በማስቀደም አስረጅዎቹን እያስከተል ያፈታቱን ዘዴ እናሳያለን::

ህ ብ ረ – ቃ ል

በቅኔ ውስጥ ህብረ–ቃል የሚባለው ሰምና ወርቁን የሚያስተባብር ወይም በጋራ አጣምሮ የሚይገ ቃል /ወይም ሐረግ/ ነው::

«ህብረ–ቃል ሰምና ወርቁን አጣምሮ ይይዛል» ሲባል ምን ማለት ነው? ህብረ–ቃሉስ ከቅኔው ስንኞች በየትኛው ቦታ ላይ ይገኛል?

ህብረቃል ሰምና ወርቁን ያጣምራል ሲባል+ ዘጠና በመቶ በሚያህሉት በመጀመሪያዎቹ /የቤት መምቻ/ የቅኔ ስንኞች ውስጥ ካለው ሃሣብ ጋራ ጥብቅ ቁርኝት ወይም ግንኙነት ያለው ቃል ወይም ሐረግ በቤት መድፊያው ማለትም በመጨረሻው ስንኝ ውስጥ ይገኛል ማለት ነው:: ይኸ ቃል ወይም ሐረግ ከአንድ ፍች በላይ ይይዛል:: ያ ቃል ወይም ሐረግ ነው ህብረ–ቃል የሚባለው:: ምሳሌ ከ1.3–1.12 ያሉትን ተመልከት::

/90% በሚያህሉት ቅኔዎች ውስጥ ሲባል ደግሞ+ በቀሪዎቹ 10% ያህል ቅኔዎች ውስጥ ህብረ–ቃሉ የሚገኘው በመጀመሪያው ስንኝ ውስጥ ወይም ከመካከለኞዎቹ ስንኞች ውስጥ ባንዱ ወይም በሁለቱም ስንኞች ውስጥ ስለሆነ ነው::

ሰም:– ሰም የሚባለው በስንኞቹ ውስጥ ይፋ ሆኖ የተነገረውና+ ማንም አልፎ ሂያጅ የሚረዳው ተራው /ግልቡ ወይም ዝርው የሆነው/ መልዕክት ነው:: ሰሙ የደራሲው እውነተኛ መልዕክት አይደለም:: በተቃራኒው ግን ሰም ሊተላለፍ የተፈለገው መልዕክት ማደናጋሪያ ወይም መሸፈኛ ነው::

ምሳሌ:– 1.2 ጠላቴ ነህ እንጂ መቼ ወዳጄ ነህ፣
አትድረስ ከደጄ አንተን አልይህ::

በቅኔ ታሽቶ ሳላደገ ለግልብ ተደራሲ+ በነዚህ በላይኞቹ ስንኞች አማካኝነት የተላለፈው መልዕክት የጥላቻ ነው:: ያ ግን ሰሙ ነው:: ሚስጥሩ ግን ሌላ ነው:: /«የጠላ መስሎ ውዴታን ሲገልጽ» በሚለው ርእስ ስር 2.4ኛውን ምሳሌ ይመለከቷል::/ ከላይ እንዳየነው+ ሰም የሚባለው:– ሰው ሁሉ ያወቀው+ ፀሐይ የሞቀው መልዕክት ነው::

ወርቅ:– በምርምር የሚደረስበት ጉዳይ ስለሆነ:: ወርቁ+ አልፎ ሂያጁ አንባቢ ወይም ሰሚ በግልጽ የማይረዳው ሚስጥራዊ መልዕክት ነው:: ወርቅ በማእድንነቱ ከአፈር ውስጥ ነጥሮ እንደሚወጣ ሁሉ+ በቅኔ ውስጥም ወርቅ ከተራው መልዕክት ተንጓሉ ተበጥሮና ተጨምቆ የሚወጣው የሚስጥራዊው ጉዳይ ፍሬ ሃሣብ ነው::

ቅ ኔ በ ሰ ም ና ወ ር ቅ ሲ ሰ ነ ጠ ቅ:–

ሀ/ ሰሙን ለማግኘት፤

ቅኔው አንዳንድ ጊዜ ብዙ+ አብዛኛውን ጊዜ ግን ሁለት ስንኞች ብቻ ይኖሩታል:: /ስንኝ የግጥም ዓ.ነገር ነው::/ ለባለሁለቱ ስንኞች የሚሰጠው የሰምና የወርቅ ያፈታት ዘዴ+ ለባለ ብዙዎቹ ስንኞችም ያገለግላል::

1. ሰሙን ለማግኘት በቤት መምቻው /መምቻዎቹ/ ስንኝ ውስጥ የተነገረውን ሃሳብ አጢኖ ማስተዋልና ከቤት መድፊያው ስንኝ ጋራ ያለውን ግንኙነትና የሃሣብ ጥምረት /ተቃርኖም ሊሆን ይችላል/ መገንዘብ ያስፈልጋል:: ምሣሌ 2.3.1+ 2.3.2ንና 2.4.3ን ተመልከት::

2. በመጨረሻው ማለትም በቤት መድፊያው ስንኝ ውስጥ ከተደረደሩት ቃላትና ሐረጋት መካከል ከመጀመርያው ማለትም /ከቤት መምቻው/ ስንኝ ጋራ ግንኙነት ወይም ተዛምዶ ያላቸውን ቃላትና ሐረጋት መፈለግ ያሻል:: ከምሳሌ 1.3 እስከ 1.12 ያሉትን ተመልከት::

3. ከላይ በተራ ቁጥር 2 የተገለፀውና ሊተኮርበት የሚገባው ቃል:– ህብረ–ቃል ይባላል:: ይኸው ህብረ–ቃል የተባለው በቋንቋው ውጫዊና ውስጣዊ የለውጥ ባህርያት ሳቢያ እንደ እስስት መልክ ተለዋዋጭ ባህሪን ያሳያል:: የትርጉም ለውጥ ያመጣል ለማለት ነው:: ይኸውም ህብረ ቃሉ ከቤት መምቻው የስንኝ ሃሣብ ጋራ ተዳምሮ ሲታይ+ የሰሙን መልዕክት ያስተላልፋል:: የዚሁ የህብረ–ቃሉ ተለዋጭ ፍች ደግሞ ወርቁን ይገልጻል:: ከተ.ቁ. 1.3–1.12 ያሉትን ምሳሌዎች እንደገና በጥሞና ተመልከት::

የህብረ–ቃልና የሰም አስረጂዎች:–

ምሳሌ 1.3:–
ላረቂውም ኮራሽ ለውስኪውም ኮራሽ እንቺ ግድ የለሽም፣
የወደድሽው ጠላ አልተገኘልሽም::

ህብረ–ቃሉ ጠላ የሚለው ነው::

ከላይ በተራ ቁጥር 1 ና 2 በተሰጠው መግለጫ መሰረት+ በመጀመርያው ስንኝ ውስጥ የተገለፀው ዋና ሃሳብ ከመጠጥ ጋራ የተያያዘ ነው:: አረቂም ሆነ ውስኪ ለመጠጣት አለመፈለጓ ተነግሯል::

ከዚሁ ከመጀመሪያው የስንኝ ሃሣብ ጋራ+ የጋራ የሆነ ጉዳይ ያለውና በሁለተኛው ስንኝ ውስጥ የሚገኘው ቃል «ጠላ» የሚለው ነው:: የአረቄ፣ የውስኪና የጠላ የአንድነታቸው ወይም የግንኙነታቸው ክር የሚመዘዘውም ሁሉም የመጠጥ ዓይነቶች ከመሆናቸው ላይ ነው::

በተራ ቁጥር ሦሥት በተሰጠው መግለጫ መሰረት «ጠላ» የሚለው ቃል ለሰምና ለወርቁ ህብረቃል /አጣማሪ+ አያያዥ+ የጋራ ወይም የወል ቃል/ ሆኖ ሰምና ወርቁን በጋራ ይይዛል:: እናም በሰሙ «የሚጠጣ ነገር ፈልገሽ ነበር፣ ነገር ግን+ «ጠላ» ማግኘት+ «ጠላ» ማቅረብ አልተቻለም» ይላል::

ወርቁም:– ከዚሁ «ጠላ» ከሚለው ቃል ነው ተሰንጥቆ የሚወጣው:: ስለዚህ በወርቁ «ጠላ» አልወደደም+ ፊቱን አዞረ+ ተቀየመ+ አከ እንትፍ አለ... የሚል ፍች አለው::

ወርቁን ለማግኘት:–

የአብዛኛዎቹን ቅኔዎች ሰምና ወርቅ የሚይዘውና ህብረ–ቃል እየተባለ የሚጠራው ቃል ወይም ሐረግ:– ከቤት መምቻው ስንኝ ውስጥ ካለው ሃሣብ ጋራ ተመሳሳይነትና የጋራ ባህሪ ያለው መሆኑን አውስተናል:: ተመሳሳይነት ቢያጣ ደግሞ ተቃራኒነት ያለው ቃል ወይም ሐረግ በመጨረሻው ስንኝ ላይ እንደሚገኝም ቀደም ብለን ተነጋግረናል:: ይኸው ህብረ–ቃል ቀሪውን ስንኝ ከመጀመሪያው ስንኝ ጋር በሃሣብ ያስተሳስራል:: ወርቁ ከመጀመሪያው /ከመጀመሪያዎቹ/ የስንኝ ሃሳብ ልዩ የሆነው ሃሳብ ወይም መልዕክት ነው::

ምሳሌ 1.4. ልብሲም አለቀ ላይ ታቼ+
የኔም ዘመዶች ሰለቹ+
ከርና መርፌስ አገኘሁ+
ጠቃሚ ሰው አጣሁ::

ከልብስ ማለቅ+ ከዘመድ መሰልቸት+ ከክርና መርፌ መገኘት ጋራ ግንኙነት ያለውና በመጨረሻው ስንኝ ውስጥ የሚገኝ ቃል ወይም ሐረግ «ጠቃሚ ሰው» የሚለው ነው:: ይኸ /ቃል/ ሐረግ ሁለት ዓይነት ፍች

www.ethiopianorthodox.org

አለው:: በሰሙ:– ልብስን የሚሰፋ–በመርፌ የሚጠቅም ሰው ሲል፤ በወርቁ ደግሞ:– መልካም ሰው+ የሚረዳ ሰው+ የሚደግፍ ሰው... ይላል ማለት ነው::

ምሳሌ 1.5. ጎንደር ወርጄ ቀስቼ+
ልብሰ ተክህናተ ለብሼ+
ታዩኛላችሁ እኔን+
ነገ ገብቼ ሳጥን::

በሰሙ:– «የቅስናውን ትምህርት ጎንደር ድረስ ሄጄ የተማርኩ ስለሆነ+ በተማርኩት መሰረት ቤተክርስቲያን ገብቼ አጥናለሁ /አገለግላለሁ/» ሲል+ በወርቁ:– «ሰው ሟች ነውና እኔም አንድ ቀን ሞቼ በአስከሬን ሳጥን ውስጥ እገባለሁ» ይላል::

ከላይ ባሉት ምሳሌዎች እንዳየነው:– ህብረቃል እየተባለ የሚጠራውና ይኸው በመጨረሻው ስንኝ ውስጥ የሚገኘው ቃል ወይም ሀረግ ባመዛኙ የእስስቱነት ባህሪ ይኖረዋል–ክልታዊ ገፅታና ፍችም:: ስለሆነም ወይ የመጥበቅና የመላላት ባህሪ ይይዛል፤ ወይ ደግሞ የአድራጊነትና የተደራጊነት ጠባይ ያመጣል፤ አለበለዚያ ደግሞ የንባብ ቆምታ ልዩነት ...ይኖረውና ሁለት ዓይነት አነባበብና ሁለት ዓይነት ፍች ይይዛል:: ባጭሩ በሰምና ወርቅ ይሰነጠቃል:: ወርቁ ከመጀመሪያው የስንኝ ሃሣብ ልዩ የሆነውና ሚስጥራዊ መልዕክት የያዘው ሃሳብ ነው ብለናል::

ምሳሌ 1.6. ለላሞቼ እረኛ ማንን አርጋችኋል?
ለበጎቼ እረኛ ማንን አርጋችኋል?
እንደኔ ልጅ በቅሎ ይጠፋባችኋል::

ይህ ቅኔ ሦሥት ስንኞች አሉት:: የመጀመሪያዎቹ ሁለቱ የቤት መምቻ ስንኞች ስለከብትና ስለ እረኛ ይናገራሉ:: በሦሥተኛው ስንኝ ውስጥ ከነዚሁ ከመጀመሪያዎቹ ከሁለቱ ስንኞች ጋራ በሃሣብ የተሳሰረ+ የሃሳብ ቁርኝት ያለው፤ ማለትም ነገራዊ ተዛምዶ የያዘ ቃል ወይም ሐረግ አለ:: እሱም «በቅሎ» የሚለው ነው:: ይህንኑ ቃል ሰሩ ስናደርገውም «እንደኔ ልጅ በቅሎ ይጠፋባችኋል» ይሆናል:: በቅሎ የሚለው ቃልና አብሮ የተራዘመው ሐረግ ሁለት ዓይነት ፍችዎች አሉት:–

እንደኔ ልጅ በቅሎ ይጠፋባችኋል:–

1. የኔ ልጅ በቅሎው እንደጠፋበት ሁሉ...
2. «የኔ ልጅ ተፈጥሮ+ ማለትም ተወልዶ ሞተ» የሚል ነው የሐረጉ ሁለተኛ ፍቹ:: «ጠፋ» የሚለው ቃል ፍካሬያዊ ፍቺው «ሞተ» ማለት ነው::

በላይኛው ቅኔ ውስጥ ግልፁ ነገር ማለትም ሰሙ «የኔ ልጅ በቅሎው እንደ ጠፋበት ሁሉ+ ከብቶቻችሁ እንዳይጠፉባችሁ በእረኛ እያስጠበቃችሁ ነው ወይ? /አስጠብቁ/...» የሚል ፍች አለው::

ወርቁ:– «ልጄ ሞተብኝ» ይላል::

ምሳሌ 1.7. የቀለምን ዘር ታውቃለህ+
ምነው ና የጠፋህ::

የመጀመሪያው ስንኝ ስለፊደል እውቂያ ይናገራል:: «ቀለም» ማለት ፊደል ማለት ነው ሆሄ:: የመጨረሻውም ስንኝ: ከዚሁ ከመነሻው ስንኝ ጋራ የሚስጥር ሃሣብ ይጋራል–«ና» የተባለችው ፊደል ምነው ጠፋችብህ? ይላል::

ህብረ ቃሉ ማለትም ሰምና ወርቁን አስተባብሮ የያዘው ቃል፤ /የመጀመሪያውም የመጨረሻውም ስንኞች የጋራ የሆነውና በመጨረሻው ስንኝ ውስጥ የሚገኘው ቃል «ና የጠፋህ» የሚል ነው::

ሁለቱን መስመሮች ማለትም ሁለቱን ስንኞች ስንጨምቅ /ስናገጣጥም/ የምናገኘው ተራ መልዕክት ማለትም ሰሙ:– «ፊደል እያወቅህ /ና/ እንዴት ይጠፋብሃል፤ እንዴት /ና/ ያሳስትሃል?» የሚል ወቀሳ ዓይነት ነገር ወይም የግርምታ ጥያቄ እናገኛለን::

ወርቁ:– «ወዳጄ ሆይ ብቅ በል እንጂ አትጥፋ!...» ይላል::

ምሳሌ:– 1.8. በግና ፍየሉ እያለ አቤትህ+
ምነው በፋሲካ አዞ የበላህ?

በነዚህ ሁለት ስንኞች ውስጥ የግድ የሆነ ግንኙነት ማለትም የሃሣብ አንድነት ያላቸው ቃላትና ሐረጋት አሉ–የሚበሉ ነገሮች:: ስለዚህ «በግና ፍየል» ከመጀመሪያው ስንኝ ይወሰዳሉ /ይያዛሉ/:: ከሁለተኛው ስንኝ ደግሞ «አዞ» ይወሰዳል:: ዳሩ ግን «አዞ» ብቻውን ሁለት ትርጉም ስለማይሰጥ «አዞ የበላህ» የሚለው ሐረግ ባንድነት ይወሰዳል:: ስለሆነም:–

ህብረ ቃሉ:– አዞ የበላህ:: የሚለው ሐረግ ሲሆን:–

ሰሙ:– «በግና ፍየል ከቤትህ ሳይጠፋ በፋሲካ ምድር አዞ ለምን ትበላለህ?» ሲል+ ወርቁ ደግሞ:– «በፋሲካ ምድር አዞ ገደለህ፤ አዞ ዋጠህ፤ አዞ አጠፋህ...» የሚለው ይሆናል::

ምሳሌ 1.9 ላሞቹ ደረቁ ጥጆቹ አብረው ዋሉ+
አሁን የት ይገኛል ወተት ወተት ቢሉ::

በመጀመሪያው ስንኝ ውስጥ ባለው ዋና ሃሳብ ውስጥ ጎልተው የሚታዩት:– ላሞች+ ጥጆችና ከመታለብ መንጠፍ የሚሉ የሃሳብ መግለጫ ቃላት ናቸው::

በመጨረሻው ስንኝ ውስጥም ከዚሁ ከመጀመሪያው ስንኝ ዋና ሃሳብ ጋራ የሚጣጣም ወይም ግንኙነት ያለው ቃል ወይም ሃረግ አለ:: ከላም+ ከጥጃና+ ከመንጠፍ ጋራ የሚሄደውና በመጨረሻው ስንኝ ውስጥ የሚገኘው ቃል «ወተት» የሚለው ነው:: «ወተት–ወተት ቢሉ» የሚለው ሐረግ በመግለጫ ተ.ቁ.3 መሰረት ሁለት ዓይነት ፍች ስላለው እንደሚከተለው በሰምና ወርቅ ሊሰነጠቅ ይችላል::

ህብረ ቃሉ:– ወተት ወተት ቢሉ

ሰሙ:– የወተት ያለህ ቢሉ+ ለወተት በከንቱ ቢጓጉ+ የሌለውን ወተት አጉል ቢመኙ+ ላም ከነጠፈች በኋላ ወተት አይገኝም ይላል::

ወርቁ:– ወተት–ወተት ቢሉ+ ቢዋትቱ+ ቢንከራተቱ+ ቢወጡ+ ቢወርዱ+ ቢማስኑ... /ተብሎ ሃሳቡ ይብራራል::/

ምሳሌ 1.10. በባቡር ተጉዞ ምንድነው ቅልውጡ+
ግብጾች ለሃበሻ ደግ ሰው ላይሰጡ::

በሁለቱ ስንኞች ውስጥ የሃሣብ አንድነት ወይም ግንኙነት ያላቸው ቃላትና ሃረጋት አሉ+ እነሱም:– ቅልውጥና ድግስ የሚሉ ናቸው:: «ህብረቃሉ ማለትም ሰምና ወርቁን የሚያስተሳስረው ቃል አብዛኛውን ጊዜ በመጨረሻው ስንኝ ላይ ይገኛል+ እሱም ሁለት ዓይነት ፍች አለው» በሚለው ህግ መሰረት ስንመራ:– «ደግ ሰው» ከሚለው ሐረግ ላይ እናርፋለን::

ህብረ ቃሉ:– «የደግ ሰው» ፍች:–

1. ድግስ አሰናድተው
2. መልካም ሰው፤ ጥሩ ሰው፤ ሀቀኛ ሰው...

ሰሙ:– «ድግስ ደግሰው፤ መሰናዶ አዘጋጅተው ላያበሉ ምን ያጓጓል...» ሲል፤

ወርቁ:– ዱሮ ጳጳስ የሚመጣው ከግብፅ ነበረና+ «ከፖለቲካ ነፃ የሆነ ሀቀኛ ሰው ላይልኩልን፤ መልካም ሰው ላይሰጡን... እንጓጓ፤ እንልፋ...» ይላል::

ምሳሌ 1.11. ምን ያሉ ቄስ ናቸው ተዝካር የለመዱ+
አስታርቁኝ ብላቸው ፍታት ብለው ሄዱ::

ቄስ፤ ተዝካርና ፍታት የሚመሣሰሉበት መንገድ አለ:: ስለዚህ ህብረቃሉ «ፍታት» ይሆናል::

ህብር:– ፍታት+

ሰም:– ለሙታን የሚደረግ ፍታት የተባለ ጸሎት አለብኝ አሉና ሄዱ::

ወርቅ:– «ሚስትህን ልቀቅ» አሉኝ::

ምሳሌ 1.12. አቶ ገብረማርያም ተሰቅሏል ዳዊቱ+
አውርዳችሁ ስጧት ተደገመች እቱ::

ባገራችን ዳዊት ይደገማል:: ስለዚህ ሁለቱን ስንኞች ያስተሳሰረው ቃል «ተደገመች» የሚለው ነው::

ህብረቃል:– ተደገመች:–

ሰሙ:– ካነበበች ስጧትና ታንበው + ትድገመው::

ወርቅ:– እሷም ሞተች+ እሷም እንደ ወንድሟ ሁሉ አረፈች::

ማሳሰቢያ:– ሰምና ወርቁ ሲፈታ ወይም ሲገለጽ በህብረቃሉ የተመለከተው ቃል ወይም ሀረግ እንዳለ መቀመጥ የለበትም:: ይህ ከሆነ ግን በቀጥታ ፈቺው ሚስጢሩን አለማወቁን ወይም መልሱን መጠራጠሩን ከማጋለጡም በላይ+ በቅኔ አፈታት ህግ የተከለከለ ነው::

በተለይ ወርቁ ሲገለጽ+ ሰሙም ሆነ ህብሩ ከተገለፀበት ቃል በፍጹም በተለየና በማያሻማ /«በሁለት ቢላዎ በማይበላ»/ ቃል ወይም ሐረግ መፈታት አለበት:: በሌላ አባባል+ ወርቁ የህብሩን አቻዊ ፍች በያዘ በሌላ ቃል መገለጽ አለበት እንጂ+ በዚያው በራሱ ማለትም በህብረ ቃሉ መቅረብ ወይም መነገር የለበትም::

የቅኔ ባህርያት:–

ቅኔ በሰምና ወርቅ መንገድ የሚፈታ ሁለት ሰይፍ ያለው ያነጋገር ስልት ነው:: የቅኔ መልዕክት በሰም ተሸፍና ስለሚነገር ከሚስጢሩ ላይ ለመድረስ ምርምርን ይጠይቃል:: ቅኔ ላይ ላዩንም ሲታይ ያሞገሰ እየመሰለ በወርቁ ይሳደባል+ የተሳደበ እየመሰለም በወርቁ ያሞግሳል ይህ ቋሚ ባህሪው ነው:: የዚህን አስረጅዎች ቀጥለን እንመለከታለን::

www.ethiopianorthodox.org

ቅኔ ያሞገሰ መስሎ ሲሳደብ:–

ምሳሌ 2.1 በላሁ ይበቃኛል ከእንጀራው ከወጡ+
እግዚአብሔር ይስጥልኝ ከመሰብዎ አይጡ።

ሰሙ:– «እስከጠግብ በልቻለሁ+ ለዚሁም ምስጋናዬ የላቀ ነው። ለእርስዎም+ እኔ እንደገባሁ ሲሳይ ይግባልዎ+ መሶብዎ ይሙላ+ ገበታዎ ይስፋ...» ሲል፣

ወርቁ:– «ከረፈፍ ነሽ+ ከርንፍት ነሽ+ ሙያ የለሽም+ መሶብሽን እንኳ በአግባቡ ካለመክደንሽ የተነሳ እንጀራው የአይጥ መፈንጫ ሆኗል» እያለ ይሳደባል።

ምሳሌ 2.2. ትናንትና ጠፉሽ ሰው ብልክብሽ+
እንጫወትም ወይ አንድ እግር መጥተሽ።

ሰም:– የፍቅር ሀራራ ያናወዘው+ ማለትም የፍቅር አቦል ቡና የጠማው ሰው ለፍቅረኛው የሚልከው ዓይነት «አንድ ጊዜ ብቅ በይና እንጫወት» የሚል ላዕላዊ ወይም ግልብ መልዕክት አለው።

ወርቅ:– ባለቅኔው ሊያስተላልፈው የፈለገው ጉዳይ ግን+ የፍቅር ትኩሳትን ማለትም+ ውዴታና+ የድረሽልኝ ጥሪን የሚያንቃጭል የፍቅር መረዋ ሳይሆን+ ባፍራሹ ጥላቻን ገላጭ የሆነ ጎፍናና ዕዋ ይዞ ደራሽ ነው–ስድብ «እግረ ቆራጣ ነሽ፣ ያለሽ አንድ እግር ብቻ ነው» እያለ በአካል ጉዳቷ የሚያነውርና:ወሽመጥ ቆራጭ የሆነ ድብቅ መልዕክት ያዘለ ነው። ቅኔ ሁለት ሰይፍ ያለው ቋንቋ ነው መባሉም ስለዚህ እስስታዊ ባህርዩ ነው።

ቅኔ የሰደበ መስሎ ሲያሞግስ

ምሳሌ 2.3.1
ይቆጡኛም እንደሁ+ ይሙቱኛም እንደሁ ይኸው ቆምኩልዎ+
ያለምጣም ምኒልክ ብዬ ሰደብኩዎ።

ሰም:– «ምኒልክ ለምጣም ነው፣ /ከቆዳው ላይ የለምጥ በሽታ የያዘው ሰው ነው/ ብዬ ተሳድቢያለሁ፣ ለዚህ ጥፋቴ የሚገባኝ አፀፋ ቁጣም ሆነ ዱላ+ እሬትዎ ነኝና የፈቀዱትን ያድርጉ» እያለ የሚቀናጣ ይመስላል።

ወርቅ:– «የመናር ጣዕሙ+ የሀልውና ትመሙ+ የዓለም ወጥ–ማጣፈጫ ጨው+ ማለትም የኑሮ ጥናነት መታወቂያ ጣዕሙ ምኒልክ ነው። ምኒልክ የሰዎች ሁሉ ሰው ነው» እያለ የንጉሱን መልካም ሰውነት ያሞግሳል።

ምሳሌ 2.3.2 ወልድ በራስህ ተኮራህ+
አብ አይሻልም ወይ አባትህ+
ተለማኝቱ እናትህ።

ሰም:– እናትህ ለማኝ ድሃ ናት።

ወርቅ:– «እናትህ አማላጅ ናትና ጌታን ትለምንልናለች።» ይላል እንደ አማኙ እምነት።

የጠላ መስሎ ውዴታን ሲገልጽ:–

ምሳሌ 2.4 ጠላቴ ነህ እንጂ መቼ ወዳጄ ነህ+
አትድረስ ከደጄ አንተን አልይህ።

«አንተን አልይህ» የሚለው ሐረግ ተደጋግሞ ሲነበብ /ወደኋላ ግን የውስጣዊ ባህሪዩን ሳይንሳዊ ትንታኔ እናያለን/ «አንተ /ና/ ልይህ» ይላል። በመሆኑም+ በሰሙ ትርጉም በመታለል+ አልፎ ሂያጁ ተደራሲ+ «ተናጋሪዋ ሴትዮና /ባለቅኔዋና+ ቅኔው የተነገረለት ሰው ለካ አይዋደዱም+ በጠላትነት ዓይን ይተያያሉ» ብሎ ይደመድማል።

የቅኔ መልዕክት የሚደርሰው ተደራሲ ግን+ በ/ወርቁ/ «አይንም ገበያ ነውና ብቅ ብለህ የፍቅር ረሀባችንን በአይን እንኳ እንወጣ» ማለቷን ይገነዘባል።

ከዚህ ከላይ ካነሳነው ነጥብና+ ሕብረቃሉ ከሚይዘው የትርጉም ተለዋዋጭነት ባህሪ በመነሳትም:– ቅኔ የቋንቋ እስስታዊ ባህሪ የሚታይበት የሚስጥራዊ መልዕክት ማስተላለፍያ /ስልት/ ነው ማለት ይቻላል።

የቅኔ ባህሪው አንድ ነገር ያለ መስሎ ሌላ ነገር ማለት ነው። ቅኔ የሰደበ መስሎ ማሞገስ+ ያሞገሰ መስሎ መሳደብ አይነተኛ ባህሪው ነው።

2.5.0 ቅኔ ያሞገሰ መስሎ ሲሳደብ

ቅኔ ያሞገሰ መስሎ በምፀት – በአሽሙር ሲሳደብ ወይም ይኸን ያለ መስሎ ያንን ሲል የሚያሳዩ አስረጅዎች:–

2.5.1 መስቀልን ጥምቀትን ሰው ሁሉ ሲመኝ+
ወርሃ ፋሲካ ናት ደስ የምትለኝ።

2.5.2 መበልፀግ ነው ሃገሬ+
ሁሉም ሰው ሆነ ገበሬ+
እስቲ ተመልከት አስተውል+
ሁላችን ዎ – ህ ስንል። /ምፀት/

2.5.3 ለነዚያ ፋሺስቶች መድሃኒት ስጧቸው+
የሚያስተምጥ ሳይሆን የሚያስመልሳቸው።

2.5.4 በምስራቅ በሰሜን የመጣን ጠላት+
ጃንሆይ ካሳን ልከው በተራረቁት።

2.5.5 ከእንግዲህስ ወዲያ ሰው አልከባትም+
እሷው ትመጣለች መቆሚያ የላትም።

2.5.6 በናርኩበት ሁሉ ባለፈው ዘመኔ+
እንዳንቶ ጥሩ በጥባጭ አላየሁም እኔ።

2.5.7 እኛን ሲሉ መጥተው እትጨክኑባቸው+
ማርካችሁ ገፋችሁ ባዶ አታስቀሯቸው።

2.5.8 እንግዲህ አልመጣም ምን አደርጋለሁ+
ደህና ይሰንብቱ ልትወጡ ከሆንሁ።

2.5.9 ያሳደገኝን ጌታዬን+
ሰው ሲታገለው ብቻውን+
የተቻለኝን እረዳሁ+
አጣጥየው መጣሁ።

2.5.10 ጃንሆይ አይጨክኑ በጠላት ወታደር+
ማርኩት ብለው ልከው ቢ.ታረቅ ደግ ነበር።

2.5.11 እንዲያ ተቸግሬ እርቦኝ ጠምቶኝ+
ደጉ ራስ ተፈሪ ከሥራ አገቡኝ/ምፀት/

2.5.12 ጥያቻሁን ሁሉ መርምረን አውቀናል+
ቢሆን ጠላቻሁን በጣም አድንቀናል።

2.5.13 በቤትህ ስትኖር ለብቻህ+
በምን ምክንያት ሰው አማህ።

2.5.14 ምንም በደል ሳይኖራት+
ሰው አማኝ ብለው ሰደቧት።

የሰደበ መስሎ ሲያሞግስ:–

2.5.15 የሰራዊት ጌታ ፈጣሪ+
ሰውን ሁሉ አኗሪ+
የምሰድብህ በጭካኔ+
ምናምን ብዬ ነው እኔ።

2.5.16 የማርያም ልጅ ነኝ ብለህ+
ወልድ በራስህ ተኮራህ+
አብ አይበልጥም ወይ አባትህ+
ተለማኝ እናትህ!

2.5.17 ምንም ምን ሳይበድል ሳይናገር ሰው+
ሰደቡት ይላሉ ዘርፋፋ ብለው።

2.5.18 አንድ ልጅ ብወልዳት ተሳዳቢ ሆነች+
እርስዎንም እራስ ባሪያ ትልዎታለች።

2.5.19 ሲናድ ሲናድ ያድራል እነማይ ሲሸበር+
ወልታ መልከ ጥፉ ማስፈራሪያ ነበር።

2.5.20 አላለቅስልህም አይኔ ይሻለኛል+
አንተም የገና ዕለት ጦም አውለኸኛል።

2.5.21 ተወደደልህ የሴት ቃል+
እንዴት ነሽ እግዚአብሔር?

2.5.22 ልጅዎን ይቆጡ እቴጌ መነን+
በጣም አስለቀሰው ትንሽ ትልቁን።

2.5.23 ቀድሞም ስጋን ጠልተው በጊትነትዎ+
እራስ የሰው አንገት ምነው መብላትዎ።

2.5.24 ወ/ሮ ሙላቷ እኔን እንዳትወቅሽ+
ልኩን ልነግረው ነው ታማኝ ለባልሽ።

2.5.25 የደጃች ጎሹ ሞግዚት+
እህል አታቀምስም በጊዜያት+
ወዲያ ይተዋትትቀርብዎ+
እናትም አትሆንዎ።

2.5.26 ብነግርህ ብመክርህ ምነው አልሰማ አልህ+
ሲመሽ አትምጣብኝ ከእንግዲህ ወዲህ።

2.5.27 አርባ ቁም ከናውራው ሰጥተው ቢድሩት+
xx እሽቴ ቀፀላ ይበላል አንጆት። xx

2.5.28 ከተነጋገርንስ እስኪ ልጠይቅሽ+
መለመን አላውቅም እንዴት ነው እባክሽ?

2.5.29 ልጅዋ እያለቀሰች ሰው አስቸግራለች+
አሳብ የሌላት ሴት እዚያው ውላ አድራለች።

2.5.30 ማወቁን አውቃለሁ አንችም ነግረሽኛል+
ቀድሞ አንችው ቅመሽው ለኔም ይበቃኛል።

2.5.31 ምን ጊዜ ነግዳ ምን ጊዜ አገኘችው+
ከቤተክስያን ጓሮ መሬት የገዛችው።

2.5.32 ስለ ህይወቱ እኔ ምንም ምን አልፈራም
ባላባት ገድዬ የነካኝ ሰው የለም።

3.0 ህብረ – ቃሉ ቀድሞ ሲመጣ:–

ከቦታ አቀማመጡ ልዩነት በስተቀር+ የህብረ–ቃሉ እና የሰምና ወርቁ የአፈላለግ ጥበብ+ በተ.ቁጥር 1.3–1.12 የተሰጠውን ምሳሌና ማብራሪያ የሚከተል ሆኖ+ ህብረቃሉ በመጀመሪያው ስንኝ ላይ የሚገኝ የቅኔ ዓይነት አለ።

www.ethiopianorthodox.org

መልመጃ 3.1

የሚከተሉት ቅኔያት በዚህ ህግ የሚዳኙ ናቸውና ሰምና ወርቃቸውን እየለየህ ፃፍ።

3.1 ወርቁን ቀብሬአለሁ ችግርም የለብኝ+
ኮራ ብዬ ብሄድ አይነወርብኝ።

3.2 የራስ አሊማ ጣት እጅግ ረዘመ+
ላየውም ሰው ሁሉ በጣም አስገረመ።

3.3 ገናን ዘመድ የለኝ ወዴት እውላለሁ+
ከድንጋይ ስር ሆኜ አሳልፈዋለሁ።

3.4 ያ ከፉ ጉንፋን ባልያዘሽ+
እቴ ምን ያምር ድምጥሽ።

3.5 ለምን ትሄጃለሽ ሁል ጊዜ በሰው ላይ+
ሁለት ዓይን ሳለሽ ጎዳናውን የሚያይ።

3.6 እንደተገኘ ነው ሁል ጊዜ መብላት+
አሁን ምን ያደርጋል የማታው እራት።

3.7 አባ አከሊሉ+
ሳህን አምጣ አሉ።

3.8 ጃንሆይ ጥላ አይወዱም ጣይ ካልወጣባቸው+
ባርኔጣ ይዘዋል አውልቀው በጃቸው።

3.9 ማረጌ ከቀረ ከዚህ ምን እሻለሁ+
አልፈልግም አለም መንኜ እሄዳለሁ።

3.10 ምን አረግ ብለህ ነው ተቀጥፋ እያየሃት+
አጉበሩን ሰርተህ ያውተረተርህላት።

3.11 ማረፊያዬን አላውቅ ተጉገር ተጉገር+
እስከመቼ ድረስ እንዲህ ተወዝውዤ።

3.12 እሱ ባጭር በቅሎ ሄደ ገሰገሰ
እኔ ኮርቻ አጣሁ ቀኛዝማች ታደሰ።

3.13 ትናንትና በቀን ከትናንትም በፊት ገበያ ነበሩ+
ዛሬስ ደጃች ተድላ የት ጠፉ ካገሩ።

3.14 ብርሃኔ ታስራለች ይላል ሰራዊቱ
ለቅሶ ትርፍም የለው እንግዲህ እስፈቱ።

3.15 ተጠርቶ ሄደ እሱ ድንገት በሌሊት+
አባቱ ተመርተው ላቆዩት እርስት።

3.16 በል ተመለስ በይው በይ ወዴት ይሄዳል+
መሸጋገሪያችን ድልድዩ ተሰብሯል።

3.17 ለማረፊያ ብለው ንጉስ ቢሰጡት+
በዛብህ አፍቀራን ጉልት አደረጋት።

3.18 እንቢ አልሰማም ብሎ ጥላሁን ቢሉት+
ጠውልጎ ደረቀ ወደቀ መሬት።

3.19 መገላገሉንስ ተገላግላ ነበር
ተመልሳ ከዳች እርቅ ያልፈጀው ነገር።

3.20 ተልኬ መጣሁኝ ያን ሁሉ መንገድ
አትስሙኝ ፈቅ በሉ ነግሬያት ልሄድ።

3.21 አልነገርከኝም ወይ ባላባት ነኝ ብለህ
እንግዲያው ምነዋ እዚህ አገር የለህ?

ህብረቃሉ በመካከል ላይ ሲገኝ፦

3.22 ከሳ ደረቴ መነመነ
ህመም የለብኝ ምንድን ሆነ
የዱሮው መልኬ ይጥፋኝ ወይ
ሰው ኑሮውን መሳይ።

3.24 በጧት ገበያ የሄድኩት
አዲስ ልብስ ነበር ለመግዛት
ልብስ ካገኘሁ በጥቂት
ሁሉንም በተውኩት።

3.25 የሰው እንግዳ ሲመጣ
ግባ ይሉታል ብላ ጠጣ
ያንተ መላከተኛ የመጣ ዕለት
ይዋል ይደር የለበት።

መልመጃ 3.2

የላይኛውን መግለጫ መሠረት አድርግና፦ በሚከተሉት ቅኔዎች ውስጥ 1ኛ ህብረ–ቃሉን ከስሩ አስምርበት። 2ኛ ከተሰጡተ አማራጭ መልሶች መካከል ወርቁን የሚያሣየውን የመልስ ቁጥር በስተግራ በተሰጠው ባዶ ቦታ ላይ ጻፍ።

.........3.26 ሁለት አሽከሮች ነበሩኝ+
አንዱ ደስታ ከዳኝ።
መከራ ብቻ ቀርቶኛል+
ስሄድ ይከተለኛል።

1. ከከዱኝ ጓደኞቼ መካከል አንዱ ደስታ ነው።
2. አንደኛው ሎሌዬ ዛሬም አብሮኝ አለ።
3. ሀብት ስላጣሁ ችግር እንጂ ፍስሀ የለኝም።
4. ሁሉም መልሶች ሊሆኑ ይችላሉ።

.........3.27 ለወልድ አብነት አለው+
ገድሎ ማዳኑን አየነው።

1. ወልድ የሞት መድሃኒት አለው።
2. ወልድም አባቱ አብ እንደሚያደርገው ያደርጋል «እኔን ያየ አብን አየ» ተብሏልና።
3. ወልድ አብነት ያውቃል። 4. ፩ና 3

.........3.28 ማሳለፍ እንደሞት ነው+
አንድም ሰው አይቀረው።

1. እንግዶችን ለማስተናገድ ሞትን የመሰለ አስተናባሪ የለም። 2. ሰው ሁሉ ሟች ነው።
3. ሞት ሁሉን እኩል ያደርጋል። 4ኛ. 2 ና 3 ልክ ናቸው።

.........3.29 ምነው ጠላ ጠላ እኔን+
ሁሉ ሲጠጣ ጠጁን።

1. ምን በድየው ጠላኝ?
2. ሰው ሁሉ ጠጅ ሲጠጣ+ ምነዋ ለኔ ጠላ ሰጠኝ!
3. እቶ ጠጅ ለኔ ጠላ ሰጠኝ።
4. ጠላ እኔን ተጣላኝ።

.........3.30 ሰው መላክ አይሆንም ስለው+
አልረዳም አለ ይህ ሰው።

1. «ሰው የመላእክትን ቦታ ሊተካ አይችልም» ብለው+ ሊገነዘብልኝ አልቻለም።
2. የእርዳታ እጅን ነፈገኝ+ አልረዳም አለኝ።
3. ከመጣህ+ እራስህ ና!
4. የዚህ ሰው ደግነት እንደመላእክት ቢሆንም+ ሰው መልአክ አይሆንም።

.........3.31 በጠዋት ገበያ የሄድኩት+
አዲስ ልብስ ነበር ለመግዛት+
ልበስ ካገኘሁ በጥቂት+
ሁሉንም በተውኩት።

1. ሰልቫጅ+ የተለበሰ+ ውራጅ ማለትም አሮጌ ልበስ በጥቂት ዋጋ ከተገኘ እገዛለሁ።
2. የማስታወስ ችሎታ+ ልብ የማድረግ ተሰጥኦ ቢኖረኝ+ ምንኛ ደስ ባለኝ!
3. ጥሩ ልብስ ከገበያ በቅናሽ ዋጋ ይገኛል።
4. ሁሉም መልስ ይሆናሉ።

.........3.32. ባላገር ነው ጥሩ ስልሽ+
ምነዋ ከተማ መጣሽ?

1. ከቴ ከተማ ከየት መጣሽ ጃል!
2. «እቶ ከተማ ጥሩ ሰው ነው» ብዬሽ ነበር እኮ!
3. ከከተማ ይልቅ ባላገር ይሻላል።
4. የውሃ እጣጭ /የትዳር ጓደኛ/ ጥሩ ነው።

የመልመጃው መልሶች፦

3.26 = 3	3.28 = 4	3.30 = 3
3.27 = 2	23.29 = 1	3.31 = 2

4.0 ተለዋዋጭ የንባብ ተግታ /Pause/ ቅኔ ለመቀኘት በር ይከፍታል።

በንባብ ጊዜ በየቀለማቱ+ አለበለዚያም በየምዕላዳቱ መካከል ትንፋሻችንን ያዝ ስናደርግ በሚኖረው የንባብ ተግታ+ ማለትም በሚኖረው የድምፅ ቆምታ ልዩነት ምክንያት ትርጉም ይለዋወጣል። ይኸ ሁኔታም ቅኔ ለመቀኘት በር ይከፍታል። በሆሄያት ላይ የተመሰረቱ ቅኔዎችም ምንጭ ይኸው ነው።

ምሳሌ፦

1. መከራ = «መ» ከ «ራ»
2. አፈራ = «አ» ፈራ።
3. ወገን አሸነፈ = «ወ» «ገ» ን አሸነፈው።
4. ቀበሮ ይስቃል = «ቀ» በ «ሮ» ይስቅበታል።

= የሚከተሉትም በዚህ ሁኔታ የተቀናበሩ ናቸው።

5. እኔ ለማበላቸው = እኔ ለማ በላቸው።
6. ማርታ መጣች = ማር: ታመጣች /ማር ካመጣች/
7. ማርገዛችሁ = ማር ገዛችሁ።
8. በየነገሩ = በየነ: ገሩ /ሰው/።
9. አለያያችሁ = አለ: ያያችሁ /ያያችሁ ሰው አለ።/
10. እያሊባሀል: እያ /እቶ ሊባ እሀል.../
11. እምሳለሚሊዮን = እምሣ: ለ ሚሊዮን።
12. እደንሳለሁ = እደን ሣለሁኝ+ ከደን+ ከሜካ
13. እያትማ:ጣቴን = እያት ማጣቴን።
14. ዝቃቅቢውን = ዝቃ ቅቢውን = ቅቢውን /ዝቃ/ ÷ ደልቅቃ ::
15. ያምንእንደሆነ = ያ ምን እንደሆነ
16. ባልቀረ ጡት = ባልቀረ'ጡት
17. ያንን አመልምለሽ = ያንን አመል ምለሽ።
18. የሚመርቀን: መጣ = የሚመር ቀን መጣ።
19. ገና ሲቀልሰው ተኀዳ = ገና ሲቀል ሰው ተኀዳ
20. እስቲማየትዎን = እስቲማ የትዎን /የእህትዎን/

በዚህ በላይኛው ሁኔታ የተቀናበሩትንና ቅኔ የተቀኘባቸውን ወይም ወደፊት ሊቀኝባቸው የሚችሉትን የቃላት ዝርዝርና ፍችዎቻቸውንም በሌላ ጥራዝ ውስጥ ከተካተተው ከቅኔ ሙዳየ ቃላቱ ውስጥ ይመለከቷል።

www.ethiopianorthodox.org

5.0 በማጥበቅና በማላላት የሚመጣ የትርጉም ልዩነት /ድምፀ- ልሳናዊነት/

አንዳንድ ቀለሞች ሲነበቡ በሚወስዱት የጊዜ ርዝማኔ ልዩነት ሳቢያ የትርጉም ለውጥ ይመጣል። ይህም አንዳንድ ቃላት ላልተውና ጠብቀው የመነበብ /ክልታዊ/ ባህሪ አላቸው ማለት ነው። ቃላቱ የተገነቡባቸው ሆሄያት አንዳንድ ጊዜ ላልተው+ ሌላ ጊዜ ደግሞ ጠብቀው መነበባቸው ትርጉም ለዋጭ ያደርጋቸዋል፡ የተለያየ ትርጉም መስጠታቸውም ለቅኔ ሙያዊ ቃላት እንዲሆኑ የእድሉን በር ከፍቶላቸዋል። ላልተውና ጠብቀው በመነበባቸው ምክንያት+ በህብረ ቃልነት ለቅኔ ከሚያገለግሉት ቃላትና ሐረጋት መካከል+ የሚከተሉት ጥቂቶቹ ናቸው።

ከአናታቸው ላይ ነጥብ የተደረገባቸው ጠብቀው ወይም ላልተው ሲነበቡ ፍች የሚለዋወጡት ሆሄያት ናቸው። /ከዚህ ከተሰጡት ውጭ ያለውን ዝርዝር ከቅኔ ሙዳየ ቃላቱ ውስጥ በየፊደል ቅደም ተከተሉ ተራ ይመለከቷል።/

ለማ	ላባ	ላያት	ልብስ	መላ
መና	መጣላት	መፈተን	ሰንበት	ቀያችሁ
በላ	በላት	በረቱ	በራ	በራችሁ
በራ	በቆሎ	ባላባት	ተምር	ተከፋ
ታማለች	ታዛ	ትዳር	ትገነባለች	ችላ
ነገር	አብዩ	አንገታም	አጠባ	አጣራ
አፈጬ	ከና	ወጠ	ዋና	ዝማ
የሚጠና	የምንገባ	ያለፋሰው	ያሻል	ያያት
ያግዝ	ይመራል	ይመታል	ይቀላል	ይበላል
ይወራል	ይጠብቃል	ይጠጣል	ድህነት	ድርድር
ገና	ጉልት	ግጥም	ጎዳ	ጥልቅ
ጨሌ...				

አንዳንድ ቃላት አድራጊ ወይም ተደራጊ የመሆን ክልታዊ ባህሪ ስላላቸው ለቅኔ ይውላሉ።

ምሳሌ:- 6.0

አድራጊ	ተደራጊ	ቃሉ	የአድራጊነት ፍቹ	የተደራጊነት ፍቹ
መግር	መግር	ተሠራ	ከሠራ	ተፈፀመ /ተደረገ/
መላም	መላም	ተቀባ	ከቀባ	ቅባት /ደረሰው/አገኘ
መሸም	መሸም	ተቀዳ	ከቀዳ	ተቀድዳ
መዋጥ	መዋጥ	ተቆላ	ከቆላ	ቁሊት ሆነ
መያዝ	መያዝ	ተነፈሰ	ትንፋሹንአስወጣ	ተንጓለለ፤እፍ- እፍተባለ
ትበላለች	ትበላለች	ተነሳ	ብድግ አለ	አጣ /ነሱት/
ይመራል	ይመራል	ትመቻለሽ	ቅጣት ትስነዝሪያለሽ	ቅጣት ይሰነዘርብሻል

7.0 በበርካታ ትርጉሞች ምክንያት:-

አንዱ ቃል /በእማሪያዊና በፍካሪያዊ ፍች ሳቢያ ወይም ለተለያዩ ነባሪዎች ለመቆም በመቻሉ ምክንያት /በርከት ያሉ ጉዳዮችንና ጽንሰ ሃሳቦችን የሚወክልበት ጊዜ አለ። ይህም ማለት አንዱ ቃል ከአንድ መልእክት በላይ የሚያስተላልፍበት ወቅት አለ ማለት ነው። ለቅኔ አንዱ ምንጭ ይኸው የቃላት የፍቻ- ብዙነት ባህሪ ነው።

ምሳሌ:-

ባሌ	መለመለ	ቀፈቀፈ
ጠባ	መርገፍ	ሰው አማሽ
ጠራ	መልኩሰው ነው	ተከኘ ተረሁ
ጣለ	ላይ ወሰዳት	በሞቱ ልቅደምህ
ጠበቀ	ከጅራትየለው	ሰንብት የማይልሰው
ወተትዝዬ ስሄድ	ቀን እንደመጣ ሄደ	ጊዜው ጣይ ነው
በምን እርጄ ልብላው	እኔም አፀድቃለሁ	

ከላይ ባወሳነው መንገድ ከአሁን ቀደም የተቀኙትንና ወደፊትም ለቀኙ የሚችሉትን ቅኔዎች ለመረዳት አንዱ አይነተኛ መፍትሄ ቅኔያዊ ቃላቱን በውል ማጥናቱ ነውና ዛሬውኑ መጀመሩ ይበጃል።

8.0 ቃላትና ስዋስዋዊ ሙያቸው

<u>አንዱ ቃል የተለያዩ የንግግር ክፍሎች አባል ለመሆን በመቻሉ ሳቢያ+ ለተለያዩ ፍችዎች ይጋለጣል።</u>

ይህም ማለት ቃላት በስዋስዋዊ አገባባቸው አንዳንድ ጊዜ ድርብ ሙያ ይዘው ይገኛሉ ማለት ነው። በሌላ አባባል አንዳንድ ቃላት ከአንድ በበለጡ የንግግር ክፍሎች ውስጥ ሊያስመድባቸው የሚችል ተቀዋዋጭ ባህሪ ያሳያሉ ማለት ነው። ይህ ተለዋዋጭ ባህሪያቸውም የቅኔ ቃላት እንዲሆኑ ያደርጋቸዋል። ለምሳሌ:- የሚከተሉት ቃላት ከ«ስም»ነት በተደራቢ በሌላ የንግግር ክፍል ውስጥ ከሚመደቡት ቃላት መካከል ጥቂቶቹ ናቸው:-

8.1. <u>በተፀውኦ ስምና በወል ስም ስር</u> ሊካተቱ የሚችሉ ተዘውታሪ የቅኔ ቃላት ናሙና:- ሮማን+ አበባ+ ደመና+ ጣይቱ+ ብስኩት...

8.2. <u>በተፀውኦ ስምነትና በአገናዛቢ ቅጽልነት</u> ሊመደቡ የሚችሉ ተዘውታሪ የቅኔ ቃላት ናሙና:- መስቀሌ ክፍሌ+ ወርቂ+ ዘሩ+ ደጀኔ+ ፋንታዬ+ መልኬ+ ስሜ...

8.3. <u>የተፀውኦ ስምና ግስ ሆነው</u> ከሚገቡ ተዘውታሪ የቅኔ ቃላት መካከል:-

አለማየሁ+ ከፈለኝ+ ይነሱ+ ደረሰ+ ፀደቀ+ ፈለቀ+ ረታ+ ሞላ+ በቀለ+ በየነ+ ቦጋለ+ ተሰራ+ ተቀባ+ ታዬ+ ታደሰ +ታደለ+ ታፈሰ+ ነገሰ+ አማረ+ አሰለፈች+ አሰላ+ ተሻለ+ ተዘራ...

8.4. <u>በተፀውኦ ስምነትና በቅጽልነት</u> ሊያገለግሉ የሚችሉ ተዘውታሪ የቅኔ ቃላት ናሙና:-

ሙሉ+ ቸርነት+ መሣይ+ አባይ+ ጥሩ...

8.5. <u>የትእዛዝ አንቀጽነት ባህሪና...</u>

የትእዛዝ አንቀጽነት ባህሪና+ ከዚህም በተደራቢ በንግግር ክፍሎች ውስጥ አንድ ወይም ከአንድ በላይ የሆነ አገባብ ያላቸው ቃላት በሰምና ወርቅ የመሰንጠቅ ጠባይ አላቸው።

ምሳሌ:- ስቀያት+ ስጭን+ ተራዳ+ ናብላ+ አትሚ+ አውሣ+ እርዱን+ እንስራ+ ይነሱ+ አትምሽ+ ጥራ+ ሙሉ+ አትሙት+ አትማሰው+ አትኹም+ አትተው+ አጥቢያቸው+ ለካ+ አፍላላቸው+ ጥላ...

በቅኔ ውስጥ ተደጋግመው የሚወሱ የተፀውኦ ስሞች

8.6. <u>የሰው ስሞች:-</u>

ለማ	ለምለም	ለገሰ	መሳይ	መቅደስ
መአዛ	ሙሉ	ማሩ	ማርታ	ማእድን
ሲሳይ	ቀለም	በቃሉ	በቀለ	ብሩ
ብዙነሽ	ቦጋለ	ተሠራ	ተሻለ	ተቀባ
አሊባባ	አማረ	አምሳለሚሊዮን		አበባ
አባይ	አከላቴ	እቴነሽ	ከፈለው	ከቡ
ከብሬ	ክፍሌ	ወርቁ	የምስራች	ይነሱ
ደመና	ደስታ	ዘሩ	ግዛቸው	ጥላዬ
ጥሩ	ፀደቀ	ጽጌረዳ	ፈለቀ	ፋንታዬ

<u>የቁልምጫ ስሞች</u>:- ብሬ= ብሩ+ ዘሬ= ዘሩ ለማለት ይገባሉ።

8.7 <u>በቅኔ ውስጥ የሚዘወተሩ የቦታ ስሞች:-</u>

ሙቱ	ሳላይሽ	ስሚን
ባሌ	ቦምቤ	አዲስ ዓለም
አዲስ አበባ	ከምከም	ከሰም
ኮራ	ወይብላ	ደራ ዞማ...

<u>ተዘውታሪ ቦታ ነክ ስሞች በሐረግ ደረጃም ይገባሉ:-</u>

ተከፋ+ አለምበቃኝ+ እዩጋንዳ ውስጥ+ ከስር ቤቱ+ ከጅማ+ ካፍደም...

<u>ቅኔያዊ+ የመንጋ የአእዋፍና የአራዊት ስሞች:-</u>

ላም+ ሺመላ+ በትሎ+ አላማ+ አይጡ+ አጋዘን+ አዞ+ ውሻ+ ጥርኝ...

<u>ተዘውታሪ ቅኔያዊ ተክል ነክ ስሞች:-</u>

ሮማን+ ሺንት+ ተምር+ ዘይቱና+ ጽጌረዳ...

<u>ተዘውታሪ ቅኔያዊ ተክል ነክ ሐረጎች:-</u>

ወይኒቱ+ ወይኔ+ ወይንናት...

<u>ቅኔያዊ ምግብ ነክ ስሞች:-</u>

ሽሮ+ በቆሎ+ እንጀራ+ ወተት+ ውሃ+ ዱለት+ ጠላ...

www.ethiopianorthodox.org

ተዘውታሪ ቅኔያዊ ቁሳቁሶች:–

መርገፍ+ ትራስ+ ወጨፎ+ ወንበር+ ደጋን+ ማዘን+ በጋን+ አልቦ...

ቅጽሎች:–

ሰፊ+ ሳይ+ ብልህ ጥሩ...

ተዘውታሪ ቅኔያዊ የአህዝ ቅጽሎች:– ሰማኒያ+ ሰባ+ አርባ+ አንድን+ አስራ ሁለቱን...

አገናዛቢ /ባለገንዘብነትን አመልካቾች/:– ባቄላችሁ+ ባቴን+ ብስኩታችሁ+ ባይናቸው+ ታንኳ+ አሉቃችሁ+ አጥንታችሁ+ ከርሣቸው+ የሰው እንስራ+ የሰው ገለባ+ ያማረ+ ያንተው+ ገላችን+ ጋኔን...

ተዘውታሪ ተውሳከ ግሶች:– በጣም+ ሰንበት+ አርብ...

ቅኔያዊ አወዳዳሪ ቃላት:– እንደ ቆላ ድቦች+ እንደ ካራቆራም+ እንዳስራት+ ከወንድም...

ከላይ የተዘረዘሩት ሁሉ በቅኔ ውስጥ ትልቅ ሚና አላቸው::

9.0 ከላይ ባወሳነው መሠረት ቅኔ ከሚቋጠርባቸው ጥሬ ነገሮች መካከል

የጥቂቶቹ አስረጅዎች:–

የተፀውኦ ስሞች:–

9.1. መሬቱን በሙሉ በቅሉበታል ሙጃ+
ዘሩን ዘርቶን መጣን መብቀሉንም እንጃ::

9.2. ከኔ የለም ተሰፋ+
ዘሩም እንደበቀለ ጠፋ::

9.3. ስምቻለሁና ያብርሃምን ገድል+
እንግዳ ካልመጣ እኔ አልቀምስም እህል::

የወልና የቁሳቁስ ስሞች:–

9.4. እዘኑልኝ ለኔ ለምመነኩሰው+
እሷስ ላሟን ይዛ ትጠጋለች ከሰው::

9.5. ፍየልና በግ እያለ ከቤትህ+
ምነው በሩሲካ እዞ የበላህ!

9.6. እኛ አገር ተቀምጦ በክርስቲያን ስም+
አሳማ ይበላል በሁዳዴ ጾም::

አትክልት:–

9.7. ለልጅ ልጅ ለምልሞ ደምቆ የሚታየው+
ይኸ አታክልታችን አዲስ አበባ ነው::

9.8. ይኸ የምናየው ቅጠል+
ከአበባዎቹ መካከል+
ሰፋ ሰፋ ያለው+
ለካ ሴት አኩሪ ነው::

9.9. መልካሚቱ ቅጠል ያልነካት ፀሃይ+
ያች አረግ ሬሳ መሆኗ ነው ወይ?

9.10. አባይ ወዲያ ማዶ የበቀለች እንጨት+
አስተውሎ ላያት ወይን ናት ወይንናት::

የቦታ ስሞች:–

9.11. አረጉም እንቢ አለ እየተበጠሰ+
ገመዱም እንቢ አለ እየተበጠሰ+
ያለማገር ቀረ እንኮበር ፈረሰ::

9.12. አገርሽ ወዴት ነው ብዬ ብጠይቃት+
ከመከም ብላ ሳቀች ነገሩ ቢደንቃት::

9.13. እስከዛሬ ድረስ መች አወቅሁ ዝናሽን+
ገና ዛሬ ሰማሁ ሸንኮራ መሆንሽን::

9.14. አዲስ አበባ ላይ ቡና ቢመደድ+
ከጅማ ሰው ካለ ይመጣል በግድ::

9.15. እኔ ችግር ስሸሽ እሱ ሲከተለኝ+
አሰላ መጣና ከመርመር ጣለኝ::

9.16. ሚስትም አላገባ አሊዝም ንብረት+
ከእንግዲህ የት ላገኝ የባላገር ሴት::

9.17. ባላገር ነው ጥሩ ስልሽ+
ምነዋ ከተማ መጣሽ::

የቁሳቁስ ስሞች:–

9.18. ሀመምተኛ ብትሆን ያመጧት ሴት+
ከናት ካባቷ ቤት ባልጋ መለስኳት::

9.19. እናንት መኳንንቶች በምን ወጥ በላችሁ+
እኛም በሽሮአችን እናንተም ባላችሁ::

9.20. መንደርተኛው ሁሉ እሳት ጫሪ ነው+
ያንን ገል እደራ ሰው እንዳይነካው::

9.21. አፈር መልሱ እንጂ ድንጋይ ለምናችሁ+
የቀለም ቀንድ ነው ትስብሩታላችሁ::

9.22. ተነጋግረን ነበር ውልያለው ነገር+
ተወው ታንቀላፋህ ተተኛህ ይቅር::

9.23. ንጉስ ይመለሱ ይህ ነገር ይከፋል+
ክብት ይጠፋል እንጂ እረኛን ይጠፋል?

10ኛ ሀ. 1ኛው የ/አ/ የኅርዋኅርዌ

ጨዋታ ባህሪ:–

ቅኔ ለመቀኘትም ሆነ ለመፍታት ከሚያስችሉት ሁኔታዎች መካከል አንዱ የአናባቢዎች እስስታዊ ባህሪ ነው:: ለምሳሌ አናባቢው /አ/ ሊጣመሩ በሚችሉ ሁለት ቃላት መካከል አንድ ጊዜ ከግራው+ ሌላ ጊዜ ደግሞ ከቀኙ ምእላድ ወይም ቃል ጋራ እየዋዡቀ በመግባት የሚያሳየው የተለዋዋጭነት ባህሪ የፍች ልዩነትን ያስከትላል:: ከስር 10.1–10.4 ያሉትን ልብ ብለህ ተመልከት:: ለተጨማሪ ማብራሪያ በገጽ 18 ላይ ካለው ስንጠረዥ ከተ.ቁጥር 1–19 ያሉትን ተመልከት::

ለህጉ የመነሻ ሃሳብ ራብዕን በትን:–

1. ከስር ከ10.1 – 10.4 ካየናቸው ምሳሌዎች ለመረዳት እንደሚቻለው በስተግራ ካለው ቃል ወይም ምዕላድ ጋራ በራብዕነት ገብቶ የነበረው /አ/ ቦታውን ለቆ በስተቀኙ ካለው ቃል ወይምዕላድ ጋር እንደ ባዕድ መነሻ ሆኖ ሲጣበቅ ይገኛል:: በዚህ ሁኔታ /አ/ የነበረበትን ቦታ ለቆ ሲሸጋገርና ለትኔ ቃል በመነሻነት ሲያገለግል ይታያል:: /አ/ ለቆት የሄደው ቃል የመጨረሻ ሆሄ ደግሞ ሳድስ ይሆናል:: እላይ በተጠቀሰው በ/አ/ የቦታ ለውጥ ምክንያት ሁለት አይነት ቃላት ይፈጠራሉ ማለት ነው:: እነዚህ ሁለት አይነት ቃላትም የተለያየ ትርጉም ያመጣሉ:: ይህ ዓይነቱ /አ/ የሚዋኽቅበት ቃል በሰምና ወርቅ ይሰነጠቃል:: ምሳሌ 10.1 ና 10.4 ን ተመልከት::

/አ/ ያናብበው የነበረውን ራብዕ ድምፅ ለቆ ሲሄድ እሱ የነበረበት ድምጽ ሳድስ ሆኖ ይቆያል:: /አ/ የተቀጠለለትም ቃል ባዕድ መነሻ ስላገኘ የፍች ልዩነት ያመጣል:: በሰምና ወርቅ ሊሰነጠቅ መቻሉንም ከተ.ቁ 10.1 ጀምሮ ከተሰጡት ምሳሌዎች ይመለከቷል::

10.ሀ. ህግ:–

ራብዕን በትን
ራብዕ ሆሄ = ሳድስ+ አ
= 4 = 6 + አ

የህጉ ማብራሪያ:– በቃል ድንበር ላይ በሳድስ የሚጨርስ ቃልና በ/አ/ የሚጀምር ቃል ሲገናኙ ሊጣመሩ ይችላሉ:: ጥምረቱ ከተካሄደ+ /አ/ ይነግሳል:: የዚህ ዓይነቱ ውህደት ህብረ–ቃል ይፈጥራል:: በሌላ አባባል በ/አ/ የሚጀምሩ ቃላትን ወርቅ አድርጎ ለማቅረብ ሲፈለግ በሳድስ ከሚጨርሱ ቃላት ጋራ ማገናኘትና ህብረቃል ማድረግ ያሻል::

ምሳሌ:–

ባል + አገባት = ባላገባት

/ለተጨማሪ ማብራርያ 2ኛውን የ /አ/ ኅርዋኅርዌ ይመለከቷል::/

ይኸንኑ የላይኛውን የለውጥ ህግ ግልባጩ በሆነው በሌላ አባባል እንደሚከተለው ማስቀመጥ ይቻላል:– በቃላት መካከል ወይም በምዕላድ ድንበር ላይ ከሚገኝ የራብዕ ሆሄ ውስጥ /አ/ ተፈልቅቆ ሲወጣ+ ያ ቃል በሳድስ ወደሚጨርሱና በ/አ/ ወደሚጀምሩ ቃላት ሊለወጥ ይችላል::

ምሳሌ:– 10.1. ባ ላ ባ ት ነው
= ባ ል አ ባ ት ነው

የላይኛው አሰራር:– 1ኛ. በቃል ድንበር ላይ የሚገኘው /ላ/ ሲፈለቀቅ ወይም በአናባቢና ተነባቢ ሲገፍ /ል አ/ ይሆናል:: 2ኛ. ግዕዝ ሆሄ በቃል መድረሻ ላይ ሲገኝ ወደ ሳድስ ይለወጣል:: ስለዚህም /ለ/ ወደ /ል/ ይለወጣል፣ እናም /ባለ አባት/ የሚለው ሐረግ = «ባል አባት ነው» ይልና /ወርቅ/ ይሆናል:: ከስር ያሉትም በዚሁ ሁኔታ የሚሰሩ ናቸው::

ምሳሌ:–

10.2. አለማለሁ አለ = አፀድቃለሁ አለ /ሰም/
= አለመ አለሁ አለ
= ዓለም አለሁ አለ /ወርቅ/

10.3.1 /ጥላ መጣች = ትታ መጣች /ሰም/
3.2. ጥ ላ መ ጣ ች
= ጥ ል አ መጣች
= ጥል አመጣች ፀብ ጫረች /ወርቅ/

10.4. ጠ ራ ር ጎ
= ጠ ረ አ ር ጎ
= ጠርአርጎ /ጠር አድርጎ/
= ጠር = ፀር
= ባላጋራ ፈጥሮ+ አጥፊና ጠፊ አድርጎ::/ወርቅ/

የ10ኛ ሀ ማጠቃለያ ህግ:–

በትን ወይም አጣምር

1. ራብዕን በትን = ወርቅን ይሰጥሃል::
4 = 6 + አ
2. ሳድስን ከ/አ/ አጣምርና ራብዕ አድርግ
=ህብረ–ቃል ይሰጥሃል
6 + አ = 4

www.ethiopianorthodox.org

የ4 = 6 + አ ህግ አስረጅዎችና ማብራሪያዎች ሰንጠረዥ

የጥምረቱ ውጤት የሆነው ህብረ ቃል	የሰሙ ፍች	የወርቁ ፍች
1. ባላባት ነው	ባለእርስት ነው	ባል አባት ነው+ ባል እንዳባት አዛኝ ነው።
2. ባላ ነሰኝ	በበቃኝ	ባል አነሰኝ+ ባልን መናቅ።
3. ባላገር ነው	ያገር ቤት ሰው ነው	ባል እንደአገር /እንደ መሬት/ ቻይ ነው።
4. ባላገባት	በማይመለከታት ጉዳይ	ባል አገባት+ ትዳር ያዘች+ ውሃ አጣጭ አገኘች።
5. ባላገኙ	ባቡ	ባል አገኙ+ ትዳር ያዙ+ ውሃ አጣጭ አገኙ።
6. ተገረዳደፈ	እህሉ ሲፈጭ ተከካ	ተገረድ አደፈ+ ከገረድ ጋራ ሽግ ተጋፈፈ።
7. አለማለሁ እያለ	አታክልት አፀድቃለሁ...	አለም አለሁ እያለ+ ሰው+ሀብት...ቆሚ እየመሰለ።
8. አለማስቀበራችሁ	ከቀብር ቦታ አለመሄዳችሁ	ዓለም አስቀበራችሁ+ ጥሩ ሰው ሞተባችሁ።
9. አለማገር ቀረች	ያለማገር ቀረች	ዓለም አገር ቀረች+ ዓለምና ደስታ የታየባት አገር ነበረች።
10. አለማፈር ነው	አይን ማውጣት ነው	ዓለም አፈር ነው+ ሰው ሟች ነው።
11. አበራለሁ	እከንፋለሁ+ እሮጣለሁ	አበር አለሁ+ ከደጅ እጠበቃለሁ።
12. አንቺ ውላውለሽ	ውላ ከተባለ ቦታ ውለሽ	አንቺ ውል አውለሽ+ ተስማምተሽ+ ተፈጣጥመሽ።
13. የኔ አለማዘን	ሀዘኔታ ማጣቴ ጭካኔ	የኔ ዓለም አዘን+ የኔህይወት በሀዘን የታጠረ ነው።
14. ደግሞ ጥላመጣች	ትታ /ረስታ/ መጣች	ጥል /ፀብ/ አፈራች+ አምባጓሮ አበቀለች።
15. ኑ ላንላችሁ	ላንጠራችሁ+ ላንጋብዛችሁ	ኑስ+ ስባራ ላንቲም ስጡን እንላችሁም።
16. በፍንጃሉ	በመጠጫው ፍንጃል	በእስራት ላይ ይገኛሉ /በፍንጅ አሉ/
17. ኧረ ሰው ምናምን	እንድም ሰው የለም	ሰው ምኑ ይታመናል።
18. ባላላት ሄደች	ላላ ባደርጋት አምልጣ ሄደች	ባለትዳር ስለሆነች ቀልድ አልሻም ብላ ሄደች።
19. አፈራለሁ አለኝ	ፍሬ እሰጣለሁ አለኝ	አፈር አለሁ አለኝ+ ሞት ይጠብቀኛል።

ለህጉ ማብራሪያ የቀረበ መልመጃ:–

<u>አስታውስ</u>:– ግዕዝ ሆሄ በቃል መድረሻ ላይ ወደ ሳድስ ይለወጣል።

የሚከተሉት ምርምር ቅኔዎች የ/አ/ን የመዋጥ ባህሪ መሰረት በማድረግ የተቀናበሩ ናቸው። ይኸን ፍንጭ ተጠቅመህና አሰራሩንም እያሳየህ:-

1. የየቅኔዎቹን ሚስጢር የያዘውን ቃል ወይም ሐረግ ከየስሩ አስምርበት።
2. ሰምና ወርቁንም እየለየህ ጻፍ።

ምሳሌ 1:- ወድቃ ተሰብራ ያለውሎ+
ሂሩት <u>ደቃለች</u> አሉ።
= ሂሩት ደ ቀ አለች አሉ
/ራብዑ ሆሄ ቦታውን ሲለቅ/

ደቅ አለች አሉ:– ግዕዙ ሆሄ ወደሳድስ ሲለወጥ «ደቅ አለች» አሉ ይሆናል።

ሰሙ:– ሂሩት አጉልኛ አወዳደቅ ወድቃ አጥንቷ ሁሉ ደቋል አሉ።

ወርቅ:– ሂሩት ደቅ ከተባለ አገር ትኖራለች ይላሉ።
/ደቅ አለች/

ምሳሌ:– 2. እንጥረኛው ብዙ ከቴዎድሮስ ቤት+
ባላልቦ አደረጉት ይኸን ሁሉ ሴት።
= ባ ለ̂ አ ል ቦ – /ላ/ ወደ /ለ/
እና ወደ /አ/ ሲለወጥ ሰሙን ይሰጠናል።
= ባላ አልቦ – /ግዕዙ ሆሄ /ለ/ ወደ
ሳድስ ሲለወጥ ደግሞ ወርቁን ይሰጠናል።

የሰሙ ማብራሪያ:– በቴዎድሮስ ቤት ብርን እያነጠሩ አልቦ መስራት የሚችሉ እንጥረኞች በብዛት ስላሉ ሴቱን ሁሉ አልቦ በአልቦ አደረጉት።

ወርቅ:– ቴዎድሮስ የሴቱን ባል ሁሉ ገድሎ ገድሎ ባል የለሽ አደረገው።

በላይኛው ምሳሌና በትዕዛዙ መሠረት የሚከተሉትን ምርምር ቅኔዎች በሰምና ወርቅ ሰርተህ አሳይ።

10.1 አትውሰጂ ሲሏት የሰው እቃ ወሰዳ+
ደግሞ <u>ጥላ</u> መጣች ልታገባን እዳ።

10.2 እጾም አዳራሽ ገብተን+
አጉል ከንብንብ ሽፍንፍን።
እንዳይታዩ ከወደዱ+
ይልቁን <u>በጋረዱ</u>።

10.3 አግብቶ ማሸከም ይኸን የኛን ቀንበር+
<u>ወንድማማች</u> ሆኖ የከዳውን ነበር።

10.4 ከመስመር ወጥታችሁ ከተሰጣችሁ+
ምንድነው መንጋጋት <u>ኑ ሳንላችሁ</u>።

10.5 አሽከሬን ልኬው ከዘመድ+
እጠብቃለሁ ከመንገድ+
አሻገሬ ሳይ መንገዱን+
ኧረ ሰው <u>ምናምን</u>።

10.6 የሰራዊት ጌታ ፈጣሪ
ሰውን ሁሉ አኗሪ
የምስድብህ በጭካኔ
<u>ምናምን</u> ብዬ ነው እኔ?
/የስደበ መስሉ/

10.7 በምስራቅ በሰሚን የመጣን ጠላት+
ጃንሆይ ካሳን ልከው <u>በተራረቱት</u>።

10.8 መድሀኒት ጠጥተው ቤት ውለዋል አሉ+
ለአሽከሮቻቸውም ጠጅ ስጡ ይላሉ
ፊትም በብርሌ ኋላም <u>በፍንጃሉ</u>

10.9 ቆላ ወርጄ ጥጥ ብዘራ+
አላብብ አለኝ አላፈራ+
አሁን አራሹ ነገረኝ+
<u>አፈራለሁ</u> አለኝ።

10.10 ወደአደባባይ ወጥተህ+
ከባላጋራህ ተሟግተህ+
ክርክር ገጥመህ ወደማታ+
<u>አለማፈር</u> ነው ስትረታ።

10.11 ከቤተክርሲያን ጓሮ ጥጥ ዘርቼ+
አበጃዋለሁ ኮታኩቼ+
የልብሲስ ነገር ተይዟል+
አፈራለሁ ብሏል።

10.12 በዝምድናዋ ስንመካ
እኳስ ሞታለች ለካ።

10.13 አረጉም እንቢ አለ እየተበጠሰ+
ገመዱም እንቢ አለ እየተበጠሰ+
ያለማገር ቀረ እንኮበር ፈረሰ።
/ጊዜ̂ን ተመልከት/

10.14 ከዚያ ታች ያለች ጠፍ መንደር+
ለምና ነበር ወታደር+
በከንቱ እንጂ ነው የተታለለ+
አለማለሁ እያለ
/<u>«ሞት» የሚለውን ተመልከት</u>/

10.15 ሚስትም አላገባ አልይም ንብረት+
እስንግዲህ የት ላገኝ <u>የባላገር</u> ሴት?

10.16 እስከዛሬ ድረስ መች ተረዳሁት+
ባላልጋ መሆኑን ዛሬ ነው ያወቅሁት።

10.17 <u>ባላገር ነው</u> ጥሩ ስልቹ+
ምንው ከተማ መጣሽ።

10.18 ሴቶች ለምክራችሁ ደቅርባችሁ በውነት+
ገንዘብ <u>ባላነሰኝ</u> እያሉ መቆጨት።

10.19 ያችን ቀጭን ኩታ ሆዱ እየወደዳት+
አላዋቂ ሳሚ ባላጨማደዳት።

10.20 ምን ያላት አሽከር ናት ቀልድ የለመደች+
ባጠብቃት ዝም አለች ባላላት ሄደች።

10.21 ሴቱን ሁሉ ወስዶ በጽኑ እስራቸው+
እንዚህን ስንኳ ምነው ባላላቸው።

10.22 በወንድ ብቻ ነው ስል የደላላ ጣጣ+
ለካ ለሴትም ልጅ አለባት <u>ባላንጣ</u>።

10.23 እኔስ ይገርመኛል የዚህ አብነቱ+
ባላ̂ልቦ ወለደች ልጃገረዲቱ።

10.24 ምንም አልናገር እኔ ዝም እላለሁ+
አንቺ <u>ውላ ውለሽ</u> መምጣትሽን አውቃለሁ።

10.25 እኒ ሚኒሊክ ሲሞቱ+
ምነው አትሄዱ ከፍታቱ+
እናንት ሰዎች ከፋታችሁ+
አለማ̂ አስቀበራችሁ።

10.26 አወ̂ይ ባለጌነት እግዜርን ማግረር+
ሌላ ሰው ይመስል እናት አለማፈር።

10.27 ጤና በማጣቷ አዝኜ ስኖር+
ደግሞ ባልጋ ሄደች ወይ አለማ̂ፈር።

10.28 የልጃገረድ አውታታ+
ካውራ መንገድ ተኝታ+
ተነሽ ቢሏት ምነው+
ይህ ሁሉ አለማፈር ነው።

10.29 ስለህይወቴ እኔ ምንም ምን አልፈራም+
ባላባት ገድዬ የነካኝ ሰው የለም /ምፀት/

10.30 ቆመህ ስትሟገት ዳኛው እያደላ+
<u>ባፋረዱህ</u> እንጂ አትህ ምን ልበላ።

10.31 ን̂ጉላችን እንጆ ጣልያን ምን አለን+
ባንዳ ትሆኑ̂ ብሎ የበታተነን።
/የሀ̂ገር ፍቅር ስሜት/

10.32 መልካም ቤት ለመስራት ምን አስቸገረን+
ይኸው ሁሉ እጣና ለማ̂ገር ሳለን።

10.33 አልተከልኩ እንኳ ከጓሮዬ+
ዱባ̂ ለመከራዬ።

www.ethiopianorthodox.org

10.34 በሚመጣው ፍዳ በኋለኛው ደይን+
እስከመች ድረስ ነው የኔ አለማዘን።
10.35 በክረምት የማይደርቅ ስለምን ሰጠኝ+
እንዴት እሆናለሁ ብራ ባላገኝ።

10ኛ ለ/ ራብዕን ወርቅ ለማድረግ ሳድስን ከ /እ/ ጋራ አጣምር

2ኛው የ/እ/ ኅርዋኅርዌ ጨዋታ

ከላይ በተራ ቁጥር 10 ሀ ስር በተሰጡት መግለጫዎችና አስረጅዎች እንዳየነው ተከታትለው በሚገቡ አንዳንድ ቃላት ላይ /እ/ ከነበረበት ቦታ ወደፊት ሂዶ ለቀጣዩ ምዕላድ በባእድ መነሻነት የማገልገል ባህሪ አለው። የ/እ/ ባህሪ ይኸ ብቻ ግን አይደለም። በተቃራኒው /እ/ ወደ ግራም ተጠምዝዞ ሳድስ የነበረውን ሆሄ አጥፍቶና ወደ ራብእነት ለውጦ የማናበብም ጠባይ አለው። ይህም ማለት ከ /እ/ በስተግራ የነበረውን ሳድስ ሽሮ ራሱን /እ/ን ያነግስና+ በስተቀኙ ላለውም ቃል ይኸው አንዱ /እ/ የመነሻ ምዕላድ በመሆን የግራውም የቀኙም ቃላት ራሳቸውን የቻሉ ሆነው እንዲቆሙ በማእከልነት ያገለግላል ማለት ነው። /እ/ በፈልቃቂነት ገብቶ የፈጠራቸው ቃላትም በሰምና ወርቅ ለመሰንጠቅ ይችላሉ።

/እ/ በመድረሻነት የሚገባበት የቃሉ ራብዕ ክፍል ወርቁን ያመለክታል። ከሰር ያሉትን ምሳሌዎች ተመልከት።

የላይኛው ሀተታ በቁጥርና በሆሄያት ሲተረጎም

ህግ:- አጣምር ወይም በትን

6 + 4 = ራብዕ + እ
ሳድስ + እ = ራብዕ + እ /የኋልዮሽ/

ይኸ በተራ ቋንቋ 1እ = 2እ ይሆናል።

ምሳሌ:-

መከርእየሁ = መከራ እየሁ /እ/ ወደ ኋላ ሂዶ ሳድሱን በመሻር እራሱን ሲያነግስ/

የላይኛውን ህግ ለማብራራት የቀረቡ አስረጅዎች:-

በ /እ/ የኋልዮሽ ግስጋሴ ሳቢያ:-

ራብዕ ተበትኖ ህብረ ቃል ሲፈጥር	አዲስ ትጥር ቃል ወርቅ ሲሆን
1. መከር እየሁ	መከራ እየሁ
2. ሱፍ አላጣሁ	ሱፋ አጣሁ /የልብስ ዓይነት ነው/
3. ባንድ አልሆንም ብሎ	ባንዳ አልሆንም ብሎ
4. ዘንግ እትበል	ዘንጋ እትበል
5. እቡን እስባረከው	እቡና አስባረከው /ቡና ስም ነው/
6. ገል አፈር ይሆናል	ገላ አፈር ይሆናል
7. ያንን ገል አደራ	ያንን ገላ አደራ
8. ለካ ይህ ገልእችን አፈር ኖሯል ወይ	...ገላችን አፈር ኖሯል ወይ?
9. ያወጋዋል ወግ እርጎ መግደሉን	...ወጋ አድርጎ መግደሉን
10. ያ ሁሉ ጨው እለቀ	ያ ሁሉ ጨዋ እለቀ+ ሞተ
11. ማርከውህ አገኘሁ	ማር ከውሃ አገኘሁ /ጠጅ/ ብርዝ
12. በስር እስሮ	በስራ አስሮ /ጠምዶ አስሮት/
13. ቆቅ እስርተን	ቆቃ /ን/ አስርተን
14. በግ እስቤ	በጋ አስቤ
15. ባንድ አይናችን ሆነ	ባንዳ አይናችን ሆነ
16. ነፍሲ በግር እትሂጂ	ነፍሲ በግራ እትሂጂ

መልመጃ

ከስር ያሉት ቅኔዎች ከላይ በተሰጠው በ2ኛው የ/እ/ የኅርዋኅርዌ ባህሪ መግለጫ ላይ ተመስርተው የቀረቡ ናቸውና ያንኑ መሰረት በማድረግ ሰምና ወርቃቸውን እየለየህ ጻፍ። /1እ = 2እ የሚለውን አስታውስ።/

11.1 መንገደኛው ሁሉ እሳት ሜሪ ነው+
ያንን ገል አደራ ሰው እንዳይነካው።
11.2 ሁል ጊዜ ባሬራ ትበያለሽ ወይ+
ምነው አንዳንድ ቀን ወጥ አትይም ወይ።
11.3 ገድለውሃል ብዬ በጣሙን ሳዝን
ማርከውህ አገኘሁ እሰይ ወዳጄን።
11.4 መከረ እጣችሁ ወይ የኔን ውስጥ የሚያውቅ+
በስር እስሮ ነበር እኔን መጠየቅ።
11.5 እንደምን ይቀራል ሮም እቃችን+
እያበላናቸው ቆቅ እስርተን።
11.6 የሀገሬ ልጆች ሀከምና ተማሩ+
እንዳባቶቻችሁ ስራስር አትበሉ።
11.7 የሀገሬን ሽፍቶች ምን አስፈለገኝ+
በድምር ነው እንጅ አንድ ባንድ አይገኝ።
11.8 በበቅሎ ሆኜ ስዞር+
ካንዱ ወዳንዱ ሀገር+
በሀልሙም አይደል በውኔ+
ብዙ መከር እየሁ እኔ።
11.9 የራስ እሊ ወጥ ቤት+
ቀንን ሠራችው ሊሊት+
ተፈተፈተ ተጠለቀ+
ያ ሁሉ ጨው እለቀ።
11.10 ጠቦት ግዛ ብለው ልከውኝ ከመሸ+
በግ እስቤ ለራት እስከመች ደርሼ።
11.11 ዛፍ ቁጥቋጦ የለ እንዳያስጥለኝ+
እየተከተለ በግ አባረረኝ።
11.12 ምንኛ ረዘመ የኔማ ቁመት+
ባጥ አያስገባኝም እዚያም እዚያም ቤት።
11.13 በጦር ማን ያህለዋል የሃገሬን ልጅ+
ባንድ አልሆንም ብሎ ተበታተነ እንጅ።
11.14 ፈንጣጣ ያጠቃው ፍጹም ተደፈነ+
ዛሬስ የምናየው ባንድ ዓይናችን ሆነ።
11.15 እዚያ ላይ ያለች ሸክላ ሰሪ+
ድሃ ናት አሉ ጦም አዳሪ+
ማን አስተማራት ጥበቡን+
ገል አፈር መሆኑን።
11.16 ሸክላን በሩቅ ሲያዩት ብረት ይመስላል+
ለመረመረው ሰው ገል አፈር ኖሯል።
11.17 ለሰሪው ለመስጠት እፈሩን ይገርለሁ+
ገል አፈር መሆኑን ተረድቼዋለሁ።
11.18 ሰማይን ያህል ዳገት+
መቃብርን ያህል ቁልቁለት+
በቅሎ ለምኚ ተዋረጂ+
ነፍሲ በግር እትሂጂ።
11.19 በጣም ተደነቅሁ ስትሰራው ባይ+
ለካ ይህ ገልእችን አፈር ኖሯል ወይ።
11.20 የሀገሬን ልጆች ምን አፈላለገኝ+
በድምር ነው እንጂ አንድ ባንድ አይገኝ።

37 ሳድስን ወርቅ ለማድረግ ራብዕን በትን

ራብዕ + እ = ሳድስ + እ
4 + እ = 6 + 4

በተራ አነጋገር ሁለቱን /እ/ዎች 1/እ/ አድርግ /2እ=1እ/

ባለፈው ጊዜ እንዳየነው:-

= በራብዕ ጨራሽ + በ /እ/ ጀማሪ ቃል = በሳድስ ጨራሽ በ /እ/ ጀማሪ የመሆን እድል አለው። ይህም ማለት:-

በቃል ድንበር ላይ የሁለት ክፍት እናባቢዎች ክስተትና የለውጥ ባህርያት ለህብረ ቃል መፈጠር ምቹ ሁኔታን ይፈጥራል ማለት ነው። በሌላ አባባል በቃል ድንበር ላይ በራብዕ ጨራሽና በ/እ/ ጀማሪ ቃላት ከተገናኙ:-

የመጀመሪያው /እ/ ማለትም የራብኡ አናባቢ ተውጦ /ወደሳድስ ተለውጦ/ ሁለተኛው /እ/ የሚነግስበት ሁኔታ ይፈጠራል።

ምሳሌ 1:-

ወልዳ እዝላ የነበረች+ /ሰም/
ዳ እ /በራብዕ ጨራሹ ቃል ውስጥ ያለው /እ/ ከውስጣዊ ቅርፁ ተፈልቅቆ ሲታይ/
= ወልደእእዝላ...
= ወልድ እዝላ... = ወልዳ እዝላ የነበረች
= ወልድ እዝላ የነበረች /ወርቅ/
= ክርስቶስን የወለደች /ወርቅ/

ምሳሌ 2

ስሞታ እደራሽን /ሰም/
= ስሞ ተ እ እድራሽን /ራብዕ እናባቢዎቹ በውስጣዊ ቅርፃቸው በነበሩበት ወቅት/
= ስሞተ እደራሽን /ሁለቱ /እ/ዎች ከተዋሃዱ በኋላ ያለው ሁኔታ ሲታይ/
= ስሞት አዳራሽን /በቃል መጨረሻ ላይ የነበረው ግዕዙ /ተ/ ወደ ሳድስ /ት/ ሲለወጥና ወርቅ ሲሆን

ምሳሌ 3

ከስራ አገቡኝ
= ከስረእ አገቡኝ = /ራ በእናባቢና ተነባቢ ስትፃፍ/
= ከስረ አገቡኝ = አንዱ /እ/ ተውጦ ግዕዙ /ረ/ ብቻ ሲቀር
= ከእስር አገቡኝ = ግዕዙ /ረ/ ወደ ሳድሱ /ር/ ሲለውጥ /እ/ በቃል መነሻነት የገባች ናት።
= ከእስር ቤት አስገቡኝ = የቃሉ ትርጉም ሲብራራ
= እሰሩኝ /ወርቅ/ = ይኸው ቃል በሌላ ቃል ሲገለጽ።

ቀጥሎ ያሉት በነዚሁ በላይኞቹ ምሳሌዎች መሠረት የሚሰሩ ናቸው።

* ማስዘከሪያ:-

«ግዕዝ ሆሄ በቃል መድረሻ ላይ ወደሳድስ ይለወጣል።» የሚለውን ህግ እያስታወስክ+ ከሰምነት ወደ ወርቅነት እንዴት እንደሚለወጡ አስተውል:-

www.ethiopianorthodox.org

አጠቃላይ ህግ፡-

ራብዕን በትን ሳድስን ከ/እ/ አጣምር

ራብዕን በትና ወደ ሳድስ በመለወጥ ወርቁ ሲገኝ ለማሳየት የቀረበ አስረጅ፡-

ሰም	ወርቅ

1. ወልዳ አዝላ የነበረች = ወልድን አዝላ የነበረች።
2. ከዘሬ አይደለም ወይ? = ከዘር አይደለም ወይ?
3. እዚያው ውላ አደረች = ...ውል አደረች=ውል ተዋዋለች።
4. ባንዳ አንሆንም ወይ?=በአንድ/ነት/ አንሆንም ወይ?
5. ማታ አመጣለሁ ቢል = መእት /መቅሰፍት/ አመጣለሁ ቢል።
6. ያለ ብሬ አልወጣም = ያለ ብር /ያለ ገንዘብ...
7. ና ስሬ አትበሉ = /የማብሁን/ ናስር አትበሉ።
8. ስሞታ አደራሽን = ስሞት አደራሽን።
9. እኛም ዳኛ አይደለን = እኛም ዳኝ አይደለንም /ሚች ነን/
10. ገና ጥላ አለበት = ገና ጥል ይብቃልበታል።
11. ማታ አይድረስብህ = መዓት አይምጣብህ
12. ጥላ አይወዱም = ጥል አይወዱም
13. ሰው ወልዳ አይደለም ወይ? ሰው /ክርስቶስ/ ወልድ ነው።
14. ከስሬ አስወጥተሽ = ከእስር ቤት አስፈትተሽ።
15. እጣ አስጥሉ = እጥ አስጥሉ÷ ቀልብን ገፍፎ።
16. ጣሬ አሽከማችሁ = ጣር/ጣዕር/ መከራ...

12.0 <u>በውጦሽ ህግ ላይ የተመሰረተ መልመጃ</u>

<u>ህጉ፡- ራብዕ + እ = ሳድስ + እ</u>

ቀጥሎ ያሉት ቅኔዎች ከላይ በተሰጠው መግለጫ እና ቀመር መሰረት የተቀናበሩ ናቸውና ያንኑ መሰረት በማድረግ 1ኛ ህብረታቸውን ከየስራቸው አስምርና 2ኛ ሰምና ወርቃቸውን እየለየህ ጻፍ።

12.1 የበደለኝን ኅረቤቴ÷
አንቺ ታውቂዋለሽ እመቤቴ÷
እንድትነግሪልኝ ይሁን÷
ስሞታ አደራሽን።

12.2 ምነው ተቃጠሉ ከበረሃችን÷
ከጥላ አያርፉም ወይ ወዳጆቻችን /ምሁት/

12.3 ልሂድ እዚያ ማይ ፀሃይ እወጣበት÷
እነሚቴ ሰፈር ገና ጥላ አለበት።

12.4 የተበደለ ባላገር÷
ቀን እየገባ ይናገር÷
እንዳትጫወት ከሎሌህ÷
ማታ አይድረስብህ።

12.5 ጃንሆይ ጥላ አይወዱም ጣይ ካልመጣባቸው÷
ባርኔጣ ይዘዋል አውልቀው በጃቸው።

12.6 እመቤታችን ግብጽ ወርዳ÷
ከየሩሳሊም ተሰዳ÷
የተቀበለችው ስቃይ÷
ሰው ወልዳ አይደለም ወይ።

12.7 እመቤታችን አርግዛ÷
በሄሮድስ አዝና ተክዛ÷
ልጇም አልዳነ እሷም ሞተች÷
ወልዳ አዝላ የነበረች።

12.8 ዘንግ አላሉምና ለመያዝ በጅም÷
ከዘሬ አይደለም ወይ በትረ መንግስትም።

12.9 ልጄ እያለቀሰች ሰው አስቸግራለች÷
አሳብ የሌላት ሴት እዚያው ውላ አድራለች።

12.10 ፋይዳ ቢስ እንዳይሆን የአረብ አንድነት÷
አባይ ሲመሰረትና ስሬ አትበሉት።

13.0 <u>የ/እ/ የውጦሽ ህግ</u>

ህግ፡- ራብዕ + እ = ራብዕ – እ ጥምረት 4 + እ = ራብዕ – እ ሐረግ

ምሳሌ፡- ቆማ እሳር ታያለች = ቆማ ሳር ታያለች

<u>የህጉ ማብራሪያ</u>፡- በራብዕ ሆሄ የሚጨርስና በ/እ/ የሚጀምር ቃል ወይም ሐረግ በቃል ድንበር ላይ ሲገናኙ ወይም ቃላዊ ውህደት ሲፈጥሩ /እ/ ተውጦ ይቀራል። <u>የዚህ ተገባቢጦሽ ደግሞ ቃላዊ አገባብ ያላቸው ጥምረቶች ሲፋቱ ተውጦ የነበረው</u> /እ/ ህልውናውን በጉልህ ያሳያል እናም <u>የፍችው ውጤት ራብዕ + እ</u> ይሆናል። ስለዚህም የራብዕ ድንበረተኛነት ወይም ጥምረት ባለበት ቦታ ሁሉ የተዋጠውን /እ/ን አውጣና /ራብዕን በትንና/ የቅኔውን ወርቅ አግኝ። በተራ አነጋገር 1እ = 2እ

<u>አስረጅ</u>፡-

1. ቆማ ሳር ታያለች = ቆማ እሳር ታያለች
2. እኛ ሳር አይተናል = እኛ እሣር አይተናል
3. ሞልታለች = ሞልታ አለች
4. እያጣለ ቀሰው = እያጣ፡ አለቀ፡ ሰው
5. የውሃዳር ቤቱን = የውሃ አዳር ቤቱን
6. ይጠናፈር ይውጣ = ይጠና አፈር ይውጣ
7. ተንጀራ ሳር ደባልቆ = ተንጀራ እሳር ደባልቆ
8. አጣበበን = አጣ፡ አበበን
9. ዘማለች = ዘማ አለች
10. ወይ ባለበሳቸው = ወይባ* አለበሳቸው።

<u>መልመጃ</u>

የላይኛውን መግለጫ መሰረት አድርገህ ከስር ያሉትን ቅኔዎች በሰምና ወርቅ ለይ።

13.1 ስንጨነቅ ነበር ለመቀሊው ዘማች÷
ስንጨነቅ ነበር ለሸዋውም ዘማች÷
እሱም <u>ደህና ገባ</u> እሷም <u>ደህና ገባች</u>።

13.2 ማዘን ከፍ አርጋችሁ ቆርቆሮ ቤት ስሩ÷
ወትሮ የምናውቀው አለቀ <u>ያ ሳሩ</u>።

13.3 እግዚአብሄር ወርዶ ከምድር÷
ፍጥረቱን ዋና ሲያስተምር÷
አፋፍ ላይ ዘልቀን ብናየው÷
<u>እያጣለቀ</u> ሰው።

13.4 እንዳይበራ እንደሳቢሳ÷
ላባይ ለጣና የምሳሳ÷
ማን አሳየብኝ ጥበቡን÷
የውሃ ዳር ቤቱን።

13.5 ትክክል እንዲሆን የሰው ልጆች እጣ÷
የሚያደናብረው <u>ይጠናፈር</u> ይውጣ።

13.6 ይሸው ሸዩ ነበር ለኛ እሚሻለው÷
<u>ያ ቡን ጥል</u> እመጣ እንደፈራነው።

13.7 ያንበሳውን ጎፈር ቀሚስና ላንቃ አሰፍቶላቸው÷
አሽከሮቹን ይርጋ ወይባለበሳቸው።

13.8 ንግስት ይቅርብዎ ከኔ ጦርነት÷
<u>እንዲያላቅሰው</u> ነው ወይ ገፍተው የመጡት።

13.9 ለካስ ስንዴውን ያጠፋው÷
ያ ሳር ኑሮ ነው ከማሳው።

13.10 <u>ያ ሳሬ</u> በዛና ታጭዶ አላልቅ አለኝ÷
ትንሽ የሚያግዘኝ ወንድም ባገኝ።

13.11 እራቴን ሰጥቶኝ በጨለማ÷
ወይ አሽከር የለኝ የሚሰማ÷
ገድሎኝ ነበር አሳንቆ÷
ተንጀራ ሳር ደባልቆ።

14.0 <u>የ/እ/ ምልሶሽች ህግ</u>፡-

ራብዕን ወርቅ ለማድረግ ሳድስን ከ/እ/ ጋር አጣምር።

ህግ፡- ሳድስ + እ = ራብዕ = 6 + 4 = ራብዕ = ሳድስን ራብዕ አድርግ።

<u>የህጉ ማብራሪያ</u>፡- በሳድስ የሚጨርስና በ/እ/ የሚጀምር ቃል÷ በቃል ድንበር ላይ ከተገናኙ በ/እ/ የምልሶሽ ህግ መሠረት ሳድስ የነበረው ወ ራብዕነት ይለወጣል። ይኸ ወደ ራብዕነት የተለወጠ ውህደት የቅኔውን ወርቅ ይሰጠናል።

ምሳሌ፡-

1. እሷም አፈረሰች =
= እሷማ ፈረሰች

2. ጅማት አጣሽ ወይ
= ጅማ ታጣሽ ወይ?
= ጅማ ቀረሽ ወይ?

www.ethiopianorthodox.org

3. በጅማት አስሬ
በጅማ ታስሬ
የላይኛውን ህግ መሰረት አድርገህ የሚከተሉትን ቅኔዎች ሰምና ወርቅ ፈልግ።

14.1 እንፀድቃለን ብለን ቆርበን የነበረ፥
እሷም አፈረሰች እኔም ተውኩት ቀረ።

14.2 ትልቁን አንዛ ሸጠችው ለብር
ትንሽ ለምድ አመጣች የሚቀረቀር።

14.3 ጌታዬ ያንተን ቤት መላው ሲዘርፈው
እኔም ላም አመጣሁ ወርሬ እንደሰው።

14.4 ሰው ሁሉ በከንቱ እንዴት ተታለለ
ያለእግዚአብሔር ላይሆን ያምአለ ያምአሉ።

14.5 ዋናውን ፍሬ ቃል ካላሰፈርነው፥
ቀለም አምዱ አይበቃም ለዝባዝንኬው።

14.6 ቤተስከያን አትግባ ዘውዴ አለብይን
ሚስትህ ከወለደች አንተም አራስ ሁን።

★ «ወይባ» መነኮሳቱ የሚለብሱት ብጫው ልብስ ሲሆን፥ ዓለምን የመናቅና የሀዘንተኝነት ምልክት ነው።

15.0 የ/ኧ/ ባህሪ በቅኔ ውስጥ፦

4 = 1 + 4
አ = ኧ + አ

በራብዕ አናባቢ ውስጥ /ኧ/ ተውጦ ይገኛል። የሚከተሉት ቅኔዎች ይኽንኑ ያሳያሉና በሰምና ወርቅ ለያቸው።

ምሳሌ፦

1. ማታ አይተው ሂዱ
መ̂ አ ተ አአይተው ሂዱ
መ ኧ አ ት ን አ ይተው ሂዱ
2. አላምጡ ይላል
አለ እምጡ...
አለ እምጡ ይላል።
3. ዶሮ ላባ = ዶሮ ለአባ
4. ላዳናችሁን = ለ አዳ ናችሁን
5. ካቡን = ከ: አቡን
6. ባልጋ ሄደች = በአልጋ ሄደች።

15.1 ሰውን ሲቀብሩ ሲከፈን፥
በሰሌን አርጎ በሳጥን፥
ቀረ ባፈር መሆን።
^

15.2 ትልቅ አዳራሽ ሰርቼ፥
ሳንቃ ጉበኑን አበጅቼ፥
አፈሰሰብኝ ክዳኑ፥
ላፈርሰው ነው እዘኑ።
^

15.3 መ̂ካሪዬ በዛ ቤት ስራ እሚለው፥
ምን ያታክተኛል አሁን ላፈርሰው።

15.4 ቤተክርስቲያን ሲሰራ ለማርያም ቅድስት፥
ላቡን ጨረሰ አሉ ያገሬ ፍጥረት።
^

15.5 እ̂ይኮነንም ወይ ያገሬ መንግስት፥
ላቡን አስጨርሶ ያፈራውን ሀብት።
^

16.0 የሳድስ አናባቢው የ/እ/ ሚና

1ኛ ሊጣመሩ የሚችሉ ቃላት ተጋብተው ሲፋቱ፥ ነጻ ምእላዱ እራሱን ችሎ ይቆማል። /እ/ ደገሞ እስር ምእላዱን ነፃ ለማውጣት በቃል መነሻነት ይገባለታል።

ምሳሌ

1. ነጋሪት የለው = ነገሪ እት የለው።
2. ያችስ ላም = ያች እስላም።
3. እያሊ ባህል = እያ ሊባ እህል።
5. ታናሽቱን ታናሽ እቱን።
6. እናቴን እናቴን = እናቴን እና እቴን።
7. እኳስ ላሟን ይዛ = እኳ እስላሟን ይዛ
8. ያሀል ያ እሀል።
9. እኔን ባጠለቀኝ = እኔ እንባ እጠለቀኝ።
10. ዘንድሮን ባወጣኝ ዘንድሮ እንባ ወጣኝ።
11. አይኔን ባለው አይኔ እንባ አለው።
12. ምንና ምን ብለው ምን እናምን ብለው።

ከላይ የተሰጠው ጠቅለል ያለ መግለጫ በየትኛውም ደረጃ ለሚገኝ ተማሪ የጋራ መግባቢያ እንዲሆኝ ብቻ ነው እንጂ፥ የያንዳንዱ ምሣሌ ውስጣዊ ስዋስዋዊ ባህሪ ለየብቻው ሊተነተን የሚችል መሆኑ መታወቅ አለበት። ለዝርዝሩ የዶ/ር ባየን የአማርኛ ስዋስው ይመለከቷል

2ኛ. እላይ በተራቁጥር 1 መግለጫ ውስጥ ካልነው በተጨማሪ /እ/ ለ/ዶ/ በባእድ መነሻነት ያገለግለዋል። ይህም ማለት ከላይኛው አሰዳደር በተቃራኒ ማለትም የጋብቻው ፍች ሲፈፀም፥ ተጣምሮ የነበረውን ቃል ምእላድ እንዲሆን ያደርጋል ማለት ነው።

በሌላ አባባል የድድና የድድ፥ ወይም የትናጋና የድድ፥ የላንቃና የድድ አለዚያም የትናጋና የድድ ወይም የጉረሮና የድድ ድምጾች በቃል ውስጥ ወይም በቃል ድንበር ላይ የሚገናኙበት ሁኔታ አለ። በዚህ ጊዜ ከድንበሩ በስተቀኝ ላለው እስር ምዕላድ /እ/ በቃል መነሻነት ትቀጠልለታለች።

አስረጅ፦ ከተራ ቁጥር 16.15–16.21 እና ከ16.25 – 16.27 ያሉትን ይመለከቷል።

ተጨማሪ ምሳሌ፦

1. ወደ ዳሞት መሄድ = ወደ እዳሞት መሄድ።
2. ገና ዳሞት አለብኝ = ገና እዳሞት አለብኝ።
3. ትልቁ ዳሞት ነው = ትልቁ እዳ ሞት ነው።

3ኛ. /እ/ እንደማንኛውም አናባቢ ከሱ የተሻለ ከፍት ሆኖ ከተገኘ አናባቢ ጋራ ሊዋሰን /በምዕላድ ድንበር ላይ ሊገኝ/ ተውጦ የመቆየት ባህሪ ያሳያል።

ምሳሌ፦

1. አለት ትኖራለህ = አላኧ እት ትኖራለህ
= ያለ እህት ትኖራለህ
2. በጃችሁ = ለኧእጃችሁ= በእጃችሁ
3. በራስ በኧእራስ = በእራስ
4. ከሱ = ከኧእሱ = ከእሱ

አጠቃላይ ህግ፦ 1ኛ /እ/ የቃል መነሻ ለመሆን ይገባል። ይኸ ማለት፦ አንድ ምዕላድ /እ/ በመነሻነት ገብቶለት ፍች ከሰጠ /እ/ ሊቀጠልለት ይችላል ማለት ነውና በመነሻነት በሚያገለግልበት ቦታ ሁሉ /እ/ን አስገባው። 2ኛ/ ተናባቢዎች ተከታትለው ሲመጡ /እ/ ለመፈልቀቅ ይገባል። ፈልቃቂውን /እ/ን በምዕላድ ጥምረት በማስገባት ወይም በማስወጣት ቅኔ ይቋጠራል።

መልመጃ

ከስር ያሉት ቅኔዎች በላይኛቹ መግለጫዎች ላይ የተመሰረቱ ናቸው። እነሱን በጥሞና እያጠናህ ቅኔዎቹን በሰምና ወርቅ ፍታ።

16.1 በዛብህ አገሩ ስለናፈቀው፥
አፍቀራ ላይ ሆኖ ዳሞቱን አየው።

16.2 እናርጅ እንቀመጥ እናውጋም መልካም ነው፥
ወደ ዳሞት መሄድ መንገዱ ከፉ ነው።

16.3 የጎጃሙ አዳየስ ተከፈለልኝ፥
የዳሞቱ ግብር በጣም አሰጋኝ።

16.4 ከጎጃምና ከዳሞት፥
ማን ይበልጣል በስፋት፥
እኔስ በግምት ባየው፥
ትልቁ ዳሞት ነው።

16.5 ወደ ዳንግላ ሲሄዱ፥
ሩቅ ነው አሉ መንገዱ፥
ደንበጫ ስደርስ የመሸብኝ፥
ገና ዳሞት አለብኝ።

16.6 እምላክን አሙት እንደሰው፥
ምንና ምን ብለው?

16.7 ጠዋትና ማታ ብናይዎ፥
ይህች ናት ጠባይዎ።

16.8 ሱሪዬን እንጥፌ ልተኛ እደጅ፥
እቤት እንዳልገባ አንቺም ነት የለሽ።

16.9 አባይ ወዲያ ማዶ የበቀለች እንጨት፥
አስተውሎ ላያት ወይንናት ወይን ናት።

16.10 ሄዳ ነበረ ያች ገረድ፥
ውሃ ልትቀዳ ለዘመድ፥
ውላ መጣች እዚያው ሰብራ፥
እዩት የሰው እንስራ።

16.11 እዘኑልኝ ለኔ ለምመነኩሰው፥
እኳስ ላሟን ይዛ ትጠጋለች ከሰው።

16.12 ፈረስ ያለልጓም ይሄዳል ወደ ደጅ፥
በል ልባቡን ይዘህ እንከባለው እንጂ!

16.13 ያምሮቴ ጀንበሩ ታሟል አሉ ጣቱን፥
ተቸግሬአለሁኝ እኔም ታናሽቱን።

16.14 እስቲ ጠይቁልኝ እርቃ ሳትሄድ፥
እቴጌ ተዋበች ሚስት ናት ገረድ?

16.15 ልእልት ተናኘም ልንገርዎ ዜና፥
የሀዘን ውሽንፍር ብርዱ በኛ ፀና፥
ይልቁንም ለእርስዎ ይስጥልኝ ፅናት፥
በተለይም ናቸው እትናት እትት።

16.16 መወለድ ቋንቋ ነው አፋዊ ልሳን፥
ስትንከባከበን እኔንና እቴን።

www.ethiopianorthodox.org

16.17 አልወደውም ካንቺ መለየቴን+
አጥቻቸው አረፍኩ እናቴን እናቴን።
16.18 ፈጥነህ አትሄድም ወይ ጌታህ ሲጠራህ+
እንደነራስ ወሌ ነጋሪት የለህ።
16.19 ምን ቸግሯችኋል እድሉ ቢቃና+
ነጋሪታለው ሰው አይጎዳዳምና።
16.20 መች እየሸውና አንችም እንደሌላ+
<u>የት</u> አንጀት ይበላል እሸቱ ተፀላ።
16.21 ተመለስ ወንድሜ ግባ ወዳገርህ+
እስከመቼ ድረስ <u>እለት</u> ትኖራለህ።
16.22 በጣም አደነትሁ ተመልከቼ+
የሰው እንስራ አይቼ።
16.23 ልጄን ዐሐይ መትቶት በመንገዱ ላይ+
ጠውልጓል ይላሉ <u>ሰው እሸት</u> ነው ወይ።
16.24 እኔ እየመሰለኝ ቤቴን እሰራለሁ+
ባላውቀው ነው እንጂ ለካ <u>እፈርሳለሁ</u>+
16.25 የጥቁር በሬ ስባቱ+
ከሻኛው ነው ወይ ከጅራቱ+
ቢሆንም ከሻኛው+
<u>ከጅራት</u> የለው።
16.26 ከወፍ እእላፍ አብላኝ እያለ ሲዘራ+
ምንያምር ገበሬ <u>የኔ ባልንጀራ</u>።
16.27 ቢወጡም ቢወርዱም ቢዞሩም ባለም+
<u>እንደባልንጀራ</u> የሚስማማ የለም።
16.28 በእድሜ ይበልጥሻል የሚሉኝ ሰው ማነው+
ፈታውራሪ ቸኮል ባልንጀራዬ ነው።
16.29 ለፈረስ ለበቅሉ ይተርፍ የነበረ+
ዛሬስ ለሰው ያህል ይቸገር ጀመረ።
16.30 ከተከለከለው ከጨፌ እየዋለች+
አልታለብ ብላ <u>ያችስ ላም</u> እንቢ አለች።
16.31 ድግህ አጠረህ ወይ ሰረህ ጠበበ ወይ የናቴ ልጅ ጥሉ
እኔን ባጠለተኝ ከግር እስከራሴ።
16.32 ቢንቁህ አንተን ወንድሜን+
በጥፊ መቱኝ እህትን+
ባትቆጣው ነው ተው ባትለው+
አይኔን አይኔን ባለው።
16.33 በቀጭን ኩታ ላይ የምትደርበው+
ያ ለምድህ አለቀ ያከባከብከው።
/የ16.5ኛን ህግ ተመልከት/

16.34 ሰብስቤ ይገፍ ልብሳቸውን+
ምነው ወንድሞቼ <u>እራቁታቸውን</u>።
16.35 ማድጋውን ሁሉ ታስቆጥራላችሁ+
<u>አሉቃችሁ</u> እንጂ ማን ወሰደባችሁ።
16.36 ነፍሴ ለስጋ አትሳሺ+
ገና ፍሪዳ አለልሽ /ምፀት/
16.37 ከወዲያ መጣሁ ከደላንታ+
ማር ልገዛ ለጌታ+
ባየውም ደስ አላለኝ+
<u>እኔ ከዳ</u> መሰለኝ።
16.38 በይ ሳታይ አታውሪ አንቺ ምላሰኛ+
ምን ሲሰራ አይተሽ ነው ያልሽው እንጥረኛ።
16.39 የዘመዶቼን ማገለት+
ምነው እስካሁን ሳላውቅ+
አሁን በቀደም ሰማሁኝ+
ዘንድሮን ባወጣኝ።

17.0 <u>ላ ን ቃ ዊ ነ ት</u>

የ/አ/ ኸዋኸዌ ባህሪ ከሚለው በመጀመር ተጥለው ያሉትን ቅኔዎች ሳይንሳዊ አሰራር ለመረዳት ቀደም ሲል እንደጠቆምነው በዶ/ር ባዩ ይማም የተጻፈውን የአማርኛ ሰዋስውና የተጓዳኝ ምሁራንን መጽሐፍት ስዋስዋዊ ቀመር በውል መገንዘብን ይጠይቃል። በተለይ ደግሞ በምዕላድ ድንበር ላይ የሚገኙ ሂደቶችን+ ጥብቀትን+ ላንቃዊነትን+ ክትትሎሽን+ ድምፀትን+ ጥልቀትን /ስርገትን...ድምፀ ልሳናዊ ሂደቶችን...ክብነትን ዝርግነትን ግድፈትን ምስስሎሽን...አስመልክቶ የተሰጡትን ገለጻዎች እየተመለከቱ <u>ከቅኔው አሰዳደር ጋራ ማገናዘቡ በአንዱ ስራ ሌላውን ለማዳበር ከማስቻሉም ሌላ ለአዳዲስ ትኒዎችም ሰፊ የእድል በር መክፈት ያስችላል</u>።

እዚህ የሚሰጡት ገለጻዎች ግን ተራና ማንንም አልፎ ሂያጅ ሊረዳቸው የሚችሉት ዓይነት ብቻ ናቸው።

17.1 <u>ላንቃዊነት</u>

<u>አጠቃላይ ህግ</u>፦ ላንቃዊ ያልሆነ ተናባቢ ከ/ኢ/ ወይም ከ/ኢ/ ቀድሞ ከገባ ላንቃዊ ይሆናል።

ላንቃዊነት የ /የ/ ግራ ቀኝ አገባብ የሚያመጣው ለውጥ ነው።

ላንቃዊነት +/<u>ኢ/ = ሳድስ + የ</u>...

በምእላድና በቃል ድንበር ላይ ሃምስ የነበረ ሆሄ ማለትም /ኢ/ የሚያናብበው የድድና የትናጋ ድምጽ እራሱን ወደ ሳድስ ይለውጥና /የ/ን ያስከትላል።

በሌላ አነጋገር በምእላድና በቃል ድንበር ላይ ሳድስ ድምጾች ከ/የ/ ቀድመው ከመጡ ወደ ሃምስነት ይለወጣሉ። በግልባጩ በሃምሳ የሚጨርሱ ላንቃዊ ድምጾች ወደሳድስ + /የ/ ይለወጣሉ።

ምሳሌ፦

<u>ለሰም</u>		<u>ለወርቅ</u>
1. አገሬ ጋራ ባትሆን	=	አገር የ.ጋራ ባትሆን
2. አገሬ ጋራ ናት	=	አገር የ.ጋራ ናት
3. መቴት ይቀራል	=	መት የት ይቀራል
4. እኔን ደስ የት አለኝ	=	እኔን ደስ የት አለኝ
5. በማሴት ይደርሳል	=	በማስ የት ይደርሳል።

መጀመሪያውኑ /የ/+ በ /ኢ/ ድንበር ላይ ከነበረ ግን+ /የ/ ያው በነበረበት ቦታ ላይ ይፀናና+ /ኢ/ ተገድፎ+ ያ /ኢ/ የነበረበት ሆሄ ወደ ሳድስነት ይለወጣል።

ምሳሌ፦

<u>ለሰም</u>		<u>ለወርቅ</u>
6. አገሬ የሰው አገር	=	አገር የሰው አገር
7. ዘውዴ የለበሰው	=	ዘውድ የለበሰው

<u>ግድፈትና ጥብቀት በነዛሪና በማይነዝር ድምጽ ውህደት ሳቢያ</u>

8. እንዲት ሴት አየሁ = እንድስ የት አየሁ
9. በሉ እናንተም አትድኑ= ...እናንተም አድኑ

የድድ ድምጾች ተከታትለው ሲመጡ የሚፈጸመውን ሂደት ተ.ቁ 8 ና 9 ያሳያል። ዝርዝር አሰራሩን ከላይ ከተጠቀሰው የሰዋስው መጽሀፍ ውስጥ ይመለከቷል።

<u>ሌሎች ግድፈቶች</u>

10. ያንዱን ለኛ = ያን ዱለኛ
11. ወንድም እንመስላቸው = ወንድ እንመስላቸውም
12. አትድኑ = አድኑ
13. እንዲት ሴት አየሁ = እንድስ የት አየሁ

<u>መልመጃ</u>

ከላይ የተሰጡትን መግለጫዎችና ምሳሌዎች መሰረት በማድረግ ቀጥለው ያሉትን ቅኔዎች በሰምና ወርቅ እየለየህ ጻፍ።

17.1 ሲከፋ ጊዜ ሲቸግር+
አገር የሰው አገር።
17.2 መኮንንስ ቢሆን ከቤቱ ባልወጣ+
ንጉስ የመሰለ ዘውድ የሚኒ መጣ።
17.3 ያደግሁባት መሬት+
ማነው ደጋ ናት ያላት+
ልናገር እኔ የማውቃት+
አገሬ ጋራ ናት።
17.4 ይህን ሲናገር በውን+
ያስተባብለኛል እኔን+
መች እያት ነበር አሁን+
አገሬ ጋራ ባትሆን።
17.5 ቢነግሩት አይሰማ የዛሬ ዘመን ሰው+
እስቲ ማን ይመስላል ዘውዴ የለበሰው።
17.6 አላውቀውም ነበር አገሬን+
ለካስ መቴት ናሯልን!
17.7 የቢጊምድር ሰው ወደ ላስታ
ይመላለሣል ጧት ማታ
ተከዜን መች ይሻገራል
ገና መቴት ይቀራል።
17.8 አሞራ አይደለሁ ሳቢሳ
ላባይ ላጣና የምሳሳ
ከባህሩ ቆሜ ቢያየኝ
እኔን ደሴት አለኝ።
17.9 አብቹና ገላን ስብቅ ይነሰንሳል
አሁን የኛ ጌታ በማሴት ይደርሳል።
17.10 ለቅሶ ነበረብኝ ደርሺ መጣሁ
በጣም የተጎዳች <u>እንዲት ሴት</u> አየሁ።
17.11 አሳድጊያለሁ ሶለግ ውሻ
ለዱር አራዊት መቀስቀሻ
ተመልካቾች አፋፍ ሁኑ
በሉ እናንተም አድኑ።
17.12 ድርሻችን ደርሶናል በየተራችን
ያንዱን ለኛ ለምን አያስፈልገን።

www.ethiopianorthodox.org

18.0 የ/እ/ መታጣት /Deletion/

ህግ፡– ራብዕ + እ = ኤእ
ራብዕ + 4 = ሃምስ + እ

ምሳሌ፡–

1. ኮርቻ አጣሁ = ኮርቼ አጣሁ = አግኝቼ አጣሁ
2. በወዳጄ አዝናለሁ = በወዳጄ አዝናለሁ
3. ...ጥጃ አላውቅም = ጥጄ አላውቅም

የህጉ አስረጅ ቅኔዎች፡–

18.1 በዋድላ አድርጋ በደላንታ÷
በቅሎዬ ጠፋች ተሳስታ÷
ፈረስ አገኘሁ ከወንድሜ÷
ኮርቻ አጣሁ ደግሜ።

18.2 እሱ ባጭር በቅሎ ሄዶ ገስግሶ÷
እኔ ኮርቻ አጣሁ ቀ/ኛ ታይሶ።

18.3 ውዳሴ ማርያም የቃል ትምህርት÷
እንዳልጠቀመኝ እየሁት÷
የእስላም ጸሎት ይገርለሁ÷
በወዳጄ አዝናለሁ።

18.4 እንኳን በሬና ትልቅ÷
በቤቱም ጥጃ አላውቅ÷
እንግዲያውስ ለምን ተጀምሮ÷
ይኽ የጥዛ ኑሮ።

/ከናፋራዊነት/

19.0 እ + አ = ኡ + እ

በሳብዕ የሚጨርሱ የድድ ድምጾች በ/አ/ ከሚጀምር ቃል ጋራ በቃል ድንበር ላይ ከተገናኙ ሳብዕ የነበረው የድድ ድምጽ ወደ ካብዕነት ይለወጣል።

ምሳሌ፡–

1. ጋርዶ አለቀቀኝም = ጋርዱ...አልለቀቀኝም
2. ምን ብሎ አለን = ምን ብሉ አለን
3. በሶ አላችሁ = በሱ አላችሁ
4. በሶ አደከመኝ = በሱ አደከመኝ
5. እሷ በሶ አትበላ+ እሱም በሶ አይበላ = እሷ በሱ አትበላ እሱም በሷ አይበላ = አንዱ በሌላው ላይ በዝሙት አይባልግም።
6. በሶ አደከመኝ = በሱ /በሷ/ አደከመኝ = በፍቅር ናወዝኩ

* በላይኛው መግለጫ የተሰጠው የተገላቢጦሽም እውነት ይሆናል ማለትም በቃል ድንበር ላይ የሚገናኙ ኡ ተ አ = ድዳዊ እ ተ አ ይሆናሉ።

ምሳሌ፡–

7. ጥሩ አያገኝም ሰው=
ጥሮ አያገኝም ሰው።

መልመጃ

ከስር ያሉትን ቅኔዎች በላይኛው መግለጫ መሰረት በሰምና ወርቅ እየለየህ ጻፍ።

19.1 እኔ ካይኔ በቀር በሽታ የለኝም÷
ሀኪሙም ቢያክመኝ ጋርዶ አለለቀኝም።

19.2 ከፋፍ ላይ ዘልቆ ጠርቶን÷
ኧረ ምን ብሎ አለን ይሆን።

19.3 ትናንት የመጣው መንገደኛ÷
ጉሽ መጠጣቱን አናውቅ እኛ÷
ዘላይ አዳዩ ካልሰጠው÷
ጥሩ አያገኝም ሰው።

19.4 ለኔም ከነባቢያት አንዱ ደረሰኝ÷
እንባቆም ብለውም አይኔ እንቢ አለኝ።

19.5 በጥበብ መንገድ የምትሄዱ+
ቶሎ ቶሎ ተራመዱ+
አላለቀም ስንቃችሁ+
እናንተም በሶ አላችሁ።

19.6 ጤፍማ ብበላ ምን ሰው በቻለኝ+
ገብስ ነው እራቴ በሶ አደከመኝ።

19.7 አገሩ ደጋ ነው እያበቅልም ገብስ+
እሷ በሶ አትበላም እሱም በሶ አይቀምስ።

19.8 የጤፉን ቀለቤን ገብስ ለውጡኝ+
ተኙቼ ብነሳ በሶ አሳለመኝ።

20.0 የ/ተ/ እስስታዊ ባህሪ

የተደራጊ ምልክቱ /ተ/ የሚቀጠላቸው አንዳንድ ቃላት የፍናፍንትነት ባህሪ ያሳያሉ፣ እንደ እስስት ተለዋዋጭ ገፅታና ፍች ይዘው ይገኛሉ ማለት ነው።

ምሳሌ፡–

ቃሉ የአድራጊነትና የተደራጊነት ፍች ሲይዝ

አድራጊነት	ተደራጊነት
1. ተነሳ = ከነሣ/ካልሰጠ/	እጣ = ነሱት
2. ተነካ = ከነካ	ሌሎች ነኩት
3. ታሰረ = ከአሰረ	በቁጥጥር ስር ዋለ
4. ተበላ = ከበላ	ለምግብነት ዋለ
5. ተቀዳ = ከቀዳ	ቀዱት
6. ተቆላ = ከቆላ	ለቆሎነት ዋለ
7. ተነፈገ = ከነፈገ	ነፈጉት
8. ተዘፈዘፈ = ከዘፈዘፈ	ዘፈዘፉት
9. ተደፋ = ከደፋ	ድፍት አለ
10. ተፈታ = ከፈታ	ከእስራት ነጻ ወጣ
11. ታረዱ = ከአረዱ	ተሰዋ
12. ታደሉ = ከአደሉ	ተሰጡ
13. ታመነ = ከአመነ	እምነት ተጣለበት

ከላይ እንዳየነው፡–

ተ = ከ ሆናዋል። ስለዚህም /ተ/ እና ታ = /ካ/ ና /ከ/ /ተ/ የሚገባለት ቃል /ከ/ የሚይዘውን የአድራጊነት ፍችና የራሱንም የተደራጊነት ፍች ስለሚያዝል እስስታዊ ባህሪ አለው። ይኸም ባህሪው የትኔ ሙያዊ ቃል እንዲሆን ያደርገዋል።

በዚህ ሁኔታ የተደረሱና ሊደረሱም የሚችሉ ትኔዎች አሉ።

ምሳሌ፡–

20.1 ሥጋ እበላለሁ የገዱ+
እኔ ሉልሰገድ ታረዱ።

20.2 ለጠቆ ነበረ ብቸና መሄዱ+
ዲማ ስጋ እላጣም ታረዱ ዘመዱ።

20.3 አንተ ደጋ ሆነህ ምንም አላየህም+
ተቆላ ፍጥረትህ አንድ አልቀረልህም።

20.4 ታውተዋለህና ያልጋውን መወደድ+
እንግዛውም ቢሉህ ተዋጋው አትውረድ።

21.0 በንባብ ላይ ከሚወሰደው የቆምታ /የተግታ/ ልዩነት ሳቢያ የትርጉም ለውጥ ይከተላል።

ምሳሌ፡– 1. ይኸን አመልምለሽ = ይኸን አመል ምለሺ...
2. እፍላላቸው = እፍ ለ አላቸው
3. ታሽገ ዋራው = ታሽ ገዋራው
4. ግትን የለበሰ = ግ ትን የለበሰ = ትን መንፈስ ያለው ሰው ማን አለ?
5. ናብላ = ና፡ ብላ
6. ጠጅማ አገኘሁ = ጠጅ ጅማ አገኘሁ
7. በየነገሩ = በየነ ገሩ ሰው
8. ቀይሰው = ቀይ ሰው
9. ያገዳም መልካም ነው = ያ ገዳም መልካም ነው
10. ጋሻዎን ፊት አርገው = ጋሻ ወንፊት አርገው
11. በሬ ላላይ መጣሁ = በሬሳ ላይ መጣሁ
12. እሳ፡ማ፡እበላችሁ? = እሳማ በላችሁ!
13. እንዳለ ቀበኛ = እንዳለቀ በኛ
14. ያ፡ማር፡እኛ ቤት = ያማርኛ ቤት
15. አጉልተው = አጉል ተው!

የላይኛውን ገለጻ መሰረት በማድረግ የሚከተሉትን ቅኔዎች በሰምና ወርቅ ጻፍ።

21.1 እኛ አገር ተቀምጦ በክርስቲያን ስም+
አሳማ ይበላል በሁዳዴ ጦም።

21.2 ምን ዝም ያሰኘዋል እያለ ንጉሱ+
ቆማጣ እሉኝ ብሎ አይከስም ወይ እሱ።

21.3 ጥጡን ነድፈሽ ነድፈሽ ባልጋ ቆልለሻል+
ይኸን አመልምለሽ ብተይ ይሻልሻል።

www.ethiopianorthodox.org

21.4 ጌታው ደጃቹ ዘውዱ እንዲህ ነው ወይ ሰልፍዎ+
ጋሻዎን ፊት አርገው ፈረስ ከኋላዎ።
21.5 አደባባይ ቆሜ እያለሁ ዝም ብዬ+
ማቅን የለበሰ አገኘለሁ ብዬ።
21.6 እናቴ ቤት ሄጄ የመጣሁበትን ገና ሳልናገር+
በሆድህ ምን አለ ብላ ትለኝ ነበር።
21.7 እማውቀው ሰው ጎረቤቴ+
ሲሄድ እያየሁ በፊቴ+
ሳልጠራው ቀረሁ ያን ሰውዬ+
አለምና ምን ብዬ።
21.8 ለሀይለኛ ሴት ለምትቆጣ+
ምነው መከረ ባልታጣ።
21.9 በቀውጢ ሰዓት ነው ጀግና የሚፈተን+
ማጋየት ይገባል ዙሪያው ጠላት ሲሆን።
21.10 ምነው ትፈራለህ ወንዱ ልጅ በሌቱ+
አለፋና ስሄድ እኔ እንኳ ሴቲቱ።
21.11 እንደብሩ ጉሹ ካፍቀራ ገስግሰው+
እስቲ ማየትዎን ይነግሩታል ለሰው።
21.12 ናብላ ናጠጣ ደርቋልና ጠጁ+
አንድ ቀን ጥለውት አባትና ልጁ።
21.13 እንግዲህ ሰውዬው ሰብሰብ ብለህ ተኛ+
ማን በነገረልኝ እንዳለ ቀበኛ!
21.14 አሳብ ለማሳረፍ ሻይ ቡና ብለን+
አያሳፍረንም እንግባባለን።
21.15 ደስ ያለው ይመስል ይህ ሁሉ ፍጥረት+
እንቢ አልሄድም አለ አዘንተኛ ቤት።
21.16 ብዙ ጉዳት ደርሷል በምኞት ስሜት+
እንዲሁ በከንቱ አጉልተው ኩራት።
21.17 ጊዜን በመሻማት ሳይጨልምብን+
ይሻላል መያዙ አጠባ በቀን።

22. ሞት በቅኔ

ሞት «ያለማንጓለል+ የያንዳንዱን ሰው» በር ስለሚያንኳኳ+ የሰው ሁሉ የጋራ ጉዳይ ነውና በርካታ ስንኞች የተቋጠሩበት ርዕሰ ነገር ቢኖር ሞት ነው። ስለሞት የተቋጠሩት ስንኞች ሁሉ ግን+ ከቅኔ ደረጃ የደረሱ አይደሉም። ከቅኔነት ደረጃ ከደረሱትም መካከል ቢሆን ብዙዎቹ በጽሁፍ ላይ አልሰፈሩም ማለት ያስደፍራል።

ሌላው ሁሉ ቀርቶ+ በዘመነ አብዮት በሆለታና አካባቢው ብቻ በተለያዩ የጦር ግንባሮች ለተሰው ዘማቾች የጎረፉትን የሙሾ የቅኔያዊ ስንኞች ሰብስብ ሳስታውስ+ /የሆነ ሰው ተውሶ ወስዶ አስቀርቷቸዋል/ እና በየቦታው በዚሁ ወቅት የተገጠሙት ሁሉ ተሰብስበው ቢጠረዙ ኖሮ+ ምን ያህል የቅኔ ጎርፍ ሊወጣቸው እንደሚችል መገመት አይከብደኝም።

<u>አብዛኞቹ ቅኔዎች ባይጸፉም+ አሁን በጽሁፍ ሰፍረው ከምናገኛቸው የቅኔ ስብስቦች መካከል የሚበዙት ሞትን የሚጠሩ ስለሆነ+ ትልቁ የቅኔ ምንጭ ሞት ነው ማለት ይቻላል።</u>

ገጣሚዎቹም በአብዛኛው ሴቶች ናቸው። የሚገጠመውም ለባሎች+ ለልጆች+ ለወንድሞች+ ለእህቶችና በጥቅሉም ለወዳጅ ዘመዶች እንደሆነ በመግቢያው አካባቢ ዘርዘር አድርገን ገልፀናል።

ከነበረው የወንድ የበላይነት አንጻር+ የሙሾ ቅኔዎቹ ብዛት በንፅፅር ሲታይ+ ከአባት ይልቅ ለእናት ብዙ ስንኞች ተቋጥራዋል። እናት በገርነቷ+ በቸርነቷ+ በአዛኝነትዋ... ብዙ ተብሎላታል።

ከሁሉም በላይ ደግሞ ከአባቶች ይልቅ ብዙ እናቶች በለጋ እድሚያቸው በወሊድ ሳቢያ ይቀጩ ስለነበረ+ ያ እያሳዘነ+ ሴት–ለሴት የመግባባትንና የመተዛዘንን+ የነገበኔንም ሁኔታ እያስከተለ+ ጾታዊ አድልዎን እየደመረ በርካታ ስንኞችን አስቋጭቷል።

የወንዱ ሞት ግን+ ሙያ ካለው የመግለጫ ልምዱ በፋከራ ግጥሞች ስለሆነ ከሙሾ ስንኞች ውስጥ ብዙ ነገር አይጠበቅም። /ይኸ ለባልና ለልጅ የተገጠመውን ከቁጥር ሳያስገባ ነው።/የኢኮኖሚ ዋልታም ስለነበረ የባል ሞት የእግር እሳትነቱ ለሷ ለሚስቱ ነውና መታየት ያለበት እሷን ደግፎ ከመግጠም አንጻር ነው።/

መራራው የሙሾ ግጥም የሚከሽነው በምፀታዊ ዘይቢ ነው። ሰው አንጀቱ ሲያር ይናገረውን ከማጣት ይደርሳል። ለነገሩማ ይቀውስስ የለ! ታዲያናም ደስ ያላት ይመስል ባሏ የሞተባት ሴት «...ባላባት ገዳይ!» ስትል+ ሚስቱ የሞተችበት ወንድ ደግሞ:– «ተዋት አትገላግሏት ትሂድ /ትሙት/...» እያለ በምፀት ይቀኛል።

መኳንንቱ መሳፍንቱና ነገስታቱ በሞት ሲለዩ ወይም ቤተሰቦቻቸው ሲያርፉ ካገር አገር ባሉ ወዳጅ–ዘመዶችና ባለሙያ ገጣሚዎች አማካይነት በሳል ቅኔዎች ይደረሳሉ። በለቅሶው አደባባይም ለአም ይቀርባሉ።

<u>ቅኔን ካጎለበቱት መሰረታዊ ጉዳዮች አንዱ+ ይኸው የብዙ ሰዎች ተሳታፊነት ያለበት መሆኑ ነው።</u>

ከሁተታው ታቅበን ወደ ቅኔዎቹ እናምራ ይሆን?

ሞትን የሚጠሩ ናሙናዊ የቅኔ ቃላት

በቅኔ ውስጥ ሞት ከሚገለጽባቸው ቃላት መካከል የሚከተሉት ጥቂቶቹ ናቸው።

«<u>ሞት አይቀሬ ነው</u>» የሚሉ

እፈርስ ምድር ላይ ቆሚያለሁ+ እረገ
ሞት አይቀርም+ ወይኔ የማልቀረው+
ሞታለች ለካ+ መርገፍ አለ ለካ+
እፈርሳለሁ+ ...ነዋሪ አይደለንም+
እኛም ዳኛ አይደለን...

«<u>ሰው ሁሉ ሟች ነው</u>» የሚሉ

ይህ ሁሉ ያለሙት+ ኧረሰው አፈር ነው+ ዓለም /ሰው/ ሁሉ አፈር ነው+ ሁላችን ሂያጅ ነን+ ሁሉም አላፊ ነው...

«<u>ሞት ሊከፈል የሚገባው እዳ ነው</u>» የሚሉ

በሞት እዳ ተያዘ+ የስጋ እዳ አባረረው
እዳውን ሊከፍል ሄደ+ የስጋ እዳ
ሊከፍል ሄደ...

«<u>መቀበር አለ–አፈር ልበስ</u>» የሚሉ

ከተማሰው መግባት የት ይቀራል+
መቅ: የት ይቀራል+ አፈር ላይ ወደቀ+
መቃብር መረጠ...

«<u>ሞት በለጋነት እድሜ ይቀጥፋል</u>» የሚሉ:–

ሞት ቀጣፊ ነው+ መልካም በቅሉ ልጄ
ሳይቀመጥ ቀረ+ ባጭር በቅሉ ሄደ+ በቅሉ ጠፋው
አሉ+ አጣኒቱ ወድቃ+ በቅሉ ጠፉኝ+ ዲያቆን
ልጅ ነበረኝ አሳጣኝ+ ተቀጠፈ+ በጨርቋ ቀበሯት...

<u>ሞትን እንደ የእንቅልፍ ታናሽ ወንድም</u> የሚገልፁ፤–

ተኛ+ እንቀላፋ+ አረፈ+ ወሰን ላይተኛ
/ወሰንተኛ/ዘንድሮስ አረፈ...

<u>የሞት ጥሪ:–</u>

ተጠራ+ ተጠርቶ ሄደ+ የሚጠራበትን ቀን የሚያውቅ የለም...

<u>የሞት ቀጠሮ – ወር ተራ</u>

ይዋል ይደር የለበትም+ ሞት ቢሆን አልቀርም ቀጠሮ ነው+ የሚጠራበትን ቀን የሚያውቅ የለም+ የኛ ተራ ቀርቷል ያ ሄዶ+ ያ ሄዶ+ ቀጠሮ ያከብራል ሞት...

<u>ሞት በጉዞ ተመስሎ የሚነገርባቸው ቅኔያዊ ቃላት</u>

እሄዳለሁ+ ሂያጅ ነኝ+ ሄደ+ ሄዱ+ ተጠርቶ ሄደ+ ስሄድ እናር ይመስል+ ባልጋ ሄዳች+ ካሰበበት ሳይደርስ አረፈ+ ከመንገድ ቀረ+ መንገድ አወጣ+ ከዳ/ዎ/+ ኮበለለ...

<u>ሞትና ጊዜ የሚገለጽባቸው ቅኔያዊ ቃላት</u>:–

በጊዜ ውሰደኝ+ ቀረበ አፈር መሆን+ ሞት ያገዛል+ አጋዘን ጨረሰን+ ሰውን ጠጣው መሬት ሊባ ወሰደው/ወሰዳት...

<u>የሞት ዘር ተዘርቶ አዝመራው ሲታጨድ</u>:–

ሰው በየቀኑ ይዘራል+ ዘሩን ዘርተን መጣን+ የሰው አዝመራ ታጨደ+ አዝመራዬ ረገፈ+ አዝመራዬ ተከተተ+ መከር ተከተተ...

<u>የወላድ ሞት – የእማዬ</u>:–

አልገላገልም ብላ ሄደች+ በሆዷ የከበደ ነገር ይዛ ሄደች+ መገላገሉንስ ተገላገላ ነበር ግና ተመልሳ ከዳች+ እናት በቅሉ ባገኝ+ እናት አለማፈር...

<u>የቆንጆና የባለሙያ ሞት የሚገለፅባቸው</u>:–

እንዳች ያለ በቅሉ አይቼም አላውቅ+ ያቺ አረገ ራሳ መሆኗ ነው ወይ+ የቀለም ቀንድ ነው ትሰብሩታላችሁ /ሊቅ ምሁር ነው/

«<u>ሞቶ ተገነዘ</u>» የሚሉ

ጣቱ ታሰረ+ ሴት በፈተለችው ታሰረ+ ጥላየ ተሰበረ+ ነኮተ+ ጣቱ ነኮተ+ ደቀቀ+ ደቋል...

«<u>ሰው አፈር ነው</u>» <u>የሚሉ ቅኔያዊ ቃላት</u>:–

አፈር ሳለሁ+ የሰው ሁሉ ልብስ አፈር መስሎ ታየኝ+ አፈራለሁ አለ/ኝ/+ አለማፈር ነው+ አፈር ልሁን ብላ... እረሰው አፈር ነው+ አፈር ላይ ወደቀ+ ካፈር ተቀየጠ+ ገል አፈር ነው+ ገል አፈር ኖሯል+ አፈር ይሰፍራል+ ባፈር ይጫወታል+...

<u>የሞት እርስትነት /አይቀሬነት/</u>

ሞት ያባት እርስት ነው+ ወደአባቱ ርስት ሄደ+ ለመሬት ግብር ሄደ/ሄደች/+ ኋላማ እንገባለን በየመሬታችን+ ሰውን ጠጣው መሬት+ ማሳለፍ እንደሞት ነው+...

www.ethiopianorthodox.org

የመሞቻ ምክንያቶች፦

በውሃ ገደሉ+ ስለት በላህ+ በመኪና አለፉ+ ውሃ በላሽ+ አሞራ በላህ+ አዞ በላህ+ ውሻ በላህ+ እንጀቱን በላው+ በስቀላ አረፉ+ በእፉ አረዱህ+ ባህር ሆነ ቤቱ+ ታዞ ሂዷል+ ሞትዎን በሽጉጥ ለምን አረጉብን...

የብዙ ዘመድ ሞት /የበርካታ ዘመዶች

እልቂት/ በቅኔያዊ ቃላት፦

ቤቱ ተለቃለቀ+ ቤቱ ተፈታ+ መጠጊያ አጣ+ ዘር ጠፋ+ መከር ተከተተ+ እንድም ዘር አጣሁ+ ዘሬን ጨርሻለሁ+ አለቀ ተስፋዬ+ አለቃችሁ+ ተለቃለቀ+ ተከተሏቸው+ ደህና ደህናው ጠፋ

አለቀስ /ተላቀስ/ የሚሉ፦

ጠጅ በየፊቱ ተቀዳ+ አዳሚን አፋጅት...

አሳዛኝ የሆነ ሞት የሚገለፅባቸው፦

... የሰው እንጀት ምነው መብላትዎ+
... ከሆዱ አይወጣም ልጄማ አገሩ ነው+
እንጀቱን በላችው+ የወለድኩት ልጄ አጠፋው አይኔን+

ደግነት በቅኔያዊ ቃላት፦

ደግ ሰው ቀረ+ ገበያ ነበሩ+ ከገበያ በላይ ነበረች

የሞት አይቀሬነት

ዛሬ ያለ ቢመስለውም ማንም ሰው ሞትን በራሱ ላይ ይዞ ዘዋሪ ነው— ሟች። የሚከተሉት ቅኔዎች ጭብጥም በዚሁ ዙሪያ የሚሽከረከር ነው። <u>እስኪ ታዲያ ስምና ወርቃቸውን እየለየህ ጻፈው</u>።

22.1 አባቱ ልጅን ጠልቶት+
በጣም አዝኖበት ረግሞት።
ይታረቀዋል አሁንም+
ረግሞት አይቀርም።

22.2 አባቶቻችንን ብናያቸው+
ሁሉም በመሬት ናቸው።

22.3 የየሩሳሌም መንገድ+
ትርብ ነው እሉኝ የረፋድ+
ለቀደመኝ ነው የማዝነው+
ወይኔ የማልቀረው።

22.4 የሰው እንግዳ ሲመጣ+
ግባ ይሉታል ብላ ጠጣ+
ያንተ መላከተኛ የመጣ እለት+
ይዋል ይደር የለበት።

22.5 በትሉዩ ከመንገድ ጠፍታኝ+
ኮርቻ ይገዩ ብታዩኝ+
እስቲ ሁላችሁም እስተውሉ+
መርገፍ አለና እንዳትረሱ።

22.6 አቆልቁዩ ባየው መሬቱን+
ቆስሎ አገኘሁት እግሬን+
ምን አሳዘነኝ ለእግሬ ቁስል+
ስሄድ እናር ይመስል።

22.7 እጅግ ተታለዋል ዘመዶቹ ሁሉ+
ሲያወሩ ሰማሁኝ ሞታለች እያሉ።

22.8 መሸ ያን ወንድሚን ሳልገናኘው+
ሞት ቢሆን አልቀርም ቀጠሮዬ ነው።

22.9 ለኔ እየመሰለኝ ቤቱን እሰራለሁ+
ባለውቀው ነው እንጂ ለካስ አፈርሳለሁ።

22.10 ሉኳንዳ ታርዶ ስላየሁ+
እፈርስ ምድር ላይ ቆሚአለሁ።

22.11 ንጉስ አይቆጡ የቀረች መስሎዎ+
እዳዬን ከፍዬ እስትከተልዎ።

22.12 መልካም አገር ጎንደር+
ቤተስኪያን ስሞ ለማደር።
አይቀርምና መዳኘት+
ከተማ ሰው መግባት።

22.13 ዳዊቱን ግንዘቱን ይዘው ሲፈቱት+
እምቢ ብሎ ሄደ ወደ አባቱ እርስት።

22.14 ይፈጥራል ከራሱ እንኳን ያየውን+
<u>ቀስሞት</u> ወዲያውኑ ይመጣል አሁን።

22.15 እዳውን ለመከፈል ማንም ሰው አይቀር+
እዩት ሁሉም ሲሄድ ለመሬት ግብር።

22.16 ትናንት ተኝተው ለሊት+
እንቀግርበረኝ ያሉት+
ሃሰትም አይደል እውነት+
ይህ ሁሉ ያለሙት።

22.17 ብንጠይቃቸው የጥንቱን+
ነዋሪ አይደለንም አሉን።

22.18 ሞት በየሰው ቤት ሲገባ ሲወጣ+
ከኔም ቤት አልቀረ በፋንታዬ መጣ።

22.19 እስከዚያው ነው እንጂ ሲሶ ማረሳችን+
ኋላማ እንገባለን በየመሬታችን።

22.20 ውድማው ይለትለት ይሰጣበት ነዶ+
የኛ ተራ ቀርቷል ያ ሄዶ ያ ሄዶ።

22.21 ይኸው ይዘራል በየቀኑ ሰው+
እንድም አልበቀለ የታል ቡቃያው።

22.22 ዳዊቱን ወሰደው የማላውቀው ልጅ+
የማይቀር ከሆነ ደግሞት ይስጠኝ እንጂ።

22.23 አንተም እንዳትተወኝ እንዳልቀር አውቃለሁ+
በግዜ ውስደኝ ጨለማ እፈራለሁ።

22.24 በታላት ስልቻ ተሸከሚ አፈር+
ማረፊያው ጠፍቶብኝ አለሁኝ ስዞር።

22.25 በግዜ ውሰደኝ ሳይገባ ፀሐይ+
የማይቀር ሰው ሊያመሽ ይገዋል ወይ?

22.26 ሰውን ሲቀብሩ ሲከፈን+
በስሌን እርጎ በሳጥን+
ቀረ ባፈር መሆን።

22.27 የዛሬ ዘመን ገበሬ+
መሬት እያውቅም እስከዛሬ+
ጭንሚ ነው ብለህ አትተወው+
እረሰው አፈር ነው።

22.28 ጠላ ጠምቄ ለሰንበት+
እንስቼው ነበረ በቡይት+
ዘወር ብዬ ባየው አጣሁት+
ሰውን ጠጣው መሬት።

22.29 ያለሚቱ ነገር ይረሳ+
በቃኝ እንግዲህ አይነሳ+
በዝምድናዋ ስመካ+
እሷስ ሞታለች ለካ።

<u>ሞት ይዘገይ እንደሆን ነው እንጂ ይቀራል ተብሎ አይወራም</u>።

22.31 ማሳለፍ እንደሞት ነው+
እንድም ሰው አይቀረው።

22.32 ብረት ብዕር ሣለ በወርቅ የተጌጠ+
ሰው ሁሉ በሙሉ መቃብር መረጠ።

22.33 አቤተስኪያን ጓሮ አንድ ጥጥ ቢኖረኝ+
ለልብስህ አታስብ እፈራለሁ አለኝ።

22.34 እንዴት አደርክ በሉኝ ቆሜ ከተገኘሁ+
ተነገ ወዲያማዋ እኔም የለሁ።

22.35 ወደ አደባባይ ወጥተህ+
ከባላጋራህ ተሟግተህ+
ከርከር ገጥመህ ወደማታ+
አለማፈር ነው ስትረታ።

22.36 መኮንን መጸፊያህ ቀስተንቻ ይሁን+
መቃብር ከቶ ነው ያጠፋል ቀለም።

22.37 የቤገምድር ሰው ወደ ላስታ+
ይመላለሳል ጠዋት ማታ+
ተከዜን መቼ ይሻገራል+
ገና መቄት ይቀራል።
/«መቀመቅ ያውርድህ+ መቃብሩ መቅ
ወርዶ» የሚሉት አነጋገሮች ጥልቅ ጉድጓድ
የሚል ቶችን ይጋራሉ።/

22.38 እመንታ መንገድ ላይ አንድ ቤት ነበረኝ+
አላፊው አግዳሚው ያፈርሰው መሰለኝ።

22.39 ምንም ደስ ቢልህ ለጊዜው አሁን+
ወንድሚ እንዳትረሳው መረገጥህን።
/የሰው ልጅ ሊረግጣት የተጠየፋትን መሬት
ለብሷት ይተኛል/

22.40 ጎንደር እንሂድ ብሎ ካገሬ አውጥቶኝ+
እሱ መቄት ገባ ጨጨሆ ጥሎኝ።

*<u>ሞት በውሃ ሙላት+ በስለት÷ በአዞ÷ በእብድ ውሻ+ ቀባሪ አጥቶ ለሰማይ አሞራ እራት በመሆን÷ በስቅላትና በመሳሰለው ሲገለጽ</u>፦

22.41 ሁለት ወር ሁዳዱን አጥርተው ጦመው+
በውሃ ገደሉ ስጋውን ትተው።

22.42 ቃል አዋጁ ዮሐንስ+
ተጣልቶህ ሳለ ሄሮድስ+
የምትመገበው አላጣህ+
ምነው ስለት በላህ?

22.43 እነግርብሻለሁ ስስትሽን ለሁሉ+
እንዴት አላመጠሽው ውሃ በላሽ አሉ።

22.44 እንግዲህ አላዝንም ለሰማይ አሞራ+
የገዛ ስጋውን ከንቱን ለሚበላ።

22.45 እኔ አላይህም እንጂ አንተ ታየኛለህ+
ባሞራ ሆድ ሆነህ በደጄ ታልፋለህ።

22.46 እህቶችህ የሉ ወይ እናትህ የሉ+
ማን ሰራልህና አዞ በላህ አሉ።

22.47 እንጀራው ተጋግሮ ሞልቶ በቤትህ+
በምን ምክንያት ነው ውሻ የበላህ።

22.48 በችግር ላይ ሲኖር በዝቶ ድህነቱ+
መቼ ከበረና ዝግ ሆነ ቤቱ።

22.49 ቆመህ ስትሟገት ዳኛው እያደላ+
ባፋረዱህ እንጂ እትህ ምን ልበላ።

www.ethiopianorthodox.org

22.50 ብዙ ቤት እያለ የሚያምር ደጃፉ+
ምነው መኳንንቱ በስቀላ አረፉ።

22.51 እሞራ እንኳን አዝና በወንድሜ ሞት+
ዋ ብሎ በረረ እንጀቱን በልቶት።

22.52 ፊትአውራሪ ቸኮል ሸማው አልቆበት+
እንዲያው ተንጠልጥሎ ግንዱን አየሁት።

22.53 እንዲታወቅልህ ራስ ቅስናህ+
በቃልህ ባርካቸው መስቀልህን ትተህ።

22.54 ሥጋ እበላለሁ የግዱ+
እነ ሉልሰገድ ታረዱ።

22.55 ሞጣ ቀራኒዮ ሞለቶ ካህናቱ+
እነራስ በዛብህ ሳይፈቱ ሞቱ።

22.56 አንተ የምታውቀው ብቻ መሞልን+
ልጄ ለመድከው ወይ ታዞ መኖርን።

22.57 እዋዜ አልኩህ እንጂ ስጋሜ ምንገዶ+
ረቡዕ የጋድ ለት ድፍን ጎጥም ታርዶ።

22.58 አዝን የነበረ ልጄ በማጣቱ+
ዛሬስ አገኘ እሉ ባህር ሆነ ቤቱ።

22.59 እነግርብሻለሁ ስስትሽን ለሁሉ+
እንዴት አላመጥሽው ውሃ በላሽ እሉ።

22.60 እንዳናለቅስ እንኳ ባንድ ተሰብስበን+
ሞትዎን በሽጉጥ ለምን አረገብን።

22.61 ግባተ መሬቱን አትድገሙ እናንተ+
ታዞ ሂዷል እንጂ ልጄ መቼ ሞተ።

22.62 ለለት እራት እንኳን ትንሽ ስንት አልያዝህ+
ምን በላህና ነው ውድሜ የቀረህ?

22.63 እናዝራት ለመሄድ በቢሸፍቱ በኩል+
በመኪና አለፉ የሐረሩ ልኡል።

በረሃብ ሳቢያ ሰዎች ልጆቻቸውን

ለመብላት ተገደዋል:—

ይህ ሃቅ ለጆሮ ቢከብድም /በተረትና ምሳሌዎችና በመጽሐፍ ቅዱስ ጥቅሶች ጭምር ድጋፍ ያገኘ እውነታ ነው። ይህን በተረትና ምሳሌ ስራዬ ውስጥ ስለገለፅኩት ከዚህ አልመለስበትም። የቅኔዎቹን አስረጂዎች ግን እነሆ:—

22.64 አሁን የት ይገኛል እንዲህ ያለ ህፃን+
ስጋውን አብልቶ እናቱን የሚያድን።

22.65 ዝባድ ለመነገድ ከመውረድ መተማ+
እጣኑ ይሻላል ለእለት እራትማ።

የውበት አበባ ሳይከስም+ ለምለም የማወቅና በሙሉ ሃይል ርጦ የመስራት ተክል ሳይጠወልግ ሞት በለጋነት እድሜ የፍጸሚውን ነጋሪት ሲያስጎስም የቅኔ አዝመራ እንዲህ ይዘመራል:—

22.66 ከአቤል ጀምሮ ነበር የታመነ+
ዛሬ ግን ብናየው ሞት ቀጣፊ ሆነ።

22.67 እገዛለሁ ብሎ ተስማምቶ ነበረ+
መልካም በቅሎ ልጄ ሳይቀመጥ ቀረ።

22.68 ኧረ እናንተ ሆዬ ከብት ተወደደ+
እዩት ይህን ጉብል ባጭር በቅሎ ሄደ።

22.69 እቀድማለሁ ብሎ ማገሊውን+
አፈር ላይ ወደቀ ወይ ህፃን መሆን።

22.70 ወርቀ ዘቦ ግምጃ የሚገባትን+
በጨርቋ ቀበሯት ምንትዋብ ወሌን።

22.71 እዩልኝ ያንን ልጅ ጊጥ አልጠግብም ባይ+
መርገፍ ጨመረበት በጥበቡ ላይ።

22.72 አይዋ ተሰማን ሂጄ እየዋለሁ+
በቅሎ ጠፋው ሲሉ ማታ ሰምቻለሁ።

22.73 ምን ጠላት መጣና በሌሊት ጠራው+
ለመሬቱ እንደሆን ቀድሞም የጁ ነው።

22.74 መልካሚቱ ቅጠል ያልነካት ፀሃይ+
ያች አረግ ሬሳ መሆኗ ነው ወይ?

22.75 ዋይ የለሽ ተማሪ ሃሳብ የሌለው+
ያንን መሳይ ቀለም ካፈር ቀየጠው።

22.76 አፈር መልሱ እንጂ ድንጋይ ለምናችሁ+
የቀለም ቀንድ ነው ትሰብሩታላችሁ።

22.77 ምነው እንኮበሮች እንዲህ ተሳሳቱ+
ጥሩወርቅ አፈር ውስጥ ወስደው የከተቱ።

22.78 ታከተው መላወስ ተሳነው መራመድ+
አሰበበት ሳይደርስ አረፈ ከመንገድ።

22.79 ተምሮ ተምሮ ለመሆን መምህር+
እንደታናሽ እቱ ይሰፍራል አፈር።

22.80 ቤተስኪያን አትገቢ አላችኋት ምነው+
ደማምነቷማ ተፈጥሮዋ እንጂ ነው። /ምፀት/
=«ሲሰራት ውሉ ሲሰራት ያደረችዋ ቆንጆ
ለአፈር ልትዳር መጣችላችሁ» ለማለት
የተደረሰ ቅኔ ነው።

22.81 መጠንቀቅ ይገባል ለቤተስከያን እቃ+
ታሳዝነኛለች እጣኒቱ ወድቃ።

22.82 አንተ ልጅ አጥብቀህ ልጓሙን ያዘው+
በቅሎ እያውቅምና እንዳንት ያለ ሰው።

22.83 በጣም አዝኛለሁ ጉዳት ደርሶብኝ+
የዘራሁት ሁሉ ጠፋ ብለውኝ።

22.84 ባልቆም ይሻለኛል ብሄድ ቶሎ ቶሎ+
ያ የተማመንኩት ከጠፋብኝ በቅሎ።

22.85 እህል አትበላም ወይ ልጄ ማታ ማታ+
አንጀቱን በላችው ጎትታ ጎትታ።

22.86 እግዚአብሄር ሲጣላኝ እግዜር ሲቆጣኝ+
ዲያቆን ልጅ ነብረኝ አሳጣኝ አሳጣኝ።

22.87 በጣም ያስደንቃል የኔስ እኳኋን+
የወለድኩት ልጄ አጠፋው አይኔን።
/=በልጄ ሀዘን አይኔ ውሃ ሆና ሊያልቅ ነው።/

22.88 አንተ ለሽልማት ምን አስቸገረህ+
መቼም ቢሆን መርገፍ ለአንተ አይቀርብህ።

የወላድ ሞት

22.89 እንዴት ያለች ልጅ ናት የማታውቅ ይሉኝታ+
ታስጨንቀኛለች እናት ይዛ ጠፍታ።

22.90 ገላጋይ መቼ ጠፋ ሰው ሞልቶ ከደጅ+
አልገላገልም ብላ ሄደች እንጂ።

22.91 አራሲቱ ወተት ጠጪ ይሻልሻል+
አልቦ ይዞ ባልሽ ያስፈርድብሻል።
/ባለቤቷ የአግሯን አልቦ በአደባባይ ይዞ
ማስለቀስና ማልቀሱን ለመጠቆም ነው።/

22.92 አይታለብበት አይጮህበት ላም+
ምነዋ እመጫትዋን ከንፍሮ ገዳም።

22.93 ተዋት ትሂድና የልቧን ታድርሰው+
ቢይዟት ቢይዟት አትገላገል ሰው።

22.94 ምነው ግፍ አይፈራ አይጠጠት ሞት+
ልጇቿን አስታቅፎ ፈቶ ሲሰዳት።

22.95 የዛሬ ቤተክስያን በጣም ረከሰ+
አራሲቷ ገባች ደሟ እየፈሰሰ።

22.96 ተዋት አትገላግሏት እሩቅ ነው መንገዷ+
የከበደ ነገር ይዛለች በሆዷ።

የእናት ሞት

22.97 እናቴ ነይ ወዲህ በእንቺ አይተኩሰው+
ነፍጠኛው ዘለቀ ታዞ በባሻው።

22.98 አንድ ላም አለችኝ ሆዴ እሚወዳት+
እናት በቅሎ ባገኝ በለወጥኩባት።

22.99 እራቡ በሆዴ በቅሎ ዘረዘረ+
እናቴማ ብትኖር ታጭድልኝ ነበረ።

በዝርው ቋንቋ

እናት ለምን ትሙት ትሂድ እንንብሳ+ ቀማል ታነሳለች በጨለማ ዳብሳ+ እየተባለም ይገጠምላታል። ቸርነቷን+ ልጅ በልቶ ይጠግብ አይመስላት ሁዋኝነቷንም ለመግለጽ የውዳሴ ቅኔ ይቀርብላታል:—

22.100 ለሆዴ መዳኒት ለኔ እናቴ ነች+
መዳኒቱን ምሳ ታበላኛለች።

22.101 አወይ ባለጊነት እናትን ማግረር+
ሌላ ሰው ይመስል እናት አለማፈር።

22.102 ባልሽ ቢለምንሽ ይዞ ገላጋይ+
አለም በቃኝ ብለሽ ትሂጃለሽ ወይ!

22.103 ጠጅ አግረኝ ስላት ማሩን ታስጭናለች+
እራብኝም ስላት እህል ታስጭናለች+
በረደኝም ስላት ሸማ ትልካለች+
ሊባዬ ተይዛ ባልጋ ትሂዳለች።

22.104 እናራት ነበረ በክብር በተድላ+
ባልጋ ሄደች እንጂ እኔ ምን ልበላ።

የባልና የአባት ሞት

22.105 ስለህይወቴ እኔ ምንም ምን አልፈራም+
ባላባት ገድዬ የነካኝ ሰው የለም። /ምፀት/

22.106 እዩት ተመልከቱት የባሏን ከፋቱን+
አሁን ቃል ያለው ሰው አይጠራም ወይ ሚስቱን።

22.107 ባሏን ብንጠይቃት የት ሂደ ብለን+
የስጋ እዳ አብሮት ሂዷል አለችን።

22.108 ዘመድ ሂድ ይለኛል ካኪም ወዳለበት+
ምን ቸግሯችኋል እንዳገኘሁ ብሞት።

2ኛ ወርቅ /«ሳላጣ—ሳልነጣ እንዳማረብኝ በሞት ብለይ» ማለትም ይሆናል።/

22.109 እነግርህ ነበረ ይህንን በፊት+
አንተ ስትታሰር የኛን መፈታት።

22.110 ገብስ አርሚ ሲለኝ ልቢ እየታከተ+
ነዶ አግዝ ሲለኝ ልቢ እየታከተ+
እንግዲህ ልረፈው መከር ተከተተ።

22.111 እንግዲህ መዝራት ነው እህል በያይነቱ+
ዝናቡ እንደሆነ ሞላ በመሬቱ።

www.ethiopianorthodox.org

22.112 አርባ ቁሞ ከነአውራው ሰጥተው ቢድሩት+
አሽቴ ቀፀላ ይበላል አንጀት።

22.113 ወርቴን ተብሬያለሁ ችግርም የለብኝ+
ኮራ ብዬ ብሄድ አይነወርብኝ። /ምፀት/

22.114 በስተሸዋ ዞሮ በስተትግራይ ዞሮ+
አገኘ መሰለኝ አረፈ ዘንድሮ።

22.115 እንግዲህ ወደፊት ምን ያሳስበኛል+
አዝመራዬ እንደሆን አንድ ጊዜ ተከቷል። /ምፀት/

22.116 ተነጋግረን ነበር ውል ያለው ነገር+
ተወው ታንቀላፋህ ከተኛህ ይቅር።

22.117 እስኪ ልጅ ፈልጉ ጠርቶ ይፈልገው+
እንደተኛ ቀረ ተረሳ ይኸ ሰው።

22.118 አማቾችህ መጡ ተሸሽግ የለህም+
እንዲያውም ማፈሩ አያዛልቅህም።

22.119 አሽከሩም ጠፍቶኛል በቅሎውም ጠፍቶኛል+
አፋልጉኝ ጎጥሜ በባል ቀን ይገኛል።

22.120 አይበረክትላት የያዘችው ሁሉ+
ያንን የሰው ሽከላ ሰብራው መጣች አሉ።
/በተደጋጋሚ ባሎቿን ሞት ለሚነጥቅባት/ በአንዳንድ ሰዎች ቋንቋ «እድለ ቢስ+ ገደ ቢስ+ ገፊ...» ለምትባል እድሉ—ቢስ ሴት የሚገጠም ነው።

22.121 አዳራሽ ገብቼ አልፎከርም ወይ+
አልፍኝ ተጠርቼ አልፎከርም ወይ+
እንደኔ ማን አለ ባላባት ገዳይ። /ምፀት/

22.122 እስቲ ልነሳና ሙሾ ላውጣለት+
ለዚያ ለወንድሜ ለቀረው እለት።

22.123 ሰውም አላገኘሁ የሚያማልደኝ+
ወንድሜ ታሰሮብኝ እሄዳለሁኝ።

22.124 ጥለኸኝ አትሂድ ጠብቀኝ ወንድሜ+
እንዴት ልድረስብህ አፈር ተሸክሜ።

22.125 አንተ የኔ ወንድም በቶሎ አትመጣም ወይ+
ከተማ ሰው ገብቶ አይመለስም ወይ።

22.126 እህቴን ለማየት ሂጄ ተጠርቼ+
ቶሎ ብዬ መጣሁ መርገፏን አይቼ።

22.127 አላስመሰከርም እኔስ ይኸንን+
ሰው ሁሉ ያውቀዋል እለት መቅረቱን።

ሞት በሰውኛ ዘይቤ

22.128 እንግዳ ሞት መጣ እረግ ወየው ወየው+
ለግሩ ውሃ እሙቴ በርገር ልቆየው።

22.129 ነፍስ ብትታመም ፍሪዳ አረዱላት+
በከንቱ ነው እንጂ ስጋ ላያድናት።

22.130 ሽማግሌ አይል ሕፃን+
ሞት ጠያቂ ሁሉን+
አሁን ይመጣል በውነት+
ሙት ብሎ አይቀርም ሞት።

22.131 አያሳስትም ሰዓት+
ቀጠሮ ያከብራል ሞት።

22.132 ከመንገድ ቆየኝ ብዬዋለሁ+
ከቶ ምን ይገድ እሄዳለሁ+
ያ ሞት መምጣቱ ቁርጥ ነው+
ተቃጥሮ አይረሳም ሰው።

22.133 መቃብርን ድሃ አላችሁት ወይ?
ይኸው ዛሬ ራሱን ችሎ የለም ወይ!

22.134 ደብረሊባኖስን ማን ዳኛ አድርጎታል+
መኳንንቱ ሁሉ ይፈጠምበታል።
ተፈጠመ 1. በዳኛ ላይ ምሎ ተገዝቶ ሄደ።
2. ሞተ+ የእድሜው ፍፃሜ ሆነ።

22.135 እኔና ሞት ባንድነት+
ገብተን ተማሪ ቤት+
እኔ ገና ስቆጥር+
እሱ ያግዝ ጀመር።

22.136 እስሮ ገንዞ ሲሰጡት+
ምን ይበላ መሬት። /ምፀት/

22.137 እሱን ሞት ሲጠራው በሩቁ ሰምቼ+
እኔም ወይ አላልኩም ለራሴ ፈርቼ።

ሞት ያጠነፈፈው ቤት— ትውልዱ

የተመተረበት፦

22.138 ደስ ያለው ይመስል ይህ ሁሉ ፍጥረት+
እንቢ አልሄድም አለ አዘን ተኛ ቤት።

22.139 እንጀራው ተጋግሮ ቡሀቃው ባዶ ነው+
የደጃች ትኩ ቤት መለቃለቁ ነው።

22.140 እግዚአብሄር ተዚህ ቤት በስንት ያሳርሳል+
ሁል ጊዜ ከዚህ ቤት ዘር ያመላልሳል።

22.141 እንዴት አንድ መጨጊያ ከቤቱ ያጣል ሰው+
አላከራኝ አለ ከንዴን ብንተራሰው።

22.142 ወልጄ ነበረ ብዙ ልጅ+
አረም በዛብኝ እንጂ።

22.143 ሌላ እቃ ከሰው ቤት ምን እስዋሳችሁ+
በቤት ሙሉ እናንተ እያሉቃችሁ።

22.144 ምድሩ ውሃ ጠጣ ትብትቤም አደረ
ዘር አንተ እለህ ቢሉ መጥቼ ነበረ።

22.145 በርሻ እድሌን ላየው ሂጄ እባቴ አገር
ተመልሼ መጣሁ አጥቼ አንድም ዘር።

22.146 እስቲ ልጠይቀው የኢትዮጵያን ዳኛ
ስለምን መጣብን ይህ ሁሉ እዘንተኛ።

22.147 አሳብም የለብኝ እኔስ አርፌአለሁ
በቆላም በደጋ ዘሬን ጨርሻለሁ።

22.148 እኔ የማለቅሰው ለናቴ ብቻ ነው
አይወጣም ከሆዴ ልጄማ አገሩ ነው።

22.149 መልሰን እንሰራት ችሎታ የለን
መቅደሳችን ፈርሳ እናለቅሳለን።

22.150 ተቃጥሮ ሲከዳኝ የገዛ ስጋዬ
እንግዲህ ሰው በቃኝ አለቀ ተስፋዬ።

ነገስታቱና ሞት በቅኔ

22.151 አፄ ቴዎድሮስ ባተ መልካም ናቸው
እኋላ ቀርቼ ሲሄዱ አየኋቸው።

22.152 እጅግም ሳይበዛ ደሃ ሳይበድሉ
ኮርቶ ማደር ነበር እራስን ሳይጥሉ።

22.153 ቀድሞ ስጋን ጠልተው በጌትነትዎ
ራስ የሰው እንጀት ምነው መብላትዎ!

22.154 መስፍን የመስፍን ልብስ መልበስ ሲገባው
ትንሽ መጠቃቀም ነበረ ስራው።

22.155 መኮንንነቱን እናውቀውም እኛ
ለድሃ ብር አፍሳሽ ይኸን እንጥረኛ።

22.156 እየበዛ ሂደ ዘንድሮ በራቸው
እንግዲህ ንጉሱ ምን ራስ አላቸው!

22.157 ልዕልተ ማህፀንተ አምላክ ያስችልዎ
ፋሲካን የሚያክል ቀረ በዓልዎ።

22.158 አይዙም ወይ ጥላ እንደሰው ሁሉ
በዚህ በረሞጫ በፀሐይ በሰሉ።

22.159 እስከዛሬ ድረስ ሲያገለግልዎ
ምን ተበደለና አለሙ ከዳዎ!

22.160 ምንድነው ጨኸቱ እዚያ ላይ መንደር
ያፋጅታል ንጉስ እንደወታደር።

22.161 ለሁብታም ጥድ ሰጥቶ እልፍኙን ሲያስፋፋ
እየው መኮንኔ ለድሃው ቀን ጠፋ።

22.162 ግራርና ወይራ ሞልቶ ከቤትዎ
ንጉስ የሰው እንጨት ምነው ማንደድዎ!

22.163 ከአባይ እስካባይ በሙሉ ሲገዙ
ያገር ዋስ ሆኑና በዳዋት ተያዙ።

22.164 ተፈሪ አይደለም ወይ ባለምላይ አባቷ
ለምን ብላ ይሆን ጠብ እርግፍ ማለቷ።
የበላ ሆድ ያለቅሳል+ ያፈቀረ
«ከእንተ ያስቀድመኝ» እያለ።

22.165 አዳራሽ መጋበዝ ለመደና ሰው
እዳስ መብላት ሆነ የሚያስለቅሰው።

22.166 ምን ይጠጣ ይሆን የነገው እንግዳ
ጠጁ በየፊቱ ጨርሶ ተቀዳ።

22.167 ኸረ እሜቴ አበባ ሞኝ ናት ተላላ
እንግዳ ተቀባይ አፈር ልሁን ብላ።

22.168 እስቲ ጠይቁልኝ ቤቷን ጥላ አደረች
ሰዎች አይተዋታል ገበያ ነበረች።

22.169 እኔ ምን ቸገረኝ ቢሰበር ዋዲያቱ
ደቁ አለ ጌታዬ የበላሁበቱ።

22.170 መተኪያ እንኳን ሌላ የለኝ
ጥላዬ ተሰብሮ አዝናለሁኝ።

22.171 በጆግ ውሃ ይገፍ ሳላስታጥብዎ
ፍትፍት እንደያዘ ታሰረ ጣትዎ።

22.172 ጌታዬ በሰው ፊት ባሰት እየማለ
አንድ እንጀራ ብለው ሙት የለኝም አሉ።

22.173 እሳት ፈጀው እሉ ጌታው ቤትዎን
ከገበያ በላይ የነበረውን።

22.174 ጌታዬ ይወቁት ዓይኔ ጠፋልዎ
የፈተፈቱበት ነከቶብኝ ጣትዎ።

22.175 ወንዶች ተማርችን ሳትድር እናት ሆና
ያለምራት ቀረች እወይ እወይ ዝና።

22.176 ጌታዬ ነበሩ ጋሻዬ ነበሩ ወዲህም ዘመዴ
መንገድ አወጡና ሄዱበት በሆዴ።

22.177 ትናንት ራስ አሊን ስናያቸው
ብዙ አጀብ ነበራቸው
ምነዋ ዛሬ ብቻቸው
ለካስ መልኩሰው ነው።

22.178 ጎጃምስ ምን አለ ዳሞትስ ምን አለ ይህንን ሲሰማ
የጅ ተለቀሰ የበለው ተሰማ።

22.179 አንድ ጨው ነበረኝ ሳልሸምትበት
ገበያው ተፈታ ተከለሃይማኖት።

22.180 ጋናችን ተሰብሮ አካፋያችን
ማን እቃ ይለናል እንግዲህ እኛን።
/ተምሳሌታዊ ቅኔ ነው/

www.ethiopianorthodox.org

23.0 ማህበራዊ ሂሶች

ቀጥለው ያሉት ቅኔዎች የቆየውን ኢትዮጵያዊ ጨዋነት ደግፈው+ እኩይ ሥነ–ምግባርን ነቅፈው የቀረቡ ናቸው። የአበው:– የቀናነት+ የሀቀኝነት+ የእውነተኛነትና+ የማተባምነት+ ባህል ይለምልም ይላሉ።

በተቃራኒው ራስ ወዳድነት+ የሴት ልጅነት+ ማጅራት መችነት+ መሰሪነት+ ሰው ጤፉነት+ ሀሜተኛነት+ ስም አጥፊነት+ የሰው ሥጋ በላተኛነት+ መአት አውሪነት+ በሰው ነገር ጥልቅ ብዬነት+ አነካኪነት+ አፈኛነት+ ሀሰተኛነት+ ፈጥሮ አውሪነት+ የሰው ገለባነት+ ከተግባር ይልቅ በምላስ ነዋሪነት... ሰፍነዋልና የሚጠፉበት መንገድ ይፈለግ ባዮች ናቸው።

ወደ መጀመሪያው አካባቢ ያሉት ቅኔዎች:– ነገር የምትጠመዝዝ+ ኪስንም የምታልብ እጥቢ የሆነች አፈ ምላጭ... ተርፋለችና አትሞኝላት ሲሉ+ በወንዱም በኩል የዘረፉ በሩ የበዛለት ሞልቷልና በርትተን ቀዳዳውን ሁሉ እንድፈንበት እያሉ ይመክራሉ። የመጨረሻዎቹም ጠጭነትንና ቀናተኛነትን ያወግዛሉ። እኔ በደረቱ ከምነግርህ ይልቅ ቅኔዎቹ በሚያመረቃ ቋንቋቸው እያዋዙ–እያጣፈጡ+ እያመራመሩ ቢያወጉህ ይሻላልና በጥሞና እያነበብህ በሰምና ወርቅ ለያቸው።

23.1 የጥንቱ ጨዋነታችን አይዘንጋ የሚሉ

23.1 ድግስ ደግሰን ለእንግዳ+
ታርዶ ነበር ፍሪዳ+
በጣም አማረ ጮማው+
ተስማሚ ሆነ ለሰው+
ሥጋ ለመብላት ስንጥር+
ያጥንት ጩርሶ እንዳይቀር።

23.2 ትኋን ቁንጫ ተባዮች+
እሉ የሰው ደም መጣጮች+
እነሱን ብቻ ሳይሆን+
እናስታውስ እንጂ ቅንቅንን።

23.3 በሬዬ ጠፍቶብኝ ስፈልግ ሰባጅ+
እውነት ከጠፋማ እምላከ ይፍረድ እንጂ።

23.4 ስሪ ፍጥረቱን አታለለ+
በናራ ስራሁ እያለ+
መቶ ይፈርስ ነበር ቤታችን+
እውነት ናራ ቢሆን።

23.5 የዱሮ ሰዎች ውሃ ዋና+
ላይ ላዩን ነበር በጤና+
የዛሬ ልጆች ይበልጣሉ+
ውስጥ ለውስጥም ይሄዳሉ። /ምፀት/

23.6 ሞታለች ተብሎ እህቴ+
አይለቀስ ከቤቴ+
በዘፈን ነው በከበሮ+
መቶ እንዲህ ነበር ልጅ ድሮ።

23.7 ከገብስ ከስንዴ ከጥሬው+
ሁሉም ሰው ጤፉን ነው የሚያሳድደው።

23.8 የቃየልን ልጆች በጥፋት ስትወቅሱ+
የሴት ልጆች ናቸው በጥፋት የባሱ።

23.9 ቦንጋ ጅማ ላይ ቢርበው ባይርበው+
ማጅ ራት ካገኘ እሱ ምንቸገረው።

23.10 በበዙ ለመግዛት ካሰብኩኝ በኋላ+
መዝኜ መለስኩት ያን የሰው ገለባ።

እጥቤነትን የሚገልፁ –ሞላጫነትን:–

23.11 ወተት ወተተ ብለው ሁሉም ተጨነቁ+
ያች ላም አላቢ መሆኗን ሳያውቁ።

23.12 ያች ነጭ ሸሚዜ የምትስማማኝ+
አልፈልግምና እንዳታድፍብኝ+
አጣቢ ገረዴ እሷን እንጭልኝ።

23.13 በገዛ አገራችን በገዛ ወንዛችን+
በሉ እጠቡንና እንግባ ቤታችን።

23.14 የማታውቂበትን እጠባ ወርደሽ+
ጎንደር ተደነቀ ባጠማዘዘሽ።

23.15 ተወስደል ፍርዱ እጅግ የመረረ+
የህዝብን ሀብት ይዞ እሸሾ ላስቀረ።

23.16 ሲመች ነው ምርጫ የምግብ አይነት+
ፍርፍር ቢሉ አይገኝ ተለምዶ በፊት።

23.17 ተመልካች ከሌለ በር ላይ ጠብቆ+
በዚያ በር በዚህ በር ገቢው ስንቱ ታውቆ።

23.18 ሚዛን ላይ ከወጣ እህሉን እየሰፈርክ+
ተስተካከሏል በቃ ሞላጫን እያሰርክ።

23.19 ፀፀት ነው ማለቱ እንዲህ በነበረ+
ይዞ ለመገኘት ብቻ ቀደም ቀረ።

ሀሜተኝነት፣ ምቀኝነተና ስብቀኝነት የተገለፀባቸው:–

23.20 እርባ ሁዳዴን መሆደድ+
እከፍለት እለ የግድ+
የሰው ሁሉ መጎሻው+
በማማት እንጂ ነው።

23.21 እልፍኝ ገቢ ወጪዎች የማትለዩዋቸው+
አትናገሩም ወይ ጌቶችን እሟቸው።

23.22 ውስጤ የተጎዳ ሀመምተኛ ነኝ+
እንግዲህ ማማትን ጡም እንዳትሉኝ። /ምፀት/

23.23 በጊምድር ጎሻም ተሻገር ያልከኝ+
ስሚን ወደ ኋላ አኑረህልኝ።

23.24 አፈር ብርድልብሴ መቃብር አልጋዬ+
ተው እንጂ አትቆረጥመኝ ምስጡ ጓደኛዬ።

23.25 ጓደኛ ካረገኝ እግዜር ካንተ ጋራ+
እኔ ሊጥ ልለውስ አንተ አብስል እንጀራ።

23.26 ትንሽ ቤት ሰራሁኝ እንዳትመኛ+
ሁለት /ሶስት/ ሰው የሚያስተኛ+
አላስገባ አለች ያችው ጠባ+
ሰው በሰው ላይ እየገባ።

23.27 መድሃኒት ፈልጉ ሰዎች እባካችሁ+
እናንተም እናንተም እናንተም ታማችሁ።

23.28 ሀኪም ቤት አልሄደች ያለችው ከቤት+
እኔ እንደምን ላርጋት ያችን ሰው አሟት።

23.29 ወደ ቦረና ሲሄዱ+
እጅግ ከፉ ነው መንገዱ+
ብቅ ብለን ብናየው+
አፋፉ ከፉ ነው።

23.30 አንተ ያውድማ ቅራተኛ+
ተጠንቀቅ ነቅተህ ተኛ+
ታስወስዳለህ ምርትህን+
ያፍሰዋልና አትመን።

23.31 እኔ ለምኛቸው ጊት እንዲነግሩኝ+
እዩት ያን ሁሉ ጉድ ማታ አወሩብኝ።

23.32 የኔንም ጎጆ ቆጠሩሽ+
እንደሰው አዳራሽ።

23.33 ወንድሞቼ ሆይ ታዘብኳችሁ+
ጾም ጿሚዎች ነን ስላላችሁ+
ምነው ጧሚዎች ነን ባትሉ+
በማማት ስጋ ስትበሉ።

23.34 ስጋ እበላ ብዬ ገና በተመኘሁ+
አሁን ከምን ጊዜው ምላስ ገብቶ አገኘው።

23.35 እንግዲህ ነገሬን ከከንፈሬ አለቅም+
የሰው ዶሮ አለና ካፍ ካፍ የሚለቅም።

23.36 ከሩ ቢናገርህ ተቆጥቶ+
ጠላትህ ደሙ ፈልቶ+
እሱም እንዳንተ ሰው ነው+
ኧረ ተው ስብቀህ አትውጋው።

23.37 ለለት ሆዱ ጠፋ ቲጣም ሆነ ቆሉ+
ከሰው ጋር ይጣላል እንጀራ አገኘ ብሉ።

23.38 እኔም በልቼ አልጠገብኩ+
እንደው እ ብዬ ቀረሁ።

23.39 ምንኑም ምንኑም እያሉ እያወሩ+
ስራዬን አስፈቱኝ የእምሮቴ ጀምበሩ።

23.40 ትልቅ እቃስ ቢሆን ትንሽስ ማሰሮ+
ሰሪ ለማሳማት እንዴት ያለ ጆሮ።

23.41 ቀፎ ማር ቢናረኝ ከደጄ+
ልሼ ጨረስኩት አውርጄ+
በእጅ መብላት ደግ ነው እንደራሴ+
አልጠቀመኝም መላሴ።

23.42 አዋዜው በዛና ምላስህን ተኮሰው+
አነካክቶ መብላት አታቅም እንደ ሰው።

«የመጠጥ ሱሰኝነቱን ለቀቅ÷ ለስራው ወገብን ጠበቅ» የሚሉ:–

23.43 መበል ፀጓ ነው አገሬ+
ሁሉም ሰው ሆነ ገበሬ+
እስኪ ተመልከት አስተውል+
ሁላችንም ዎ ሆ! ስንል።

23.44 ሰነፍ አውደልዳዩ ወጥቶ ተጋለጠ+
ከስራ መለኪያው እየተጨበጠ።

ቅናት:–

23.45 ዱሮ ፊደል ስማር ፈጣን ነበርኩኝ+
ቀ ቁ ቂ ቃ እና ቄን በአንድ ጊዜ ያዝኩኝ–
ብቻ ቅ ናት ቅ ናት ያስቸገረችኝ።

23.46 ልብሳቸው ተቀዶ መጣፍ ሲሳናቸው+
በኔ መጣፍ መቻል ምንድን አስቀናቸው?

ስራና ወሬ

በስራ ላይ የተደረሱ ቅኔዎች ጭብጥ:–

«ከብት የሰማይ ቤት ይከፍት» ይሏል ወሬ ማናፈስና ጫት ማመንዠክህን ተውና በርትተህ ስራ። እየሀ! ሰርቶ ማግኘትን የመሰለ ነገር የለምና ስራን እንደ

www.ethiopianorthodox.org

ወገብህ ትግል ጥምድ አታድርገው። በስንፍና ገመድ ተኮድኩደህ በድህነት ማቀህ ከመኖር ይልቅ ሠርተህ ክበር።

ስትሰራ በሙያህና በራስህ ተማመን እንጂ+ በአማላጅ–ብምን እያልክ የሰውን ቂጥ አትላስ።

ምንም አይነት ስራ ቢሆን በርትተህ ከሰራኸው ያስከብርሃልና ሥራው! እረስ+ ላቁጥ+ ጣር+ ጋር። በየተሰለፍክበት የስራ መስክ ሁሉ ስራህን አጧጡፍ!

መማር–መጠበብም ወቅቱ የሚጠይቀው ታላቅ ሙያ ነውና ንብ ሆነህ አበባ እውቀትን ቅሰም+ ተማር+ ተመራመር። እንደምታውቀው ትምህርት የእድገት በር ከፋች ነውና ማይም ወገንህን ሰው አድርገው። ማይሙ ወገኔም ዘማች ልጆችህን እጅህን ዘርግተህ ተቀበላቸው።

<u>ሁልህም ሙያህን አዳብረው እንጂ ባለበት አይርገጥ</u>። <u>የጋን ውስጥ መብራት ሆነህ እንዳትቀርም ባለህ ሙያ ወገንህንና አገርህን አገልግልበት</u>። <u>በሙያህ ቁም ነገር ሰርተህ እለፍ...</u>» የሚል ጭብጥ ይዘዋልና አንተ ወጣቱ እስኪ እነዚህን በስራና በወሬ ላይ የተደረሱትን ቅኔዎች በሰምና በወርቅ አመሳጥራቸው:–

23.47 ሰንቅ አለቀብኝ ስትል+
የስንቅ መያዣህ ቢጎድል+
በል አሁን እንካ ተቀበል+
በሰፌው አገልግል።

23.48 ቶሎ ለመድረስ ሳትወላገድ+
<u>አውራ መንገድ</u> ይዘህ ቀጥል ተራመድ።

23.49 ምን ትፈልጋለህ ይታወቅ ስራህ+
በየመንደሩ ውስጥ ቅርጫትክን ይዘህ።

23.50 ምናልባት የሰነፍ ፈተና ውድቀቱ+
በወሬ ላይ ወሬ መደመር ማብዛቱ።

23.51 ያ ማጆ ተራራ ረጅም ነው በጣም+
<u>በክብት</u> ነው እንጂ በግር አይወጣም።

23.52 ትቆየኝ እንደሆን ቆየኝ በምሽት+
ግን አላውቅበትም ማልዶ መነሳት።

23.53 ቤቱ ሰፋ ብሎ እስኪሰራ እስከዚያው+
ለችግሩ ዘዴ መላ ቆጥ መስራት ነው።

23.54 ከከተማ ገብተን ከመ ሃሉ ላይ+
ብዙ ሰው አይተናል ወተት ወተት ባይ።

23.55 ያባቴን ሀገር ደጋውን+
ባስከለከለው ሳሩን+
አበሉት እሉ ዘመዶቼ+
እርሻ <u>ግሬ ጌን ትቼ</u>።

23.56 የአውሮፓን መድሃኒት ገና ሳይቀምሰው+
ሥሩ ስሩን ጠላ የሀገሬ ሰው።

23.57 ስማኝ ልንገርህ አትስነፍ+
ተው እየሰራህ እለፍ።

23.58 የኛ መድሃኒት አይነቶች+
ብዙ አሉ ቅመሞች+
ነገር ግን እኔ ሳስበው+
ሥራ ስሩ መልካም ነው።

23.59 ክረምቱ ሳይገባ+
በቶሎ እናጣድፈው+
ይመቸናልና <u>በጋ ለስራው</u>።

23.60 ድርብ እያሻንም በአሁኑ ጊዜያችን+
ጥበብ ሆኗልና የአሁኑ ልብሳችን።

23.61 ሸማማ ሁል ጊዜ እለብስ የለም ወይ+
ብርቅ ሆኖ ታየኝ ጥበብ ለብሰው ሳይ።

23.62 መጡልህ ደረሱ ፊደልን እንግበው+
እንደሰው <u>ሊያስጥፉህ ሊያስቆጥሩህ</u> ታግለው።

23.63 እንሂዳለን ብለን ቆመን ብናስበው+
እጅግ ያለ መጠን መንገዱ እረጅም ነው+
እረ እናንተ ሆዬ ሙያ ማደሪያ ነው።

<u>መንፈሳዊ ህይወት በቅኔዎች ሂስ ሲዳሰስ</u>

23.64 የተጠበሰ አሳ ይሸታል እጃችሁ+
እረ እናንተ ሰዎች አሳ ማ አበላችሁ።

23.65 የቀድሞ ዘመን ስህተት+
በጾም ቀን አሳ መብላት+
የዛሬ ሰው እያውቅ መላ+
በጾም ሽሮ ነው የሚበላ። /ምፀት/

23.66 እጾም አዳራሽ ገብተን+
አጉል ከንብንብ ሽፍንፍን+
እንዳይታዩ ከወደዱ+
ይልቁን በጋረዱ። /ምፀት/

23.67 እኛ አገር ተቀምጦ በክርስቲያን ስም+
አሳ:ማ:ይበላል በሁዳዴ ጾም።

23.68 የኔም እህት አንቺ ያንቺም ወንድም እኔ+
ምን መጠቅለያ አለው ይህ አለምና ኔ።

23.69 ቤቱን በሸንበቆ የሚሰራ ማን ነው+
ላወቀው ሰውማ ያገዳም መልካም ነው።

24.0 <u>አ ስ ተ ዳ ደ ር</u>

<u>በአስተዳዳሪዎችና በማሕበራዊ ግንኙነት ላይ የሚሰነዘሩ የውዴታና የጥላቻ</u>

<u>ቅኔያዊ ስንኞች</u>:–

ህይወት ሰጥቶ በመቀበል ታምናለች+ ሰው ሲወዱትና መልካም ሲያደርጉለት ይወዳል+ ሲጠሉትና ሲበድሉት ደግሞ ይጠላል+ ይበቀላልም። ይኸ አይነቱ ሰናይ ወይም እኩይ ግንኙነት ከግለሰብም ሆነ ከመንግስት ጋር ተፈፃሚነት ይኖረዋል።

«አሳ ግማቱ+ ከጭንቅላቱ» ይኋልና ያስተዳደሩ ነፀብራቅ በበታች ሹማምንቱ ብሎም በሕብረተሰቡ ማሕበራዊ ህይወት ላይ በሰፊው ይንፀባረቃል።

<u>እናም ህዝብ በስኑ– ግጥሞቹ አማካይነት በአደባባይ መሪዎቹን ይመክራል+ ይዘክራል+ ይወቅሳል+ ይከሳል+ ወይ ደግሞ ያሞግስ–ያወድሳል</u>። ይህንኑ ከግንዛቤ ውስጥ በማስገባት አፄ ሚኒሊክ አዘውትረው:– «እረኛ ምን አለኝ?» ይሉ ነበር ይባላል። ስለአስተዳደርና ስለአስተዳዳሪዎች የተደረሱት ጥቂት የቅኔ ቋጠሮ ናሙናዎች በዚህ ጥራዝ ውስጥ ይገኛሉ።

<u>በፍቅር እስከመቃብር</u> ውስጥ በውል እንደሚታየው:– ህዝቡ የተጫነበትን የጭቆና ቀንበር ተሸክሞ እስከ ተወሰነ ደረጃ ይታገሳል+ ይገፋል+ እያወቀ እንዳላወቀ ሆኖ ይተዋል። ይኸ ሁሉ ሆኖ ግን ሃዘን+ ምሬት+ መንከራተት+ ስደትና እስራት ይፈራረቁበታል። የጭቆናው ዕ ዋ ሲጎፈንነው ግን «አጉራህ ጠናኙ–እዎን ተረታሁ» ብሎ እጁን አጣጥፎ አይቀመጥም፣ የእስራቱን እግር ብረት ለመበጠስ ቆርጦ ይታገላል እንጂ!

የአርበኛነት ትግሉም ከውስጥና ከውጪ ከተነሱ ጠላቶች ጋር ይሆናል። ቀጥለው ያሉት የቅኔ ስንኞች በዚህ ሃሳብ ዙሪያ የሚሽከረከሩ ናቸው። ምሬቱን የሚያባብሱበት ጉዳዮችም ከኑሮ+ ከጊዜና ከድህነት ጋራ በቅርብ የተቆራኙ ስለሆኑ ከነዚሁ ርዕሳኑ– ነገሮች ጋር እያዳመሩ ማየቱ የክስተቱን ዳራ የበለጠ ግልፅ ያደርገዋል። እናም ቀጥሎ ያሉትን ቅኔዎች በሰምና በወርቅ አመሳጥራቸው እስኪ!

24.1 በመሰቡ ሙሉ ይቅረብ እንጀራው+
አስተዳዳሪያችን ሆደ ሰፊ ነው።

24.2 ቢሸከም አይከብደው የለበት ድካም+
እንደዚህ ያለ ራስ እኔ አላየሁም።

24.3 ቶሎ ቶሎ ግፊው አንቺ ልጅ ወተቱን+
ቅቤው ቶሎ ወጥቶ ይቀባ ራሳችን።

24.4 ለድሃም ለሃብታም እንዳይጎድል ፍርዱ+
እናንት መኳንቶች እንደራስ ፍረዱ።

24.5 አልሰሙኝም እንጂ ቀድሞም ብነግርዎ+
ይሰሩ ራስዎን ፀሐይ አይምታዎ።

24.6 ዋጋው እንዳይቀንስ ታይቶ በርካሽ+
እንዳይለዝቡና እንዳይበላሽ።

<u>አስተዳዳራዊ ጥላቻ</u>:–

24.7 መቋሚያውን ይዞ ቆሟል አሽከር ዎ+
ጊታዬ ይ ነሱ ጊዜ አለፈብዎ።

24.8 በጣም ሰፋ ብሎ ይሰራ ቤታችን+
ማዘኑ እንደሆነ ሞልቷል ባገራችን።

24.9 ያገራችን ሰው እህል ነበር ምግቡ+
አሁን ባንተ ግብር ወተት አለ ሕዝቡ። /ምፀት/

24.10 ችግርም የለብን እስከ ወዲያኛው+
ከኛ ቤት የሞላው ማዘን ብቻ ነው።

24.11 ባለፉት አመታት በሽታ ይዞኝ+
በባሉ በስራው ተኝቼ ኖርኩኝ+
ሁሉን ነገር ጠጣሁ መድሃኒት ቢሉኝ+
ግን አንድ እንኳን አጣሁ የሚያስቀምጠኝ።

24.12 እንደምን አልፎከር ምነው አልሸለል+
ታግ ዬ ታግ ዬ አገሬን ስጥል። /ምፀት/

24.13 በተኩስ እንገባለን እያሉ እያወሩ+
<u>ስተው እያውቁም</u> ወይ ሰዎችዎ ሁሉ!

24.14 የሰው ከፋ ጠባይ እያበሳጨኝ+
ሳቅ ትቼ ብታየኝ – መሰልኩህ ወይ ሞኝ።

24.15 ጆሮዬ እየሰማ እያየሁት ባይኔ+
ሳቅ ነው የገደለኝ መች አጣሁት እኔ።

24.16 ሁለት ጓደኞች ሆነን+
ከመጠጥ ቤት ገብተን+
እሱ ይጠጣል አረቄን+
እኔም ለጠላ አልቦዝን።

24.17 መልካም ጠጅን ትቶ የተጣራውን+
ደግሞ ይባክናል ሰው ወዶ ጠላን።

24.18 ሁሉም ይስራ ይስራ በተሰጠው ድርሻ+
ለትንሽ ትልቁ አድማቂም እንሻ።

www.ethiopianorthodox.org

24.19 ይህ አሳላፊ ረስቶኝ+
ጠጁን ጨረሰው ሳይሰጠኝ+
ይሁን ጠጅ እንኳን ይቅርብኝ+
ደግሞ ጠላ ከለከለኝ።
24.20 ጠጅ አጠጣ ነበር ማለቱ አይቀርም ወይ+
እነዲያው የጠላ ሰው ያስታውቀ የለምወይ!
24.21 ስጋሽን ጠጅሽን ትሰጫለሽ ለሰው+
አንቺ የምትሳሽው ለጠላሽ ብቻ ነው።

የኑሮ ምሬት

24.22 ተዋበች ጎተናሽ እንደምን አማረ+
እኔም ባልሰራው ይሻለኝ ነበረ።
24.23 የትናንትናው ጦርነት+
ያ ጎበዝ ያለበት+
ተማረከ እሱኝ እሱም አብሮ+
ምነው ባልተያዘ ኑሮ።
24.24 ተሰቦ ገብቶ ከቤቴ+
አልወጣም ብሎኝ አመቴ+
24.25 ተደጋድጊ እኔም+
ቆላ መናሬን አልወድም።
24.26 ሩቅ ዘመቻ ዘምቼ+
ሁለት ጥገቶች አግኝቼ+
በምን ይበኗል ባዋዜ+
ይህንን አልቦ ጊዜ።

ብሶትና እስራት

24.27 የባቡሩ መንገድ ጎዳናው ሳለልህ+
በስርጥ ና ብሎ ማነው የመከረህ?
24.28 መድሀኒት ጠጥተው ቤት ውለዋል እሉ+
ላሽከሮቻቸውም ጠጅ ስጡ ይላሉ+
ፊትም በብርሌ ኋላም በፍንጃሉ።
24.29 ጥሬ ሥጋ አልበላ ደፍሬ እንደሰው+
ባለመስማማት ነው ትትል የምለው።
24.30 ባልጀሮቼ እነ አምስቱ+
ቅኔና ድጓ ሲፈትቱ+
ሚስጥሩን እንኳ አላየሁ+
ተከኜ እንዲያው ቀረሁ።
24.31 ምን ነገረችሽ ባልእንጀራሽ+
አዝኜ አዝኜ ብላሽ።

24.32 እርቀህም አትሂድ ጨርሰህ አትጥፋ+
እስከ ጊዜው ድረስ ተቀመጥ ተከፋ።
24.33 ጃንሆይ ባያገዙኝ መቼ ተጎዳሁ+
በብረት ተሹሚ ተቀምጫለሁ። /ምፀት/
24.34 ጅማ ተስር ሆኜ እርሻ ሲያምርብኝ+
ሙሉ አካል ብትሰጠኝ ችግር ገደለኝ።
24.35 በልቼ መጣሁ ከሰላም ጋራ+
እነግዲህ ምኔ አማራ።
24.36 ቀፎ አለ እሉ አገርህ+
ኧረ ተው ማር እባክህ።
24.37 ጠጅም አላገኘን ከተለየናችሁ+
አውራው ከተያዘ ማሩን እባካችሁ።
24.38 ከሣር ከቅጠሉ ይበዛል አመሌ+
ይኸን ሁሉ ችሎ ይኖር ነበር ባሌ።
24.39 በጎ ምክር መክረው ከፉን የሚያስጥሉ+
ያርባራቱ ደብር ሊቃውንቱ እያሉ+
ጎንደር ተበሳጭቶ በጣም ነዷል እሉ።

ብሶት በቤተ መንግስት ግብዣ ላይ:–

24.40 የድሮ መድሃኒት ኮሶ ምን አላችሁ+
ምንም አያስተምጥ ይህስ ቀጪኋችሁ።
24.41 ይኸ ቀጪኋችሁ አያስቀምጥ ሲሉ+
ይኸው ይነዳዋል ሰራዊቱን ሁሉ።

መገፋቴ የወለዳቸው አርበኞችና የትግል ጎራቸው

24.42 ደርቡሾች በኛ አገር ዳግመኛ እንዳይረሱ+
መተማ ተቀምጧል ዮሐንስ እራሱ።
24.43 ይህ የምናየው ትጠል+
ካበባዎቹ መካከል+
ሰፋ ሰፋ ያለው+
ለካ ሴት እኩሪ ነው።
24.44 ምን ያደርጋል ጠላ ምን ያደርጋል ጠጅ+
ጠላትን መጋበዝ ቡን አርጎ ነው እንጂ።
24.45 ፍርዱን ለማግኘት ነው በዳኛ መግጠም+
ዋቢ እናሳፍም ሳንፈጣጠም።
24.46 የገደልከበትን የባቡን ራሳ+
ጣል ያን በትርህን ሁለተኛ አታንሳ።
24.47 እኛን ሲሉ መጥተው አትጨክኑባቸው+
ማርካችሁ ገፋችሁ ባዶ አታስቀሯቸው። /ምፀት/

24.48 በድካም ላይ ድካም ለምን ይጨመር+
ድንጋይ ላይ ተቀምጦ መቆርቆሩ አይቀር።
24.49 ያገራችን ቅመም ወጥ ያስተካክላል+
ከግብጥ ምስሩ ሥጋችን ይሻላል።

25.0 ጊ ዜ

ዓለም–ዘላለሙን ጊዜ እንደእስስት ሲለዋወጥ ይኖራል። ጊዜ ባልታሰበ አጋጣሚ ሰውን ከአመድ–ከትቢያ ላይ አንስቶ እንደ ሮኬት ወደ ላይ ወደ አርያም ያመጥቀዋል። ይሾም–ይሸልመዋል። «አይንፈስብህ» እያለ እንደ አዲስ ፍቅረኛ ያሸፈለብለዋል÷ያቃብጠዋል+ ያሸሞነሙነዋል። የጭቃው ውስጥ እሾሁ+ ጊታው እቶ ጊዜ ወረቱ ሲያልቅለት ደግሞ በአንቱታ ያከበረውን ተላላውን የሰውን ልጅ+ ሳያስበው ድንገት ከእጅ እንዳመለጠ እንቁላል ከሰቀለበት ዙፋን አውርዶ ከመሬት ላይ ያፈርጠዋል። ለዚህም ነውኮ:– «ጊዜ ነው እንጂ ቁም ነገራም+ የሰው ልጅነት አያኮራም» የሚባለው።

በስልጣን+ በሀብት+ በጤና+... ረገድ በህይወት መሰላል ላይ መውጣትና መውረድ በልቶ እንደመራብ ያለ:ዘወትሮአዊ ጉዳይ ነው። «ፀጉራም ውሻ አለ – አለ ሲሉት ይሞታል» ይኗልና+ ሲሳይ በመስኮት ሹልክ ብሎ ገብቶ+ በበር ግር ብሎ ይወጣል። ግር ብሎ ገብቶም ከሆነ ሳይታወቅበት እንደሌባ ሹክክ ብሎ ይወጣል። «አያድርስ» ይኗል እንጂ አግኝቶ እንደ ማጣት ያለ አስቀያሚ ነገር የለም። «የማታ እንጀራ ይስጥህ!» የሚለው የአበው ምርቃትም አግኝቶ የማጣትን ያህል ከፉ ብትር የሌለ መሆኑን ጠቋሚ ሀቅ ነው። ቅኔዎቻችን ስለዚህ ጉዳይ የሚያወሱት ነገር አላቸው።

ቀን የሰበረውን መልሶ ቀን ካልጠገነው በቀር+ ሌላ ወጌሻ ከቶ አይገኝለትም። «ጊዜ ከተናካሽ አውሬ ይከፋል» ይኗልና+ ጊዜ ሲጥል እጅግ ከፉ ነውና+ «ቀን ሲጥል ደጓ እናት እንኳ አታነሳም» የሚባለውም ይህንኑ እስከፊ የሆነ የጊዜን ጣይነት ለመጠቆም ነው። ቅኔዎቻችን ይኸንንም ይዳስሱታል።

በኑሮ ውስጥ+ በየፈርጁ መራር ህይወት ያጋጥማል–ከሬት የመረረ+ ከኮሶ የዘገነነ። «ጊዜ የሰጠው ቅል ድንጋይ ይሰብራል» ይኗልና+ ከሞላ ጎደል ባለፈው ምእራፍ ውስጥ እንዳየነው+ እኩይ አስተዳደር ሲሰፍን ከላይ እስከታች እንደ መርግ የከበደ የጭቆና ቀንበር የሚጫንበት ወቅት አለ። አሳር እንደ አዛባ የሚዛቅበት+ የመከራ ዝናም እንደ ሀምሌ ዶፍ በቅ የሚቦቅበት የቁጣ+ የቅጣትና የመቅሰፍት መአት እንደ አውድ ዓመት ገበያተኛ የሚተራመስበት+ ጭንቀትና ውጥረት እንደሰርዲኑ የከተማ አውቶቡስ አካልና መንፈስን ሰቅዞ ይዞ መላወሻ የሚያሳጣበት ጊዜ ተርፏል።

ይህ ከላይ ያነሳነው+ ጊዜ የወለደው አስተዳደራዊ በደል ሞልቶ ተርፎ እያለግን+ «ትዝምዝምንና የቀንን ጎደሎ ጎንበስ ብለህ አሳልፈው» ይኗልና «ከመሞት መሰንበትም» ይኗልና «ቆይ ቀን ይወጣልህ» ይኗልና ሰው «ብረቱ» ይኸን ሁሉ የግፍ ቀንበር ለመሸከም ትከሻው አይካከምም።

የጊዜ መራርነቱ+ ለሰውም ልጅ ለመከፋቱና ለመዋተቱ ብሎም በአጣብቂኝ የጊዜ ወጥመድ ውስጥ ለመታነቁ መንስኤ የሚሆነው እጉል አስተዳደር ብቻም አይደለም፣ ድህነትም እንጂ። ቀደም ሲል እንዳወሳነው+ ምን ጊዜም ዓለም ሰጥቶ በመቀበል ያምናል–ባውጠኝ ላውጥህ+ በእከከኝ ልከክህ። እናም ያነጣውን+ ያነጣው ይወደዋል+ ያወድስ ይልሰዋልም። እድፋሙን+ ቁርጩ ድሃን ግን ማን ያነፈንፍ+ ማን እቃ ይለዋል! እናም ያለውና ያለው ይጠቃቀሳሉ+ የሌለውና የሌለው ደግሞ ይለቃቀሳሉ። የሌለው ጠያቂም+ አዋይም የለውምና ውይይት ካለው ከራሱ ጋር ብቻ ካልሆነ በቀር ከሌላው የሚወያይ አይመስለኝም። ግን+ ግን ስራ ብዝቶበት ጆሮውን ካልነፈገው+ ፊቱንም ካላጠቆረበት በቀር+ ቅኔዎቹ እንደሚሉት+ ድሆ ካምላኩ ጋራ መነጋገሩ አይቀርም። ሰውን እጅ እጁን ቢያየው ግን ምናልባት የነገውን የሚያውቅ የለም እንጂ+ የዛሬው ሰው ለድሃ የሚዘረጋለት እጅም ሆነ የሚያደምጥለት ጆሮም የለውም። ለዚህም ጊዜያዊ አስረጅ ትሆን ዘንድ ከብዙ የድህነት ግጥሞች መካከል ድህነትን በቅጡም ባትገልፀው:–

«ውጣ ወርደህ ብለው ተግተው ካላረሱ
እንኳን አበዳሪው ይጓደዳል ዋሱ»

የምትለዋ ስንኝ ከላይ ያነሳነውን ነጥበ ሳትደግፍ አትቀርም። ቅኔዎቹ ግን ከማጀት እስከ አደባባይ በሚሰኝ መልኩ በተጠቀሰው መስከ ሰፍና የሚገኘውን የህይወትን ገመና እያብጠለጠሉ ያሳያሉ።

ጊዜ ከሰጣት+ እንደገኘርዎችና እንዳነጣው ሰው ሁሉ+ ተፈጥሮ የከፉዎች ሁሉ ከፉ ናት። የሚወዱትን ልጅ ሳይቀር አስቀቅላ የምታስበላና የበላኢ ሰብእን እንዷ

www.ethiopianorthodox.org

ፈጣሪ ተፈጥሮ ናት። ሌላ ሌላውን ኅፍናኝ+ ዘግናኝና ለጆሮ የሚቀፍፈውን ገጠመኝ ትተን በ1960ዎቹና በ1970ዎቹ ብቻ በኢትዮጵያ ሰፍና የነበረውንና የግንድ ቅርፊት ያስበላውን ረሃብ ዘወር ብለን ስናይእንኳን+ ጊዜና ተፈጥሮ ቂጥ ለቂጥ ገጥመው በሰው ልጅ ላይ የሚሸርቡት ሴራ+ የሚያደቡት ደባ+ አንድ ሁለት የሚባል አይደለም፡፡ የቅኔ ተብሎ ሊያልቅ አለመቻሉን ሳይጠቁመን አይቀርም። ድርሳናትም ለዚህ ምስክርነት ቃላቸውን ይሰጡበታል።

የፈለገውን ያህል ጊዜው ቢከፋም+ የሆነውን ያህል ቀኑ ጣይ ቢሆንም+ «ሁለት እግር» ዋዛ ሆኖ+ «አሚን ተረታሁ» አይልምና+ ጊዜ የሰበቀበትን የረሃብ ጦር የጎመን+ የሰንቆና የእሉማ ጋሻውን መክቶ ጊዜን በዘዴ ድል ይነሳዋል። ቅኔያችን በዚህ ጎዳናም ይጎዳኛል።

የጊዜ ማህፀን የሚወልደው ጉድ አያሌ ነውና+ በዚህ ሁሉ እረገድ ቅኔዎቹ ምን እንደሚሉ ከኔ ብዕር ሳይሆን ከራሳቸው እንደበት ማድመጡ አይከፋም። ከቅኔዎቹ ይበልጥ ደግሞ ተረትና ምሳሌዎቹ አያሌ የሚስጢር ቋጠሮ ይዘዋል። የነሱን በሌላ ጊዜ በሰፋት እናይ ይሆናል። ለጊዜው ግን በአንድ አጋጣሚ ስለድህነት የተጫረች ጽሁፍ ከዚሁ ምዕራፍ የመጨረሻ ገጾች ጋራ ተያይዛለችና ብትቃኛት ላትከፋ ትችላለች። በተረፈ ከስር ያሉት ቅኔዎች ከላይ በዳሰስነው ጭብጥ ዙሪያ የቀረቡ ናቸውና እስኪ በሰምና ወርቅ እየለየህ አመሳጥራቸው።

25.1 እስቲ ተቀመጥ ይንጋልህ+
ቆይ ቀን ይውጣልህ።
25.2 ማግሻ በሞላ ወንዝ ተበልተህ ከምትቀር+
ቀን ሲጎድል እይተህ ቀስ ብለህ ተሻገር።
25.3 እራብ ቢጠናብን እጅግ ቢጨነቀን+
ጎመን በልተን አደርን ያንን ቀን ጥሰን።
25.4 መልካም ፈረስ ጭነህ+
ስተወጣ ስትወርድ እየንህ+
ከሚዳ ስትደርስ ዝግ አርገው+
መቼም ጊዜው ጣይ ነው።
25.5 መሸ መሰለኝ ሊጨልም+
እንደቀን ጣይ የለም።
25.6 የማናውቀውን ሊብነት+
ልንሰርቅ ገብተን ከሰው ቤት+
ይቅርብን ኋዴ እንውጣ+
የሚጠብቀን መጣ።
25.7 እሳት ይገርለሁ በገል+
ውስጡን ሸፍኜ በቅጠል+
እላነደውም ይጤስ+
ቀን እወጣ ድረስ።
25.8 የጌታችንን ጠባይ+
ያለኔ የሚያውቀው እለወይ+
ማታ ለግብር መልካም ሰው+
ቀን ሲቆጣ ከፉ ነው።
25.9 እስፈልገን ነበር በያገሩ ሁሉ+
እንሳሮ ወረዳ ቀን ታይታለች እሉ።
25.10 ሀሚና ሳይበዛ ሳይገባብን ባገር+
ወየሙ እለም በኛ እንዴት ያምር ነበር!
25.11 ቡቃያው ደርሶ ስላየን+
ዛሬም ለጊዜው ደስ አለን+
ደግሞ ወደዚያው በተራው+
መከራችን ደራሽ ነው።
25.12 ጀንበር በመስኮቷ ስትወጣ እያያችሁ+
እንዳትታለሉ ቀን አለ መስኳችሁ!
25.13 ድግስ ደግሶ በብሎት+
እንዴት ያቀርባል እልበት+
እሱስ የሚጥመው+
ረቡ ቀን ሲገኝ ነው።
25.14 ሰኞ እለት ገሰገስኩ ማክሰኞ ተጓዝሁ+
ከቶ ብሄድ ብሄድ ረቡን እጣሁ።
25.15 ለተገፋው ሁሉ ፍርድ እንዳይታጣ+
ድመት ሌሊት አይሂድ አይጥም ቀን አይምጣ።
25.16 እስካሁን ያልመጣነው+
ጊዜው ጣይ ሆናብን ነው።
25.17 ከመሸ ተነሳሁ ከተፈታ በሬ+
እደርስም አይመስለኝ ከእንግዲህ አገሬ።
25.18 እጅ እግር የሌለው ቆማጣ+
የሚመር ቀን መጣ።
25.19 ገድገዳውም ቆመ ባጡም ተኖተረ በምን ይከደናል+
ማጭድስ ካመጣህ ና እኛ ሳር አይተናል።
25.20 ጎኅምና ዳሞት ሲሄድ በመብራት+
ማታ አይተው ሂዱ እሉ እኒያ የኔ እባት።
25.21 ከማስተዋል ይልቅ ቁጭ ብዬ ካፋፉ+
ይሻለኛል መሰል ቆሚ ማሳለፉ።
25.22 እራቴን አይሰጠኝ ይህ እሽከር ምን ይላል+
ሰው ሁሉ በወቅቱ በጊዜው ይበላል።
25.23 አደባባይ ቆሞ አበጀሁ ቢላችሁ+
ይህን ባለ ጊዜ ምን ትሉታላችሁ።
25.24 ቤታችን ተሰርቶ በመንታ መንገድ+
እናያለን ሁሉን ሲወጣ ሲወርድ።
25.25 የጨዋ ልጅ ተዋርዶ+
እንጨት ሰበራ ቆላ ወርዶ+
ሲያነደው ያድራል ሌሊቱን+
ቀን የሰበረውን።
25.26 ጌታ ሎሌውን ሲመክር+
ማታ ብቻውን ነበር+
ይኸ ሁሉ ሰው ሲያየኝ+
ምነው ቀን መታኸኝ።
25.27 እስኪ በሉ ስጡት ለዚያ ሰው ፈተና+
ቀን እኮ አጥፍቶታል ምኑን ተማረና!

26.0 ድህነት፥ ረሀብና ይገቡበት ማጣት

«ጊዜ» በሚለው ርዕስ ነገር ላይ የተሰጠውን መግለጫ መሰረት አድርግና የሚከተሉትን በሰምና ወርቅ ፍታቸው።

26.1 ተቸገሬያለሁኝ ማበር ደርሶብኝ+
እባክህ እምላኬ እሳልፍልኝ።
26.2 ቦግ አርገሽ ከፈችው እንቺ እሽከር በሩን+
በይ እያየው ይሂድ አለመኖሩን።
26.3 እያለለት መልኬ ካንገቴ በላይ+
እጅ እጇን ያየኛል እለም አታላይ።
26.4 ቋጠባ ሳናደርግ ተሻምተን በልተን+
እነዚያ ወጣጡ እኛ እንጀራ አጣን።
26.5 እራት በመታቀፍ እለቀ ሸማዬ+
በቃ አድርገህ ሰጠኝ እባክህ ጌታዬ።
26.6 የማለዳ ቁርስስ ቡን ሲያውል አየነው+
የሚያስቀና ለሰው የማታ እንጀራ ነው።
26.7 ፈረስ በቅሎ ይዞ ከሚከተለው+
እቤቱ ያለውን ይወደዋል ሰው።
26.8 ያስገባችሁት ለጋብቻ+
እንዲሆናችሁ እምቻ+
አይምሰላችሁ ትልቅ ሰው+
ከብት እረኛ ነው።
26.9 እላውቅህም ያልከኝ እንደዘበናይ+
እንጀራ እባቴ ቤት አልነበርከም ወይ።
26.10 ሰፊ ቤት እያለው አዳራሽ ከእልፍኝ+
ምነው ባደባባይ በሰው ፊት መታኝ።
26.11 እግዜር ወርዶ ከምድር+
ፍጥረቱን ዋና ሲያስተምር+
እፋፍ ላይ ዘልቀን ብናየው+
እያጣለቀ ሰው።
26.12 የሰው ሁሉ እካሉ እድጎ እድጎ ያበቃል+
የኔማ ጣት ጉድ ነው እንደገና ያድጋል።
26.13 ስራም እልሰራ ምናምን+
እያትማ ጣቴን።
26.14 የጣቴን ቀለበት አንተ አድርገው ካሳ+
በኔማ ጣት ገብቶ እስጨነቀኝሳ።
26.15 እኔ ሸሸጌያለሁ ሰው እንዳያውቅብኝ+
እጄ ከኪሴ ውስጥ ማ :ጣቴን አየብኝ።
26.16 እስቢ ትናንትና ሌሊት+
ለመጸፍ ነበረ ድርስት+
እኔስ አጣሁ አንድም ቃል+
እባክህ ማን ልበል።
26.17 ሥጋ እበላ ብዬ የቆረጥኩትን+
ላሳያችሁ መጣሁ እኔማ ጣቴን።
26.18 ቀኑ ባይደርስ እንጂ ሁኔታው ባይመች+
ለቤቴ የምትሆን ከዚያ ላይ ኖራለች።
26.19 የሰውን ቤት ጨርሼ አየሁት+
ግን እንደኛ የለም የተጣራ ቤት።
26.20 ምነው ዝም አለኝ እኔን+
እየተጣራሁ ሳጥር።
26.21 ጨኅራና ጉበት አትጠይቁን+
በግም አላረድን ድሎትም የለን።
26.22 ምንም ባንቀበር ባንገባ መሬት+
እያሳፍረንም የለንም ማለት።
26.23 ማድጋውን ሁሉ ታስቆጥራላችሁ+
አሉታችሁ እንጂ ማን ወሰደባችሁ።
26.24 የሰጡትን እታ ቆጥሮ ካላኖረ+
ታጣ ወዳጅነት ዘመድ መሆን ቀረ።
26.25 ፍርስርስ እለ ቤቴ+
ወይ ደገፉ ማጣቴ።
26.26 እንዲህ ከፉ ነው ወይ ሰው ከተቸገረ+
ቤቴ ሲያባርረኝ ወድቄ ነበረ።
26.27 ሰው ሁሉ ገብቶ አገሩን+
እህህና እኔ ቀረን+
እህህ የኔ ኋደኛ+
ቀን አይለኝም ሌትም ሰኛ።

www.ethiopianorthodox.org

26.28 በሚመጣው ፍዳ በኋለኛው ደይን፥
እስከመች ድረስ ነው የኔ እለማዘን።
26.29 እህል ዱር አደረ ብቻውንም ዋለ፥
ጠላት እንደሌለው ሰው እንዳልገደለ።
26.30 መልካም ቤት ለመስራት ድልዳል ተሰናድቶ፥
ማዘን ብቻ ጠፋ ሁሉ ተከማችቶ።
26.31 ለማምጣት ነበረ እኔማ የሄድሁ፥
ግን ሳይሞላ ቀረ እንደተመኘሁ፥
ዋትቻት ዋትቻት ዋትቻት መጣሁ።
26.32 ስልችቶኛልና ሽምፓኛና ጠጅ፥
ወተት ብዙ እንዳልቀር ላማችንን ጋጅ።
26.33 ብዙ አድርገን እዘን ዝናሽን ብንሰማ፥
ማንን ደስ ይለዋል አንች ተከፋሽማ።
26.34 አላውቅህም ያለከኝ እንደዘበናይ፥
እንጀራ አባቴ ቤት አልነበርክም ወይ?
26.35 የጠጣሁት ጠጅ ምንም ሳያሰክረኝ፥
እንጀራው አዙሮ ከሰዎች ፊት ጣለኝ።
26.36 ቀድሞ ነበር እንጂ ቤት የተቀመጥሁ፥
ዛሬማ ሁል ጊዜ የሰው ፊት አያለሁ።
26.37 እራሴን አሞኝ እያያችሁ፥
ለምን ሰከረ ትላላችሁ፥
አሁን ማን ሰጠኝ ለኔ ጠጅ፥
እንጀራ አዞረኝ እንጂ።
26.38 አጥፍቼም እንደሁ ሳትመክረኝ፥
በሰው ፊት ቀጣኸኝ።
26.39 መስተዋት አልገዛም እጄ ባዶ ነው፥
በሰው መስተዋት ነው ፊቴን የማየው።
26.40 እህል ኮበለለ ሄደ በነፋስ፥
ተከተለው በሬ እንዳይመለስ።
26.41 እህል በፊት ሲሸሽ በሬ ሲያባርር፥
ሁሉም ተከታትለው ጠፉ እሉ ካገር።
26.42 ለካስ ቂስ በሬ ነው እየጠጣ ውሀ እየበላ ሳር፥
ሲሞት ፈትቶት ሄደ ያን ሁሉ አገር።
26.43 ረጅም አይደል አጭር፥
ወፍራም አይደል ቀጭን፥
ታግሎ የጣለኝ ከሉው ደጅ፥
እኔን ያህል ነው እንጅ።
26.44 እህል ታሟል እሉ ሄደን እንየው፥
የማይተርፍ እንደሆን እኛ እንድንቀድመው።
26.45 እህል ዘምቶ ገባ እኛ ም እየነው፥
እያሌ ሰው ቀረ ሳይገናኘው።
26.46 አሁን የት ይገኛል እንዲህ ያለ ህጻን፥
ስጋውን አብልቶ እናቱን የሚያድን።
26.47 ሥጋስ ከተገኘ በውነት፥
ኧረ አብስሎ ይብላው ስጡት።
26.48 በታንኳ በመርከብ ሲገቡ ብታይ፥
ኧረአባይን በግር ትገባለህ ወይ?
26.49 ይፈልጋል እሉ ሰበብ፥
የታወቀ ነው ረሃብ፥
እንዲህ ያለውን ጭካኔ፥
እረ ተው አልሁት እኔ።
26.50 አዳራሹ ሰፊ በሩ አልጠበባችሁ፥
በተራ በተራ ምነው መግባታችሁ!
26.51 ሀምሌ ድንጋይ ይዟል ነሐሴ ሰይፍ መዟል፥
መስከረም ጦር መዟል ሰው ሊገድሉላችሁ፥
አትገላገሉም ወይ ያላችሁ ያላችሁ።
26.52 መልካም አታክልት አየሁ፥
እኔም አፀድቃለሁ።
26.53 እህል ዱር አደረ ብቻውንም ዋለ፥
ጠላት እንደሌለው ሰው እንዳልገደለ።

የረሃቡ ዘመን በገፍ ተቆልሎ ሲመጣ ሰው የሚልስ የሚቀምሰው አጠቶ እንደትጠል ይረግፋል። ጊዜ ፊቱን መልሶ ሲታረቅ ደግሞ እህል ተርፎ ከዱር ያድራል። ይኸ ማለቂያ የሌለው የማጣትና የማግኘት ፍርርቆሽ ላገራችን አዲስ ነገር አይደለም። በአንድ ወቅት ስለዚሁ እያገረሸ ስለሚጠዘጥዘን ድህነት ጥቂት ነገር ብዕሬ ጭራ ነበር። ድርሰቱ በዘመኑ ገምጋሚያን እይታ፥ ከውዳቂ ድርሰቶች እንዷ ነበረች። የድርሰቱ አዝማች፦

«ድህነት ሲመጣ አይነግርም አዋጅ
ሲገሰግስ አድሮ ቀን ይጥላል እንጂ።»

የሚል ሲሆን አጠር ያለውን ዝርዝር እነሆ፦

<u>ድህነት ምንድ ነው</u>?

«የሞት ይቆይ ለድህነት ይለቀስ» ይላል ትግርኛ ተናጋሪው፥ ከሞት የከፋውን የድህነትን አስጸያፊ ገጽታ ሲገልጸው። ሞት ለማንም የማይቀርለት እርስቱ ሲሆን፥ እንደ ድድቅ ይቆጠራል። ድህነት ግን የተመኙትን ሞት በቅርብ በማጣት በችጋር ተፍቆ በቁም ለማለቅ መገደድ ነው። ቀለል ባለ ቋንቋ ድህነት ማለት በየፈርጁ የሕይወትን የምሬት ጽዋ መጋት ማለት ነው።

ድህነት ከሙታን በላይ ከሕያዋን በታች በሆነ የኑሮ አረንቋ ውስጥ ተዘፍቆ በልውጣ አትወጣም ግብግብ ነፍስያን ማግቀት ነው። በዚህ የትግል ሂደት ውስጥም <u>ድህነት የሰብእናን ክብር ገፎ እንግትን ከጉልበት በታች አስደፍቶ እያሸማቀቀ እጅን ለምጽዋት የሚያስዘረጋ የቁመና ሞት ነው</u>።

ከድህነት ይልቅ ሞት እንዳይመረጥ ግን ሩህያ ታሳሳለች። ከነተረቱም «ገደል ውስጥ ከሚገቡ ደንደር ወይም ቆንጥር ያቅፉሉ» ይባላልና ችግርን በመቋቋም ረገድ ከብረት የበለጠ ጠንካራና ቻይ የሆነው የሰው ልጅ በድህነት የመከራን ገፈት እየተጋተም ቢሆን የምድራዊ ሲኦል ኑሮውን መግፋቱን ይመርጣል።

<u>በመሰረቱ ችግር ብዙ ነገር ላይ ያደርሳል። ድህነት ማለትም ይልሱት ይቀምሱት ማጣት፥ የሚወዱትንና የሚሳሱለትን የአብራክን ክፋይ ሳይቀር አስቀቅሎ ያስበላል</u>። <u>ይህን ሐቀ ሲሰሙት ለጆሮ ይሰቀጥጥ ይሆናል</u>። ዳሩ ግን በሰቆቃው ኤርምያስ 4.10 ላይ እንደምናነበው የሩህሩህ ሴቶች እጆች ልጆቻቸውን ቀቅለዋል ይለናል። የታሪክ ማህደርም ይህንኑ እውነታ ያረጋግጣልናል። ለዚህ ጉዳይ ቅኔያችንም ሌላው እማኝ ሆኖ ምስክርነቱን እንዲህ ሲል ይሰጣል፦ 1 አሁን የት ይገኛል እንዲህ ያለ ህፃን፥ ሥጋውን አብልቶ እናቱን የሚያድን 2 ከደጅ ቢያባርረኝ ዘመዴ ወዳጄ፥ ከፉ ቀን አወጣኝ የወለድኩት ልጄ። ቅኔዎቹ በየወርቆቻቸው እላይ ካነሳነው ከሰቆቃው ኤርምያስ ታሪክ ጋር ያማረ የሰመረ ፍች አላቸው። ከነዚህ ሁሉ የምንረዳው ታዲያ ድህነት ሰውን <u>ከሰብአዊ ርህራሄ አርቆ ወደ አውሬነት መለወጥ የሚችል የእርግማን በረከት</u> መሆኑን ነው።

ድህነት ምንድነው? የሚል ሰው በፀጋዬ ገ/መድህን <u>እሳት ወይ አበባ</u> ውስጥ «ረሃብ ስንት ቀን ይፈጃል?» የሚለውንና በጆናታን ድምቢልቢ የተቀናበረውን የወገኖቻችንን የእልቂት ፊልም ትዝታ <u>አንድ ባንድ</u> መጥራት ብቻ ይበቃው ይመስለኛል።

<u>በአገራችን አብዛኛው ክፍል ተደጋግሞ እንደታየው፥</u> <u>ድህነት ይልሱት ይቀምሱት በማጣት የግንድ ቅርፊት በልቶ ሕልውናን ለማቆየት መታገል ነው</u>። <u>ድህነት እንደ ወራ ቅጠል ለመርገፍ መዳር</u> ነው። በድህነታቸው እንደ ነፍሳቸው ለሚሳሱላቸው ልጆቻቸው የሚያልሱ የሚያቀምሱት አጥተው ከደረቀ ጡት ላይ የሕይወት ጀንበር እንደዘበት ስታሽልብ እንባ ባጋቱ ዓይኖች እያዩ ለመቃብር መዳር ነው ድህነት። ድህነት በዚህ ፀሐፊ ብዕር ሊነገር በማይችል መልኩ፥ እንደ ነደደች የከብሪት እንጨት ከስሎና መንምኖ «መኖር» በሚሉት የገሃነም እቶን በቁመና መለብለብ ነው።

<u>ድህነት ማለት የችግር ቱጃርነት ማለት ነው።</u>

የምስኪኗን እጦት፥ የችጋረኞች ችግር እንደ ክረምት ጭቃ ሲዝቁት ቢውሉ ማለቂያ የለውም። የችግሩ ብርካቴ ፈረንጆቹ፦ To make one hole to stop another የሚሉት ዓይነት ነው። ችግሩ እራሱን ቢሸሽጉት እግሩ ይታያል በሚለው ተረት ቢገለጽ እንጂ ሌላ ቋንቋ ይገኝለት አይመስለኝም።

ለተረቶቻችን ጆሮአችንን ሰጥተን እህ? ብንላቸው «እኔ እበላው ሳጣ ልጄ ጥርስ አወጣ» እንደሚባለው ችግር እንደ ቆላ ቁስል እያደር ሲያመረቅዝ ይኖራል ይሉናል። በመሆኑም፦ «ምን እበላ ሲሉ እንግዳ፥ ምን እለብስ ሲሉ እዳ» ይከተላልና እየመገለ ያለው ችግር ሳይጠግግ የብሶትን ቁስል የሚደነቁል ሌላ ጋሬጣ ብቅ ይልለታል።

የችግር ሃድራ ሲደራ ከድጡ ወደ ማጡ መዘፈቅ አለ። ፈረንጆቹ፦ Out of the frying pan into the fire እንደሚሉት፥ የችግር ወላድ በድባብ ትሂድ እንጂ፥ ከእሾህ ወጥቶ ከጋሬጣ የሆነ ብሶት ገዶ አይገዳትም።

ድሂት እመዛኝ የኑሮዋ ክልል የታጠረው «ጅብን ፈርቼ ከዛፍ ብወጣ ነበር ቆየኝ» በሚሰኝ የገደል አፋፍ ላይ ነው። ድሂት ከመጥበሻ ላይ የወደቀ ሥጋ ሆና ጉቶዋን በገል እያከከች ኑሮ ተገኘልኝና «ኖርኩ» ትልልኛለች። እሌታ ገ/ሃና ባቅራቢያቸው ትኖር የነበረችን ምስኪን ሞት ሲያረዷቸው «<u>ተኖረና ተሞተልኝ</u>¡» ያሉት ብጤ ነው የድሂት የሕይወት እንቆቅልሽ።

<u>በማህበራዊ ግንኙነት ውስጥ ድህነት የሚጫወተው ጉልህ የሆነ አሉታዊ ሚና አለው</u>። «ሰው ከደኸየና ከፈረሰ ቤቱ፥ ማንም ይልከዋል እንደ ልጅነቱ» ይላል አንድ ሕዝባዊ ግጥም። ከዚህ የምንገነዘበው ድህነት ማለት ከሰብአዊ የክብር ዙፋን ወርዶ ወደ ግትቻነት መለወጥ መሆኑን ነው። «የድሃ እራስ ከገበያ ውስጥ ትጠየቃለች» የሚለውና «ድሃና አህያ ክብር አይወድላቸውም» የሚሉት ተረቶች ድህነት ለተዋራጅነት መዳረጉን በውል ይጠቁሙናል። «እንጀራ ያለው ክቡድ፥ እንጀራ የሌለው እብድ» እንዲሉ ማግኘት ያስከብራል፥ ማጣት ግን እንዲህ እየቀለጣጠመ ያስድባል።

www.ethiopianorthodox.org

ድሃ የፈለገው ዓይነት ቁም ነገር ቢናገረው ከቁም ነገር የሚጥፍለት የለም። ለምሳሌ ሀብት ያለው ሰው ፍሬ ፈርስኪ ነገር ቢናገር እንኳ፥ «ላሰው ጅብ እንኳ የጥርስ መፋቂያ ይቆርጥለታል» ይኳልና ሰው ሁሉ በሳቅና በፈገግታ ይቀበለዋል፥ ድሃ ግን ቁም ነገር እንኳ ቢናገር ንግግሩ አሬት አሬት ይላል–ኮሶ ኮሶ። ለዚህም ነው «ድሃ ሲናገር ሬት ኮሶ፥ ሃብታም ሲናገር የማር በሶ፥ ወይም ደግሞ ድሃ ሲናገር አህያ እንዳናፋ ይቆጠራል» እየተባለ የሚተረተው። ምክር የድሃ ነበርሽ ማን ቢሰማሽ፥ ውሃ የጥቅም ነበርሽ ማን ቢጠጣሽ ከሚለው የምንማረው ድህነት እያወቁም አላዋቂ ማድረጉንና ከቁም ነገረኛነት ጎራ አስፈንጥሮ ማስወጣቱን ጭምር ነው።

<u>ድሃ በተገኘው አጋጣሚ ሁሉ በሞራል ዱላ ይነረታል</u>። ሐምሌን በብጣሪ ነሐሴን በእንጥርጣሪ እያለ ቀን ቢገፋም፥ ሰው እንደ ቤቱ ብሎ ያገኘውን ጥሞ ቢያድርም፥ የስም ስብራት አይቀርለትም፦ የድሃ ለንጋው ዱባ ነው መባል። ከድሃ ቤት ጎመን የተቀቀለ ዕለት ሲጨበጨብና ሲዘፈን ይታደራል... እየተባሉ በነገር ጦር መሸትሸት አይገደውም። ታዲያ ይህንና ይህን የመሳሰለውን የነገር ውርጅብኝ በፀጋ እየተቀበለ የሚኖረው ጎመንና ዱባው እስካለ ድረስ ነው። ያ የጠፋ ዕለትስ?

«የተቸገሩ ዕለት ሰይጣንን ይማፀኑታል» እንደሚባለው ድሃ ከመሞት መሰንበቱን መርጦ የችግሩን ቀዳዳ የሚደፍንበት ብድር ሆነ ምጽዋት ፍለጋ አይገቡበት ቤት ይገባል። እናም ከሃብታም ዘመዱ ቤት ሲሄድ፥ «ድሃን አትቅረብ ሰንበሌጥን አትጥረብ» ተብሎ ተመክሯልና፥ «ገንዘብ ከእጅ ድሃ ዘመድ ከደጅ» ማለትን ተምሯልና፥ «ዘጠኝ ድሃ ዘመድ ያለው ባመቱ እሱ አስረኛ ይሆናል» ማለትን ጠንቅቆ ያውቃልና፦ «ትርንጓፍ ከበዛሁ ወዲህ ነው የወደቅሁት» አለች ዛፍ እያለ ፊት ይነሳዋል። «እዚያው እያለህ እንደምን አለህ?» እያለ እንደውሻ ያገጣብረዋል። ከነተረቱ፦ «ከእጅ ካጡ እናት እንኳ አትወድም» አይደል የሚባለው! አበው የዘመድን ልመና በአንድ አረፍተ ነገር ሲያካትቱት «የዘመድ ለማኝ ከዝምድናው ወጥቶ የለመነውንም አጥቶ» ብለው ይቋጩታል።

ለማኙ ልመናው ቢሳካላት እንኳ የለመነ መነመነ እንዲሉ በምፅዋት የሚገኘውን መናኛና ግትቻ ነገር ሁሉ ሳይመርጥ እንዲቃርም ይገደዳል። በዚህም «ደሃ/ለማኝ/ አያማርጥ ማር አይኮመጥጥ» እየተባለ የሞራል መርግ ይጫንበታል።

በምፅዋትም ሆነ በብድር መልክ የተሰጠውን ከወሰደ በኋላ ደግሞ፥ በለውጡ ነፃነቱ]አሳልፎ ለጌቶቹ መስጠት ግዴታ ይሆንበታል። ፈረንጆች እንደሚሉትም

When money is taken, freedom is forsoken.
A man in debt is caught in a net.

ከዚህ በኋላማ በልጓም እንደሚገራ በቅሎ ወይም ፈረስ ወደ ተፈለገበት አቅጣጫ እየ ·ሰገረ እንዲጋልብ ይደረጋል። እናም የድህነት አንዱ ገፅታው በኢኮኖሚ ልጓም ተይዞ ወደ ጌቶቹ ግብ መነዳት ነው።

«ሞፈርን ጨንቀው፥ ከኋላው እርፍ ከፊት ቀንበር አነቀው» እንዲሉ ዙሪያ ገባውን በችግር የተከበበ መሆኑ ተጨማሪ ምስክር ሳያስፈልገው ደሃው፦ «<u>ወይ ድህነት! እቤት ውስጥ ቢተዋት ውጭ ወጥታ ትጮሃለች</u>» እያለ <u>በምሬት እራሱን በራሱ ይታዘበዋል። እውነት አለው ያ ጨፍ የሚያዘራው ንቃቃታም እግሩ፥ የተቦዳደሰውና፥</u> <u>ሲታጠበውም ሾክ ሾክ የሚለው መዳፉ፥ የድሪቶው ላይ ተባዩ ሁሉ</u>... ስለ ድህነት አፍ አውጥተው የሚለፍፉት ሚስጢር አላቸው።

ድሃ በቁሙ ብቻ ሳይሆን ሲሞትም አያምርበትም። ላለው ደረት ስንደቃለት፥ ሙሾ ስንደረድርለት ውለን፥ የድሃው ቀን ደፉ – ደፉ፥ ወተፍ – ወተፍ አድርገን አይደል ምልስ የምንላት! «የድሃ ለቅሶና የዓይነ ስውር ካብ አንድ ነው» የሚለውና «እንደ ደሃ ቀብር ደፉ ደፉ» የሚሉት ተረቶች የሚያውጁት የደሃን ክቡርነት ሳይሆን ውርደቱን ነው።

<u>ድህነት ሰውን ገልቱ ያደርጋል</u>። ደሃ ነግዶ እንዳያተርፍ፥ አርሶ እንዳያፍስ ድህነቱ ኮድኩዶ ያስርና በቁም ቅዠት ያስናውዘዋል። ትግሬ ሲተርት፦ «የድሃ ገበሬዎች ሌሊት ሌሊት ይበዛሉ» ይላል። በዚህ ተረት መሰረት ድሃ በምኞት ሁዳዱ ላይ የሃሳብ በሬዎቹን ጠምዶ ውጣ ወርደህ ሲልና ምርቱን ሲዝቅ ማደሩን እንረዳለን። ተራቾቹ ግን፥ «ድሃ በህልሙ ቂቤ ባይጠጣ እከክ ይወርሰው ነበር» <u>እያሉ ማፌዛቸው ነው</u>። በየትኛውም መስክ ቢሆን ድሃን ለማንኳሰስ ማንም አይተኛለትም። ድሃ እንደ ሰው ደግሶ ቢጋብዝ እንኳ፦ «የድሃ ጠላ ጧት አይፈላ ማታ አተላ» ተብሎ ይስደብበታል።

<u>ድሃን ሰው ሁሉ</u>፦ <u>«አንገቱን ተረግጦ ግዛው!» ብሎ ይበይንበታል</u>። ለምሳሌ በስንኝ ቋጠሮው፦ «በሬውን አረደው ቤቱን አርገው አመድ፥ ሲጨንቀው ሲጠበው ያደርግሃል ዘመድ» ሲል በተረትና ምሳሌውም «ድሃና ኑግን እየወቀጥህ አለምጠህ ዋጠው» እየተባለ ሲራ ይመታበታል። ድህነት በስፋትና በጥልቀት ውብ ሆና በተገለፀበት <u>በፍትር እስከመቃብር</u> ውስጥ እንደምናገኘው፥ በደሃ ላይ የሚዋልበት ግፍና ጠማማ ፍርድ እንደ ምድር አሸዋ የበዛ ከመሆኑ የተነሳ፦ «ኡኡ ስል እሳት ጨመሩብኝ» የሚያሰኝ ነው። ለድሃ የፍትህ ጀምበር ስለጠለቀችበት እሱው ተበድሎ ማሩኝ ብሎ ይታረቃል። ሃብታም ግን በድሎ ይስቃል። «ደሃ ሲቀመጥ እጅን ይዘህ እወዛውዘው» እየተባለ የምንግግ ተይዞ እንዲሰራ ይገደዳል። «ድሃ ስራውን እንደመስራት ይታመማል» እየተባለም በጤና እጦቱ ላይ እንኳ የመስራት ግዴታ ይጣልበታል። ጉልበቱ ብቻ ሳይሆን የደሃ ገንዘቡም አርፎ ከቤት አይውልም። «የባላገር ደሃ የሚበላው ቢያጣ የሚከፍለው አያጣም፥ ባላገር ታልቦ የማያፈጅ ጥገት ነው» እየተባለ ከሌለው ያችኑ ያለችውን ይመነጭቁታል። «ባላገርና ወይፈን ዛዝላ ካልተጫነበት ልክ አይገባም» እየተባለም በዓለም ላይ ያለው የግፍ ኮተት ሁሉ ይከመርበታል።

ምን አለፋችሁ ድሃ በጉልበቱም፥ በገንዘቡም፥ በሞራሉም ይደፈጠጣል። ከዚህ ከዚህ አንፃር ሲታይ <u>ድህነት ማለት የሰቆቃ ቀንበር ሁሉ ተሸካሚ አጋሰስነት</u> ማለት ነው። የድሃ ሰው ጉርሱና ትርሱም ምሬት ነው። የዝንተ አለም – ቀለቡም ንፍር እንባ ነው። በዚህ ሁኔታ <u>ሰው ሁሉ አንድ ቀን ብቻ ሲሞት ደሃ ግን እድሚ ልኩን እየሞተ ይኖራል</u>።

<u>መ ስ ራ ት ያ ስ ከ ብ ራ ል ን?</u>

እንደተረቶቻችን እምነት የድህነት መንስኤው ተግቶ አለመስራት ነው። ስለሆነም የሰው ልጅ በድህነት ማቆ ላለመኖር ሲል፥ ቀበቶውን ጠበቅ አድርጎ ቀን ከሌት እንዲሰራ «ከመቸገር ሰርቶ መኖር» እያሉ ተረቶቹ ይመክራሉ። «ያለ ስራ ዋጋ፥ ያለ መከራ ፀጋ» አይገኝምና የብልፅግና ኩታን ለመጎናፀፍ ቂጥህን ቋጥረህ ስራ ይላሉ።

ተመክሮ አልቃና ካለ ግን፦ ጅራፍ ለሰነፍ፥ አለንጋ ለፈረስ እያሉ በዱላ ያርቁታል። ይህ ሁሉ ሆና እምቢ ካለ ደግሞ፦ ውሻ እሳት ይወዳል፥ ግንድ ያመጣ ይመስል ብለው በጥላቻ ይገስፁታል።

«ሰነፍና ገበሎ/እንሽላሊት/ እራሱን ሲነቀንቅ ይኖራል» እንዲሉ፥ ሰነፍ በስንፍናው ሳቢያ ድህነት ያጠቃውና እራሱን ደፍቶ ሲያዝንና ሲተክዝ ይኖራል። በመጨረሻም ሳያልፍለት በድህነት እንደተጀቦነ ወደ ከርሰ–መቃብሩ ይዳፋል።

<u>ከሰነፍና ከስንፍና ተነስተን ወደ አንድ ድምዳሜ ስንሻገር፥ ሰነፍ ሰው ባለመስራቱ ይጠላል። ያልሰራ ሰው ይደኸያል። የደኸየውም ይጠላል። ስለዚህም ድህነት ምንድን ነው? ለሚለው ጥያቄ የተረቶቻችን ምላሽ ድህነት የስንፍና ውጤት ነው የሚል ነው</u>።

<u>የአርባ ቀን እድልና ስራ</u>

ተረቶቻችን ስንፍናን ያወግዛሉ፥ ዳሩ ግን፥ የስራ ሁሉ ያልፍሊታል ወይ? ተብለው ሲጠየቁ ደግሞ

«ይታደሉታል እንጂ አይታገሉትም» ይኳልና፥ አሉታዊ ምላሽ ይሰጣሉ። ዝርዝሩን አሳጥረንና «<u>ለቁጥቋጦ ያለው ለዛፍ አይሆንም</u>» የሚለውን ገናን ምሳሌያዊ አነጋገር መሰረት አድርገን፥ የድህነት ምንድን ነው? ጥያቄያችንን ብንደመድም፥ እንደኔ–እንደኔ፥ ተረቶቻችን፦ «ድህነት ከእምላክ የሚሰጥ የአርባ ቀን የእርግማን በረከት ነው» የሚሉ ይመስለኛል።

<u>የሌሎች ወገኖች አስተያየቶች</u>

<u>ሰዎች ለነገሮች ያላቸው አመለካከት ከበሬታና ግምት የተለያየ ከመሆኑ የተነሳ ይህንኑ «የድህነት ምንድን ነው?» ጥያቄን ለተለያዩ ቡድኖችና ግለሰቦች</u> አቅርበን፦ «ለእርሶ ድህነት ምንድን ነው?» ብለን ብንጠይቃቸው ደግሞ፥ እንደየ ኑሮአዊ ልምዳቸውና እንደየ እድገታቸው መልሳቸውም <u>ሊለያይ መቻሉ አያጠያይቅም</u>።

ለምሳሌ በደዌ ዳኛ፥ በአልጋ ቁራኛ ተይዞ ለሚማቅቅና የሆስፒታሎችን ደጃፍ የሙጥኝ ብሎ ለሚቆራመድ ሰው <u>ድህነት ማለት ጤና ማጣት</u> ሲሆን፥ የህይወቱ ተልዕኮ <u>ውበትን ማድነቅ ለሆነ የስነ ጥበብ ሰው ደግሞ ድህነት ማለት የውበት ዓይን ማጣት መሆኑ ሊያስደንቀን አይገባም</u>። ለዚህም የፀጋዬ ገ/መድህን ብዕር በ«እሳት ወይ አበባ» ውስጥ... «እና እንደኔና

www.ethiopianorthodox.org

እንዳንቺው የውበት ዓይኑን የታወረ+ ሰማይ ጨለማ ነው እንጂ አበባ እኮ አይደለም እሉ–ያልታደሉ...» የሚለው ስነ ግጥም መልዕክት ካነሳነው ጉዳይ ጋር ያለውን ተራክቦ በውል ያጤኗል።

ድህነት+ ቆዳው ስሱ ለሆነ ህዝባዊ ደራሲ ደግሞ+ የህዝቡን የጉስቁልና ቁስልና ስብራት መጠገን የሚችል ብዕር መንጠፍ ነው።

ለማርክሲስቱ ድህነት ማለት ፍጹማዊ ቁርቆዛ ውስጥ ገብቶ መዘፈቅ ነው። ይህ ማለት የሰራተኛው ሕዝብ የኑሮ ሁኔታ ከጊዜ ወደ ጊዜ እያሽቆለቆለ መሄድ ነው። ድህነት በእግድ ተረፈ ህዝብነት ጥላ ስር መውደቅ ነው። ይህም ማለት በዝቅተኛ እርከን ላይ የሚገኙና ከስራ የተፈናቀሉ ሰራተኞች ጉልበታቸውን የሚያፈሱበት ጊዜያዊና የቀን ስራ እንኳ በማጣት ከልመናና ከተመፅዋችነት ጎራ የሚሰለፉበት ሁኔታ መፈጠር ነው።

ለተባበሩት መንግስታት ድርጅት ድህነት ማለት የእድገት ኋላ ቀርነት ነው። ለዚህ ድርጅት ድህነት ማለት በሦስተኛው አለም አገሮች ጎራ መመደብ ነው። ድህነት ከህዝቦች አማካኝ አመታዊ የገቢ ስሌት በታችኛው መስላል ላይ መገኘት ነው። ለዚህ ድርጅት ድህነት+ በማይምነት የድንቁርና ማጥ ውስጥ ተዘፍቆ መኖርና... የመሳሰሉትን ሁሉ ማለት ነው።

ለቤተሰብ መምሪያ ሰዎች ለድህነት በር ከፋቹ ያለ ገደብ እየተፈላፈሉ መኖርና የቤተሰብ ምጣኔ ማጣት ነው።

በጦርነት እሳት እየተለበለበ ቤቱን ንብረቱንና የሚወዳቸውን ዘመዶቹን ከፊቱ ለሚነጠቅ ዜጋ የድህነት ምንጭ የተረጋጋና የሰከነ የሰላም እጦት ነው። ለሱ ድህነት ማለት ሰላምን ከጠረጴዛ ዙሪያ ውይይት በመፈለግ ፋንታ+ በመድፍና በመትረየስ ጋጋታ ችግሩን ለመፍታት የሚሞከር ሞኝነት ነው።

ለፖለቲካ ተቃዋሚ ቡድኖች ደግሞ+ የድህነት ምንጭ በስልጣን ላይ ያለው ፓርቲ የሚከተለው የፖሊሲ ፉርሽነት ነው። እንደ ድምፃዊ መልካሙ ተበጀ/?/ «ዘመዶቼ እምቢ አሉኝ ስላለኝ ድህነት...» እያለ ለሚያዜም+ ድህነት ጋብቻ ከልካል ነው።

ለስነ ልቦና ሰዎች ድህነት ማለት የተደላደለና ጤነኛ አእምሮ /Mental Health/ ማጣት ነው። አሁን ለምሳሌ:–

በ እሳት ወይ አበባ ውስጥ «ደንስ ጎበዝ! ደንስ ጀግና!» እያለ በሽሙጥ ዱላ የሚነርተውን ዓይነት ትውልድ ማፍራት ለአገር ታላቅ ድህነት ነው። «የኔ ነው» የሚለው ነገር የሌለውና በራሱ የማይኮራ መሃንና መሃል ቀረሽ የሆነ ባሕል አንግቦ ሂሪ ዜጋን ማፍራት ድህነት ነው። «ፋዘር+ ማዘር+ ቲቸር...» እያለ የሚላገድ ጤነኛ እኮ አይደለም! ገና መታመሙን ያላወቀና ሊታዘንለት የሚገባ በሽተኛ እንጂ!

እንደ ቀንድ አውጣ እራሱን ቀብሮና የብቸኝነቱን ዓለም ፈጥሮ የሚገኝ ሰውም ጤነኛ አይደለም። ይህ ሁሉ ታዲያ የስነ ልቦና ድህነት ነው።

ከላይ እንዳወሳነው የድህነት ዝርዝሩ ብዙ ነው። ለምሳሌ:– አካላዊ ድህነት+ ሞራላዊ ድህነት+ መንፈሳዊ ድህነት+ ማሕበራዊ ድህነት+ ስነ ልቦናዊ ድህነት+ ስነ–ምግባራዊ ድህነት... ሁሉ አለ። አሁን ለምሳሌ እራስን ለመሆን ያለመቻል ድህነት አለ–ሰራብ ዋጋ የማሳጣት ድህነት+ የሙያ ስነ ምግባር መጠበት ያለመቻል ድህነትም አለ። ለምሳሌ የሙያ ላይ ሽርሙጥና+ አበላይነት+ አጎብዳጅነት+ ጉልበተኛነት+ እንዝህላልነት+ ልግመኛነት+ ኃላፊነትን በአግባቡ ለመወጣት አለመቻል ሁሉ በየፈርጁ ቢተነተንና ቢጤን የድህነት ገላጭ ባሕሪን የተላበሰ ነው። ዳሩ ግን የድህነት የዝርዝሩ ብዛት ከምድር አሸዋ የሚነፃፀር ነውና ሁሉን ላስፍርህ ቢሉተ ያስለቻል። «እናቱ ውሃ የወረደችበትም+ የሞተችበትም እኩል ያለትሳሉ» ካልተባለ በቀር+ ድህነት መጠኑ አይነቱና ደረጃውም ይለያይ እንጂ ድህነት የሌለበት ሰው+ ጊዜና ቦታም ፈፅሞ ይገኝ አይመስለኝም። ባለቤት ካልሙኺ... ይኋልና ከእያንዳንዱ ጣራ ስርና ከእያንዳንዱ ሰው ጭንቅላት ውስጥ ያለውን ድህነት ገድለን እንድንቀብረው ለየመስኩ ባለሙያዎች ገመናችንን ገልጠን እናካፍላቸው። ባለሙያዎቹም ትድግናቸውን አይንፈጉን። አለዚያማ ድህነታችንን በየገበናችን ስር ቆጥረን እንደ አለቃ ገብረሃናይቱ ባልቴት ሳንናር «ናረን» እንሞታለን።

ይህን በዚህ ቋጭተን እስካሁን በተረቶቹ የተነገረንን የሐሳብ ድር ስናጠነጥነው ደግሞ:– የድህነት ዛፍ ረጃጅም ስሮቹን የሰደደበትን ጥቁ ድሃ+ ኑሮ በችጋር አለንጋዋ እያሽቆጠቆጠች ትጋልበዋለች። ድሃን የእድሉ ፈረስ ከኑሮ ኮርቻ ላይ አፍርጦ ሲጥለው ከሰዎች የማሕበራዊ ኑሮ እድር ተገልሎና ከከብቶች ተቆጥሮ+ ከእንስሳት ማሕበር ይጣጣል። ግርማ ሞገሱም የውርደትን አክሊል መቀዳጀት ትሆንለታለች።

በሰዎች የመፈቀር ጥም ሊያከስለውና የኑሮ እግብጋቦት እንደ ሰደድ እሳት ሲለበልበው ከእንባ ጅረት ምሬትን ይጎነጫል። ሰው የመሆንና የማንነቱ ችጋር ሲገሸልጠው ከጣፋጩ የውርደት ፍሬ እንደልቡ ይገምጣል። እረሃብ እያንጓራ ሲድርቀረቅበት ከብሩን ሸጦ ፍርፋሪ ይገዛበታል። ያን ጊዜም ሞራሉ ከእጅ እንዳመለጠ እንቁላል በቁመናው ወርዶ ይፈጠፈጣል። ታዲያ እንደ ልጅነቱ ማንም ሲልከው ጭራውን ሸጉቦ ይላካል። ይህ የድህነት ታማኝ ባሪያ በዚህ በዚህ ሁኔታ በሞራል ዱላ ሲነረትና ሲጠለዝ ይኖራል። የመከራ ዶፍ ሲቦቅብት እንደ እዮብ የተፈጠረባትን ቀን ይረግማል። መንፈሱ በጭንቀት ልጓም ስትሸበብ+ ሐዘን+ ብሶትና ትካዜን በአንጎል ወፍጮው ከርትፎ ይሰልቃል+ እንደ ውዳሲ ማርያም ሳያሰልስ ይደጋግማቸዋል።

ሰው በተስፋ ይኖራል+ ደሃ ግን በተስፋ እጦት ጠግቦ ይንፈረዘዛል። ሰዎችም ለደሃ ያላቸውን ይሉኝታ እንደ ሙዝ ልጠው+ እንደ እንቁላል ገምጠው ስልቅጠውታልና+ ደሃን የኑሮ ሰደድ ሲያጋየው የምሬት ቤንዚን ያርከፈክፉበታል።

ድህነት በእነ ጌቶቹ ላይ እስፈሪ የጎልያድ አይኖቹን ሲያጉረጠርጥ+ አዳሚ ሸብረክ ብሎ እየተሽቆጠቆጠ ይሰግድለታል። ድሂት በፋንታዋ የጌታው የእቶ ድህነትና የእነ ጌቶቹ ቁጣ ትእዛዝና ግልምጫ ሲያንባርቅባት+ ከስጋዋ ሙዳ ሙዳውን መትራ ቀቅላና ጠብሳ ግብር ታገባለች። እናም ድሂት ሆዬ ተፍታ–ተፍታ ታልቀውና የተለበለበ ጭራንፎ መስላ ትቆምልኛለች!

ለኔ+ የደሃ+ የድህነትና የመፍትሄውም ስእል ከላይ በየፈርጁ ለማቅረብ የሞከርኩትን መስል ብሎ ይታየኛል። እናንተን ተደራሲዎቼንስ ድህነት ምን መስሎ ይታያችሁ ይሆን?

በሉ እንግዲህ+ በሌላ አጋጣሚ – በሌላ መድረክ እስኪያገናኘን ድረስ+ ከድህነቶቻችንም ጋር ቢሆን+ በያለንበት ሰላም እንሁን!

ከ.ገ.መ.
ሆለታ ገነት
ሐምሌ 1989 ዓ.ም.

27.0 ለተዝናኖትና ለፍቅር ጭውውት የተደረሱ ቅኔዎች:–

«ድሪያ የፍቅር ቀዚማ» ይኋልና በሕብረተሰባችን የፍቅር ሕይወት ውስጥ መሳሳምና መተሻሸት ትልቅ ድርሻ አላቸው። በገና ጨዋታ ላይም እረኛ ሲሳደብ:–

«እንዳይስም እፉ ገም+ እንዳያሸ እጁ ዱሽ+ እንዳይበዳ ቁላው ጎዳ...» ሲል መስማቱ ድሪያ በሕብረተሰቡ የወሲብ ሂወት ውስጥ ያለውን ገናን ድርሻ ማንፀባረቁ ነው። ስለዚህም ነው በቅኔ ውስጥ ለመሳም ልዩ ትኩረት ተሰጥቶት የምናገኘው። የጡት ማሻሸቱ የፍቅርን ግለት በመቀስቀሱ ረገድ ከፍተኛ ድርሻ አለው። ጡት ከባትና ከመሳሳሙ ጋራ ተዳምረው ቅኔንም አዳብረዋል።

ቅኔዎቹ የሚቀኙት በባለጉዳዮቹ በራሳቸው ለራሳቸው ውዳሴና+ በጎን ታዛቢዎችም ጭምር ስለሆነ+ ሁላቸውም የየልባቸውን ለመናገርና እኛን ተደራሲያኑንም ለማድመጥ አስችሎናል። እናም ቅኔዎቹ በባለጉዳዮቹ ደራሲያን ዘንድም ሆነ+ በእኛ በተደራሲያኑ ዘንድ ልብን ፈንቅለው የመግባት ብቃት አግኝተዋል። ይኸው ሁኔታም የጊዜ ድንበር ሳይጋርዳቸው ዘወትር እያሸቱ እርካታን የማስገኘት ተሰጥኦ ለግሷቸዋል።

«የቆመበት የቆመ አያይም» ይኋልና ፍቅር ቀልብን ሰልቦ አይነ–ሕሊናን ይጋርዳልና+ ማንም ውብና «ጀግና» ማንንም «ምንትስ» ሊያፈቅር ይችላል። መላጣው+ ዝንጀሮ መልኩ+ እንቅርታሟ+ ሸበቶው... ሁሉ ለሚያጣጥማቸው ይጥማሉ+ በፍቅርም ያስፈችላሉ። የፍቅርንም ጉልበት ያብረከርካሉ።

ታድያና ይኸ ሁሉ /በፍርንዱስ–በቅይጥ ቋንቋ ጭምር/ የቅኔ ስንኝ አስቋጥሯል። አንተም ወጣቱ ታዲያ እየተዝናናህ ቀጥለው የቀረቡልህን ቅኔዎች በሰምና ወርቅ ፍታቸው እስኪ:– /ከአሁን ቀደም በየቦታው የተሰጡህን መገለጫዎች አትዘንጋ+ ቅኔዎቹን በቀላሉ እንድትፈታቸው ፍንጭ ይሰጡሃልና ነው።/

27.1 እኔ የልጃ ልጅ እሷ የናቱ እናት+
አኳኋኗ ሁሉ እንዳያት እንዳያት።

27.2 የወንዱ መሣሪያ ተሸጦ መኔቻ+
እንደምን ይቀራል የሲቱ ጉትቻ።

27.3 በሰብል መካከል ስትነዳ ብዙ ላም+
እንዴት ያለች ልጅ ናት እህል አታስበላም።

27.4 ሲቲቱ ልጅ ወንዱን እንዴት ደፈረችኝ+
እስካሁን ያመኛል ልቤን የመታችኝ።

27.5 ጭብጥ ጥሬ ሰጥተን ቂይልን ብንላት+
ይህችስ የምትቆላው የምታምሰው ናት።

27.6 ምን ያላት አሽከር ናት የተከለፈለፈች+
ትድም በልቤ ላይ አሁን ባይኔ አለፈች።

www.ethiopianorthodox.org

27.7 እኔ አይኔን እሞኛል ወይ አልሞት አልድን+
እሷንም ጥሎባት እንደኔው ትሁን።

27.8 ገብስ ፈተግ አርገሽ ቁይልን ብንላት+
ይች የባላገር ልጅ የምታምሰው ናት።

27.9 ኧረ ተው ኧረ ተው ኧረተው አይሆንም+
ሰው ተኝቶ መግደል አያስመሰግንም።

27.10 ማሲንቆና ክራር ይገር በቀኝ እጄ+
ያብረከርከኛል በገና ወድጄ።

27.11 አጥር አልታጠረ አልጠፋ መንገድ+
ምን ያደርግልሻል በሰው ላይ መሄድ!

27.12 እስከዛሬ ድረስ የስጋን ጣም ሳላውቅ+
እንዴት ይጣፍጣል ታናሽና ታላቅ።

27.13 እስከዛሬ ድረስ መች አወቅሁ ዝናሽን+
ገና ዛሬ ሰማሁ ሸንኮራ መሆንሽን።

27.14 ታበራልኝ ነበር ሁልጊዜ ሌሊት+
ከሰም የተሰራች የቡልጋ መብራት።

27.15 ዋርዳና ግራሜ እታዋ ደግቶ+
እንዳንቺ ያለ በትሉ አይቼም አላውቅ።

27.16 እኔ ሲቱ መስሎኝ ጥጡን የሚሰራ+
ለካስ ያባዝታል ያሳሳል ደብተራ።

27.17 እቴ የናቱ ልጅ ራሲን መታኝ+
ካሣዬን አልተውም እበላለሁኝ።

27.18 ብርሻ መች ጠፋ ባቁማዳዬ ሙሉ+
አሁን ባጠገቢ የሺ ወርቁን ማሉ።

27.19 ሞኝ ሰው ይመስል የምትፈራ ምነው+
ሴተት ብለህ ግባ ቤት ለእንግዳ እንጂ ነው።

27.20 ለምን እንዲህ በዛ በጣም ያንቺ ጣጣ+
ሁል ጊዜ ከቤትሽ እንግዳ አይታጣ።

27.21 በብዙ በሽታ ስሲታይ ቆይቼ+
ዛሬስ ደስ ብሎኛል ጤናዬን አግኝቼ።

27.22 እንጣራም ብለን ሳይመጡ እንዳይቀሩ+
እናንተ እንዳሻችሁ ለኔ ያችን ጥሩ።

27.23 ባምሌና በናሲ እንዲያ ስዋትት+
እንዴት በመስከረም ባበባ ልሙት።

27.24 ሰው ሁሉ አብዝቶ ይጠጣል በጣም+
እኔስ ምንም ብሆን ከልኬ አላልፍም።

27.25 የሃይማኖት ትምርት የማይገባት ልጅ+
አብስል አልገባትም ወልድ ስላት እንጅ።

27.26 ሰውነቴ ከስቷል ብርድ አልችልም እኔ+
በይ ሽጉጥ በይ ሽጉጥ በይሽጉጥ ከጎኔ።

27.27 አስተውሎ ሰምቶ ነው ክርክር ትችት+
ከሁሉ አስቀድሞ ስማዋ በፊት።

27.28 ነገርህ ነው እንጅ የሚያገደረድረኝ+
ሰማኝ ያገሬ ልጅ ብትሄድ ምን ቸገረኝ!

27.29 እነዚህ ሞክሼዎች ባላንጣዎች ናቸው+
ስማቸው ካልሆነ ምን አገናኛቸው።

27.30 እኔ እየተከተልኳት እሷ እየመራችኝ+
ስማዱ—ስማዱ+ ስማዳ አገባችኝ።

27.31 ያመት ባል ቤተክሲያን ሆና ቢቆይ ደጄ+
ቆመህ አስቆርበህ ስመህ ሂድ ወዳጄ።

27.32 እያወቀው ሆዴ እንደበደለችኝ+
ሳማት መጣችና ምን አልኩህ አለችኝ።

27.33 መች ጊታ አላትና ድሮስ ለሴት ልጅ+
ያሻትን በመምረጥ ትሄዳለች እንጅ።

27.34 እኔ ምንቸገረኝ ብትመጪ ባትመጪ+
አንች ከፋ አንጥረኛ አንች ብር አቅላጭ።
ይህን አለኝ ብለሽ ብትከሺም ከሰሺ+
ስንት ብር አቅልጠሽ አልቦ እንዳደረግሽ+
ያሰራሽን ሁሉ ላስመስከርብሽ።

27.35 ምነው ብታስጠሪኝ እኔን አስታውሰሽ+
እደጅ ተቀምጨ እቤቱ ሳመሽ።

27.36 ምነው አልተሰፋ ኩታ ቀሚስሽ+
አስፋው ነበረ ቁጭ ብዬ ሳመሽ።

27.37 ምን ተናገሬያለሁ የበደሉኝን+
ስሞተኛ እያሉ ያጠፉት ስሚን።

27.38 ከአንድ ለመታገል ሲያቅተው ሰው ሁሉ+
አንች ሰው በሰው ላይ ትጥያለሽ አሉ።

27.39 መጥቼ ባስጠይቅ አላገኘሁሽም+
ምክንያቱን እንጃ አንች ቤት የለሽም።

27.40 አራዳ ኪራይ ቤት የፈለጋችሁ+
ዘማለች ምናልባት በውል እያያችሁ።

27.41 ሰዎች መጥተው ነበር ጩኸቱን ሰምተው+
ተመልሰው ሄዱ ይምታታ ብለው።

27.42 እንደኔ ተሹሞ ቢቆይ ደህና ነበር+
ዳኑ ምን ያደርጋል ተሻረ ተሻረ።

27.43 እንጀራና ወጡ መች ይበላልኛል+
እንደሶስት አመት ልጅ ጡት ጡት ያሰኛል።

27.44 ያገሬን ነጋዴ አስያዙና አስመጡት+
ባላለፉት እንጂ ምነው ባልቀረጡት።

27.45 አብረን እንደከረምን በግንቦት በሰኔ+
በቢጋ እንሻገር ዋና አላውቅም እኔ።

27.46 እንኮበር ላይ ሆኜ ቁንዲ አልታይ አለኝ+
በጉም ተሸፍና እየተሰወረኝ።

27.47 ምነው ትፈራለህ ወንዱ ልጅ በሌቱ+
አለፋና ስሄድ እኔ እንኳ ሴቲቱ።

27.48 አያዋጣምና ፍርድን ማጓደል+
እውነቱ ሳይወጣ ይገርለጥ አልል።

27.49 ከበሮ መምታቱን ሰው ሲያሳምር+
ንጉስ ጽናጽል እያውቁም ነበር።

27.50 ብቻ ጎንደሬም አይደለሽ+
ላስታም ወዳጄ ነሽ።

27.51 ሰዎች መጥተው ነበር ጩኸቱን ሰምተው+
ተመልሰው ሄዱ ይምታታ ብለው።

ቅኔ ለተዝናኖት—ለስድብም ጭምር

ይውላል:—

27.52 ተናግሬ ነበር ሊመጣ ነው ብዬ+
አውቂ እንኳ አይደል እንዲያው መላጥዬ።

27.53 በደህና ተቀምጠን ካመመው ሆዱን+
እናጠጣዋለን ያንቦውሃ ባልሽን።

27.54 ትሰሙኝ እንደሆን ልንገራችሁ በውነት+
በራሰው አንጀት ነው መድሃኒት መጠጣት።

27.55 ትኩር አርጎ እያየኝ+
«እንደምን አወቅሽኝ?»
ሲለኝ እኔም አልኩት «ጓድዬ»+
አወቅሁህ መላጥዬ።

27.56 መልኩን አላውቀውም ስለምን ነው ያልሽው+
ዝንጀሮው ከፊትሽ ተቀምጦ እያየሽው።

27.57 ትላንትና ቀረሽ ሰው ብልከብሽ+
እንሜወትም ወይ አንድ እግር መጥተሽ!

27.58 ወዳጄ ገዛ ከብት+
ላቀው ወንድና ሴት። /ፍናፍንት/

27.59 አሁን በበሽታ ምን አማረራችሁ+
ዝም ብሎ እንኳ አልመጣ ስባችሁ ስባችሁ።

27.60 አያሳየን የለ ይህ ስምንተኛው ሺ+
የወንድ እርጉዝ አየሁ ሲል ሞንደሽ ሞንደሽ።

27.61 ስንዴ ናት ብዬ እንጅ አመጡልኝ ያልኩኝ+
ገብስማ ከሆነች ምን ልትሰራልኝ።

27.62 አለ ትለኛለች ሞኝ መስያት እኔ+
ትቢው በፊት አልቆ እያየሁት ባይኔ።

27.63 ያዘጋጀሽውን ከየትም ከየትም+
አንቺ ባይበላሽ እኔም አልበላሁም።

27.64 አልፈልግም ሌላ ትበቂኛለሽ+
ለቤቱ ጥበቃ በይ አንቺው አለሽ።

27.65 እኛም እንመጣለን ከተራራው ላይ+
አንችም በዚያው አርገሽ እመዳሚት ነይ።

27.66 ከእንግዲህስ ወዲህ እኔ አልከባትም+
እሷው ትመጣለች መቋሚያ የላትም።

የእንቆቅልሽ? ምን አውቅልሽ ቅኔ ለተዝናኖትና÷ የማሰብ ክህሎትን

ለመገመት:—

/በአባሪው ገፅ ላይ ያሉትን እንቆቅልሾች ብትቃኛቸው ያዝናኑሃል+ የአንጎል ጅምናስቲክም ይሰጡሃል/

27.67 ከወዲያ ወዲህ ተጣርተው+
ሙታን በአንድ ላይ ተቃጥረው+
ያሜውታሉ የሞቱት+
ቆመው ለሚሄዱት።

27.68 እንግዲህስ በቃን አንሰበስብም ባፈርሳታ ሚዳ+
በጧት ቆላ ሲወርድ የገደለው ናዳ።

27.69 አገርሽ ወዴት ነው ብዬ ብጠይቃት+
ከምከም ብላ ሳቀች ነገሩ ቢደንቃት።

27.70 ቀለምና ቀለም ተጣለተው በቦታ+
ጊዜ ተሰጥቷቸው የቀጠሮ ተርታ+
ነገሩን ብንጠይቅ አግድሞ ካለፈ+
ብለው መለሱልን ወገን አሸነፈ።

27.71 ሀ ብሎ ሲጀመር ቢከብደው ለጊዜው+
ፐ መጨረሻውን አስደሳች ነው ላየው።

27.72 የኔስ ዶማዬ ጠቅማኛለች+
ጭራ ታበላኛለች።

27.73 ልጄ ጠርቶኝ ነበር በትንሽ ደግሶ+
መና ገባሁ እንጅ አልተገኘም ፈርሶ።

ቅኔ ከፍቅር ድሪያ እስከ ጋብቻ

ባለው የማሕበራዊ ኑሮ ህይወት ውስጥ በአዝናኝነቱና በማሕበራዊ ሂስነቱ የሚከተሉትን መልዕክቶች ያስተላልፋል።

27.74 በዕድሜ ይበልጥሻል የሚለኝ ሰው ማነው+
ፊት አውራሪ ቸኮል ባልንጀራዬ ነው።

www.ethiopianorthodox.org

27.75 አንቺ ሴተ ላጤ ገንዘብ ሳይቸግርሽ+
በነጠላ ኑሮ ምነው ቢቀርብሽ።

27.76 ከፈለግሽ ለመልበስ ገላሽ እንዲሞቅ+
ኩታው ይሻልሻል ተጋቢው ይልቅ።

27.77 በመፀው በፀደይ በክረምት ካለው+
እንጀራ እሚበላው በጋ ብቻ ነው።

27.78 ሀመምተኛ እያለ ሰው እንዳይሰድባችሁ+
ቀጥ ብላችሁ ቁሙ አትተኙ ባልጋችሁ።

28.79 ምን ያለ ገበሬ የማይገባው ምክር+
ይህች ብትታረስ ዘር ትሆን ነበር።

28.80 ያ ከፉ ጉንፋን ባልያዘሽ+
እቴ ምን ያምር ድምጥሽ።

28.81 ኮረንቲ እስቲበራ እኔ ስጠብቃት+
ብልሁ መጣና በሻማ ወሰዳት።

28.82 ወተቱን ብንጠው ሽፍታ ሆና ቀረ+
ወትሮም ካለማረፍ ከመርጋት የቀረ።

28.83 ተዋት አትገላግሏት ዝም በሏት+
የማትታረቅ ሴት ናት።

28.84 ምን ያሉ ቂስ ናቸው ተዝካር የለመዱ+
አስታርቁኝ ብላቸው ፍታት ብለው ሄዱ።

28.85 አረኛው ነህ አሉ አንተ ሰው ለዚያ ሰው+
ባልመጣ በቀረ ብታገኝ መልሰው።

28.86 አንቺም እንዲህ ላትመጪ+
እኔም ባልመጣሁ ወደ አንቺ።

28.87 ምናምኑን በልቶ ሆዱን ከማለት+
ጠም ውሎ ጠም አድሮ ጥሩ መሸመት።

28.89 ታናሽና ታላቅ እያለ በቤቱ+
ሽኮና አለወደደኝ ምንድን ነው ምክንያቱ።

28.90 ሴቲቱ ልጅ ወንዱን እንደሱ ደፈረችኝ+
እስካሁን ያመኛል ልቤን የመታችኝ።

28.91 አልሄድም ከቤቷ እኔ እፈራታለሁ+
አይኗ ሰው ይወጋል ሲሉ ሰምቻለሁ።

28.92 አትወደኝም ያልከው የጠላሁህ የታል+
አንድ አንጀት ነው ያለኝ ተኝተህበታል።

28.93 በሦስቱ ስላሴ አማጥኚሃለሁ+
አንተም አገዳደል እኔም ሞት አውቃለሁ።

28.94 በቅሎዬ ተጭና መቆሚን እወቂ+
አንቺ አስቢ ለኔ እንዳትነጠቂ።

28.95 ያንት አዝመራ ስንኳ የኔ ማሽላ ነው+
አንተ አጭደህ ስትከምር እኔ አልቆርጥ ምነው!

28.96 ለግድግዳው ነው ወይ የምትቸገሪ+
ቆርጨልሻለሁ እንግዲህ ቤት ስሪ።

28.97 ባይንሽ ጉድፍ ገባ ሁሉን አይ ብለሽ+
ሳያምሽ አይቀር ሳይቆረቁርሽ።

28.98 ብዙ የተዋበ እያለ እልፍኝሽ+
በምን ምክንያት ነው አዳራሽ የሆንሽ።

28.99 አሁንስ ለሰራ ሁሉም ይጣጣራል+
በስራው ቀን ቢሮው ቁጭ ብሎ ይሰራል+
ለሳት ለጨዋታው በባል ይቃጠራል።

28.100 ሰው መላክ አይሆንም ስለው
አልረዳም አለ ይህ ሰው።

28.101 አንተም ታውቀዋለህ ያልጋውን መወደድ
እንግዛውም ቢሉህ ተዋጋው አትውረድ።

28.102 እወርዳለሁ ቆላ አልውልም ከቤቴ+
እስከመቼ ድረስ ተከፍቶ ማጀቴ።

28.103 ሴቱን ሁሉ ወስዶ በፅኑ አሰራቸው+
እነዚህን ስንኳ ምነው ባላላቸው።

28.104 አንቺ ሴት ቸኩለሽ ባልሽን እንዳትንቂው+
የደሃ ልጅ ብለሽ ትውልዱን ሳታውቂው+
ባላባትነቱን መርምረሽ ተረጅው።

28.105 ሴቶች ተበራቱ አትሁኑ ሰነፍ+
በስራ ቀን ሰርቶ በባል ነው ማረፍ።

28.106 ጥንትስ መች አልኩህ ተጅማ ሰው አምጣ+
ከከፋ ነው እንጅ ከጅማ መች ታጣ።

28.107 ምንም ቢበዛባት ሴት ተቀን ብትሰራ+
ፈርጣ ገረዲቱ አትወጣም ተመራ።

28.108 ትልቅ ሴት ወይዘሮ በጊምድር ሞተች+
መቃብሯ ጎገም ጎንደር ተፈታች።

ቀላል የማዛመድ መልመጃ 01

ከስር ላሉት ቅኔዎች ምስጢራቸውን የያዘውን የመልስ ቁጥር በስተቀኝ ከተሰጡት አማራጮች መካከል እየፈለግህ አዛምድና የመለሱን ቁጥር በስተግራ በተተወው ቦታ ላይ ፃፍ።

.... 1. መቶ ሃያ ዶሮ ሲያረቡ እናትሽ
ምነው እሽ ማለት አላስተማሩሽ?

.... 2. እቴቱ ባንቺ ቤት ብዙ ተለመደ
አንተ ማለት ጠፋ ሁሌ አንቱን ወደደ

..........3. ገብስ ፈተግ አርገሽ ቂይልን ብንላት
ይች የባላገር ልጅ የምታምሰው ናት።

.... 4. እሷ ስጥ አስጥታ ዶሮ እየበላባት
አሁን እሽ ብትል እንዴት ባግረባት።

.... 5. እኔ ዳዊት ሆኜ አንቺ ቁስ ሆነሽ
ምን ጊዜ ቢቻልሽ ትደግሚኛለሽ።

.... 6. ባምሳ በሰላሳ ቢገዛ ፈረስ
በመቶ ብር ገዛሁ የሰው አጋሰስ።

ለመልስነት የታጩ

1. በዳዊትነቴ መች ትደግሚኛለሽ?
2. አፍቃሪዎችሽ ብዙዎች ናቸው።
3. እቆላሉን አላወቀችበትም።
4. ተነካክተን እንቀር+ በፍቅሩ ጨዋታ እንደገና እንገናኝ።
5. ወንዱንም ሴቱንም «አንቺ» ማለት የተለመደ ሆነ።
6. ፈቃደኛ ሁኚ+ ተለመኚ!
7. ከፍቅር በሽታ ላይ ትጥላለች።
8. ለፍቅር ጨዋታ ፈቃደኛ ብትሆንና እሺ ብትል ምንኛ መልካም ነበር!
9. ሆዳም ናት።
10. መልሱ የለም።
11. ጥሩ ጥሩ ፈረስ በ30 ብር ሲገዛ እኔ ሞኙ አጋሰስ ፈረስ በመቶ ብር ገዛሁ።
12. እሽ! እያሉ ዶሮ ማባረር አላስተማሩሽም።

መለመጃ 0.2

ከቅኔ ባሕሪያት አንዱ ያሞገሰ መስሎ መሳደብ+ ወይም ደግሞ የሰደበ መስሎ ማሞገስ ነው ብለናል። የሚከተሉት ቅኔዎች ከተባለው ነጥብ አኳያ በምሳሌነት ሊቀርቡ የሚችሉ ናቸው። እናም የየቅኔዎቹን ሚስጥር የያዘውን /የወርቁን/ የመልስ ቁጥር በስተቀኝ ካሉት መካከል መርጠህ በማዛመድ+ በስተግራ በተሰጠው ክፍት ቦታ ላይ ፃፍ።

........1. ወገኑን በጣም ያኮራል
በሰውነቱ አማኑኤል
የጌታ ልጅ ነው ባባቱ
ለማኝ ናት እንጅ እናቱ።

........2. በቤትህ ስትኖር ለብቻህ
በምን ምክንያት ሰው አማህ?

........3. አንድ ልጅ ብወልዳት ተሳዳቢ ሆነች
እርስዎም እራስ ባሪያ ትልዎታለች።

........4. በሸዋ በትግሬ ደግሞም በጎጃም
እንዳች ያለ ደጋን እኔ አላየሁም።

........5. ቡዳ ነው ተብዬ እኔ ታምቻለሁ
እርሶ አደባባይ ነግሰው እበላለሁ።

........6. ወትሮም ጠቢብ ነበር ስለሞን ባባቱ
ምኒሊክ በለጠ ሰው ይዞ መብላቱ።

........7. አዬ ቴዎድሮስ እጅግ ተዋረዱ
የሸዋን መኳንንት እጅ ነስተው ሄዱ።

........8. የማርያም ልጅ ነኝ ብለህ
ወልድ በራስህ ተክራህ
አብ አይበልጥም ወይ አባትህ
ተለማኝቱ እናትህ።

........9. የጎንደር ደብተራ ቆጥሮ እየተቀኘ
መግር እንደዚህ ነው ዘርፎ እንደተገኘ።

ለመልስነት የታጩ

1. እናቱ መናጢ ደሃ ናት!
2. ሰዎች ስምህን በከንቱ አጎደፉት።
3. ማርያም እማላጅ/ተለማኝ/ ናት።
4. ዘረ ለማኝ ነው።
5. የሰውን ዝና ታጎድፋለህ+ ሰው ትቦጭቃለህ!
6. ቡዳ ነህ+ እንደ ጅብ ሌሊት ትሄዳለህ።
7. «ሰራተኛ ማለትም አሽከርና ገረድ... ስጡኝ» ትልዎታለች።
8. ማዕደ ሰፊ ነው – ድሃ ወዳድ!
9. ዘውድ ሲጭኑ እንጀራ ይወጣልኛል።
10. በነተገኘ ዘንድ የተያዘው ቁም ነገር ንጥቂያ ነው+ ትግሊያና ዘረፋ ተስፋፍቷል።
11 ያች ባለጌ ልጄ እርሶንም «ባሪያ» እያለች ትሳደባለች።
12. እጅ እጁን እየቆረጡ ጣሉት።
13. የአንቺ ደጋን የትም አገር አይገኝ+ በቆላ ሆነ በደጋ!
14. ትምህርትን ከተማሩ አይቀር እንደእቶ ትገኝ መማር ያሻል!
15. «ቡዳ» ተብዬ መታማቴ ካልቀረ ነገ በእርስዎ አደባባይ በይፋ ሰው እበላለሁ።
16. እግረ ወልጋዳ ነሽ+ ደጋን እግር!
17. ምኒሊክ ቡዳ ስለሆነ ሰው ይበላል።
18. ቴዎድሮስ ትሁት ስለሆኑ ለሸዋ መኳንንት ሁሉ ጎንበስ እያሉ እጅ እየነሱ ሄዱ።
19. መልሱ አልተሰጠም።

መልመጃ 0.3

ከስር በፍቅርና በተዝናኖት ላይ የተመሰረቱ ቅኔዎች ተሰጥተዋልና 1ኛ/ ሚስጥሮቻቸውን በያዙት ቃላት ወይም ሀረጋት ሥር አስምርባቸው። 2ኛ/ የየወርቆቻቸውን ቁጥር በስተቀኝ ከተሰጡት መካከል

www.ethiopianorthodox.org

እየመረጥህ /የመለሶችህን ቁጥሮች/ በተሰጠው ባዶ ቦታ ላይ ጻፍ።

........1. ስምቻለሁና ያብርሃምን ገድል
እንግዳ ሳይመጣ እኔ አልቀምስም እህል።

........2. በሸዋ በትግሬ ደግሞም በጎጃም
እንዳንች ሴት አስሉቃሽ በምድር አላየሁም።

........3. ብነግርህ ብመክርህ ምነው አልሰማ አልህ
ሲመሽ አትምጣብኝ ከእንግዲህ ወዲህ።

........4. አይደለም የመንፈቅ አይደለም የወር
እንደምን አለፍሽው ያመትባልን ክብር?

........5. አፈኛ ይሏታል ባላወቁት ነገር
ውል ውሉን ይዛ ነው እሷ እምትናገር።

........6. እስክዛሬ ድረስ መች አወቅሁ ዝናሽን
ገና ዛሬ ሰማሁ ሸንኮራ መሆንሽን።

........7. እባክህ ሸማኔ ስራልኝ ብለው
እንዲህ ያለ ጥለት ማለብኝ ምነው።

........8. እኔ ሴቱ መስሎኝ ጥጡን የሚሠራ
ለካስ ያባዝታል ያሳል ደብተራ።

........9. በትሎ ሲጭኑ ባይ አህያ ጭኛለሁ
ያችው ተነክታብኝ እደበድባለሁ።

.....10. ምነው ትፈራለህ ወንዱ ልጅ በሴቱ
ለፋና ስሄድ እኔ እንኳ ሴቲቱ!

ለመልስነት የታጩ

1. ዘማዊት ሆናብኝ በዱላ ላቀናት ጥረት እያደረግሁ ነው።
2. መንገደኛ መጥቶ ካላባላኝ በቀር ምግብ
   አልቀምስም!
3. የትዳር ጓደኛሽን ማክበር ለምን ትረሻለሽ!
4. የሸንኮራ አገር ሰውነትሽን ያወቅሁት ዛሬ ነው።
5. ጥሩ ሙኛ አውጪ ነሽ–ባለ ለቅሶ ግጥም።
6. መልሱ አልተሰጠም።
7. የአህያዋ ጀርባ ተገጥቦ /ተነክታ/... እደበድባታለሁ።
8. እንደ አዲስ ብርሌ ጥርት ያለውን,ሸጋ ልጅ በእጇ
   አድርጋለች።
9. የወዳጄ የእቶ እንግዳ ፍቅር ከአንድ ማዕድ
   እንድንቋደስ ግድ ይለኛል።
10. ትዝታህን ያዝልኝ፣ ሌትና ቀን ሳይጠሩት እየመጣ
    መረበሹን ያቁም!
11. ዓመት በዓል ክቡር መሆኑን ለምን ትዘነጊያለሽ!
12. ዘማዊት ናት–ሂያጅ+ ባለትዳር ወንዶችን አጥማጅ!
13. ፍቅሯ ፈትሮ ይዞ አስጨንቆኛል።
14. የቂስ ወገን የሆነ + የደብተራ ፍቅር እንዲህ ጽኑ ነው ለካ!
15. የነገሩን ጭብጥ አልረሳችም–እውነት እሳት!
16. ፍቅርሽ ጣፋጭ ነው–ከማርም የሚጥም!
17. ሸማኔው የሚጥለው /የሚሰራው/ ያልታዘዘውን
    የጥለት ዓይነት ነው።
18. ደብተራም እንደሴት ጥጥ ያባዝት ኖሯል ለካ!
19. እኔ ሴቷ እንኳ+ ፋና አልባ–እንበለ መብራት እሄዳለሁ!

መልመጃ 0.4

በጦርነት በአርበኝነትና በሃገር

ወዳድነት ላይ የተቀኙ፦

የሚከተሉትን ቅኔዎች ለመፍታት በመጠኑም ቢሆን ታሪክን ማወቅ ይጠይቃል። አስፈላጊ ሲሆን የባለሙያዎችን እርዳታ እየጠየቅህ ለየቅኔዎቹ ወርቅ የሚሆነውን የመልስ ቁጥር በስተቀኝ ካሉት መካከል እየመረጥህ በስተግራ በተተወልህ ባዶ ቦታ ላይ ፃፍ።

........1. እምላክን መሳሉ ቴዎድሮስ
ንውና ሑሩ ሲልዋለ ሀሙስ
ሰኞ መቅደላ ተጨነቀ
ሰው መሆኑ ታወቀ።

........2. አፄ ዮሀንስ ሞኝ ናቸው
እኛም ሁላችን ናቅናቸው
ንጉስ ቢላቸው በመሃሉ
ወሰን ጠባቂ ልሁን አሉ።

........3. ኢጣልያን ስዩምን ስለምን ጠላው
መረቡን አስጥሎ እሳ ባበላው።

........4. ተፈታትናት ነበር ቀድሞም አባትህን
እንደምንም ታግለህ ጣል ያን ጠላትህን።

........5. ከእንግዲህስ ወዲያ አይሆንም ጨለማ
እንይዘዋለን በር በሩን በሻማ።

........6. አገውን በቁርበት ጎግምን በከብት
በመላ ፈታቸው አንድ ሰው ሳይሞት።

........7. ሺህ ሀመር ሺህጉራች የሸዋ ፈረስ
አንድ ጥርኝ ሆነ ቢዘልቅ ቴዎድሮስ።

........8. ንጉስ ከዚያ ማዶ ሰፍረዋል
በደብር በደብሩ ሺሺ እንጀራ ጥለዋል።

........9. ብቻችንን ገጥመን ከመተናነቅ
ባንድ ላይ ተስማምተን እርዱን እንነቅ።

.......10. የሀገሬ ሰዎች ተበታተናችሁ
ኢጣልያ ሲመጣ ባንድ አንሆን ብላችሁ።

.......11. ፈክራ ፈክራ ምንም አልቀረች
አልፋ ከሴቶቹ ወንድ አሰለፈች።

ለመልስነት የታጩ

1. ሻማ እያለንስ በጨለማ እንኖጥም+ በየበሩ ላይ
   ሻማችንን እናበራለን እንጂ!
2. ለሀገሩ ደሙን አፈሰሰ።
3. ቴዎድሮስ ከንጉስነታቸው ወርደው ዘበኝነቱን መረጡት።
4. ከድንበራችን ላይ ተረባርበን እንዋደቃለን እንጂ+
   ለጠላት በር አንከፍትለትም።
5. የኢጣልያ የጠላትነት ታሪክ የኖረ ነው!
6. እንደመለኮት አስፈሪ የነበረው «ሰው» ተራ ሰው
   መሆኑ ታወቀ።
7. ስዩም ጠላቱን+ የመረብን ወንዝ ማለትም ባህረ
   ኤርትራን አሻግሮ አባረረው።
8. አንበሳው ቴዎድሮስ እንደተራ ሰው ሁሉ አረፈ።
9. አገው ምድርንና ጎጃምን በሙሉ ጨረሳቸው።
10. ቴዎድሮስ ሀመርና ጉራች ብቻ ሳይሆን ጥርኝ
    ፈረስም አለው።
11. እንደምንም ተጣጥረህ ጠላትህን ድባቅ ምታ!
12. ስዩም አሳ የማጥመጃ መረቡን ወዲያ አስጥሎ እራሱ
    አሳ አጠመደና በክብር አበላው።
13. ኪላውን+ ወስኑን+ ቅጥራችንን በህብረት እንጠብቅ+
    ወሰናችንን አንቀን እንያዝ!
14. የቴዎድሮስ ጦር ሸዋ ቢዘምት ጊዜ+ ያ ሁሉ የሸዋ
    ሰራዊት በቀላሉ ድል ተመታ።
15. ወራሪ ጦር መጥቷልና እግርህን አውጣ!
16. በጋብቻና በእጅ መንሻ ተጠቅሞ+ ደም ሳይፈስ
    ጦርነቱን በአሸናፊነት ተወጣው።
17. ባንዳነትን – የጠላት አሽከርነትን ጠላችሁ!
18. በየደብሩ ገበታ ተጥሎ እንጀራ በገፍ ቀርቧል።
19. መልሱ የለም።
20. በተናጠል ሳይሆን በጋራ እንተናነቅ።

መልመጃ 0.5

ከስር ያሉት ቅኔዎች በአናባቢና በተነባቢ ለውጥ ምክንያት የተቀኙ ቅኔዎች ናቸው። በምርጫ ከተሰጡት ውስጥ ለወርቁ የሚቆመውን የመልስ ቁጥር በስተግራ በተተወው ባዶ ቦታ ላይ ጻፍ።

........1. ሥጋስ ከተገኘ በውነት
<u>እረ አብስሉ</u> ይብላው ስጡት።

1. ጥሬ ሥጋ ይስጠውና ትትልም ሆነ ጥብስ አድርጎ ይብላው።
2. ረሃብ ይጥበሰው!   3. መልሱ የለም።

........2. ረኸም አይደል እጭር
ወፍራም አይደል ቀጭን
ታግሎ የጣለኝ ከሰው ደጅ
<u>እኔን ያህል</u> ነው እንጂ።

1. ረሁብ+ ጠኔ አብረክረከኝ+ መቆም እንኳን ተሳነኝና ወደቅሁ
2. የከረበተኝ እኩያዬ ነው።   3. መልሱ የለም።

........3. ሰማይን ያህል ዳገት
መቃብርን ያህል ቁልቁለት
በቅሎ ለምኚ ተዋረጂ
ነፍሴ በገር አትሂጂ።

1. አንቺ ነፍስ የሆንሽ ልጅ+ እባክሽ ተለመኝ!
2. መለመን ውርደት ቢሆንም ቅሉ በቅሎ ለምንሽ ሚዝና ጋልቢ!
3. የእግሩ ጉዞ አያዋጣሽም።
4. ሥጋዬ በልጦኝ ነፍሴ ለኩነኔ+ በግራ ለመቆም አትጣደፊ።

........4. ሲከፋ ጊዜ ሲቸግር
አገር የሰው አገር።

1. በመከራ ጊዜ የሰው አገር አያኮራም።
2. የሰው ልጅ አገሩ የትም ነው።
3. ሀገሬ በባዕድ እጅ ገባች፣ ነጻነቷ ተገፈፈ።
4. ከቸገረ የትም አገር መኖር ይቻላል።

........5. ቀስቅሱትና ይናገር
ተኛ አሁን እግዚአብሔር።

1. ገና ጋደም ከማለቱ እንቅልፍ ወሰደውን? ተኛን?
   ቢተኛም አይተኛምና ቀስቅሱት!
2. ጊታሆይ ምህላችንን+ ልመናችንን+ ፀሎታችንን
   ተቀበል!   3. መልሱ የለም።

.... 6. በበቅሎ ሆኜ ስዞር
ካንዱ ወዳንዱ አገር
በሀልሚም አይደል በውኔ
ብዙ <u>መከር አየሁ</u> እኔ።

1. የገበሬውን አዝመራ+ የመከሩን ሰብል ተመለከትሁ።
2. ሥቃይ+ ችግርና መከራ ተነባበረብኝ።
3. በብዙ አገሮች ተዘዋውሬ ብዙ ነገሮች አይቻለሁ።

.... 7. በዋድላ አድርጋ በደላንታ
በቅሎዬ ጠፋች ተሳስታ
ፈረስ አገኘሁ ከወንድሜ
<u>ኮርቻ አጣሁ</u> ደግሜ።

1. አይቶ አጣ ነኝ።   2. የፈረስ ኮርቻ አጣሁኝ።
3. በቅሎዬ ጠፍታ ቀረች+ ኮርቻዬም ተደገመ።

.... 8. በጣም አደነቅሁ ተመልከቼ
የሰውን <u>እንስራ</u> አይቼ።

1. የሰው ልጅ ተፈጥሮ+ የአዳም ልጅ ተግባር

www.ethiopianorthodox.org

ያስገርግል፣ ያስደንቃል+ እፁብ ድንቅ ነው!
2. በእንስራው አሰራር ተደንቄአለሁ።
3. የሰው ቅርፅ ያለው እንስራ አይቼ ግርም ድንቅ አለኝ!

.... 9. ቢግጠኑህም በመንገድ
አቤቱ ጌታዬ ብለህ ሂድ
እምትሟገት እንደሆን
እኛም ዳኛ አይደለን።
1. እኛ የዳኝነት ሙያ የለንም። 2. እኛ ዳኞች አይደለንም።
3. እኛ የምንድን አይደለንም።

ጠጣር መልመጃ 0.6

ከስር ከ1–54 የተሰጡት ቅኔዎች በአናባቢዎች የለውጥ ባህሪ /የቦታ ለውጥ+ የአናባቢዎች የኹዋኹዌ ጨዋታ+ የመዋጥ ወይም የመዋጥ... ባህሪ/ ምክንያት የተቀኙ ናቸው። አንተ ታዲያ ሚስጢሮቻቸውን አደባባይ አውጥተህ ትዘከዝከው ይቻልህ ዘንድ እስካሁን የተሰጡትን መግለጫች ሁሉ በበቂ ሁኔታ ከልስና:–

1. ህብረ–ቃሎቻቸውን በአናባቢና ተነባቢ ጻፈው።
2. ሰምና ወርቆቻቸውን ለማውጣት /ሁኔታው በፈቀደ መጠን/ የየህብረ ቃሎቹን ምዕላዶች በአቆልቋይ ለይ።
3. ሰምና ወርቆቻቸውን እየጻፍህ አቅርብ።

ምሳሌ:–

ትልቁን አጎዛ ሸጠችው ለብር+
ትንሽ ለምድ አመጣች የሚቆረቁር።

በአንደኛው ስንኝ ውስጥ ያለው «አጎዛ» ና በሁለተኛው ስንኝ ውስጥ ያለው «ለምድ» ሁለቱም የቆዳ አይነቶች በመሆናቸው ግንኙነት አላቸው። ሁለቱን ስንኞች ያስተሳሰራቸው «ለምድ» የሚለው ቃል ከሌላ ሙሉ ቃል ጋራ ሳይናበብ ወይም ሳይጎዳኝ ብቻውን ሚስጢር ስለማያሳይ+ «ለምድ አመጣች» የሚለው ሀረግ ይወሰድና በሰምና ወርቅ ይሸነሸናል። መጀመሪያ ግን በአናባቢና ተነባቢ እንጻፈው።

ለምድ አመጣች =

ለኧመእደእአመጠጠእቸቸእ። ከስራቸው የተሰመረባቸው አናባቢዎች «እ» ና «አ» ተከታትለው ገብተው እናያለን። ዳሩ ግን በአማርኛ ቋንቋ ውስጥ ሁለት አናባቢዎች ተከታትለው የመጡ እንደሆን+ ይበልጥ ከፍት የሆነው አናባቢ ይቀርና ሌላኛው ይዋጣል። ስለዚህ ወርቁ በመሆኑም «እ» ይጠፋና «አ» ይነግሳል። ስለዚህ ወርቁ «ለምዳ መጣች» ይሆናል።

ህብረ ቃሉ:– ለመድ አመጣች
ሰሙ:– ለኧመእደእአመኧጠጠእቸቸእ = ደበሎአመጣች
ወርቁ:– ለኧመእደእ መኧጠጠእቸቸእ =
አጉል/ልምድ/ ለመደች+ ማለትም ከትንሽ
ሰው ጋራ ሸግ ተጋፈፈች+ ሸረሞጠች።

በዚህ ምሳሌ መሰረት ከስር ያሉትን እየሰራህ አሳይ።

......1. አትውሰጂ ሲሏት የሰው እቃ ወስዳ+
ደግሞ ጥላ መጣች ልታገባን እዳ።

......2. አባካችሁ ሰዎች ያችን ልጅ ተቆጧት+
አትጠላ ከኔ እሷን ባላገባት።

......3. እተከለከለው እጨፈ እየዋለች
አልታሰብ ብላ ያችስ ላም እንቢ አለች።

......4. እዩልኝ ስሙልኝ የኔ ዱቄት ልም ነው
ተገረዳደፈ የሚለኝ ሰው ማነው።

......5. ምንም አልናገር እኔ ዝም እላለሁ
አንቺ ውላ ውለሽ መምጣትሽን አውቃለሁ።

......6. ምናምኑ ሁሉ የለከፈውን
አቡን አስባረከው ጎሹ ጋሻውን።

......7. ቢወጡም ቢወርዱም ቢዘሩም ባለም
እንደባልንጀራ የሚስማማ የለም።

......8. አሁን ምን ያደርጋል ሱሰኛ መሆን
ብዙ ቤት ፈረሰ ትናንት በዚያ ቡን።

......9. ያ አቶ አገሌ ብርንዶ አትርቧል
እያጎረሰ ሰው አላምጡ ይላል።

......10. አባ ዳኘው ሀይሌ ጦርከን ተመርኩዘው
ጋሻህ ሀይለኛ ነው ዘንግ አትበል አንተሰው።

......11. አወይ ባለጊነት እግዜርን ማግረር
ሌላ ሰው ይመስል እናት አለማፈር።

......12. ወርውረው ቢጥሉት ሸክላ መቶ ይድናል።
ይሰበራል እንጂ ገል አፈር ይሆናል።

......13. የተጠበሰ አሣ ይሸታል እኛችሁ?
ኧረ እናንተ ሰዎች አሳ ማ አበላችሁ?

......14. መንገደኛው ሁሉ እሳት ጫሪ ነው
ያንን ገል አደራ ሰው እንዳይነካው።

ድብልቅ መልመጃ 0.7

የሚከተሉትን ቅኔዎች በማዛመድ መልስ።

......1. ምኑንም ምኑንም እያሉ እያወሩ
ሥራዬን አስፈቱኝ ያምሮቴ ጀንበሩ።

......2. ምናምኑን በልቶ ሆዱን ከማለት
ጠም ውሉ ጠም አድሮ ጥሩ መሽመት።

......3. ከወፍ እእላፍ እብላኝ እያለ ሲዘራ
ምን ያምር ገበሬ የኔ ባልንጀራ።

......4. እልጊሽ ሰልቄሽ ጥንጣን አድርጊሽ
እንዴት ያል መካሪ አከረተፈሼ።

......5. እቴ የናቴ ልጅ እራሴን መታኝ
ካሳዩን አልተውም እበላለሁኝ።

......6. ባልን ቢያስተያዩት ከሚስቲቱ ጋራ
እሷ አፍለኛ ሆነች ያ ሻጋታ እንጀራ።

......7. ቀኑ ባይደርስ እንጂ ሁኔታው ባይመች
ለቤቱ የምትሆን ከዚያ ላይ ኖራለች።

......8. ከፈለግሽ ለመልበስ ገላሽ እንዲሞቅ
ኩታው ይሻልሻል ተጋቢው ይልቅ።

......9. ምን ይጠጣ ይሆን የነገው እንግዳ
ጠጅ በየፊቱ ጨርሶ ተቀዳ።

......10. አንድ ላም አለችኝ ሆዴ የሚወዳት
እናት በቅሉ ባገኝ በለወጥኩባት።

......11. እረኛው ነህ እሉ አንተ ሰው ለዚያ ሰው
ባልመጣ በቀረ ብታገኝ መልሰው።

......12. ዋይ የለሽ ተማሪ ሃሳብ የሌለው
ያንን መሳይ ቀለም ካፈር ቀየጠው

......13. ያቺ ነጭ ሸሚዜ የምትስማማኝ
አልፈልግምና እንድታድፍብኝ
አጣቢ ገረዱ እሷን አንጭልኝ።

ለላይኛው ቅኔ ለመልስነት የታጩ።

1. ሰነፍ ሰው ስራ ፈትቶ ሰውንም ስራ ያስፈታል።
2. ሚስቲቱ አፍለኛ እንጀራ ባልየው ደግሞ የዋለ ያደረ እንጀራ ይወዳሉ።
3. መልከና ጋብቻን አስመልክቶ የቀረበ ቅኔ ነው።
4. የካሳዩ «ፍቅሩ ገዝቶኛልና እንላቀቅም» ይላል።
5. ጤናማ ለመሆን መልካሙን ምግብ መምረጥ ያሻል።
6. ያላቻ ጋብቻ+ «ቆይ ብቻ! ቆይ ብቻ!»
7. በአሳባቂ ወሬ ትዳሬ ፈረሰ።
8. ገበሬው ጓደኛዬ እየዘመረ ሲያዘምር ደስ ይላል።
9. «ትዳር የገቢ ምንጭ ነው» የሚል ቅኔ ነው።
10. በደንብ የተፈጨውን ነገር መልሰው ከረተፉት።
11. «የባል ዱላ ቅቤ ነው ቢሉኝ ቀጣሁ+ ነገሩ ግን ታጥቦ ጭቃ ሆነብኝ» የሚለ ቅኔ ነው።
12. ከኖሩ አይቀር+ መኖር ከውሃ አጣጭ ጋራ ነው።
13. እግዬን የትም ላገኛት አልችልም እንጂ+ የፈለገውን ዋጋ እከፍልላት ነበር!
14. ሞተ
15. ከሙታን በላይ+ ከህያዋን በታች የሆነ ኑሮን የመገፋት ባለእጣ።
16. የበላ ሆድ ያለቅሳል።
17. አጉል ሰራተኛ የኢኮኖሚ ጠር ትሆናለች!
18. የትዳር ጓደኛዬ ከቤት እሉ።
19. ኖራ ከላይኛው ሰፈር ተርፏል!
20. ላሜን በበቅሉ መለወጥ እፈልጋለሁ።
21. ተማሪው አባ ግዴለሽ ስለሆነ ቀለሙን አፈሰሰው።
22. ተጋቢ ይልቅ ኩታ ይሻላል።
23. መልሱ የለም።

መልመጃ 0.8

በሚከተሉት ቅኔዎች ውስጥ ሚስጢሩ ማለትም ወርቁ የተገለፀበትን የመልስ ቁጥር በስተግራ በተሰጠው ክፍት ቦታ ላይ አስፍር።

........1. አሁን ምን ያደርጋል ነገር መሉቃቀም
ባባቷ ያልሆነ ባያት ምን ልጠቀም።
1. አባቷ ያልጠቀመኝ እያቷ አይጠቅመኝም።
2. ባቷ አይጠቅመኝም።
3. ወሬ መሉቃቀም አይጠቅመኝም።
4. ብመለከታት አይጠቅመኝም/አልጠቀምም።/

........2. እስኪ ዝምድናህን ቆጥረህ ንገረኝ
ከወንድም አንተ ነህ ትዝ የምትለኝ።
1. ከሥጋ ዘመዶቹ ሁሉ ያንተ ትዝታ ከፊቴ አይጠፋም።
2. የአንተ ትዝታ ከወንዶቹ ትዝታ ሁሉ ላቅ ያለ ነው።
3. ከወንድሞቹ ሁሉ ያንተ ትዝታ ያመዝንብኛል።
4. ሁሉም መልስ ይሆናሉ።

........3. እዘኑልኝ ለኔ ለምመለኩሰው
እሷስ ላሟን ይዛ ትጠጋለች ከሰው።
1. ላም ለሌለኝ ለኔ እዘኑልኝ። 2. እሷ ላም አላት።
3. እስላም ወሽማለች።

........4. ህመምተኛ ብትሆን ያመጧት ሚስት
እናት አባቷ ቤት ባልጋ መለስኳት።
1. ዘማዊት+ ሂያጅ አመንዝራ ናት።
2. ህመምተኛ+ ገመምተኛ+ ታማሚ ናት።
3. ወደቤተሰቦቿ የተመለሰችው ባልጋ ነው። 4. ሞተች

........5. ከኔ ዘንድ የለም ተስፋ
ዛሩም እንደበቀለ ጠፋ።
1. ዘሩ ገና ከመብቀሉ ደርቆ ቀረ።
2. ተስፋዬ+ ዘሩና በቀለ ጠፉ።
3. በቀለ ሞተ፣ ዘሩም እንዲሁ።

www.ethiopianorthodox.org

........6. ዝናም ደበደበን+ መጠለያ አጣን+
ጥላችንን አረስተን እዚህ ስለመጣን።
1. ዝናብ የደበደበን ጽንጥላችንን አረስተን በመምጣታችን ነው።
2. የቆየ ፀብ አለን።
3. በዝናብ የመጣነው ቂም በቀላችንን ለመቅረፍ ነው።
4. ጥላችንን ባንረሳ ኖሮ ዝናብ አይደበድበንም ነበር።
........7. እስኪ ጠይቁልኝ ርቃ ሳትሄድ
እቴጌ ተዋበች ሚስት ናት ገረድ?
1. እርቃ ከመሄዷ በፊት ተዋበች ሚስት ወይም ገረድ መሆኗን አጣርታችሁ ንገሩኝ።
2. ተዋበች ሚስትና ገረድ ነበረች።
3. ተዋበች ሚስት+ እናት ገረድም ነበረች።
4. ተዋበች ሁሉም ነገር ናት።
........8. ሸማማ ሁል ጊዜ እለብስ የለም ወይ
ብርት መስሎ ታየኝ ጥበብ ለብሰው ሳይ።
1. ጥበብ ሸማ አይኔን ሊያጣው ነው!
2. ሰዎች ጥበብ ለብሰው ሳይ ብርት ሆና አገኘኝ።
3. ሥዕል ሰራተኛ ምንኛ ናፈቀኝ!
4. የተማረ ሳይ እቀናለሁ። 5. 3 ና 4 መልሶች ናቸው።
........9. ስንጨነቅ ነበር ለመቀሊው ዘማች
ስንጨነቅ ነበር ለሸዋውም ዘማች
እሱም ደህና ገባ እሷም ደህና ገባች።
1. የሰመረ ጋብቻ ነው። 2. የሰመረ ዘመቻ ነው።
3. የሰመረ ጉዞ ነው 4. የሰመረ ጭንቀት ነው
.......10. አገውን በቁርበት ጎጃምን በከብት
በመላ ፈታቸው አንድ ሰው ሳይሞት።
1. ጎጥምንም አገው ምድርንም በዘዴ አሸነፏቸው።
2. አገው ምድርም ጎጥምም ድል ተነሱ።
3. ያለ ደም መፋሰስ ድል አደረገ 4. 1 ና 3
5. መልሱ የለም።
.......11. እንኮበር ላይ ሆኜ ቁንዲ እልታይ አለኝ
በጉም ተሸፍና እየተሰወረኝ።
1. ቁንዲ ጉም ይበዛበታል።
2. እንኮበርን ጉም ሸፍናታል።
3. ከታረደው ጠቦት ስጋ ነፈጉኝ። 4. 1 ና 2

.......13. ጃንሆይ ጥላ አይወዱም+ ጣይ ከልመጣባቸው
ባርኔጣ ይዘዋል እውልቀው በጃቸው።
1. የፀሐይ መከላከያ ጥላ አይፈትዱም።
2. እንባ ጓር አይሹም 3. ፀሐይ አይወዱም
4. ፀሐይ አይጠሉም።
.......14. ገናን ዘመድ የለኝ ወዴት እውላለሁ
ከድንጋይ ስር ሆኜ እሳልፈዋለሁ።
1. ለገና ዳቦና ጠላ አላገኝም።
2. ጊዜውን እንዳመጣጡ እሳልፈዋለሁ።
3. ስመጥር የሆነ መታፈሪያና መከበሪያ ሰው የለኝም።
4. የገና እለት የምሄድበት ዘመድ የለኝም።
.......15. ሰው ሁሉ በሬ ሲያስጠምድ
ሃያ ሰላሳ ብዙ ጥንድ
የኔስ ዶማዬ ጠቅማኛለች
ጭራ ታበላኛለች።
1. በብዕሬ ሜጭሬ እበላለሁ። 2. በዶማ ቆፍሬ እበላለሁ።
3. እርሼ እበላለሁ። 4. እዝማሪ ሆኜ እበላለሁ።
.......16. እኔ ከእህል ጋራ ይቅርታም የለኝ
ሲያልቁ ዘመዶቼ ይብላኝ ያላለኝ።
1. ጠኔ+ ብዙ ሰው ጨርሷል። 2. እህል ከለትዮዬ ደረሰ።
3. እህል ለትዮዬን በልቶት ቀረ።
4. እህልን ይቅርታ አላደርግለትም።
.......17. ዳዊት እንዴት ይሙት ሳንተዋወቀው
የሚመጣውን ቀን በገና የሚያውቀው።
1. ዳዊት ነብይ ነበር።
2. ዳዊት ትንቢት መናገር ይችል ነበር።
3. ዳዊት በገና መደርደር ይችል ነበር።
4. ዳዊትን ሳንተዋወቀው ሞት ቀጠፈው።
.......18. የሲትን ነገር እምነህ
መሄድህ ነው ወይ አብረህ
እንዲህም አይደል መንገድ
ኧረ ተው አትሂድ።
1. መሄድዋ ይመረጣል 2. በህይወት መኖርህ ይመረጣል
3. መፋታትህ ይመረጣል 4. ሁሉም

........2. ባልሽ ቢለምንሽ ይዞ ገላጋይ
ዓለም ቢቃኝ ብለሽ ትሄጃለሽ ወይ?
........3. ተነጋግረን ነበር ውል ያለው ነገር
ተወው ታንቀላፋህ ተተኛህ ይቅር።
........4. ንጉስ አይቆጡ የቀረች መስሎዎ
እዳዬን ከፍዬ እስትከተልዎ።
........5. አገራችን ቆላ መስከ የለ ከደጅ
እንዲያው እፈር ላፈር እንጫወት እንጅ።
........6. እራሴን እሞኝ ብታገም በሆዴ ረጋ ደም
ምነው ቤተክስያን ባልገባሁ ደም ሆኜ በቀረሁ።
........7. ማር እሸት ተቆርጦ ቀርቦ በገበታ
ሰፈፍ የለውም ወይ ላሽከሮቹ ጌታ።
........8. እንዳሻው ያደገው የጎጥም እረኛ
በሰራው ቤተክሲያን እሱ ገብቶ ተኛ።
........9. እኔና ሞት ባንድነት
ገብተን ተማሪ ቤት
እኔ ገና ስቆጥር
እሱ ያግዝ ጀመር።
.......10. እንዳላበራ ጧፈ እለቀ
የሰሚ አገሩ ራቀ።
.......11. በርሻ እድሌን ላየው ሄጄ እናቴ አገር
ተመልሼ መጣሁ እጥቼ አንድም ዘር።
.......12. በብዙ ለመግዛት ካሰብሁኝ በኋላ
መዝኜ መለስኩት ያን የሰው ገለባ
ከላይ ከየስራቸው ለተሰመረባቸው ቃላትና ሐረጋት ከየተራቁጥራቸው አንፃር የፍች ፍንጭ እነሆ:-
1. ሊባ አጠበው+ እጥመ ሊባ።
2. ኑሮን ጠልተሽ
3. ለዘለአለሙ አሸለበ።
4. አባትና ልጅ ተከታትለው ሄዱ+ «አባዬ አስከትለኝ!»
5. ገላ አፈር ነው ወይ? /የሙሾ ስንኝ/ «ሰው አፈር ነው»
6. ባልተፈጠርኩ
7. እንከን+ የለሽ+ ስሃ የማይወጣላት።
8. አስተኛው+ ዘረጋው+ አነጠፈው
9. አጋዘን ጨረሰን
10. አልሰሚ የናቱን ተዝካር ይበላል።
11. ዘር ጠፋ+ዘሩን መተረ+እንጌሌ ዘራችን ነው+ዘሩንቆጥሮ ገባ።
12. ገለባ አትሁን+ ቀላል– ቅሊታም።

መልመጃ 10

የሚከተሉት 14 ቅኔዎች ከሞት ጋር ብርቱ ጉዳይ አላቸው። እስኪ ታዲያ+ 1ኛ መቼ+ ለምንና ለማን እንደሚነገሩ ግለጽ። 2ኛ/ 6ኛው 9ኛውና 10ኛው ተራ ቁጥሮች የተዓፋበትን የዘይቤ አይነት ተናገር። 3ኛ ከሚያስተላልፉት መልዕክት አንፃር የሃሣብ አንድነት ያላቸውን በሲግ በሲግቸው በቡድን በቡድን ለይ። 4ኛ ሊዛመዱ የሚችሉትን ከጥያቄው ጋራ በማዛመድ ሚስጥራቸውን /ወርቃቸውን/ የያዘውን የመልስ ቁጥር በስተግራ ጻፍ። ተመሳሳይ መልዕክት ላላቸው ጥያቄዎች የጋራ የሆነ የመልስ ቁጥር ተደጋግሞ ሊገባ ይችላል።
........1. አሁን ምን ያጣላል በመሬት ጉዳይ
እንዲህ ዘር ሲጠፉ ይቀር የለም ወይ!
........2. ብርሃኔ ታስራለች ይላል ሰራዊቱ
ለቅሶ ትርፍም የለው እንግዲህ እስፈቱ።
........3. በሉ እናንተም ሂዱ እኛም ወደዚው ነው
ጥንትም መንገደኛ ፊትና ኋላ ነው።
........4. መስራት አይችግርም ጉልበታሞች ታሉ
ዎ እያሉ መሄድ ነው እየተከተሉ።
........5. ትመታኝን ብዬ ሲቷ ልጅ ወንዱን
በመቃጣቷ ነው ሆዴ የሚያዝን።
........6. ሸክላን በሩቅ ሲያዩት ብረት ይመስላል
ለመረመረው ሰው ገል አፈር ኖሯል።
........7. በጣም ተደነቅሁ ስትሰራው ባይ
ለካ ይህ ገላችን አፈር ኖሯል ወይ።
........8. መለስ ቀለስ ብላ እየችው ቀሚሷን
እረሳችውና ባፈር መለወሷን።
........9. ስበላ እየራበኝ ስጠጣ እየጠማኝ እንጀቴን ይዞት
ባሊ ደመኛዬ ሆና አገኘሁት።
.......10. አይበረክትላት የያዘችው ሁሉ
ያንን የሰው ሸክላ ሰብራው መጣች እሉ።
.......11. ኃይለስላሴ በፈረስ
ብከተልህም አልደርስ
አንተ ቁምልኝ እባክህ
በሞቴ ልቅደምህ።
.......12. ስራ ፈትቶ ዋለ ትናንት ሸማኔው
ያቀላምሽ ነው ወይ የተበላሸው።
.......13. ጌታው ከብቶችዎን መጠበቅ ትተው
ድሃውን አፋጁት እህል አብልተው።
.......14. አንድ ጨው ነበረኝ ሳልሸምትበት
ገበያው ተፈታ ተከለ ሀይማኖት።

ለመልስነት የታጩ

1. ያንን መሳይ መልኳንና እለንጋ የመሰሉትን ጣቶቿን ምስጥ ሊበላቸው ነውን?
2. ሁላችንም ነገ ሟቾች ነን+ ሸኚ ተ የሚቀር የለም።

www.ethiopianorthodox.org

3. መፍቀሬ መንግስት ቅኔ ነው «ያንተን ከፉ እያሰማኝ» የሚል፡፡
4. ብቸኛው ልጇ የሞተባት ሴት ዋይታ ነጋሪ ቅኔ ነው፡፡
5. «የበላ ሆድ ያስቀሳል» ለሚለው ተገቢ ምሳሌ ነው፡፡
6. መቃብር ሆዳሙ ሁል ጊዜ አዲስ እየሆነ አዳሚን መጨረሰው እኮ!
7. ሀዘን አታብዙ፡፡
8. እጀ ሰፊ ግብረ ሰፊም ለሆነ ሰው የተገጠመ ቅኔ ነው፡፡
9. ዘመድ አዝማድ አለቀ+ ሞት አጠነፈፈው፡፡
10. ነገር እና የትዳር ጓደኛ ሞት+ እንደ ሸክላ ውስጥ ውስጡን ሰውነትን በልተው ይጨርሳሉ፡፡
11. የፍቅር እስከ መቃብሯ እመት ውድነሽ በጣሙ የገጠሟቸውን ዓይነት የባል ገፊነት ዕጣ ለገጠማት ሴት ይገጠማል፡፡
12. ውበት እንደጠዋት ጤዛ ይረግፋል፡፡
13. ጭቃ የነካውን ልብሷን ደጋግማ አየችው፡፡
14. ዘር ጠፍቶ መሬቱ ጦሙን የሚያድር ከሆነ ባይታረስ ይሻላል፡፡
15. ለመማታት መሞከሯ በጣም አናዶኛል፡፡
16. አካል ፈራሽ በስባሽ ነው፡፡
17. ድህነት በሽታና ሞት መልክን ያበላሻሉ፡፡
18. ብርሃኔን ከወሀኒ ቤት አስፈቷት፡፡
19. ሰው የተሰራው ከአፈር ነው፡፡
20. የሸክላ እቃ የሚሰራው ከአፈር ነው፡፡
21. እኔ እፊት እፊትህ ልሂድ+ አንተ ከኔ ኋላ ሂድ!
22. ጥንቃቄ ሰለሌላት ከአሁን ቀደም ብዙ እቃ ሰብራለች! ዛሬ ደግሞ ያንን ሸክላ ሰበረችው!

መልመጃ 11

ከመጠነኛ ለውጥ ጋራ ከሁለተኛ ደረጃ መልቀቂያ ፈተና የተወሰዱ የምርጥ ቅኔያዊ ጥያቄዎች ናሙና፡፡

ቀጥለው ለቀረቡት የቅኔ ጥያቄዎች የምርጫ መልሶች ተሰጥተዋል፡፡ ከተሰጡትም ምርጫዎች መካከል የቅኔውን ሚስጥራዊ ትርጉም /ወርቁን/ የሚያሳየውን ምረጥና የመልሱን ቁጥር ጻፍ፡፡

........1. ተፈረደብህ ብዙ አመት
በራስህ ጥፋት እስራት
የኔ ወንጀሌ ቢቀልም
በወሬ አልፈታም፡፡

1. በወሬም ሳይሆን ባሙቱ ስለምፈታ አልፈራም፡፡
2. ባልተረጋገጠ ወሬ ፈጽሞ አልደነግጥም፡፡
3. ወንጀሌ ቀላል ቢሆንም ባንድ ወር ውስጥ አልፈታም፡፡

........2. ለሃይለኛ ሴት ለምትቆጣ
ምነው መካሪ ባልታጣ

1. መካሪ ሽማግሌ አይጥፋ፡፡
2. መካሪ የትዳር ጓደኛ አይታጣ፡፡
3. አስታራቂና የሚያረጋጋ ሰው በኖረ፡፡
4. መካሪ ቄስ በኖረ፡፡

........3. መልካም አታክልት አየሁ
እኔም አፀድቃለሁ፡፡

1. ቢመፀውቱኝ ለነፍስ እሆናለሁ፡፡
2. አትክልት እተክላለሁ፡፡
3. እኔም አታክልት አፀድቃለሁ፡፡

........4. መልካም ቤት ለመስራት ድልዳል ተሰናድቶ
ማዘን ብቻ ጠፋ ሁሉ ተከማችቶ፡፡

1. ሁሉ ነገር ተሟልቶ ሳለ የግድግዳ ማዕዘን ብቻ ጠፋ፡፡
2. ሁሉ ነገር ተሟልቶ ሀዘንተኛው ጠፋ፡፡
3. ሁሉ ነገር እያለ መደጋገፍ ጠፋ፡፡

........5. መሸ በሩን ዝጉት ከቀረ ልማዱ
ተከፍቶ ማደሩን አይወደውም ሆዱ፡፡

1. በሩ ክፍት ሲያድር ማየት አልወድም፡፡
2. አዝናና ተጨቁና መኖር አልፈልግም፡፡
3. ሆዱ የማይወደው በሩ ክፍት አድሮ ልማዱ ሲቀር ነው፡፡ 4. የበሩን መከፈት አልፈልገውም፡፡

........6. መድሃኒት ፈልጉ ሰዎች እባካችሁ
እናንተም እናንተም እናንተም ታማችሁ፡፡

1. ሁላችሁም ህመምተኞች ሆናችሁ፡፡
2. ሁላችሁም አልታመናችሁም፡፡
3. ሁላችሁም አልታመማችሁም፡፡
4. ሁላችሁም መድሃኒት ፈላጊ ሆናችሁ፡፡

........7. ማለቂን አውቃለሁ አንቺም ነግረሽኛል
ቀድሞ እንቺ ቅመሽው ለኔም ይበቃኛል፡፡

1. ቅመሽ ጨርሰሽዋል፡፡
2. የምግቡን ጣዕም አንቺው ቅመሽው፡፡
3. በምላስሽ አንቺም አጣጥሚውና ንገሪኝ!
4. ማለቂን ቀምሰሽ ንገሪኝ፡፡

........8. በሀምሌ በናሴ እንዲያ ሰዋትት
እንዴት በመስከረም ባበባ ልሙት?

1. ሀምሌና ነሀሴን አልፌ እንዴት በመስከረም ልሙት፡፡
2. እንዴት በወ/ሮ መስከረም ፍቅር ልሙት!
3. የወ/ሮ አበባ ፍቅር እንዴት አስጨንቆ ይግደለኝ!
4. 2 ና 3 ልክናቸው፡፡

........9. መሸ መሰላኝ ሲጨልም
እንደ ቀን ጣይ የለም፡፡

1. ከምሽት ያልቅ ቀን ያዋርዳል፡፡
2. እንደ ቀን ፀሀይ የለም፡፡ 3. እንደጊዜ አዋራጅ የለም፡፡

.......10. ምነው አንድ ፋኖስ የላችሁ
ኩራዝ ብቻ ቤታችሁ፡፡

1. ቤተሰቡ ሁሉ እጭር ነው፡፡
2. ቤተሰቡ ያለው ኩራዝ ብቻ ነው፡፡
3. ቤተሰቡ ፋኖስ የለውም፡፡ 4. 2 ና 3 መልሶች ይሆናሉ፡፡

.......11. ረዥም አይደል አጭር
ወፍራም አይደል ቀጭን
ታግሎ የጣለኝ ከሰው ደጅ
እኔን ያሀል ነው እንጅ፡፡

1. የጣለኝ የማይበልጠኝ ሰው ነው፡፡
2. የጣለኝ ረሃብ ነው፡፡
3. የጣለኝ ሰው ረዥምም+ አጭርም አይደለም+ ወፍራምም+ ቀጭንም አይደለም፡፡

.......12. በከንቱ ይደከማል ሰው
እኔ ካሳዬን ላልተው፡፡

1. እኔ ካሣ መቀበሌን አልተውም፡፡
2. እኔ ከካሳ አልፋታም፡፡
3. እኔ መቀሙ ማስከፈሉን አለተውም፡፡
4. እኔ አልታረቅም፡፡

.......13. ላንተ ለወንድሜ የልቤን ልንገርህ
ትምርቱ ካልገባኝ ጭራ ልብላ እንግዲህ

1. ጭራ የሚባል እሞራ ልብላ፡፡
2. ትምህርቱ ስላልገባኝ ዕፌ ልብላ፡፡
3. ትምህርት እንዳልገባኝ ሚስጢር ልንገርህ፡፡
4. ትምህርት ስላስጠላኝ አርሼ ልብላ፡፡

.......14. አላውቅህም ያልከኝ እንደዘበናይ
እንጀራ አባቴ ቤት አልነበርክም ወይ?

1. ሁብት አባቴ ቤት ተደም ሲል አልነበርክም ወይ!
2. ከእንጀራ አባቴ ቤት ኖረህ ነበር፡፡
3. እንደዘበናይ አላውቅህም አልከኝ፡፡
4. እኛ ቤት ኖረህ አላውቅህም አልከኝ፡፡

.......15. አዲስ አበባ ላይ ቡና ቢወደድ
ከጅማ ሰው ካለ ይመጣል በግድ

1. ቡና ቢወደድም ጅማ ዘመድ ካለ ይመጣል፡፡
2. አዲስ አበባን ላይ ነበር+ ግን ቡና ተወደደ፡፡
3. የሚከዳ ሰው ካለ በግድ ተይዞ ይመጣል፡፡
4. ቡና ቢወደድም የጅማ ሰው ሊያመጣው ይችላል፡፡

.......16. እስቲ ዝምድናህን ቆጥረህ ንገረኝ
ከወንድም አንተ ነህ ትዝ የምትለኝ፡፡

1. ስለዝምድናችን ንገረኝ፡፡ 2. ወንድሜ አንተ ብቻ ነህ፡፡
3. ከወዳጅ አንተን ብቻ ነው የማውቀው፡፡
4. ወንድ ማለት እንዳንተ ያለውን ነው፡፡

.......17. ወንድሚን አጣሁት ብሻው ባስጠይቀው
ከተማ ሰው ገብቶ እንዳይገኝ ሳውቀው፡፡

1. ወንድሚ ጉድጓድ ውስጥ ገብቷል፡፡
2. ወንድሚ ስለሞተ አላገኘውም፡፡
3. ወንድሚ ወደከተማ ሄዷል፡፡
4. ከተማ የገባ ሰው አይገኝም፡፡

.......18. የሰው ሁሉ አካሉ አድጎ አድጎ ያበቃል
የኔማ ጣት ጉድ ነው እንደገና ያድጋል፡፡

1. ሰው ሁሉ ማደግ አቁሟል፡፡
2. የኔ ጣት በየቀኑ ያድጋል፡፡
3. የኔ እጦት በየቀኑ ይጨምራል፡፡
4. የኔ ጣት ጉደኛ ነው፡፡

.......19. ለወታደር ስራ ወይ አልሰለጠንኩኝ
አሁን ለምንድነው ተጦር ሂድ ያሉኝ?

1. ለወታደርነት አልሰለጠንኩም፡፡
2. ለምን ወደ ጦር ሜዳ ሂድ አሉኝ?
3. ጡረታ ውጣ ለምን አሉኝ?
4. ለምን ጦር ያዝ አሉኝ?

.......20. እንጨቱ ተጓሮ ቋሚው እየኮራ
አለማገር ቀረች ቤቴ ተጀምራ፡፡

1. እንጨት ከጓሮ ሞልቷል፡፡ 2. ቋሚው ሰው የኮራ ነው፡፡
3. ቤቴ አልተማገረችም፡፡ 4. ጥሩ የሆነች አገር ቀረች፡፡

.......21. ኧረ ለምንድነው ገለባ እምትገዙ
ያ ሣር እንደሆነ ይበቃል ለብዙ፡፡

1. ገለባ አትግዙ፡፡ 2. ብዙ ሣር አለ፡፡
3. መከራው ብዙ ነው፡፡ 4. ገለባ ችግር ያስከትላል፡፡

.......22. የሰጡትን እቃ ቋጥሮ ካላኖረ
ታጣ ወዳጅነት ዘመድ መሆን ቀረ፡፡

1. የአደራ እቃ መቀመጥ አለበት፡፡
2. ዘመድ ሲቸገር መረዳት አለበት፡፡
3. ወዳጅ መሆን ቀርቷል፡፡
4. የተቸገረ ሰው ዘመድ የለውም፡፡

.......23. ሌላ እቃ ከሰው ቤት ምን አስዋሳችሁ
በቤት ሙሉ እናንተ እያለቃችሁ

1. ዕቃ አትዋሱ፡፡ 2. በሙሉ አሉቃችሁ፡፡
3. ዕቃችሁ እቤታችሁ ውስጥ አለ
4. የቤታችሁ እቃ ሙሉ ነው፡፡

.......24. እንዳላበራ ጧፌ አለቀ
የስሜ አገሩ ራቀ፡፡

1. የስሜ አገሩ ሩቅ ነው፡፡ 2. ለጧፍ ስም የለኝም፡፡
3. የሚስማ ሰው ታጣ፡፡ 4. ለመብራት ስም የለኝም፡፡

www.ethiopianorthodox.org

.......25. ስጋ እበላ ብዬ የቆረጥኩትን
ላሳያችሁ መጣሁ እኔማ ጣቴን።
1. ሥጋ መብላት ችግር ነው።
2. ሥጋ ሲበላ እያያዙን ላሳያችሁ።
3. ሥጋ ስበላ ጣቴን ቆረጥሁት። 4. ችግር ይዞኛል።
.......26. አላስመሰከርም እኔስ ይህንን
ሰው ሁሉ ያውቀዋል እለት መቅረቱን
1. ለዚህ ለተባለው ጉዳይ ምስክር አያሻውም።
2. ያለ እህት ቀረ። 3. ያለዘመድ ቀረ።
4. ሜካ ውስጥ ቀረ።
.......27. አገዛለሁ ብሎ ተስማምቶ ነበረ
መልካም በቅሎ ልጁ ሳይቀመጥ ቀረ።
1. ደህና በቅሎ ገዝቶ ሳይቀመጥባት ቀረ።
2. እንደበቅሎ እድጎ የዕድገቱን ፍሬ ሳይበላ ቀረ።
3. አስተዳደጉ ደህና መጥቶ ሳለ ከፍጻሜ ሳያደርስ ሞት ቀጠፈው።
4. የበተለውን ሳር በቅሎ ሳትመገበው ቀረች።
.......28. ጎራዴ መታጠቅ ሸክም መሰለኝ
እስኪ እንዳባቶቻችን መትተህ አሳየኝ።
1. ጎራዴ መታጠቁን አድካሚ ስራ ሆኖ አግኝቼዋለሁ።
2. ያባቶቻችንን የጎራዴ አያያዝና አመታት አሳየኝ።
3. ጎራዴ ከአባቶቻችን ሲወርድ ሲዋረድ የመጣ ነው
4. በሀገር ጉዳይ ጎራዴ ትልቅ አገልግሎት አለው።
.......29. ወንድሜን አጣሁት ብሻው ባስጠይቀው
ከተማስው ገብቶ እንዳይገኝ ሳውቀው።
1. የተተበረ ሰው እንዳይመጣ የታወቀ ነው።
2. ችምችም ካለ ከተማ የገባ ሰው ተፈልጎ አይገኝም።
3. ከተማ የባላገር መጥፊያ ዱር ነው።
4. ከተማ የሰውን ዓይን የሚስብበት ብዙ ነገሮች አሉት።
.......30. ሸዋና ሲዳሞ ምን ያደርግልኛል
ለኔ ለኑሮዬ ባሌ ይሻለኛል።
1. ከኖሩ አይቀር መኖር ሸዋ ላይ ነው።
2. ለኑሮ መልካሙ ባሌ ክ/ሀገር ነው።
3. ከውሀ አጣጭ ጋር መኖር መልካም ነው።
4. ሁሉም መልሶች ናቸው
.......31. ልሂድ እዚያ ማዶ ፀሃይ እወጣበት
እነሚቴ መንደር ገና ጥላ አለበት።
1. የነሱ ሰፈር ገና ጥላ ነው።
2. የነሚቴ ሰፈር ፀብና አምባጓሮ አያጣም።
3. የፀሃይንና የነሚቴን ሰፈር ጥላ አጥልቶበታል
4. ሁሉም ልክ ናቸው።
.......32. እንጥረኛው ብዙ ከቴዎድሮስ ቤት
ባላልቦ አድርጉት ይህን ሁሉ ቤት።
1. ቤቱ ሁሉ አልቦ በአልቦ ሆነ
2. ቤቱ ሁሉ ባሉን አጣ።
3. ቤቱ ሁሉ ባለ አልቦ ሆነ 4. 1 ና 3 መልሶች ናቸው።
.......33. እባካችሁ ሰዎች ያቺን ሰው ተቆጧት
አትጣላ ከኔ እሷን ባላገባት።
1. የእርጎ ዝንብ ናት።
2. ጥልቅ ብዬነቷ ተፈላጊነት የለውም።
3. የትዳር ጓደኛ አገኘች።
4. በማያገባት መግባቷ እንዳያጣላን ምከሯት።
.......34. እራት በመታቀፍ አለቀ ሸማዬ
በቃ አድርገህ ስጠኝ እባክህ ጌታዬ።
1. ልብሴን የጨረሰው እራት መታቀፍ ነው።
2. ልብሴ በእንጀራ መታቀፍ አልቋልና እቃ ስጠኝ።
3. ድህነቴን በቃህ በለኝ። 4. እራቴን በእቃ ስጠኝ።
.......35. ትመስይኝ ነበረ የቡልጎች ወገን
እኔ መች አወቅሁኝ ጠሬ መሆንሽን።
1. የቡልጋ አገር ሰው ትመስይኝ ነበረ።
2. የጠራ አገር ሰው /ጠሬ/ መሆንሽን አላወቅሁም ነበር።
3. አጥፊዬ መሆንሽን አላወቅሁም ነበር።
4. ዜግነትሽን ለይቼ አላውቅሁትም ነበረ።
.......36. ምን ያላት አሽከር ናት ቀልድ የለመደች
ባጠብቃት ዝም አለች ባላት ሄደች።
1. ሥራዋ ሁሉ የተገላቢጦሽ ነው። 2. ትዳር አላት።
3. ላላ ባደርጋት ጊዜ ከእጄ አምልጣ ሄደች። 4. 1 ና 3
.......37. እያነጋገረ ሲጠይቀኝ ወሬ
አላቅም ብዬ ነው አለመናገሬ።
1. የማውቀው ነገር ባለመኖሩ አልተናገርኩም።
2. ወሬ ሲጠይቁኝ «አላውቅም!» አልኳቸው።
3. ዝምታን የመረጥኩት የአቅሜን መድከም ተመልክቼ ነው።
4. ዝምታን የመረጥኩት ስለነገሩ ባለማወቄ ነው።
.......38. አደባባይ ቆሞ አበጀሁ ቢላችሁ
ይህን ባለጊዜ ምን ትሉታላችሁ?
1. «እሰየው አበጀሁ!» ቢላችሁ ምን መልስ ትሰጡታላችሁ?
2. እያደርስ ነው እንጂ መቼስ ምን ታደርጉታላችሁ!
3. እቶ አበጀን ምን ትሉታላችሁ?
4. ጊዜ የሰጠው ቅል ድንጋይ ይሰብራል።
.......39. እስቲ አታድርገኝ የሰው ሞኝ
ብስል ሰው እንጂ ነኝ።
1. ሥዕል ሳይ ነኝ። 2. የሳል በሽታ የያዘው ሰው ነኝ።
3. አስተዋይ ሰው ነኝ። 4. ሞኝ ሰው አልምሰልህ።
.......40. በባቡር ተጉዞ ምንድነው ቅልውጡ
ግብጾች ለሀበሻ ደግሰው ላይሰጡ።
1. መሰሪዎች ስለሆኑ ጥሩ ሙያተኛ /ጳጳስ/ አይሰጡንም። 2. ድግስ ደግሰው አያበሉንም።
3. እዚያ ድረስ ለቅልውጥ ብለን በባቡር አንሄድም።
4. ድግስ ደግሰው ለሀበሻ አያቀላውጡም።
.......41. ዶሮም ያረዳችሁ ቆቅም ያረዳችሁ
እቤቱ ላኩልኝ ክንፉን እባካችሁ።
1. የዶሮ ክንፍ ላኩልኝ። 2. የቆቅ ክንፍ ላኩልኝ።
3. ወዳጄን+ እቶ ክንፉን ላኩልኝ።
4. የዶሮም ሆነ የቆቅ ክንፍ ላኩልኝ።
.......42. ወይፈኑ ሲታመም ጊደሯም ታማለች
ኧረ ለመሆኑ ያችስ ላም እንዴት ነች?
1. ላሚቱም ታማለች። 2. ወይፈኑም ጊደሯም ታመዋል።
3. ላሚ ደህና ናት ወይ? 4. ሙስሊሚ ደህና ናት ወይ?
.......43. ምን ያሉ ቄስ ናቸው ተዝካር የለመዱ
አስታርቁኝ ብላቸው ፍታት ብለው ሄዱ።
1. ተዝካር የለመደ ቄስ አይረባም።
2. ቄሱ «የፍታት ፀሎት አለብኝ» ብለው ሄዱ።
3. ከኔ ትዳር ይልቅ የሳቸው ቅልውጥ በሶባቸው ሄዱ
4. አትረባህም ብለውኝ ሄዱ።
.......44. ሸንበቆ ቤት መስራት
ተጠንቅቆ ነው በብልሃት
ገና ሲያመጣው ከጓዳ
ሲቀልሰው ተጎዳ።
1. ቅሊት ያዋርዳል። 2. የጥንታቱ ጉድለት ያዋርዳል።
3. ቤትን በሸንበቆ አላ መስራት ያዋርዳል።
4. ጓዳን መቀለስ ያዋርዳል።
.......45. ለጠጅ ነበረ ብቸና መሄዴ
ዲማ ስጋ አላጣም ታረዱ ዘመዴ።
1. ዘመዴ ካረዱ ስጋ እበላለሁ።
2. ያሳሰበኝ የጠጅ ነገር ነው። 3. ሥጋ ዘመዴ ተሰየፉ።
4. ዘመዴ ሥጋ ያርዳሉ።
.......46. አንድ ይበቃኛል ከሞትኩ እኔ
ብዙ ከፋኝ ለምኔ
1. የምሞት ከሆነ አንድ ገናኛ ብቻ ይበቃኛል።
2. ጭቆና ግፍና በደል ተደራርቦብኛል።
3. ስሞት የከፋኝ ብዛት አያስፈልገኝም።
4. 1 ና 3 መልሶች ናቸው።
.......47. ደህና ተቀምጠን ካመመው ሆዱን
እናጠጣዋለን ያንበውሃ ባልሽን።
1. ያንን በሃ ራስ ባልሽን ከከፋው እልክ እልኩ እንነግረዋለን።
2. ባልሽን ሆዱን ካመመው አምቦውሃ እንሰጠዋለን።
3. ለባልሽ የአምቦ ፀበል እናጠጣዋለን።
4. የአንቦ ውሃ ለሆድ ቁርጠት መድሃኒት ነው።
.......48. አንተ ልጅ አጥብቀህ ልጓሙን ያዘው
በቅሎ አያውቅምና እንዳንት ያለ ሰው።
1. አንተን የመሰለ ቆንጆ አልተፈጠረም።
2. አንተ በቅሎ መቀመጥ አትችልም።
3. በቅሎ የማይችል ሰው ልጓሙን አጥብቆ መያዝ ይጠበቅበታል።
4. ልጄ ሆይ የበቅሎውን ልጓም አጥብቀህ ያዝ።
.......49. ሰብሰቤ ይገፎ ልብሳቸውን
ምነው ወንድሞቼ ራቁታቸውን።
1. ወንድሞቼ እርቃን ስጋቸውን ናቸው።
2. የወንድሞቼ ልብስ ያለው ከኔ ዘንድ ነው።
3. ወንድሞቼ እራቁታቸውን ናቸው።
4. ወንድሞቼና እህቴ ተራርቀዋል።
.......50. ለፈረስ ለበቅሎ ይተርፍ የነበረ
ዛሬስ ለሰው ያህል ይቸግር ጀመረ።
1. የእህል አገሩ ራቀ+ ተወደደ።
2. ለፈረስና ለበቅሎ ሲተርፍ ቆይቶ ነበረ።
3. እቶ ይትረፍ ለፈረስና ለበቅሎ እህል ይሰጥ ነበረ።
4. የዛሬው ዘመን ሰው ፈረስና በቅሎ ይቸገር ጀመረ
.......51. ባልንጀሮቼ እነ እምስቱ
ቅኔና ድጓ ሲፈትቱ
ሚስጢሩን እንኳ አላየሁ
ተከኜ እንዲያው ቀረሁ።
1. ቅኔ አውቄ ሳልጠቀምበት ቀረሁ።
2. የቅስና ማዕረግ አግኝቼ ሳለ+ ቅኔና ድጓ መፈተቱን ተውኩት።
3. እምስቱም ባልንጀሮቼ ቅኔና ድጓ ይፈታሉ።
4. በማላውቀው ነገር ታምቼ ተናደድሁ።
.......52. አንቺ ሴተ ላጤ ገንዘብ ሳይቸግርሽ
በነጠላ ኑሮ ምነው ቢቀርብሽ።
1. ድሀ አይደለሽምና ባንዲት ነጠላ ተጨማደሽ አትኑሪ።
2. ኩታ አሰሪና ተሞናደይ! 3. ሞቅ ያለ ልብስ ግዥ!
4. ውሃ አጣጭ ፈልጊ።
.......53. ሞጣ ቀራኒዮ ምነው አይታረስ
በሬ ሳላይ መጣሁ ከዚያ እስከዚህ ድረስ።
1. በሞጣና በቀራኒዮ በሬ የለም።
2. ሞጣና ቀራኒዮ መታረሱ ቀርቷል።
3. ሞጣና ቀራኒዮ የሙታን ሰፈር ሆነዋል።
4. ሞጣና ቀራኒዮ በፈረስ እንጂ በበሬ አይታረስም።
.......54. የምትጠብቀኝ ገረዴ ነበረች
ምንም ሰው አልሆንም ቀን ጥላኝ ከሄደች
1. ገረዴ እንዳመሌ ትረዳኝ ነበረና ትታኝ ከሄደች እጎዳለሁ።

www.ethiopianorthodox.org

2. የልብ አውቃ ገረዱ ከሄደች ጉዳት ይደርስብኛል።
3. ገረዱ ቀንጥላ ቀንጥላ+ ሰብራ ሰብራ ትታኝ ሄደች።
4. ጊዜ ዘንበል ካለ ተድላና ደስታም አብረው ይነጉዳሉ።

.......55. ኧረ እናንተ ሆዬ ከብት ተወደደ
እዩት ይኸን ጉብል ባጭር በቅሎ ሄደ።

1. ጉብሉ የተቀመጠባት በቅሎ አጭር ናት።
2. ከብት ስለተወደደ ያን የመሰለ ጉብል ባጭር በቅሎ ሄደ።
3. ጉብሉ ተቀጠፈ ባጭሩ ተቀጨ።
4. መልሱ አልተሰጠም።

.......56. ከከተማ ገብተን ከመሃሉ ላይ
ብዙ ሰው አገኘን ወተት ወተት ባይ።

1. እከተማ ስራ ፈትቶ ተንከራታች ተርፏል።
2. እከተማ ወተት ፈላጊ ተርፏል።
3. እከተማ አያሌ ሰው ተርፏል።
4. እከተማ የሰው አይነት ተርፏል።

.......57. ምን ተናግሬያለሁ የበደሉኝን
ስሞተኛ እያሉ ያጠፉት ስሜን።

1. ሰው ያለስሚ ስም ይሰጠኛል።
2. ስሞተኛ ተባልኩ
3. «አቅፎ ሳማት» ተባልኩ።
4. «ስሞታ ተናጋሪ» ተባልኩ።

.......58. እባክህ ሸማኔ ስራልኝ ብለው
እንዲህ ያለ ጥለት ማለብኝ ምነው?

1. ጥለቱ በዛ!
2. የጥለቱን አይነት አልወደድሁትም!
3. ከሸማኔው ጋራ አልተጣጣምንም።
4. ከመጣብኝ አደጋ ጋር አልተጣጣምንም።

.......59. ተዋት አትገላግሏት ዝም በላት
የማትታረቅ ሴት ናት።

1. የማትመከር አሳበ ግትር ናት።
2. «ይቅር ለግዜር» ማለትን አታውቅም።
3. ቂመኛ ናት።
4. እርቅ አትፈልግም።

.......60. ያደግሁባት መሬት
ማነው ሚዳ ናት ያላት
ልናገር እኔ የማውቃት
አገሬ ጋራ ናት።

1. አገር ጋራ ናት።
2. አገር ገር ናት።
3. አገር ያደግሁባት ናት።
4. አገር የጋራ ናት።

መልመጃ 12

የማጠቃለያ ድብልቅ መልመጃ /ጠንካራ/

የሚከተሉትን ቅኔዎች ሰምና ወርቅ ለይ። አሰራርህን በግልጽ አሳይ። /አሰራሩን ማሣየት ባልተቻለበት ቦታ በመግለጫው የተሰጡትን ህግጋት ጥቀስ/

ምሳሌ:- ምርትን ለማሳደግ ቃል ኪዳን ገብተን
አንልም ዘንድሮ እኛ አምና ለፋን።

የተሰመረበት ቃል በአናባቢና ተነባቢ ሲፃፍ «እኛአአመእነአ» ለፋን

= «እኛ አምና» ለፋን ውስጥ ያሉት /ሁለቱ ተከታታይ አናባቢዎች ይዋዋጣሉ ስለዚህም አዲሱ ቃል «አ»ን አጥፍቶና የ «ና»ን አናባቢ ለ «ለፋን» አሸጋግሮ:-

= «እኛ ምን አለፋን» ይላል። ራብዕ ሆሄ «አ»ን ይደብቃልና ነው ና ውስጥ የነበረው አ ከለፋን ጋራ በሽግግር ህግ ተዳምሮ አለፋን የሆነው። «አ» የተለየው «ነ»ም /ግዕዝ ሆሄ በቃል መድረሻ ላይ ወደሳድስ ይለወጣል በሚለው ህግ መሰረት «ን» መሆኑን ልብ ይሏል።

በዚሁ መሠረት የሚከተሉትን እየሠራህ አሳይ።

.......1. ትግርኛ እንዲሰፋ እንዲህ ስንታከት
ያማራፋችሁን እንዳታጠፉት።

.......2. ቅባኑጉ ወጥቶ ሲተርፈው ለይፋት
ሱፍ አላጣሁ እኔ ያሰናጅ ጥፋት።

.......3. አልፎካከርም እንዳቅሚ አድራለሁ
አንተም ሰንጋህን ጣል እኔም <u>በግ አርዳለሁ</u>

.......4. አንት ያውድማ ቅራተኛ
ተጠንቅቀህ ነቅተህ ተኛ
ታስወስዳለህ ምርትህን
ያፍሰዋልና አትመን።

.......5. አሁን አገኘነው ከንቱ መጎምጀት
እንዲያ ሞልቶ ተርፎ ያማር እኛ ቤት።

.......6. እዩልኝ ስሙልኝ የኔ ዱቄት ልም ነው
ተገረዳደፈ የሚለኝ ሰው ማነው?

.......7. ጉድን ተዳቢቱን ጠብጥበህ ጥበሰው
እስኪበላ አሞቱን አያውቅምና ሰው።

.......8. እስከዛሬ ተሰውሮብህ
አንት ተሰማ እሸቴ ብላት አገኘህ።

.......9. አፋፍ ላይ ወጥቶ ጠርቶን
ኧ ምን ብሎ አለን ይሆን።

.......10. ለኔም ከነቢያት አንዱ ደረሰኝ
እንባቆም ብለውም ዓይኔን እንቢ አለኝ።

.......11. የእስላም ፀሎት ይገርለሁ
በወዳጄ አዝናለሁ

.......12. የራስ አሊወጥ ቤት
ቀንን ሠራችው ሌሊት
ተፈተፈተ ተጠለቀ
ያ ሁሉ ጪው አለቀ።

.......13. እስላም ነው እስላም ነው እስላምነው እያሉ
ያማራ አይደለም ወይ ሰውነቱ ሁሉ።

.......14. የዘመዶቼን ማለት
ምነው እስካሁን ሳላውቀ
አሁን በቀደም ሰማሁኝ
ዘንድሮን ባወጣኝ።

.......15. የጥቁረ በሬ ስባቱ
ከሻኛው ነው ወይ ከጅራቱ
ቢሆንም ከሻኛው
ከጅራት የለው።

.......16. ሱሪየን እንጥፌ ልተኛ እደጅሽ
እቤት እንዳልገባ እንችምነት የለሽ።

.......17. ንጉስ በሬ ይግዙ እኔ መሬት ልሁን
እንዲያ እንደወትሮአችን ባለኩል እንሁን።

መልመጃ 13.1

የማጠቃለያ መልመጃ

የሚከተሉትን ቅኔዎች በጥሞና እያነበብህ+ 1ኛ ምርምር ቅኔዎቹ የተሰደሩበትን ውስጣዊ የቋንቋ ትንጅታዊ ህግጋት ተናገር። 2ኛ ሁሉንም ቅኔዎች በሰምና ወርቅ እየለየህ ጻፍ።

1. እያነጋገረኝ ቢጠይቀኝ ወሬ
አላቅም ብዬ ነው አለመናገሬ።
2. እባብ ሆነ ውቢ ሰውነቱን ትቶ
አላባቱ ሊነክስ ካቡን ተጠግቶ።
3. የት አየሽውና እንቺም እንደሌላ
የት እንጀት ይበላል እቴ ተፀላ።
4. ምንኛ ረዘመ የኔማ ቁመት
ባጥ አያስገባኝም እዚያም እዚያም ቤት።
5. ቁጠባ ሳናደርግ ተሻምተን በልተን
እነዚያ ወጥ እጡ እኛ እንጀራ እጣን።
6. ቀድሞ ነበረ እንጂ በልጅነትሽ
ምንትሆኝኛለሽ አሁንማ አድገሽ።
7. ሞጣ ቀራኒዮ ጸላሎና ጎንጅ
ኧረ ሰውና ሰው ሰውና ሰው እንጂ!
8. በታንኳ በመርከብ ሲገቡ ብታይ
ኧረ አባይን በግር ትገባለህ ወይ?
9. እንዴት ከርመሀል እያሉ
ይጠይቁኛል ሰዎች ሁሉ
የዘንድሮን አላውቅም
ባምናው አልጎዳም።
10. እኛን ሲሉ መጥተው እትጨክኑባቸው
ማርካችሁ ገፋችሁ ባዶ እታስቀሯቸው።
11. በበቅሎ ሆኜ ስዞር
ካንዱ ወዳንዱ ሀገር
በሀልሜም አይደል በውኔ
ብዙ መከር አየሁ እኔ።
12. ሥጋስ ከተገኘ በውነት
ኧረ አብስሎ ይብላው ስጡት።
13. ደንቆሮ ነህ ብለው እኔን ፊት ነስተው
ንጉስ የሚሰጡት ሙያ ላለው ነው።
14. አንተ ማዶ ሆነህ ምንም አላየህም
ተቆላ ፍጥረትህ አንድ አልቀረልህም።
15. እንታገል እለኝ አገሬ ቢንቀኝ
እኔ እንዳሸንፈው እንድጥለው ሲውቀኝ።
16. እኔ እዘጋዋለሁ ቤቱን እንዳመሉ
ቢጠይቋችሁም ከፍቶት ሄደ በሉ።
17. እንደምን አልፎከር ምነው አልሸልል
ታግዬ ታግዬ ሀገሬን ስጥል።
18. ለምን ገለበጥሁት ወተቱን በጋን
ችዬ እገፋለሁ የማልለውን።
19. በስምንተኛው ሺ የለዎም ወዳጅ
ራስ ራስዎን ይጠበቁት እንጅ።
20. አልሰሙኝም እንጂ ቀድሞም ብነግርዎ
ይሰሩ ራስዎን ፀሃይ አይምታዎ።
21. ቁጠሩ ቢኋቸው የሳምንቱን ቀናት
ስድስቱን ጠሩና ረቡን ገደፉት።
22. ሸማኔው ሰውዬ ችግር ሳይገባው
አንድ እርብ ቢናረው ለሲጋ ሸጠው።
23. ዳኛም አላታከት በራሴ ፈረድሁ
አልሞትም አልልም በጄ ተገደልሁ።
24. በልፍኝ ስትጋብዝ ጣልከኝ ባደባባይ
ጃንሆይ ባንድ አይብላ ብለውሀል ወይ?
25. ገና ሳይሰራ ሳይዋቀር ቤቱ
በማገር ተቀምጠው አለቃ ተቤቱ።
26. ከሰው ወርሀ ጋር አትሁን ወስላታ
ስንት እግርዋ ያማረ ባላልቦዋ ሞልታ።
27. ተጣልተን ስንኖር ከወንድሞቻችን
እስተራርቆን ሄደ ያ የግድ ቢታችን
እሮም አይደለም ወይ የጳጳስ ሀገሩ
ባንድ እርጎ እስተራርቆን ሄደ ወዳገሩ። /ምፀት/
28. ይኸስ አለማሰብ አለማፈር ነው
በገሀድ ቀን እርዶ ይበላል ወይ ሰው።
29. እርዳህ ብላው አሉኝ ለምን እርደዋለሁ
ሲመጣ ከፊቱ ያን በግ እየዋለሁ።
30. አረቄ ጠጥቶ ውስኪ መድገም ምነው
እኔስ ደስ የሚለኝ ግብገ በፋንታ ነው።

www.ethiopianorthodox.org

31. ጠጅና ጠላማ ቀድሞ ደግሰሻል
ወ/ሮ ሙላቷ ሎሚ ናት ይሉሻል።

32. ለም ለሙን በልቼ እንዳልሞትብዎ
አይተው ዝም አይበሉኝ ተራሰው መስሎዎ!

33. አንተ እልፍኝ ስትበላ እኔን ትተወኛወይ
በኢጣሊያን ጊዜ ባንድ አልነበርንም ወይ /አሽሙር/

34. ለባላንጦቻችን ዘንቦላቸው
አምሮላቸው መከራቸው
ለኛም ደግሞ ዘንቦ አግሬ
ደመናም ሆና አልቀረ።

35. ያባት እዳ ለልጅ ይባል ነበር ዱሮ
ባያት እዳ ገባሁ እኔማ ዘንድሮ።

36. እንዲያው ስንመካ ጀግኖች ነን እያልን
ሽሌቆ ሚዳውን በደህና አቋርጠን
ከጋራው ላይ ስንደርስ ምን አደከመን።

37. ምንም ምን ሳይበድል ሳይናገር ሰው
ሰደቡት ይላሉ ዘርፋፋ ብለው። /ምፀት/

38. ምነው ተቃጠሉ በበረሀችን
ከጥላ አያርፉም ወይ ወዳጆቻችን።

39. ወርቄን ቀብርያለሁ ችግርም የለብኝ
ኮራ ብዬ ልሂድ አይነውርብኝ።

40. ነገጂም ዘርቺም አርሺም አየሁት አልረዳኝም ሀብቴ
አልቅሼ እበላለሁ እንደልጅነቴ።

41. ሁልጊዜ ባራራ ትበያለሽ ወይ
ምነው አንዳንድ ቀን ወጥ አትይም ወይ?

42. ጨንራና ጉበት አትጠይቁን
በግም አላረደን ዱለትም የለን።

43. ሲጋራ አጫሾቹ እስቲ እንጠይቃችሁ
በምን ጭራችሁ ነው እሳት ያመጣችሁ።

13.2 ተጨማሪ መልመጃ

የሚከተሉትን ቅኔዎች 1. ምስጢራቸውን የያዘውን ቃል ከየስሩ አስምርበት፣ 2. የየወርቃቸውን የመልስ ቁጥር በስተግራ በተሰጠው ቦታ ላይ ፃፍ።

.......1. በጣሙን ደርቋል ኮምጧል ጠጃችሁ፣
ተማሩ ጨምሩ ልጆች እባካችሁ።
1. በእውቀታችሁ ግፉ። 2. ጠጁን ማር አልሱት።
3. ጠጅ ውስጥ ማር ጨምሩበት። 4. 2 ና 3 ልክ ናቸው።

.......2. ያገሩን እርቀት እናንት መቼ አውቃችሁ፣
ሙያ ማደሪያ ነው እኔ ልንገራችሁ።
1. ቢሄዱት ቢሄዱት አያልቅም 2. ሥራ ያስከብራል
3. አገሩ፣ የሙያ ተማደሪያ መንገድ ነው
4. 1 ና 3 ልክ ናቸው።

.......3. አገርሽ ወዴት ነው ብዬ ብጠይቃት፣
ከምከም ብላ ሳቀች ነገሩ ቢደንቃት።
1. ከት ብላ ሳቀች 2. ከጣራ በላይ ተንከተከተች
3. የከምከም ሰውነኝ አለች 4. መልሱ የለም።

.......4. ጠላቴ ነህ እንጂ መች ወዳጄነህ፣
አትድረስ ከደጄ አንተን አልይህ።
1. አይንም ዋጋ አለውና ብቅ ብለህ እንተያይ እንጂ፤
2. ጠላቴ ስለሆንክ ከደጃፌ ድርሽ እንዳትል
3. መልሱ አልተሰጠም።

.......5. ትንሽ እህል ነበር የታዘዘላቸው፣
አሉቃ መጡ አሉ በምን ትሰጧቸው
1. ፊኛ 2. ቀልቀሎ 3. አቁማዳ
4. መያገር 5. መምሩ

.......6. ሰው ከሶኛል አሉ ቆሞ አደባባይ፣
እውነት ነውር ሆኖ ሊያስቀጣኝ ነው ወይ?
1. ሀቅ 2. ክሱ ከእንጀቴ ነው ወይ?
3. ሰሞታ አንሶ ዳኛ ዘንድ ሄደ ወይ
4. 2 ና 3 ልክ ናቸው።

.......7. ዘንድሮ አገራችን ኩራት ተለመደ፣
አንተ ማለት ቀረ ሁሉ አንቱን ወደደ።
1. ከበሬታ ባህል እየሆነ መጣ 2. አንቱታ ገኗል
3. እርስዎ ተፈቅረዋል 4. 1 ና 2 ልክ ናቸው

.......8. ሳይመሽ ወደቤትህ ለመግባት ገስግስ፣
ደመዎዝ እንደጦር ተወርወር ድረስ።
1. ሳይመሽ ከቤትህ ግባ 2. እንደጦር ተምዘግዘግ
3. በርከት 4. እንደጦር ተወርወር

.......9. አምጡልን ያልናችሁ ከበልጉ ገብስ ዘር፣
ሳይሆን እኛ ያልነው ተመከሩ ነበር።
1. አምጡ ያልናችሁ የመከር ገብስ ነበር።
2. የበልግ ዘር አምጡ ብለናል
3. አጉለኛ ጠባያችሁን እርሙ ብለናል።፣
4. የመከር ገብስ እንጂ የበልግ ገብስ ዘር አምጡ
አላልንም።

.......10. በኳስ ጨዋታ ውስጥ ጨዋታው ሲደራ፣
አይቀርም መድረሱ ጠብቆ ግፍተራ።
1. በሰፈሩት ቁና መሰፈር አለ
2. ጨዋታ ሲሟሟቅ ግፊያ አለ
3. መራገጥና መገፋተር በኳስ ጨዋታ ዓለም ያለ ጉዳይ ነው
4. ግፊያና ርግጫ ያለው ጨዋታው ሲሟሟቅ ነው

.......11. አንቺ ሲተላጪ ገንዘብ ሳይቸግርሽ፣
በነጠላ ኑሮ ምነው ቢቀርብሽ።
1. ድሃ አይደለሽምና ባንዲት ነጠላ ተቆራምደሽ አትኑሪ
2. ውሃ አጣጭ ፈልጊ 3. ሞቅ ያለ ልብስ ግዥ

.......12. ዋይ የለሽ ተማሪ ሃሳብ የሌለው፣
ያንን መሳይ ቀለም ካፈር ቀየጠው።
1. ያን መሳይ ቀለም ባፈር ለወሰው
2. ያፃፃፉን ስልት መላቅጡን አጠፋው
3. ፊደሉ አልገባ ስላለው እንዱን ካንዱ አደባለቀው
4. ያን መልክ አፈር በላው

.......13. ቁጠባ ሳናደርግ ተሻምተን በልተን፣
እነኛ ወጣጡ እኛ እንጀራ አጣን።
1. ምግቡ ሻማ ስለበዛበት እነሱ ወጥ ሲያጥራቸው እኛን ደግሞ እንጀራ አጠረን 2. እዱኛ ከእኛ ርቋል
3. እጃችን አጠረ 4. ሀብት አጣን
5. 2-4 ያሉት ሁሉ መልስ ይሆናሉ

.......14. ወዝ ቅባትንማ፣ እኔ መች አጣሁኝ፣
አገርሽቶ እንጂ ነው ነጭ ያለበሰኝ።
1. ጭትዬ የወጣው እንደግርሻ ሆኖብኝ ነው
2. ነጭ የሆንኩት ቅባት አጥቼ አይደለም
3. ኢምፔሪያልዝም ወረረኝ

.......15. ቀፎ ማር ቢኖር ከደጄ፣
ልሽ ጨረስኩት አውርጄ፣
በጅ መብላት ደግ ነው እንደራሲ፣
አልጠቀመኝም መላሴ።
1. ከመላስ ይልቀ መጉረስ ይሻላል
2. ማር ጣፋጭ ስለሆነ ከመላስ በእጅ መብላት ይሻላል
3. መላስ ጥቅም የላትም

.......16. ምንኛ ረዘመ የኔማ ቁመት፣
ባጠ አያስገባኝም እዚም እዚያም ቤት።
1. ቁመቴ ከመጠን ያለፈ በመርዘሙ ባጡ አያስገባኝም
2. ድህነቴ ከሰው ሁሉ ዘንድ አራቀኝ

.......17. እንግዲህ ጣይ ለጣይ ከሆነ መንገዱ፣
ኧረጥላጥላ ቁረጥልኝ ሆዱ።
1. ለፀሐይ መከላከያ ጥላ አብጅልኝ
2. አንጀቴ ተበጠሰ 3. ጥላ ለጥላ ሂድልኝ

.......18. በጦር ማንያሀለዋል የሀገሬን ልጅ፣
ባንድ አልሆንም ብሎ ተበታተነ እንጂ።
1. አለማበሩ ከፋ 2. መበታተኑ ጥሩ አይደለም
3. ሽፍታ ሆነ 4. ለጠላት አልገብርም አለ

.......19. የቀለምን ዘር ታውቃለህ፣
ምነውና የጠፋህ?
1. ብቅ በል እንጂ! 2. ፊደል አታውቅም እሳ!
3. /ና/ እንዴት ሊጠፋህ ቻለ? 4. ሁሉም መልስ ይሆናሉ።

.......20. የትናንትናው ጦርነት፣
ያኀብዝ ያለበት፣
ተማረክ እሱኝ እሱም አብሮ፣
ምነው ባልተያዘ ኑሮ።
1. ከዚህ ኑሮስ፣ ሶስት ጉልቻ ባይመሰረት ይሻል ነበር።
2. ከሚማረክ አለመያዙ ይሻለው ነበር።
3. ያጀግና ጦረኛ ባይያዝ ምንኛ ጥሩ ነበር!
4. ሁሉም መልሶች ይሆናሉ።

.......21. አሞራ አይደለሁ ሳቢሳ፣
ላባይ ለጣና የምሳሳ፣
ከባህሩ ቆሜ ቢያየኝ፣
እኔን ደሴት አለኝ።
1. ተከፍቻለሁ 2. ደሴት መሰልኩት ወይ
3. ደሴ ነህ አለኝ 4. መልሱ የለም

.......22. ባለቤት መሆኑን አናውቀውም እኛ፣
መተማ ላይ ኗሪ ይህን ወሰንተኛ።
1. ቤት የሌለው በረንዳ አዳሪ ነው።
2. ከወሰኑ ላይ አሸለበ
3. ኑሮአቸው መተማ ወሰን ላይ ነው
4. አፄ ዮሐንስ መተማ ላይ ሀይወታቸው አለፈች

.......23. ወትሮም ጠቢብ ነበር ሰለሞን ባባቱ፣
ምኒልክ በለጠ ሰውይዞ መበላቱ።
1. ምኒልክ ቡዳ ነው
2. የምኒልክ ዘሮች አይናቸው ሰው ይወጋል
3. ምኒልክ ድሃ ይወዳል
4. የምኒልክን ማዕድ ሰው አይለየውም
5. 3 ና 4 መልሶች ይሆናሉ

.......24. ገድለውሃል ብዬ በጣሙን ሳዝን፣
ማርከውህ አገኘሁ እሰይ ወዳጄን።
1. ተማርከህ ተገኘህ 2. ወዳጄን ማርከውህ አገኘሁ
3. ማር ተበርዞ ጠጅ ሆነ

.......25. ለአንድ ቀን ትዕዛዝ ሰው ይማረራል፣
የኔ ወንድም ታዞ አባይ ላይ ይኖራል።
1. ሰው ለትዕዛዝ ሰልቹ ነው
2. የኔ ወንድም ዝንተ ዓለሙን ኑሮው አባይ ላይ ነው።
3. ወንድሜን ያባይ ዘንዶ በላብኝ

.......26. በግና ፍየሉ እያለ እቤትህ፣
ምነው በፋሲካ አዞ የበላህ።
1. ሥጋ እያለ አዞ ምን ያደርግልሀል
2. በፋሲካ ምድር አዞ ለምን ትበላለህ
3. በፋሲካ ምድር አዞ ገደለህ

www.ethiopianorthodox.org

.......27. እንደ ከፉ ቀን ሰው እንዳጣ ሲሳይ÷
ውሻ በላህ አሉ ይጣፍጣል ወይ?

1. የውሻ ሥጋ ጣዕሙ ይጣፍጥ ይሆን?
2. ከፉ ቀን በመሆኑ ሰው ውሻ በላ!
3. በውሻ ተነከሰህ ሞትህ

.......28. እንዳናለቅስ እንኳን ባንድ ተሰብስበን÷
ሞትዎን በሽጉጥ ለምን አረጉብን።

1. ሞትዎ ለምን ተደበቀ? 2. በሽጉጥ ሞቱ
3. ሞትዎን ለሽጉጥ ለምን ዳረጉብን

.......29. እንዴት ያለች ልጅናት የማታውቅ ይሉኝታ÷
ታስጨንቀኛለች እናት ይዛ ጠፍታ።

1. እናትና ልጅ በወሊድ ሞቱ።
2. ልጅቷ አዙሮ የሚያይ አንገት የላትም
3. በናትና ልጅቱ ተያይዞ መጥፋት ተጨንቅሁ
4. እናትና ልጅቱ ይሉኝ አይሎች ናቸው።

.......30. እንጀራው ተጋግሮ ሞልቶ ከቤትህ÷
በምን ምክንያት ነው ውሃ የበላህ።

1. ከቤት የሚበላ ሳይታጣ ውሃ ለምን ታላምጣለህ?
2. ውሃ የሚያስበላ ነገር ምን መጣ?
3. ጊዜው እንጀራ ሳያሳጣ ውሃ ለምን ትበላለህ?
4. ውሃ ወስዶታል። 5. በውሃ ሞተ።

.......31. ከብት ጠፍቷል አሉ በኛ አደባባይ÷
እኔን መፈለጊያ ማድረጌ ነው ወይ?

1. ባጣ ቆዩኝ 2. መንገድ 3. እጅ መናኛ
4. እጀኛ 5. መፈለጊያ

.......32. የማታውስ ዝናም ምንያ አልጎዳኝ÷
ቀን ጥሎ ነው እንጂ የደበደበኝ።

1. የቀኑ ዝናብ አበሽቅጦኛል 2. ጊዜ ፊቱን አዞረብኝ
3. ከሌሊቱ የቀኑ ዝናብ የከፋ ነበር 4. 1 ና 3

.......33. ሞያችሁን ሁሉ መርምሬን አውቀናል÷
ቢሆን ጠላችሁን በጣም አድንቀናል።

1. በጠላ ጠመቃው ግሩም ሙያ አላችሁና አደነቅነው
2. ሙያችሁ እንከን አይወጣለትም
3. አልወደዳችሁንም 4. ጠላችሁ

.......34. ሰው ሁሉ አለጊዜው አረጀ አፈጀ÷
መኮንን ብቻ ነው በውነቱ ያረጀ።

1. እድሜውን ቆጥሮ ያረጀው መኮንን ነው።
2. መኮንን በርግጥም ያረጀ ያፈጀ ሰው ነው።
3. መኮንን ማተባም ሰው ነው።
4. ሁሉም ልክ ናቸው።

.......35. እንቺ ልጅ ቾኩለሽ ባልሽን እንዳትንቂው÷
የድሃ ልጅ ብለሽ ትውልዱን ሳታውቂው÷
ባላባትነቱን ጠይቀሽ ተረጂው።

1. የባለፀጋ ወገን ነው
2. የባላባት ዘር መሆኑን አትዘንጊው
3. መርዶሽን ተረጂው
4. ውሃ አጣጭ ጠቃሚ ነው

.......36. ከተማርነው ሁሉ ከጠቢብነት÷
ቢቀርም አይጎዳ ብር አፋሽነት።

1. ብር አንጥረኝነት ታወቀም አልታወቀ ፋይዳ የለውም።
2. እጅን ከኪስ መሰብሰብ ጥሩ ነው
3. ጎዳ ከብት ቢቀርም ጉዳት አያመጣም።

.......37. የወንዱ መሣሪያ ተሽጦ መኔቻ÷
እንደምን ይቀራል የሴቱ ጉትቻ?

1. መኔቻው ተሽጧልና ጉትቻውም ይሸጥ
2. ጉትቻአይሸጥ 3. ጉትቻም መኔቻም ይሸጡ
4. ሴት ማማገጥ ይቅር

.......38. ዘንድሮ አዝመራዬን ካላበረከተው÷
እንኳን ጎታ አሰራ በጋንም አልከተው።

1. ለጎታ ቀርቶ ለጋን የሚሆን አዝመራ የለም።
2. አቶ አዝመራዬ ሞቶ ተቀበረ
3. አዝመራው በረከት ካላዘዘበት ለጉታ ቃርቶ ለጋንም አይበቃ
4. ለበጋ መባጃ እንኳን የለኝም።

.......39. ኧረ አስብሉ በላኝ ከፉ ነው ውሻችሁ÷
ሀይአትሉትም ወይ ምነዋ እያላችሁ።

1. ረሃብ÷ ጠኔ÷ ችግር ሊገለኝ ነውና ያላችሁ እጃችሁ ዘርጉልኝ!
2. አቤት ተቀምጣችሁ ውሻችሁ ሲበላኝ ለምን አትከለክሉትም!

.......40. አንተ የምታውቀው ብቻ መዋልን÷
ልጁ ለመድከው ወይ ታዞ መኖርን?

1. አዞ ገደለህ
2. ተወራጅነትን÷ የሰው ታዛዥ መሆኑን ተጣወርከው ወይ?

.......41. ለተገፋ ሁሉ ፍርድ እንዳይታጣ÷
ድመት ሌሊት አይሂድ አይጥም ቀን አይምጣ።

1. አይጥ ቀን ቀን አይሂድ 2. መጥፎ ጊዜ አይምጣ
3. 1 ና 2 4. ድመት ሌሊት ሌሊት አይሂድ

.......42. እንደ ከፉ ቀን ሰው እንደጣ ሲሳይ÷
ውሻ በላህ አሉ ይጣፍጣል ወይ?

1. ውሻ ገደለህ 2. ከፉ ቀን የመጣ ይመስል ከቤት የሚበላው ሳይጠፋ ውሻ በላህሳ? 3. መልሱ የለም።

.......43. እናንተ መኳንንቶች በምን ወጥ በላችሁ÷
እኛም በሽሮአችን እናንተም ባሳችሁ።

1. እኛ በሽሮ ስንበላ መኳንንቱ በአሳ በሉ

2. ሽሮ በመብላቱ ረገድ ከኛ ይልቅ መኳንንቱ ብሰዋል

.......44. መቆጠሪዎን ይዞ ቆሟል አሽከርዎ÷
ጌታዬ ይነሱ ጊዜ አለፈብዎ

1. ጌታዬ ይነሱ 2. የትዳሲው ጊዜ ሳያልፍብዎ ያዝግሙ
3. አቶ ይነሱ 4. ከስልጣን ይውረዱ

.......45. መሬቱን በሙሉ በትሉበታል ሙጃ÷
ዘሩን ዘር ተን መጣን መብቀሉንም እንጃ።

1. ዘሩን ዘርተን መጣን 2. ሞተና ቀብረን መጣን
3. መልሱ የለም

.......46. ሁል ጊዜ በስጋት በዱር ከመኖር÷
ቆቅስ ብትመረቅ ይሻላት ነበር።

1. ብትመረቅ 2. እርግማን ከሚደርስባትና የዱር አውሬ ከመሆን ይልቅ ቆቅ ብትመረቅ ይሻላት ነበር!
3. ቆቅ ለመረቅነት ብትሰራ ይሻላት ነበር

.......47. ያ የወንድሜ ቤት ክፍት የመሰለው÷
ለካስ ዝግን ናሯል እኔ ሳላውቀው።

1. ወንድሜ በገዛቤቱ ተከፍቶ ኖሯል!
2. እኔ ስራብ በወንድሜ ቤት ምግብ ተትረፍርፎ ኖሯል ለካ!
3. የተዘጋ የመሰለኝ የወንድሜ ቤት ለካ ክፍት ነውና!
4. ወንድሜ ቤቱን ዘግቶ ለካ ክትፎውን ይበላልና!

.......48. እምጡልን ያልናችሁ ከበልጉ ገብስ ዘር÷
ሳይሆን እኛ ያለነው ተመክሩ ነበር።

1. እኛ የፈለግነው የመከር ገብስ ነው።
2. ከበልጉ ገብስ ዘር አምጡልን ብለናል።
3. ከስህተታችሁ ታረሙ ብለናል!
4. ከመከሩ ገብስ አምጡልን ብለናል።

.......49. የሰጡትን ዕቃ ቆጥሮ ካላኖረ÷
ታጣ ወደጅነት መተማመን ቀረ።

1. መካካድ ከመጣ ዝምድናና ወዳጅነት ይጠፋል
2. ካጡ ከነጡ ወዳጅ ይርቃል
3. ወዳጅ ሲያረጅ በጓሮ ይሄዳል 4. 2 ና 3 ልክ ናቸው

.......50. የሞት ጠብቀኝ ገረዶ ነበረች÷
ምንም ሰው አልሆንም ቀን ጥላኝ ከሄደች።

1. ገረዶ አመሌን አውቃ ትረዳኝ ነበር÷ አሁን ግን በቀን ጥላኝ ኮበለለች።
2. ገረዶ÷ ቀን ጥላ-ቀን ጥላ÷ ሰብሬ-ሰብሬ ጥላኝ ሄደች።
3. ገረዶ ስለ ጠላችኝ÷ ቀንጥላኝ ሄደች።
4. ደስታና ተድላ ቀረ÷ አዱኛ ብላሽ ሆነ።

.......51. ለኃይለኛ ሴት ለምትቆጣ÷
ምነው መካሪ ባልታጣ!

1. መከሮ ዘክሮ የሚያሳድር ሽማግሌ ጠፋ።
2. ገላጋይ÷ መካሪ÷ አስተማሪ ባልጠፋ
3. መካ ላይ ፀሎት አድርሶ የሚመክር ባል ጠፋ።
4. አባወራ ጠፋ።

.......52. ከከተማ ገብተን ከመሃሉ ላይ÷
ብዙ ሰው አገኘን ወተት-ወተት ባይ።

1. የሚዋትት÷ የሚንከራተት÷ ሥራ አጥቶ የሚቦዝን አያሌ ሰው አለ
2. ከተማ ውስጥ÷ ብዙ ወተት ፈላጊ አለ።
3. ከከተማው እንብርት ላይ ብዙ ነዋሪ አለ።

.......53. ኧረ እናንተ ሆዬ ከብት ተወደደ÷
እዩት ይኸን ጉብል ባጭር በቅሎ ሄደ።

1. ጥሩ በቅሎ በመወደዱ÷ በማትረባ ጭንጋፍ /አጭር/ በቅሎ ላይ ተቀመጠ 2. ተቀጨ÷ ተቀጠፈ።
3. መልሱ የለም

● «ባጀ» ማለት በጋውን አሳለፈ ማለት ነው። «በጋውን ባጀ» ሲባል÷ ክረምቱን ከረመ ይባላል።

<u>የላይኛው መልመጃ መልሶች</u>

1. 1	2. 2	3. 3	4. 1
5. 5	6. 1	7. 3	8. 3
9. 3	10. 1	11. 2	12. 4
13. 5	14. 3	15. 3	16. 2
17. 2	18. 4	19. 1	20. 1
21. 1	22. 4	23. 5	24. 3
25. 3	26. 3	27. 2	28. 2
29. 1	30. 5	31.1	32. 2
33. 3	34. 3	35. 4	36. 2
37. 4	38. 4	39. 1	40. 1
41. 2	42. 1	43. 2	44. 4
45. 2	46. 3	47. 4	48. 3
49. 2	50. 4	51. 4	52.1
53. 2			

<u>መልመጃ 14</u>

በሚከተሉት አራት አራት የምርጫ ጥያቄዎች ውስጥ አንዱ ብቻ ሁለት አይነት አነባበብ የለውም። ሁለት ዓይነት አነባበብ የሌለውን ቃል ቁጥር በስተግራ ባለው ክፍት ቦታ ላይ ፃፍ።

.... 1 1. በዓት 2. ልዋሽ
3. ተሳለፈ 4. እሌቃ

.... 2 1. ልጡም 2. ተምሯል
3. ተረቡ 4. እርፍ

www.ethiopianorthodox.org

.... 3	1. ባቄላችሁ	2.ተራዳ
	3. አለቁና	4. አልገፋም
.... 4	1.ተጎዳ	2.ባጣሽ
	3. አይጠብቅም	4. አስጠቃ
.... 5	1. ባይጠጣ	2. እኩይ
	3. ተዋት	4. አይነሱም
.... 6	1.ብስራት	2.ባድማ
	3. ባጠና	4. አጠና
.... 7	1. ሰፋ	2. ታጠቁ
	3. ተመኪናቸው	4. አፈሩ
.... 8	1. ብልሽት	2. አለቡና
	3. ባፈረዱሀ	4. ታዬ
.... 9	1. ተረዳ	2. በሙሉ
	3. ተነሳ	4. እልም
.... 10	1. ተኩላ	2. በላቸው
	3. ተለቃ	4. እምጡ
.... 11	1. ቦጨቀ	2. ተቀባ
	3. አላባት	4. አጠገባቸው
.... 12	1. ተኩስ	2. ብይን
	3. በምሽት	4. አላዋጣም
.... 13.	1. ብወጣ	2. ተጋቡ
	3. ታስራለች	4. መላ
.... 14	1. ተነፈሰ	2. አላባቸው
	3. ተፋቀሩ	4. እምስ
.... 15	1. በረቱ	2. በረከት
	3. ብድር	4. እማገራት
.... 16	1. ተማታ	2. በመላ
	3. ተጠቃሽ	4. አትተው
.... 17	1. ተባሉ	2. ተወያዩ
	3. ተማረከ	4. አይገዛም
.... 18	1. ትመራለች	2. በራ
	3. ተጣሉ	4. ታፈሰ
.... 19	1. ታምሩ	2. ርቀት
	3. ተፈ	4. አልቧታል
.... 20	1. ታመን	2. አለፉን
	3. ተወጥሯል	4. አይገባም
.... 21	1. አይሰማም	2. ታመነ
	3. አለች	4. እማኝ
.... 22	1. ትፈራለች	2. አልገባም
	3. በራችሁ	4. አታልፊ
.... 23	1. እልፍ	2. ትስጣለች
	3. ታፋቸው	4. አፈር
.... 24	1. አላቅም	2. አትሙት
	3. አላሽትም	4. እርም
.... 25	1. አስገመገመ	2. ትሞላለች
	3. አይነካም	4. አልፈታም
..........26	1. አማጭ	2. አታውጣት
	3. አጠባ	4. እንደሚረቱ

መልመጃ 15

በሚከተሉት 26 ጥያቄዎች ውስጥ ሁለት ሁለት ዓይነት አነባበብ የሌለውን መርጠህ ቁጥሩን በስተግራ በተተወው ባዶ ቦታ ላይ ፃፍ።

.... 1	1. ቁጥር	2. በሚገባ
	3. አያት	4. አስቀመጠ
.... 2	1. አረገ	2. ቂጥ
	3. አስቻለው	4. በድል
.... 3	1. በርካታ	2. በማበል
	3. ቃታ	4. አድኑ
.... 4	1. ቡሎን	2. በጀት
	3. በሳል	4. አሳስባለሁ
.... 5	1. ቅር	2. በሶብላ
	3. አዛባ	4. አንድን
.... 6	1. በጠበጠ	2. አባያ
	3. በገና	4. አይበላውም
.... 7	1. አራራ	2. በቀል
	3. ቆመ	4. በሽታ
.... 8	1. አላጣም	2. አይፈራም
	3. አባይነህ	4. ባረከ
.... 9	1. ቅባቱ	2. ቅስም
	3. በቃ	4. ነቃ
..........10	1. አርሶ	2. ተቆረቆረ
	3. አራሽ	4. አጋዥ
..........11	1. በኩል	2. አንስተው
	3. ቆነጨ	4. በጡት
..........12	1. አሮ	2. በቅሎ
	3. በጣ	4. አጠባ
..........13	1. አሳማ	2. በጣሽ
	3. አሰራቸው	4. ቆንጥሩ
..........14	1. አደራ	2. ተቃጠለ
	3. በቃው	4. አቡን
..........15	1. በወሬ	2. አብሳ
	3. በጭራሽ	4. አይረታም
..........16	1. አሳሳቢ	2. በቆሎ
	3. ባልሆነ	4. በቅዬ
..........17	1. አነሱ	2. ተበላ
	3. ቢል	4. አያድን
..........18	1. አሳለፈ	2. አበሩ
	3. በከብርና	4. አብራ
..........19	1. ቤመታ	2. አታበላሽም
	3. ባለ	4. ባላንጣ
..........20	1. አብዩ	2. ቢነሳ
	3. ባዘነ	4. አብሽ
..........21	1. በየነ	2. አብረህ
	3. አስረሽ ምችው	4. አትማሰው
..........22	1. አስተዋፅኦ	2. ባልሠራ
	3. አከሊሉ	4. አባያ
..........23	1. አባብዬ	2. አሰላመጣና
	3. አዋቂ	4. አፈር ብላ
..........24	1. አካፋ	2. ባሉ
	3. ታሰረ	4. አሰሰ
..........25	1. ባላባት	2. አትማሰው
	3. አያሳጣም	4. አሰሰ
..........26	1. አይሠራም	2. አውድማ
	3. አዳፋ	4. ባለቤት

መልመጃ 16

ከሚከተሉት አምስት አምስት የምርጫ ጥያቂዎች ውስጥ አንዱ ብቻ ሁለት ዓይነት አነባበብና ሁለት ዓይነት ፍች የለውም። በዚህ ረገድ 1ኛ. ከቀሩት የሚለየውን መርጠህ የመልሱን ቁጥር በስተግራ ባለው ቦታ ላይ ፃፍ። 2ኛ. ሁለት ሁለት ዓይነት ፍች ባላቸው ቃላት ውስጥም የትርጉም ልዩነቱ በየትኛው ሆሄ ምክንያት እንደመጣ ከጓደኞችህና ከመምህርህ ጋራ ተወያዩበት።

.... 1	1. በል	2. ሽፈተ
3. የመጣለት	4. የሚለካው	5. ይፈታል
.... 2	1. ያፍሰዋል	2. ከፋና
3. ለማ	4. ለማዳ	5. ይሞላል
.... 3	1. ያጡት	2. ሽሮ
3. ለማ	4. ይጣላል	5. ከፋኝ
.... 4	1. ፈታ	2. ይመስለዋል
3. ይፈሳል	4. ሲጠጣ	5. ከፋኝ
.... 5	1. ይብላኝ	2. ይበላሉ
3. ይረዳሉ	4. የሚመሩ	5. ለቀን
.... 6	1. ርቀት	2. ይበራል
3. ይገነባል	4. ልኬ	5. ቀልቡ
.... 7	1. ችሎት	2. ከፋሲል
3. ችላ	4. ይመታል	5. ሲፈሩ
.... 8	1. ረጋ	2. የሚላጨው
3. ለምለም	4. ሽቶ	5. ይመጣል
.... 9	1. ከፍና	2. ይሠራል
3. ካያት	4. ሲጠራ	5. ሲደርስ
..........10	1. ያጨሰው	2. ስምታመጣች
3. ሰረቀ	4. ሰረገ	5. ሰባ
..........11	1. ሰነጋ	2. ሰው
3. ሰፈሩ	4. ሲል	5.ለቆ
..........12	1. ካለበት	2. ይጠቅማል
3. ሰፊ	4. ካቦ	5. ሲመራ
..........13	1. ይሰጠዋል	2. ክርክር
3. ከበቡ	4. ሲሰጥ	5. ልቀጣ
..........14	1. ካባ	2. ካሉ
3. ስርቅ	4. ይጣላል	5. ለቀለቀ
..........15	1. ሳለች	2. የሚመሩ
3.ይሽታል	4. የሚነፋው	5.ክብረት
..........16	1. ይቆላል	2. ይገባቸዋል
3. ካባት	4. መንፈሱን	5. ይጠባል
..........17	1. ይጠራል	2. ክፍት
3. ኮራ	4. ክትባት	5. ልቅም
..........18	1. ከመላስ	2. ከመቱ
3. ከምር	4. ከበሩ	5. ይገባሃል
..........19	1. የሚመሩባቸው	2. ከልብ
3. ከብሬ	4. ይቀላል	5. ከሰፈሩ
..........20	1. ይከፍላቸዋል	2. የሚሰሙ
3. የሚነሳ	4. ይጠጣል	5. ለመመለስ
..........21	1. የሚረዱት	2. ይከሳል
3. ይጠራል	4. ሽቅብ	5. ቀለለ
..........22	1. ይባላል	2. የሚሰጥም
3. የሚሠሩ	4. ስማ	5. ይጠብቃል
..........23	1. የሚያርስ	2. ለመለመ
3. ይነሳል	4. ሳለ	5. የሚሠራ
..........24	1. ይቀራል	2. የሚያሳጣ
3.ስለቱ	4.ይገራል	5. የሚያሳስበው
..........25	1. የሚበላ	2. ይወጣል
3. ሳመሽ	4. ይዳኛል	5. ለሚሰማት
..........26	1. ይካስ	2. ይነዳል
3. የሚሰጧቸው	4. ሲያርስ	5. እርኩም

መልመጃ 17

ከሚከተሉት አምስት አምስት የምርጫ ጥያቄዎች ውስጥ+ አንዱ ብቻ ሁለት ዓይነት አነባብ የለውም። ስለዚህ ሁለት ዓይነት አነባብና ሁለት ዓይነት ፍች የሌለውን መርጠህ ቁጥሩን ፃፍ።

.... 1	1. ያማ	2. ያማል

www.ethiopianorthodox.org

3. ያልፍበታል	4. ያማታል	5. ያርዳል
..........2	1. ያስባል	2. ያስችላል
3. ያሻል	4. ያበላሻል	5. ያበራል
.... 3	1. ያችስላም	2. ያባይ
3. ይመስለዋል	4. ይመታል	5. ይሞላል
.... 4	1. ያውቃል	2. ያያት
3. ያወራውን	4. ያደምቃል	5. ያድናል
.... 5	1. ያግዛል	2. ያጡት
3. ያጨሰው	4. ቀመሠ	5. ያፈጦስ
.... 6	1. ሰላ	2. ገላ
3. ይሠራል	4. ፅጌ	5. ገዝተው
.... 7	1. ሸመገለ	2. ሸጉጥ
3. ሸቶ	4. ሸዋየመጣች	5. ሸፍታ
.... 8	1. ይዳኛል	2. ይብራ
3. ገራ	4. ይወጣል	5. ገዳም
.... 9	1. ይፍቱን	2. ይሠማል
3. ግምት	4. ቀናት	5. ይጠብቃል
..........10	1. ይቆላል	2. ጉርስ
3. ማለፊያ	4. ይጠናል	5. ገፋፋ
..........11	1. ይቅርና	2. ይጥላል
3. ፈራሽ	4. ከሰው	5. ይወራል
..........12	1. ግርድ	2. ይቀጣል
3. ገዝቶ	4. ይጠላል	5. ገፈፈ
..........13	1. ግዝት	2. ግቢ
3. ይነሳል	4. ግትር	5. ግንባር
..........14	1. ይጠብቃል	2. ገዳም
3. ግጥም	4. ግፉን	5. ይገራል
..........15	1. ጎዳ	2. ይከሳል
3. ይገባሃል	4. ጎራ	5.ጉሬ
..........16	1. ይገፉ	2. መላሽ
3. ጎዳው	4. ገለገለ	5. ጠሩ
..........17	1. ጥቅም	2. ይቀዳል
3. እራሳችሁ	4. ይበጃል	5. ጥሬ
..........18	1. ሲያጥር	2. ጠጠር
3. ይጠባል	4. ጠብታ	5. ይካስ
..........19	1. ይነዳል	2. ጠቀሰ
3. ጢም	4. ጠባሽ	5. ጥላቅ
..........20	1. ይበላሉ	2. ጠለፈ
3. ጠላት	4. ይቀባል	5. ይፈራል
..........21	1. ይፈሳል	2. ጥቅስ
3. ይበራል	4. ጥብቅ	5. ጨሰ
..........22	1. ይጠራል	2. ጨሌ
3. ፈለቀ	4. ይከፋል	5. ይገባል
..........23	1. ጠረጠረ	2. ይባላል
3. ይጠጣል	4. ጠራ	5. ጠራቸው
..........24	1. ይጠላል	2. ጭራሽ
3.ጭምር	4.ጭስኛ	5. ጭንቅ
..........25	1. መለወጥ	2. መስዩ
3. መግር	4. ማለደ	5. ሲረዳ

መልመጃ 18

ከሚከተሉት ውስጥ አንዱ ብቻ ሁለት ዓይነት <u>አነባበብ ስለሌለው</u> ከሌሎቹ ይለያል። ልዩ የሆነውን የመልስ ቁጥር መርጠህ በስተግራ ባለው ባዶ ቦታ ላይ ፃፍ። ጠብቆ የሚነበበውን ሆሄ ለማሳየት በእናቱ ላይ አንድ ነጥብ አድርግበት። ለተጨማሪ ግንዛቤ <u>ፍቅር እስከመቃብር</u> የሚለውን መጽሐፍ ተመልከት።

.... 1	1. የሚያድን	2. ያሉ
3. ያላትን	4. መወተፍ	5. ያሳሳል
.... 2	1. ለውጭ	2. የሚያግዘው
3. መጣል	4. ያልፋል	5. ያላቸው
.... 3	1. ምሽት	2. ያልማል
3. ያልተማረ	4. ያልበኛል	5. ያሻል
.... 4	1. ያልቃል	2. ያማረ
3.የሚገቡ	4. መደቆስ	5. ልትወጡ
.... 5	1. ያልሰማ	2. ለዘብ
3. ለጋ	4. የሚገባ	5. ያባይ
.... 6	1. ያሳለፈው	2. ያሉሽን
3. ያላት	4. መወርወር	5. የሚገዛው
.... 7	1. መጣላት	2. እንሳ
3. ለየት	4. የሚጠላ	5. ሲነሳ
.... 8	1. ያርዳሉ	2. የሚጠራ
3. ወጣት	4. መሰብሰብ	5. ያርሳል
..........9	1. የሚጠብቅ	2. ያማታል
3. ምትኬ	4. ያግዛል	5. የማይረታ
..........10	1. ያሉበት	2. ምሳ
3. የሚጠና	4. መከራችሁ	5. ያማል
..........11	1. ሊሰጣቸው	2. ምህረት ታየ
3. ምን ምን	4. ተረቡ	5. መያዝ
.........12	1. መቅጠፍ	2. የማይሠራ
3. የማይሰማቸው	4. የሚጠጣ	5. ረጋ
..........13	1. የማይገባ	2. ሚሮን
3. ያለው	4. መሾም	5. ሲፈራ
..........14	1. ያባብሳል	2. የከፋ
3. ያባትህ	4. የሚጣሉ	5. ሙሉ
........15	1. ያማችኋል	2. መቆጠብ
3. ያወራውን	4. መቀባት	5. የማያበላሽ

www.ethiopianorthodox.org

..........16	1. ሊሾም	2. ማገ
3. የወጡ	4. ማር	5. ያበላሻል
..........17	1. መቀጠሉን	2. ያለኝ
3. ያለ	4. ማማት	5. መቀነስ
..........18	1. ምጥን	2. ሊስት
3. ያራል	4. የማይረሳ	5. አወራ
..........19	1. ያለባችሁ	2. ማሳበር
3. ማራት	4. ያለው	5. መሳም
..........20	1. ቀለቧት	2. መሸጥ
3.ያለህ	4. ሲሰማ	5. ያያት
..........21	1. ማረሻ	2. ላንቃ
3. ሊበላ	4. ያድናል	5. ሲመታ
..........22	1. መካን	2. ሊያግዙት
3. ያለሽ	4. ሲመሩ	5. ማህሌት
..........23	1. ሊጋባ	2. መሸለም
3. ላለው	4. ማነን	5. ያለቀሰውን
..........24	1. መና	2. ላባ
3.መረበሽ	4.መለየት	5. ማስረሻ
..........25	1. መናፈቅ	2. ልቀጣ
3. አበረ	4. ያለበት	5. ስፌ
..........26	1. መሮ	2. ማእድን
3. መመለሻ	4. መላ	5. መመለስ

እ ን ቆ ቅ ል ሽ

አካባቢን ለመገንዘብና የፈጠራ ስራን ለማዳበር የእረፍት ጊዜን በመዝናናት ለማሣለፍ እንቆቅልሽ ከፍተኛ ድርሻ እንደነበረው የሚከተሉት ጥሩ ምሣሌ ሣይሆኑ አይቀሩም። ትኬም የእነሱን ሚና በዳበረ መልኩ የሚያቀርብ ሥነ ፅሁፍ ነው። እስኪ ከጓደኞቻችሁ ጋር እየተጠያየቃችሁ መልሣችሁን አመሣክሩ። በተጨማሪም በአካባቢያችሁ ልታገኙ የምትችሉትን የእንቆቅልሽ ስብስብ ለማቢተመፃህፍታችሁ አበርክቱ።

እንቆቅልሽ
ምን አውቅልሽ?

1. በርጥብ ታጭዶ ÷በደረቅ የሚበቅል?
2. ሠላሣሁለት ወፍጮ ÷አንድ መጅ?
3. አይን ያላት÷ ነፍስ የሌላት?
4. ውሃነቱ ኮለል ያለ÷ ጦርነቱ የተሣለ?
5. ለማታምነው ፊቷ÷ ምራቅ ነው ቅባቷ?
6. መልኩ የወተት÷ ግብሩ ያለብላቢት
7. እንደእንጀራ ንብርብር÷ እንደነብር ዥንጉርጉር
8. ሲከድኑት ኑግ÷ ሲከፍቱት ሱፍ?
9. ሣታርፍ ትውላለች÷ ማታ በእሾህ ትዘጋለች?
10. ንጉሡ በሬ ሲያሂድ÷ ቀዩ በሬ ይበረብራል?
11. ምን ቢደፍር + ወንዝ አይሻገር?
12. አብልቼ አጠጥቼ ያሳደኩት ልጄ+ አላስገባ አለኝከቤቴ?
13. በእፉ በልቶ+ በእፉ የሚያራ?
14. በነጭ ምንጣፍ ላይ+ ሦስት ሽማግሌ?
15. መሐል ቆሞ+ ልጆቿን ታሣራ?
16. ፍየሎች አበዱ+ እሣት አነደዱ?
17. ሲወጣ በፈረስ+ ሲገባ በፈረስ?
18. በትንሽ ቀልቀሎ+ ሙሉውን አሎሎ?
19. ሣትበላው ስም ሆነባት?
20. ዛፍ ወድቆ ድም+ ድልቅ ውሃ ፍልቅ? ...
21. አባ ገራገራ+ ጭለማን አይፈራ?
22. አባ ጉሚ ጉሚ ወለል ለሚዳ+ ውጦ ቁልጭ+ ይዞ ጭልጥ? እወቅልኝ?
23. ነፍስ የሌለው መስካሪ÷ ክንፍ የሌለው በራሪ?
24. ... እግሯ የሚመስለው ÷የኔንና የቷን?
25. ጅብ ሲሄድ ምን ይመስላል?
26. የገባው በበር ይመስላል?
27. እናቷ ጎንባሣ ÷ልጆቿ መቶ ታምሣ?
28. ገሚሱ እንሂድ ባይ÷ ገሚሱ እንቀመጥ ባይ÷ ገሚሱ እንቀጥቀጥ ባይ እወቁልኝ?
29. ያባታችንን አገር÷ እንልቀቅ ባይ ምንድነው?
30. ጭው ካለ ሜዳ አንድ እግር ዘንጋዳ።
31. ሶስት አፍ ያለው÷ ነፍስ የሌለው?
32. ላሚቷ ጥቁር÷ ማለቢያዋ ነጭ?
33. አይለፋ ቆረንጮ አይሰበር ጮጮ?
34. ከትንሽ ሜዳ÷ አምስት እንዳ?
35. በልጅነቱ የሚሸብት+ በወጣትነቱ /በጉብልነቱ/ የሚጠቁር በሽምግልናው የሚቀላ?
36. አንድ ራስ÷ ሃምሣ ልብስ?
37. በሆዷ ይዛ ÷ በጀርባዋ የምትሄድ?
38. እዚያ ሆና ነይ ባይ+ እዚህ ሆና አልሰድም ባይ+ እንዷ እሄዳለሁ ባይ?
39. በእጅ ተዘርቶ በአፍ የሚለቀም?
40. ላሞቹ መቶ ታምሣ÷ እረኛው ኮሣሣ?
41. በሁለት ባላዎች ላይ ባህር+ በባህሩ ላይ ሣንቃ+ በሣንቃው ላይ መቃ+ በመቃው ላይ ቅል+ በቅሉላይ ገለባ ምንድን ነው?
42. እቴ ማኛ ማኛ÷ አፍንጫዋ እንደኛ?
43. ሶስት ወንድማማቾች÷ በነጭ አጎዛ ላይ?
44. አቀማመጡ እንደሬሣ ÷አገሳሱ እንደሬሣ?
45. ሶስት ሽማግሌ÷ ከመካከል ነጭ ኮበሌ?
46. አሣደገውና እሱ በጉልበቱ ÷አላስገባው አለ አባቱን ከቤቱ?
47. ጦሩን እየወረወረ÷ ጋሻውን እየመከተ የሚሄድ?
48. አይቦ ለደም+ ደም ለእንቁርቁሮ+ እንቁርቁሮ ለዝርጥ+ ዝርጥ ይዞ ጭልጥ ምንድነው?
49. ነፍሲቱ ሙት ወልዳ+ ሙቲቱ ነፍስ ወልዳ

እወቅልኝ?

50. ትንሿ ስልቻ አፏ ጠጉር ብቻ? /ከቀይ ጭልፋ ጥቁር ጭራ/ ቀይ ጭልፋ+ በጭራ ተጠልፋ

51. አንድ መንገደኛ አጥፊና ጠፊ የሆኑ:- ጎመን+ ፍየልና ነብርን ይዞ ሲጓዝ ከዋለ በኋላ አመሻሹ ላይ በደራሽ ውሃ ከተጥለቀለቀ ከአንድ ከትልቅ ወንዝ አጠገብ ደረሰና አይኑ ፈጠጠ። ደግነቱ ግን ዋና ይችል ኖሮ+ እነዚህን አበደም የሆኑ ሦስት ነገሮች በየተራ ለማሻገር ቆርጦ ተነሳ። ሆኖም ግራ ያጋባ ነገር አላጣውም። ይኸውም:- ነብሩን መጀመሪያ እንዳያሻግር ፍየሏ ጎመኑን ልትበላበት ሆነ+ ጎመኑ ቀለል ስለሚል የውሃውን ኃይል ለመገመት ያህል ይዞት እንዳይሻገር ደግሞ ነብሩ ፍየሏን ቁርስ አድርጎ ሊቆየው ሆነና ግራ ገብቶት በሃሳብ ይዋልላል። እስኪ እባክህ ለዚህ ጉዳይ መፍትሄ ካለህ ምከረው እንዴት አድርጎ ያሻግራቸው ትላለህ?

52. ግመሎቹ ሁሉ በተላላፊ በሽታ ያለቁበት አንድ ሲራራ ነጋዴ ከሞት ያመለጡትን ሶስቱን ግመሎቹን ጭኖ ወደገበያ መሄድ ፈልጎ ነበር። ከሶስቱ ግመሎች አንዱ+ ሰው ከፊት ከፊቱ ከሄደ መተናኮል ይወዳል- ገምጦ ይጥላል! ሁለተኛው ግመል ደግሞ ከሌላ ግመል ላይ የተጫነ ነገር ካየ ስለሚጎመዥ አላዶ ይበላል። ሶስተኛው ግመል በበኩሉ ከፊት ከፊቱ ግመል ካገኘ ሁ.ዳ ሙ.ዳ ሥጋ ያነሳለታል። ታዲያ ይኸ ነጋዴ:- በጭነቱ ላይ+ በግመሉ ላይም ሆነ በራሱ ላይ አደጋ ሳይደርስበት በሰላም እነዚህን ሶስት እመለኛ ግመሎቹን በምን ዓይነት ቅደም ተከተል ሊነዳቸው የሚችል ይመስልሃል? እስኪ እባክህ ይህንንም ሰው መላ በለው!

* * * *

ዱሮ ዱሮ እዎ ያኔ ዱሮ ወደ ስድስተኛና ወደ ሰባተኛ ክፍል አካባቢ ስንማር እያለን ስንጠያየቃቸው ከነበሩ ፈረንጅኛ «የእወቅልኝ! ምን ላውቅልሽ ጥያቄዎች መካከል ሁለቱን ብቻ እንዲያው ለትዝታ እንጠያየቅና እናብቃ ይሆን? እነሆኝ እንግዲያው!

53. On a pillar, half a circle, and a cirecle. What am I? Where am I?

54. I have four eyes. What am I and where am I?

<u>የቤት ሥራ</u>

55. ተፈትቶ ያልተፈታ እንቆቅልሽ:-
የምጣኔ ሀብቱ ጀነራል «ገብዘን» በቀብር ቤት ገንዘው ያኖሩኝ። ከዓመት ሽበታው በኋላ «ጋሚ» በትግል ሁር የሰደደኝ እኔ ማነኝ? እነሱስ እነማን ናቸው?

★ መልሱን ለሚያገኙ ሰዎች የመፃህፍት ሽልማቶች ተዘጋጅተውላቸዋል።

* * * *

መልሶች

1. ፀጉር 2. ጥርስና ምላስ 3. መርፌ 4. እንባ 5. ድመት 6. ቁልቋል 7. መጽሐፍ 8. ዓይን 9. አይን 10. ምላስና ጥርስ 11. ጨው /አሞሌ/ 12. ሣር/ ስንበሌጥ/ 13. የቡኮ እቃ 14. አመድና ጉልቻ 15. አፍንጫ/ ንፍጥ/ 16. ወናፍ 17. እንስራ 18. ቆለጥ 19. ፍየለ ፈጅ 20. ሞት+ ከበሮ+ ለቅሶ 21. መዝጊያ 22. ክምር፤ አውድማ፤ ጆንያ+ መጓጓዣ 23. ሚዛን/ ፈረስ 24. እንደ«ኔ» እና እንደ «ቴ» ወልቃማ የሆነች 25. ጠማማ ነው—እንደ /ም/ ሸንኮል ያለ 26. /በ/ በቅርፁ በር ይመስላል 27. ማጭድና ጥርሶቹ 28. የመስክ ውሃ+ ድንጋይና ሣር 29. ፊስ 30. ፀሐይ 31. ሱሪ 32. ጀበና/ስኒ 33. የወንድ ብልት/ቁላ/ 34. የእጅ ጣቶች 35. በርበሬ 36. በቆሎ 37. መወርወሪያ 38. ላም+ ገመድና ጥጃ 39. ጽሕፈትና ንባብ 40. የመነኩሴ መቁጠሪያ 41. እግር+ ሆድ+ ደረት አንገት እና የራስ ፀጉር 42. ሽንብራ 43. ጉልቻ 44. ጠመንጃ/ወፍጮ/ 45. ጉልቻና አመድ 46. ዝናምና ሣር የቤት ክዳን ስንበሌጥ 47. ዱባ 48. ጥርስ+ ምላስ+ ጉረሮ+ ሆድ+ ሠገራ 49. እንቁላልና ዶሮ 50. ጭጉኝ /እምስና የከንፈሩ ዳርዳር ፀጉር/

51. መጀመሪያ ፍየሉን ያሻግር። ቀጥሎ ነብሩን ይዞ ይሻገርና ፍየሉን ይዞ ይመለስ። ፍየሉን ከወዲህ ማዶ ትቶ ጎመኑን ያሻግርና ከነብሩ ዘንድ አስቀምጦ ባዶውን ይመለስና /መጨረሻ ላይ/ ፍየሉን ያሻግር።

52. ከሁሉም በፊት የግመል ሥጋ ሱሰኛውን ከፊት ያስቀድመው። ቀጥሎ ሰው የሚተናኮለውን ያስከትል። በመጨረሻም የጭነት ቀበኛውን ግመል እየነተተ ይንዳ።

53. Pillar - ምሰሶ መሆኑ ነው ቋሚ ነገር 1. ቁጥር ብትለው ይሆናል። በዚህ ቋሚ ላይ ግማሽ ክብ ስንሠራበት /P/ ይሆናል። ሌላ ክብ ስናክልበት /O/ን ይሰጠናል በድምሩ /PO/ የሚል እናገኛለን ይኸም ስም መሆኑ ነው፤ የወንዝ ስም— መገኛውም ምድረ አውሮፓ! እስኪ አትላስህን አገላብጥና ፈላልገህ አግኘው! /በነገራችን ላይ በዚህ የክፍል ደረጃ በዓለም ውስጥ የሚገኙ ትላልቅ ወንዞችን+ ሀይቆችን+ ተራራዎችንና መሪዎችን ምንጥርጥር አድርገው ያስጠኑን እንደነበር ታውቃለህ!/

54. ይኸ ባለ 4 /Eyes/ ዳግም 4 «I»ዎች የሚገኙበት ነገር መሆኑ ነው— በምድረ ሰሜን አሜሪካ የሚገኝ ሌላ ወንዝ! አሁን አወቅኸው ታዲያ? ካጣኸው ተወው እንተ ከምትቸገር እኔው ልቸገርልህ:- አቶ «Missi ssi ppi» ነው!

* * * *

የቤት ስራውን በትክክል ለሚመልስ የግማሽ ደርዘን መፃህፍት ሽልማት ይጠብቀዋል።

በል ሰላም ሁንልኝ!

ድብልቅና ጥቂት የቃላት እንቆቅልሾች

የሚከተሉትን ፍታ:-

1.1 ጠጣን አይታ ፊቷን አዞረች
1.2. የኔ ዘሮች እነማን ናቸው?
1.3. በጉን አይታ ጅራት አማራት?
1,4. ሲበላ ሣቀ?
1,5. ጅብ ምን ይመስላል?
2. ቀ ቁ ቂ ን አውቄ+ ከ«ቃ» ደረስኩኝ+ ብቻ «ቅ»ናት ቶ ናት ያስቸገረችኝ።
3. የአያቴ አባት ቅድም አያቴን ነው የቅድመ አያቴ ቅድመ አያት ለኔ ምኔ ነው?
4. ሰዓት አውቃለሁ ፤ ድግሪ ጭኛለሁ ማን እሰኛለሁ?
5. ብዙ ስንሮጥ የሚነሣ ሲቃ ወይም በጠመንጃ ውስጥ ያለ ተሞልቃቂ ነገር ምን ይባላል?
6. ቆቤን አውልቀው+ አንገቴን አንቀው+ ወደታች ዘቅዝቀው+ እያራመዱኝ+ ምድር የዘረጋውን የማወጋ እኔ ማነኝ?
7. ሰባት ሆሄያት በቅደም ተከተል ተሰልፈው /ተጽፈው/ ወደግራም ሆነ ወደቀኝም ሲነበቡ አንድ አይነት መልዕክት/ጽንሰሃሳብ/ ብቻ ያስተላልፋሉ፤ እነማን ይሆኑ?
8. አባ ሲኳቸው ቆብ የላቸው?
9. አንድ በርባሪ ሃምሣ ጨፋሪ?
10. ያባቴ ፍየሎች ውሃ ሲሰጡ ቀንድ አወጡ?
11. በነጭ ሜዳ ላይ ጥቁር ኳስ?
12. ጥቁር በሬ በተኛበት ነጭ በሬ ጨፈረበት?
13. አጭሩ ጎልማሣ ጥርሱ መቶ ሃምሣ?
14. አፍንጫዋን አሹላ ገበያ የምትወጣ?
15. እናቷ ሆድ ላይ ወጥታ የምትራገጥ?
16. ሁለት ጓደኛሞች ናቸው፤አንዱ አይን እያለው ጭንቅላት የለውም፤አንዱ ጭንቅላት እያለው አይን የለውም፤ ታዲያ እነዚህ እነማን ናቸው?
17. አባ ገረገራ ጨለማን አይፈራ?
18. የኔ መሬቱ ነጭ ማረሻው ጥቁር፤ የሱ መሬቱ ጥቁር ማረሻው ነጭ ጅራቱ ልምጭ?
19. ነፍስ የሌለው መሰካሪ፤ክንፍ የሌለው በራሪ?
20. እመት ቀበጢና ታጥቃ በዘጠና?
21. እዚያ ማዶ ቀበሮ ይስቃል?
22. በሐዘን አስለቀሣት?
23. ቢቀብሩት አይቀበር ቢወረውሩት አይሰበር?
24. በቀን አይታ እስክስታ አማራት?
25. ሲሄድ ሲሄድ ውሎ እራት የለው ምሣ?
26. እሷ እብድ፤ ሰውም አሣብዷ፤ደበሎ ለብሣ?
27. ጠጣ መስላኝ ተታለልኩኝ?
28. አንድ ሻለቃ ሁለት ፖሊሶች ይዞ?
29. ነጯ ላም ብቅ አለችና ጥቁሯን ገደል ሰደደቻት?
30. አቀማመጡ እንደአንበሳ ጥርሱ መቶ ታምሣ?
31. የሚሰራኝ ያውቀኛል+ የሚገዛኝ ያውቀኛል፤ የሚጠቀምብኝ ግን አያውቀኝም፤ እኔ ማነኝ?
32. በገደል ላይ ሁለት በር?
33. እግር የለኝም እሄዳለሁ፤አፍ የለኝም እናገራለሁ፤ ማን እሰኛለሁ?
34. አባ እክሊሉ ሣህን እምጡ እሉ?
35፤ ነጯ ለሚ ከትልቅ አውድማ ላይ ተኛታ?
36. ያነጠነጠች ጋለሞታ አውድማ ላይ ተኝታ እናቷን ተማታ?
37. ሀናለ ከዛፍ ላይ ወጡ፤ /ሀ/ በረረ /ለ/ ወደቀ፤ ማን ቀረ?
38. ሲወጣ መቶ ገድሎ፤ሲወርድ መቶ ገድሎ?
39. ውሃ ፈሪ፤ ገደል ደፋሪ?
40. ሲበላ ይናራል፤ ሲጠጣ ይሞታል?
41. እዱር ዝምተኛ እቤት ምላሰኛ?
42. መሬቱ ነጭ ማረሻው ጥቁር?
43. ቀይ ውሻ በጉስጉሻ /በድብኝት/?
44. ነጫጭ ላሞች ከገደል ላይ ተንጠልጥለው?
45. ከአባቴ ጓሮ ከተ ጉመሮ?
46. ላሚቷ ጥቁር ማለቢያዋ ነጭ?
47. ጥቁር መሬት ነጭ ዘር?
48. የቆላ መሬት ዘወርዋራ?
49. እዚያ ሆና ና ባይ እዚህ ሆና አልሰድም ባይ አንዷ እሄዳለሁ ባይ?
50. እዚህ እስከ ሸዋ ድረስ የስጋ ዝልዝል?
51. ከገበያ ስትመጣ ኩል ተኩላ?
52. ከትንሽ ጎጆ ነጭ ፍልጥ?
53. ትንሿ ጎልማሣ ደረተ ገማሣ?
54. በጠባብ ሜዳ ላይ ሃምሳ ፈረስ ጋላቢ?
55. ስትሄድ ታጥቃ ስትመለስ ባዶዋን?
56. 12 ዜሮዎች ሲገጣጠሙ ምን ይሆናሉ?
57. ጠሩን እየወረወረ ጋሻውን እየመከተ የሚሄድ?
58. ሁለት ወንድማማቾች ድንበር የጋረዳቸው+ ከምዕዋ መጥቶ እስተዋወቃቸው?
59. ከዱር ገበታ ዘመዶቿን ፈጅታ?
60. ካብ ለካብ የምትዘል አይጥ?
61. ቢወረውሩት ወንዝ አይሻገር?
62. እናትየዋ ቁጭ ልጅቷ ብቅ ጥልቅ?
63. ምን ቢወዷት ከግድግዳ አይሸጧት?
64. መንገድ ላይ ቁጭ ብላ ሽንኩርት የምትልጥ?
65. ከወንዝ ዳር ቆማ የምትደንስ?
66. አንድ በርባሪ ሃምሣ ጨፋሪ?
67. የናቴ መቀነት ብጠመጥመው ብጠመጥመው አላልቅ አለኝ
68. ከነጭ ሜዳ ላይ ጥቁር ኳስ?
69. ጥቁሩ በሬ በተኛበት ነጩ በሬ ጨፈረበት?
70. እኔ አውቅሃለሁ+ አንተም ታውቀኛለህ። በመጠኑ ያንተንም ጓደኞች አውቃለሁ፤ እስኪ የኔን ጓደኞች አስረዳኝ?
71. ጉድ መጣ ጉድ መጣ ገንፎ ዛፍ ላይ ወጣ?
72. ሲሄድ ማማሩ አይቀና ትዳሩ?

www.ethiopianorthodox.org

መ ል ሶ ች

1.1 /ጠ/ /ጣ/ን ለመምሰል ፈለገች 1.2. ነ+ ኑ+ ኒ... ና ናቸው። 1.3. /በ/ እንደ /ጉ/ ትጥያ ማውጣት ፈለገች። 1.4. /ሴ/ በ/ላ/... 1.5 ጅብ እንደ /ም/ ሽንካላ ነው 2. መቅናት 3. ቅምቅም አያት 4. አውራ ዶሮ 5. ቃታ 6. ብዕር 7. ትኩስ ብስኩት 8. አባ ጨጓሬ 9. ወጥና ማማሰያ 10. ብቅል 11. ዓይን 12. ሽበት 13. መጋዝ 14. ሽንብራ 15. ክብሪት/ዘነዘና 16. መርፌና እስፒል 17. መዝጊያ 18. የተማሪ ወረቀትና ብዕር /የመምህሩ ሰሌዳና ጠመኔ 19. ሚዛንና /ፈረስ 20. እንዝርት 21. /ቀ/ በ/ሮ/ ሳቀ 22. /ሀ/+/ዘ/ን... 23. መልካም ስም 24. /በ/ /ቀ/ን በማየት... 25. ጫማ 26. ማሲንቆ 27. /ጠ/ጣ/ን መስለችኝ 28. የወንድ ብልትና ቆለጡ 29. ሽበት 30. እሬት 31. የእስክሬን ሳጥን 32. የአፍንጫ ቀዳዳ 33. ሰዓት 34. መምሬ አክሊሉ /አክ ሊሉ/ 35. ጨረቃ 36. ዘነዘና 37 ና 38 ወፍጮ 39 ቁንጫ 40. እሳት 41. ተልባ 42. ብዕርና ወረቀት 43. ተልባ/ምላስ/ 44. ጥርሶች 45. ንብ 46. ጀበና እና ስኒ 47. ሰሌዳና ጠመኔ 48. ስፌት 49. ላም+ ገመድ+ ጥጃ 50. የእርሻ ፈር 51.ባቄላ 52. ጥርስ 53. ሽንብራ 54. ወጥ 55. ድውር 56. ቅመማ ቅመም 57. ዱባ 58. መስተዋትና ፊት 59. መጥረቢያ 60. ስፌት 61. አመልማሎ 62.ሙቀጫና ዘነዘና 63. እሳት 64.እንቅፋት 65. ቂጠማ 66. ወጥና ማማሰያ 67. መንገድ 68. ዓይን 69. ሽበት 70. ነ+ ኑ...ና 71. ሙዝ 72. እስክሬን።

ቅኔዎቻቸውን ስለቃኘሁላቸው ምሁራንና ስለ ቅኔያችን የወደፊት እጣ አንድ ሁለት ነጥቦች:—

ማህተመ ሥላሴ ወልደመስቀልና የቅኔ ስብስባቸው የሥራ ጥራት:-

የቅኔ ሀብታችን እጅግ ታላቅ ባለውለታ የሆኑት ማህተመ ሥላሴ ወ/መስቀል+ የሥራቸው ጥራት ከዘመናችን የህትመት ሥራዎች ጋር ሲነፃፀር በብዙ ረገድ+ በኔ እምነት ከፍተኛ ግምት የሚሰጠው ነው። የተፈቱት ቅኔዎች እጅግ ከፍተኛ በሆነ ጥንቃቄ የተሰሩ ናቸው። ከቀረቡት የቅኔ ስብስቦች መካከል ከሁለትና ከሶስት ቅኔዎች የበለጠ የሰምና ወርቅ መዘዋወር ህፀፅ አላጋጠመኝም:—

1. ለኔም ከነቢያት አንዱ ደረሰኝ+ እንባቆም ብለውም አይኔን እንቢ አለኝ

2. ቤተክሲያን አትግባ ዘውዱ አለብይን+ ሚስትህ ከወለደች አንተማ ራስ ሁን።

3. እስቲ አታድርገኝ የሰው ሞኝ+ ብስል ሰው እንጂ ነኝ...የሚሉት ጥቂቶቹ ናቸው።

ለአፈታቱ ጥራት አስተዋፅኦ ያደረጉ ጉዳዮች እንዳሉ መገመትም አይከብድም:—

1ኛ. ማህተመ ሥላሴ የዘመኑ ባለሥልጣንና ታዋቂ ሰው ነበሩ። ከዚሁ ጋር የሀብት ድሃም ያልነበሩ ሰው ነበሩና+ በዚሁ የቅኔ አፈታት ሥራቸው ብዙውን መሰናክል ለመወጣት ይችሉ ነበር። ለምሳሌ:— ባለቅኔዎቹን እራሳቸውን አግኝቶ የማነጋገር እድል አያጡም። ያም ቢቀር+ ቅኔው የተቀኘበትን ምክንያትና ታሪኩን የሚያውቁ ሰዎችን የማነጋገር እድል ነበራቸው። በዘመኑ ይኖሩ የነበሩትን በርካታ የቅኔ ሊቃውንት ለማነጋገርና በአፈታቱ ላይ አስፈላጊውን እርማት ለመውሰድና ለማስወሰድ የተመቻቸ ሁኔታም ነበራቸው። እንድን ጽሁፋዊ ሥራ ሊያጠራው የሚችለው ሂስና ተደጋግሞ መዓፉ ነውና በዚህ እረገድ የሰውም የጉልበትም ድሃ አልነበሩም። እናም ሥራቸው ቢጣራ አያስገርምም።

2ኛ. ለትየባው ሥራ+ ጥራት ያላቸው ባለሙያዎችን እንደልብ የማግኘቱ ምቹ ሁኔታ መኖርም ለሥራው ጥራት ታላቅ አስተዋጽኦ አለው። /ይኸ ለድሃ ፀሐፍት ትልቅ የራስ ምታትና የሥራ እንቅፋትም ነው።/

ካሉን ቅኔያዊ ስራዎች መካከል /አንድ ናሙና ለመጥቀስ ያህል/ የሰምና ወርቁ ተሰማ እሸቴን አፈታት አደንቃለሁ። በንፅፅር ሲታይ ግን የማህተመ ሥላሴን አልቃለሁ። ይኸ ግምቴ «ከዘመኑ እድገት አንፃር የኋለኛው ተሸሎ መገኘት ነበረበት» የሚል እምነት ስለፀነስሁ ይመስለኛል። ለጥራቱ እድገት ሂስ ታላቅ ማጠያ ነውና በኋለኛው ሥራ ላይ በዘርፉ ባለሙያዎች ጥቂት ነገር ሊባል ይገባም ይመስለኛል።

ያንን ጉዳይ እኔ ከዚህ ቦታ አነሳዋለሁ ለማለት ፈልጌ ግን አይደለም። በዚህ ፋንታ ግን ስለባለቅኔው ጥቂት ቁንፅል ነጥቦችን ላንሳ:—

ተሰማ እሸቴና ቅኔያቸው

ተሰማ እሸቴ ባለቅኔ ብቻ ሳይሆኑ ቅኔ በጉንጩ ነበሩ የቅኔ ምንጭ። /ተሰማ እሸቴን ሳስብ አለቃ እንባቆም ቃለወለድ/ ፕሮፌሰር/ በዓይነህሊናዩ ይመጡና «እኔስ?» ይሉኛል። አዎ እርስዎም ልበልና ወደመጀመሪያው ቅኔ በጉንጩ ልመለስ።/

ተሰማ እሸቴ በቅኔ ኖረው ቅኔን ያኖሩ ታላቅ የቋንቋ ምሁር ናቸው። ከታላቅነታቸው የተነሳም

ከዘመናችን ድንበር ዘመናትን አልፈው የሚኖሩ ሰው ናቸው። ይህን እጣ አንዳንድ የምርምር ቅኔ ባለቤቶችም የሚጋሩዋቸው መሆኑን መዘንጋት ግን+ የቅኔዎቻችንን ሊቃውንት ተረታቂነት መካድ ብቻ ሳይሆን የቅኔ ታሪካችንንም ማጉደፍ ነውና አብሮነታቸው አብሮ ይታወቅልኝ።

ተሰማ እሸቴን ምጡቅ ባለቅኔ ያደረጋቸው ጉዳይ

ተሰማ እሸቴ ይበልጡን ዘመናቸውን በእስራትና በበደል ማሳለፋቸው ለቅኔያቸው መጉረፍና መጠጠርም የላቀ አስተዋጽኦ አበርክቷል። ሻማ ካልነደደ አያበራምና እሳቸው ነደው ቅኔያችንን አብርተዋል። ቅኔ ጢፍ ሆኖ መንደድን ይጠይቃል— በውስጣዊ ስሜት በጅጉ መነካትን። ቅኔ ጊዜን ይጠይቃል እንደ መልካም አትክልተኛ ጢትና ማታ መኮትኮትን። ተሰማ ይህን ሁሉ ያሟሉ ነበር።

90% የሚሆኑት የቅኔ ስንኞቻችን ቅደም ተከተላዊ አደራደር የተወሰነ ህግን ተከትሎ የሚሄድ ነው—በጥብቅ ልጓም የሚገራ። ተሰማ እሸቴ ግን በቅኔዎቻቸው የስንኝ ቅደም ተከተል አደራደር ከብዙሃኑ ባለቅኔዎች ፈንገጥ ያሉ ናቸው። ይኸውም በሁለት ምክንያት ይመስለኛል። እንደ ግዞተኛነታቸውና ባሉበትም ሆነው በዓይነ ቁራኛ እንደመታየታቸው መጠን+ ቅኔያቸው ለባለቅኔዎችም «ቅኔ» መሆን ነበረበት፣ ሚስጥራቸውን የመደበቅ ብቃት ሊኖረው ግድ ነበረ! አለበለዚያማ «በቡሃ ላይ ቆረቆር...» የሚሉትም ጉዳይ ይከተላል። «ከጭራው ስር ቁስል ያለበት ውሻ እንደልቡ አይሰልም» ይባል የለ! እሳቸው ታዲያ እንደልባቸው የሳሉት በዚሁ በስውርና ረቂቅ ቅኔያቸው እማካይነት ነበር።

ሁለተኛው ምክንያት ልማዳዊውን ቦይ የመጣስ ፍላጎት ይመስለኛል—አሻፈረኝ ባይነት። ያ እንኳ ባይሆን የመራቀቅ ችሎታን ማሳየትም ነው—በልጦ መገኘትን! በዚያም እርካታንና ተዝናኖትን ማግኘት አለበትና።

የቅኔዎቻችን እድሜ

በአማርኛ ተደርሰው ለኛ የደረሱን ቅኔዎች እድሜ በጅጉ አጣራ ነው። በመሆኑም ከዘመነ ምኒልክ በፊት የነበረውን ሁኔታና አኗኗር አያሳዩም። እዚያም የሚደርሱት በጣም ውሱን መሆናቸው ነው እንጂ በርከትከት ቢሉ ኖሮ+ በርካታ የህይወት ገጽታ ተፈልቅቆ ይወጣባቸው ነበር።

አጉል ጠባይ ሆናብን አንዱ መሪ ሲወገድ የእሱንና የዘመኑን ሥራ ማራከስና ደብዛውን ማጥፋት እንጂ+ ይልማም ይከፋ ቀርሱን ጠብቆ የማቆየቱ ተግባር ነውር ሆና ቆይቷል። በማጥጋገስና በመቀረስ ፋንታ+ የማጎሳዘልና የማጥፋቱ ሚዛን በመድፋቱ እያሌ ቅኔዎችም የውሃ ሽታ ሆነው ቀርተዋል። ለቅኔዎቹ ደብዛ መጥፋት+ ፅፎ ለትውልድ የማስተላለፍ ባሕል እርዝነታችንም ከፍተኛ አስተዋጽኦ አለው። የኑሮዋችን ከእጅ ወደ አፍ መሆንም በጽሁፍ ሥራዎች ላይ እንዳናተኩር እንቅፋትነቱ ታላቅ ነው። ፀሃፊነት እንደ ጠንቋይነት ሲታይ መቆየቱና መወገዙም አፍራሽ ጎን እንደ ነበረው መዘንጋት አይቻልም። ብቻ ዘርፈ ብዙ በሆኑ ምክንያቶች ዛሬ በእጃችን የገባው የቅኔያችን እድሜ አጭር ነው።

«የፈሰስ አይታፈስ+ ወደ ሌላ ጎንበስ» ይሏልና+ የወደፊቱ ቅኔያችን ቀጭጮ ሳይሆን ፋፍቶ እንዲገኝ ምን መደረግ ይኖርበት ይሆን?

የቅኔያችን የሞት ሽረት እጣስ የሚወሰነው በማን ነው?

ለአንዱ የታሪክ ባለአደራ የብዕር ወዳጄ ጠቆም እንዳደረግሁት+ የኢትዮጵያ ቋንቋዎች ኢንስቲትዮት የቅኔ አደራውን አልተወጣም።

የዋሽራ+ የጎንጅና በጥቅሉም በየገዳማቱ ይጎርፉ የነበሩትና የቀደምቱ ሊቃውንት ያቆዩን ምጡቅ ቅኔ እየሻሸረና እየተመናመነ በመሄድ ላይ ሲገኝ ኢንስቲቲዩቱ እጁን አጣጥፎ እየተመለከትነው። እስካሁን በየኮሌጆቹ የሚሰጠው የቅኔ ትምህርት ስማዊ ከመሆን ያለፈ አይደለም።

ስለሆነም የወደፊቱ የቅኔ ትምህርት በቋንቋ ሳይንስ በግድ መታገዝ ስላለበት+ በሳል የሥነ-ልሳን አውቂያና ፍቅሩ ባላቸው ባለሙያዎች መከናወን እንዳለበት በግሌ አምናለሁ። የዘርፉ የድግሪ ተመራቂ ተማሪዎችም የቅኔ ቋጠሮ የሚያበረክቱ ሊሆኑ ይገባል የሚል እምነት አለኝ።

ባህሩ ውሃ ከተጠማ ከትናንሾቹ ኩሬዎችማ ምን ይጠበቃል! እናም ለአባቶቻችን ምጡቅ ቅርስ ተቆርቋሪ አድሶና አምጥቆ አኗሪ ሊሆን የሚገባው የኢትዮጵያ ቋንቋዎች ኢንስቲትዮት ታሪካዊ ባላደራነቱን በብቃት ሊወጣ ይገባል እላለሁ።

መንግስትም ቢሆን ሁሉን ነገር ከአትራፊነትና እራስን ከመቻል አንፃር ብቻ የማየቱን አዝማሚያ ትቶ+ የትውልዶች ሀብት ለሆነው ለሥነ-ጽሁፍ እድገት የተሻለ በር የሚከፈትበትን ሁኔታ መቀየስ ይጠበቅበታልና+ ደራስያንንና የድርሰት ሥራዎችን የማበረታታትና የመደገፍ ታሪካዊ ግዴታውን ሊወጣ ይገባዋል ባይ ነኝ።

www.ethiopianorthodox.org

የሰው ልጅ መገኛይቱ አቢሲኒያ እና የሥነ-ልሳን ማእድና የአንጋፋነት ቦታ ከሥነ-ጽሁፍ መድረክ

አኳያ:–

በሥነ-ጽሁፍ ፈለግ እንደሥልጣኔ ምንጭ በበኩርነት ከሚታዩት ከሞስፓታሚያ+ ከግብጽ+ ከግሪክ+ ከሮማና ኋላም ከእንግሊዝ... የሥነ ጽሁፍ ውልደትና እድገት አንፃር ሲታይ ኢትዮጵያዊው የገዳማት ዩኒቨርሲቲያችን በሥነ-ልሳን ፈርጅ ከዓለም ዩኒቨርሲቲዎች አንጋፋነቱን ያጣ? ወይም ቢያንስ አይጋራ ይሆን?

ምላሹ ባመዛኙ ከግዕዝ ትኒያት+ ከዚያ በመለስ ደግሞ ከአማርኛው የቅኔ ማዕድን ተቆፍሮ መውጣትና እንደ «ድንቅነሽ» ሁሉ ተገቢ ታሪካዊ ቦታውን መያዝ አለበት።

ይህም ታሪካዊ ኃላፊነት በቋንቋዎች ኢንስቲትዩት የሥነ-ልሳን ምሁራን ትከሻ ላይ ያርፍ ይመስለኛል።

ከ.ገ.መ.

ደ ባ ል

ቤት ገመና ከታች ነው – ሚስጥርን ሰዋሪ። እናም የችግር እየሆነ ነው እንጂ+ ባገራችን ደባልነት አይወደድም። ከነተረቱም:– «ከደባል ሆድ ቁርጠት ይሻላል» ይባላል። ከሳቴ ብርሃን «ገመና»ን ሲገልፀው:– «መልካምም ሆነ ክፉ ነገር /ነ/... በቤት ውስጥ መሰወር+ ነውር/ሆነ/ ሀጢያት የማይገለጥበት...» ይለዋል። ህብረተሰባችንም የቤትን ሚስጥር ቻይነት ሲገልፀው:– «ቤት ቢያሩበት ቢፈሱበት... ሁሉን ይችላል» ይለዋል።

እዚህ ላይ ይህን ያነሳነው የቃላቱ ሥራም ቢሆን ቢያርም ቢመር በየሲማው ሆኖ /በየቤቱ/ በሌላ ጥራዝ ውስጥ መካተት ነበረበት ለማለት ሲሆን+ ከመጽሐፉ ታዳሚዎች የጠተሚታ አንፃር በማየት ብቻ+ መጠነኛ የቃላት ጥናት በዚሁ ጥራዝ ውስጥ መዳበላቸውን ከይቅርታ ጋር ለማስዘከር ነው።

የቃላት ተመሳሳይ /ናሙና/

ሀሴት=ደስታ
ሀኬቶኛ= ታካች/ሰነፍ/
ሀይል=ብርታት/ጉልበት/
ሀግ=ደንብ+ ሥነ ሥርዓት

ለቀቀ=ተወ+ ፈታ
ለቀለቀ=ቀባ
ለቆ=ክረምት
ለበጣ=ሹፈት

ለብአለ=ሞቅ አለ/ለሰስ አለ/
ለተተ=ዛለ
ለወጠ=ቀየረ
ለጋ=ጮርቃ
ለፋ=ደከመ
ላሰሰ=ከስሩ ነቀለ
ላሸቀ=ላላ+ ሟለጠ
ላከከ=አመካኘ
ልጩኛ=ቁምነገረኛ
ልፍስፍስ=ልሙሽ+ ደካማ
መለዮ=መታወቂያ
መልቲ=እታላይ+ ዋሾ
መናፍቅ=ተጠራጣሪ/ከሃዲ/
መዓት=መቅሰፍት ያልታሰበ አደጋ
መፀው=ወርሃ–ፅጌ
ሙሽት=ቁርስ
ሙዋከከ=በሰለ
ማፋቀቀ=ተሰቃየ
ሞሸለቀ=ሰረቀ
ረሰረሰ=ረጠበ/ጨቀየ/
ረታ= ድል አደረገ
ረካ=ጠጥቶ ጠገበ
ረሸጥ=ገልቱ
ረግረግ=ውሃማ
ረፈረፈ=ለሸለሸ
ሰለባ=ግዳይ
ሰመረ=ተሳካ+ ተስማማ
ሰረሰረ=በሳ/ነደለ/
ሰወረ=ደበቀ
ሲራ=እድማ
ስሀ=እንከን
ስርጥ=መዞሪያ
ስጋያዘ=ወፈረ/ደለበ/
ሸለለ=አቅራራ
ሸመተ=ገዛ
ሸመጠጠ=ካደ
ሸበላ=ውብ+ መዘዞ
ሸነገለ=ደለለ+ አታለለ
ሽብር=ሁከት+ ፍራቻ
ሾመ=ጠላ ሞላ
ቀዬ=ሰፈር
ቀጠፈ=ዋሸ/ዘነጠፈ/
ቀዘባ=ለግላጋ+ ዛላውያማረ
ቋባት=ቅምጥ
ቅልጥልጥ አለ=በላብ ተዘፈቀ/ሰባ/
ትንግት=አንድ በቀል/አንጓት ፍሬ/
ቆበር=ለሀጭ+ አረፋ
ቆንቋና=ቆጥቋጣ/ስስታም/
ቆዘመ=አዘነ+ ተከዘ
ቆፈን=ብርድ
በረከት=ሀብት+ ረድኤት
በርባኖስ=አዘቅት+ መቀመቅ
በነፍስ ወከፍ=በግል
በአይነ ቁራኛ=/በጎወርኒ+ በሰውር አጥብቆ መከታተል/
በኩር= አንጋፋ
በዘፈቀደ=ባጋጣሚ
በየነ=ፈረደ
በፈርጅ በፈርጁ=በየሲማው =በዓይነት በዓይነቱ
ቡከን= ፈሪ
ቡዋልት= ቀልድ
ቧገተ= ለመነ
ባሰ= ከፋ
ባባ= ናፈቀ
ባተ= ወርገባ
ባተሌ= ታታሪ/ሥራህ ብዙ/
ባነነ= ነቃ
ባይተዋር= መጤ
ባዘነ= ተንከራተተ
ባጠጠ= ተሞላቀቀ
ብርቱ= ጠንካራ
ብስራት= የምስራች
ቦረቦረ= ነደለ+ሰረሰረ
ተሰፋ= አለኝታ+ መታመኛ
ተሳነ= እቃተ
ተቀባ= ሞገስ አገኘ/ነገሰ/
ተቢገር= አዳነ+ ቢዛ ሆነ
ተንቆጠቆጠ= ተጌጠ/ሰለተ/
ተንደበደበ= አተረ
ተንገፈገፈ= ተመረረ
ተወሸናገረ= ተንሸዋረረ
ተዋለደ= ተባዛ
ተዘከረ= መፀወተ/ታወሰ
ተገን= መከታ
ተንደደ= ቀስ ብሎ ሄደ
ተፀፀተ= ተቆጨ+ነደመ
ታምር= ገድል
ታማኝ= ሀቀኛ
ትሩፋት= የበጎ ፈቃድ ስራ
ትዕቢት= ኩራት
ትጋት= ጥረት
ችሎት= አደባባይ
ነቃ= ባነነ/አወቀ
ነዛ= በተነ
ነጠፈ= ጡትደረቀ
ንክ= ወፈፌ+ ቀውስ
እሉ ባልታ= ሀሜት
አላዘነ= አለቀሰ
አመረረ= ጨከነ
አመሰ= አወከ
አመሰኳ= አመነዠከ
አመሳከረ= አስተያየ+ አገናዘበ
አመነታ= አወላወለ
አሞኘ= አታለለ+ አቂለ
አሞገሰ= አወደሰ
አረተ= አሰረ+ ሸከፈ
አርጩሜ= ልምጭ
አሰለሰ= አስገረ+ ውሎ አደረ
አሰናከለ= አዋረደ
አቆላመጠ= አሞገሰ
አበረ= ተባበረ+ አገዘ
አበቀ= ጨመረ
አቢጋዝ= የጦር መሪ
አተለ= ደፈረሰ
አተካሮ= ጭቅጭቅ+ ንዝንዝ
አነወረ= ነቀፈ
አነነተ= ጋገረ
አዘገበ= አነጣጠረ+ ዓለመ
አናጠረ= ዘለለ
አናፋ= ጮኸ
አንጃ= የተለየ
አንጡራ ሀብት= የራስ ገንዘብ
አንፋሮ= ያንበሳ ጋማ
አንፎርፋ= ድፍርስ ውሃ
አከሊል= ዘውድ
አያምሰልብህ= አያድርግብህ
አይቅርብኝ=የርሳ/የወገድም ግለት/
አደመ= አሴረ+ ዶለተ
አደበ= ጨመተ+ ታገሰ
አደባ= ሸመቀ+ ደፈጠ
አድመኛ= ሴረኛ
አድመኛ= አድማተኛ+ የተጠራ ሰርገኛ
አገረሸ= በሽታው ታደሰ
አገና= /የጥሪ/ ዋጋ
አገደ= ገደበ+ ከለከለ
አጉተመተመ= አጉረመረመ
አግቦ= አሽሙር
አፀደቀ= አለማ/አፀና
አፀፋ= ምላሽ
አፋሸገ= አዛጋ
ከርስ= ሆድ
ከንኩን= ቆጪ+ ቅርአለ+ አንካካ ገባ
ከውካዋ= ጥላቢስ
ከጀለ= ቋመጠ+ ፈለገ
ኩርማን= ሩብ
ከጀላ= ፍሊጋ
ከበድ= እርጉዝ
ወረዛ= ረጠበ
ወበራ= ቀበጠ
ውተወተ= ነዘነዘ+ ጨቀጨቀ
ወነጀለ= ከሰሰ+ ኮነነ
ወኔ= ድፍረት
ወንፈል= ደቦ+ ጅጌ+ ደቦያት
ወዝ= ላብ
ወገበ ነጭ= ጥራዝ ነጠቅ
ውሽልሽል= ውትፍትፍ
ዋቢ= አላፊ+ ተጠያቂ+ ዋስ
ዋጀ= ገዛ+ ለወጠ «ባቱላ ዋጁ!»
ውይይት= ምክክር
ዘለቀ= ገባ ዘልቆ ደረሰ
ዘለፋ= ስድብ
ዘላበደ= ቀባጠረ
ዘመመ= አዘነበለ
ዘዋሪ= አውደልዳይ
ዘፈተ= ነከረ
ዙፋን= መንበር+ /የንጉስ/
መንበር= መቀመጫ /የታቦት/
ዝባዝንኬ= ኮተት
ዝነኛ= ታዋቂ
ዝንተዓለም= ዘለዓለም
ይቶት= እማሆይ
ደመኛ= ጠላት
ደማም= ፍልቆ
ደረጃ= እርከን
ደራ= እልሀ
ደርባባ= አደብ የገዛ+ የረጋ+ ጨዋ
ደበበ= ጠቆርአለ
ደባ= ተንኮል+ ሸር
ደባል= ተደራቢ
ደባደቦ= ድሪቶ
ደነደነ= ወፈረ
ደፈጠጠ= ዳጠ
ዱካ= ፋራ+ ፋና+ የእግር ኮቴ
ዲካ= ወሰን
ዳተኛ= ቸልተኛ+ ዘገምተኛ+ ለገመኛ ።
ዳነተ= ፎከረ+ ዛተ
ዳንዴ= ወፍራም+ ጉልበታም
ዳዳ= ነሸጠ
ድሎት= ምቾት
ድባብ= ጃንጥላ
ጀብድ= ድፍረት+ ጀግንነት
ገሃድ= ግልፅ
ገለፀ= አስረዳ
ገመና= ሚስጥር
ገበረ= እጅን ሰጠ+ ተገዛ
ገታ= አቆመ+ ገደበ
ገነገነ= ጠረጠረ
ገደደ= ጠመመ
ገደፈ= ሳተ/ፈሰከ
ግብ= ሎም/ዓላማ
ግትር= ችኮ
ጎመራ= በሰለ+ ገረጣ
ጎመዠ/ጀ/= ጓጓ
ጎረጎማ= ጥርስ ወላቃ
ጎጨጎጭ= ጭቅጭቅ
ጎደበ= ቆፈረ
ጎዳዳ= ዳተኛ
ጎጥ= መንደር
ጎፍናና= መራራ
ጠለለ= ጠራ
ጠርዝ= ጫፍ
ጠበረረ= ጋለ/ምጣድ ወይም ፀሐይ/
ጣመነ=ካከመ/ስትራፓዬ ዘው/ ሰውነቱ ጓጎለ
ጣፋርዴ= ባለጌ
ጥረት= ሀብት
ጥራዝ ነጠቅ= በቂ እውቀት የሌለው
ጨሌ= ለቆ+ ለምለም ሳር
ጨፈ ጨፈ= ፈጀ+ ጨረሰ
ጫጩ= ኮሰሰ
ጭምጭምታ=የስሚ ስሚ
ጮሌ= ብልጥ
ፈተሸ= ሞከረ/በረበረ
ፈታ= ለቀቀ
ፈዘዘ= ደበዘዘ
ፋፋ= ወፈረ
ፍርጃ= መከራ+ ያልታሰበ አደጋ
ፍጆታ= የንግግርተራ
ፎከረ= ዛተ+ ዳነተ

* * *

www.ethiopianorthodox.org